ISPARTA'NIN FOLKLORİK YAPISI

1998

75

TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN YETMİŞBEŞ YILI

TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN KURULUŞUNUN 75. YILI ANISINA

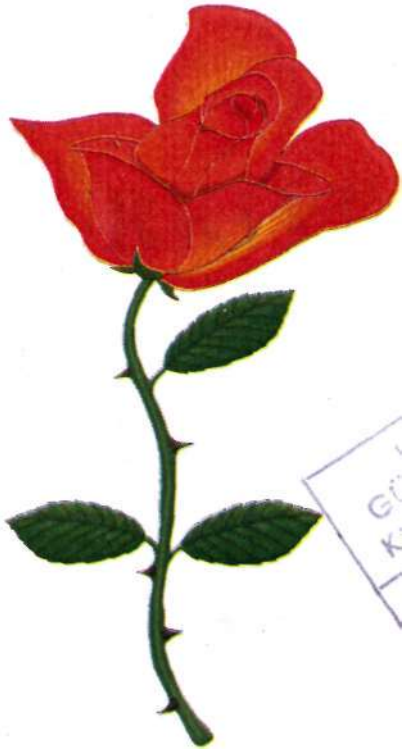

ISPARTA'NIN FOLKLORİK YAPISI

ISPARTA - 1998

Albaraka MATBAASI

TÜRKİYE

CUMHURİYETİ'NİN

TEMELİ

KÜLTÜRDÜR;

M. K. ATATÜRK

SUNUŞ

Her milletin kültürü, onun şahsiyeti hükmündedir.

Kültür denilince sadece dil ve edebiyat anlaşılmamalıdır. Musiki, resim, halk oyunları, mimarî gibi san'atlar da söz konusudur. Türk milletinin kendisine has bir dili, edebiyatı olduğu gibi, musikisi, resmi, oyunları ve mimarisi de vardır.

Bir millete mensup olan her fert, o milletin kültürünü, dilini, zevkini, inanışlarını, örf ve âdetlerini beraberinde taşır. Kültür bu bakışla, fertleri aşan, fertlere şekil, yön ve şahsiyet veren, toplumun bütün değerlerinin ifadesidir.

2000'li yılların eşiğinde kendi kültür değerlerimize ve kendi şahsiyetimize sahip, ancak bütün dünyaya açık olabildiğimiz ölçüde sağlıklı bir kültürel gelişimi yaşamak mümkündür.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun 75. Yılında "Milli Eğitim Müdürlüğümüzce" derlenen "Isparta'nın Folklorik Yapısı" kitabımızı tüm insanlarımıza sunmanın mutluluğunu yaşıyoruz.

Saygılarımla.

M. Ertuğrul DOKUZOĞLU
Isparta Valisi

İÇİNDEKİLER

Konu:	Sayfa No.
1-İnançlar	**7-21**
2- Âdetler, Gelenek ve Görenekler	**22-98**
3- Halk Müziği ve Oyunları	**98-147**
4- Halk Oyunları	**147-158**
5-Giyim Kuşam	**159-166**
6- Bayramlar	**172-183**
7- Efsaneler, Masallar, Menkıbeler, Destanlar, Hikâyeler	**184-235**
8- Deyimler ve Terimler, Atasözleri, Bilmeceler	**236-270**

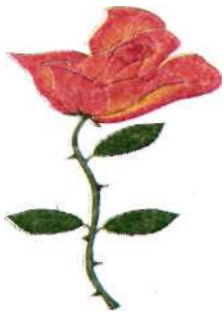

ISPARTA'NIN FOLKLORİK YAPISI

Folklor, halkın bağrını delmiş acıların, yüzünü güldürmüş sevinçlerin hikâyesidir.

İNANÇLAR

Günümüzde insanımız yaşayışlarından ve başına gelen bir takım olaylardan değişik inançlar geliştirmişlerdir. İlimizde geceleyin herhangi bir evin üzerinde baykuş öterse o evden cenaze çıkacağına inanılır.

Çocuğun kırkı çıkmadan tırnağı kesilirse, hırsız ve arsız olacağına inanılır.

Arife veya Salı günleri dikiş dikmenin günah olacağına inanılır.

Başı ağrıyan bir kadın bir camiye gider, başörtüsü ile camiyi süpürdükten sonra başörtüsünü tekrar başına örterse ağrısı kesilir.

Lohusa kadının ve çocuğun yastığı altına iğne, çuvaldız veya bıçak konulursa al basmazmış. Yine inançlar içerisinde çeşitli hastalıkların şu şekilde giderileceğine inanılır:

• **Baş Ağrıları**: Soğan, patates, turp dilimlenir ve üzerine tuz ekilerek hastanın alnına sarılır. Ebegümeci ezilerek süt ve unla karıştırılır. Pişirilerek kullanılır.

• **Böbrek Taşları** : Yoğurt suyu içmek ve altınotunun kaynatılarak içilmesi gibi tedavi şekilleri vardır.

Soğuk Algınlığı : Hamur hastanın karnına yapıştırılır; sumak otu ile gül çiçeği yumurtayla yoğrulup yakı şeklinde kullanılır.

Mide Ağrıları: Kekik otundan yapılan çay içilir. Kekik yağı şekere damlatılarak yenir.

Diş Ağrıları : Ağrıyan dişin üzerine tuz, afyon, gül, nane, kekik yağı, katran, sarımsak konulur.

Nazar : Nazara inananlar nazar boncuğu takarlar.

ATABEY

İlçemizde kuşaktan kuşağa geçerek insanlarımızın hemen her konuda inançlarını dile getirmiş olmakla birlikte, bugün etkilerini eskiye göre biraz kaybetmiş olsa bile hâlâ çeşitli inançlar insanlarımız

arasında kendisini göstermektedir.

• Yeni doğan bir çocuğa, ilk anne sütü verilmesi için bir ezan okunması beklenir. Böylece çocuğun sabırlı olacağına inanılır.

• Kesilen bir keçinin başı temizlenirken, hamile bir kadının çocuğunun kız mı, erkek mi olacağına bakılır. Temizlenen keçi başının çene kemiğinin altında et varsa kız, yoksa erkek olacağına inanılır.

• Bir evde üst üste gelen üç hafta boyunca, Cuma günleri çamaşır yıkanmaz. Yıkanırsa, o evden ölü çıkacağına ya da işlerin ters gideceğine inanılır.

• Çocuğu olmayan bayanlar Atabey Medresesi'ne götürülerek orada adak adanır. Böylece çocuğunun olacağına inanılır.

• Özellikle, henüz yeni yürümeye başlayan çocukların üzerinden, boyu kısa kalır diye, atlanılmaz.

• Gece tırnak kesilmez, iyi gelmeyeceğine inanılır.

• Gece sakız çiğnenmez, ölülerin etinin çiğnendiğine inanılır.

• Evde bulunan çörekotunun dökülmesi halinde bir kavganın çıkacağına inanılır.

• Herhangi bir cam eşyanın kırılmasının bir belâyı savdığına inanılır.

• Bir evin eşikliğine oturmak iyiye sayılmaz. "Eşiğe oturma, sıtran olmaz" denir.

• Hıdrellez günü yiyecek maddelerinin bulunduğu küplerin ağzı açık bırakılır. Maya üretilir. Gül bahçesine gidilip adak yapılır. Böylece bereketin artacağına, her şeyin maya gibi çoğalacağına ve yapılan adağın yerine geleceğine inanılır.

• Bir eve ilk gelin indirilince, başının üzerinde ekmek bölünür ve herkese dağıtılır. Böylece evin bereketli olacağına inanılır. Ayrıca geline, evde çivi çaktırılarak, eve bağlanacağına inanılır.

• Çişini söylemeyen çocuklar, Gezirler Mahallesi'nde bulunan Taşlı ve Veli Efendi Dede'ye (yatır) götürülüp, üç defa bu yatırların etrafında dualarla dolaştırılarak çişini söylemesi için adak adanır. Bundan sonra, eğer çocuk çişini söylerse, Taşlı Dede için incir, Veli Efendi Dede için nokul yapılarak yatırlara götürülür. Orada, yoldan geçen vatandaşlara dağıtılır.

• Eğer çocuklar kurbağa ya da kaplumbağaları ellerlerse, ellerinde siğil çıkacağına inanılır.

GELENDOST

• Hayvanların hastalanması, verimin düşmesi gibi durumlarda, imama tuz, su vs. okutturularak yedirilip içirilmesi, ayrıca muska

yazma olayları zaman zaman toplum içinde yapılmaktadır.

• Gönül işi, bozgunculuk, huzursuzluk yapmak için muska yazdırma, yumurta gömmek, yumurta yakıp serpmek, domuz yağı çalmak .... vs. büyücülük işleri de bazı yörelerimizde görülmektedir.

GÖNEN

• **Mevlit** : Doğmak, Allah'ın büyüklüğünü, insanın yaratılışını, Peygamberimizin doğumunu, vazifelerini, mucizelerini, Kur'an-ı Kerim'in yüceliklerini öven, övgü kâsidesidir. Mevlitten sevap beklenerek hem Kur'an okunur, hem de ilahilerle Peygamberimize Salâvat-ı Şerifler okunarak genel bir dua ile bitirilir. Ölen bir kimsenin ardından sevap kazanmak amacıyla özel olarak okutulur. Evde ve camide okutulabilir. Camide okutulursa şeker, lokum gibi tatlılar cemaate dağıtılır. Evde okutulursa yemek verilir. Yemekler kabune, hoşaf, çorba ve helvadan oluşur. Mevlidi cami imamları ve halktan bilen 3-5 kişi okur.

• **Yağmur Duası** : Havaların kurak gittiği yıllarda Allah'tan yağmur yağmasını istemek maksadıyla önce camilerde, toplanılır sonra topluca kıra çıkılır. Cemaatle birlikte işlenen günahlara topluca tövbe edilir. Birbirine geçen haklardan helâllik istenir ve birbirleriyle helâllaşılır. Cemaatte bilen kişiler dua eder. Rahmetle ilgili ayet yetmiş bir defa okunur, cemaat âmin der. Duadan sonra hazırlanmış olan sayha yemeği (kabune ve helva) orada yenir. Sayha gününden bir gün önce kırkbir gözlü asma çubuğu bulunur. Kırk bir Yasin okunup, cemaatle, tekbir alınarak bir kaynak suyuna götürülür. Suyun içine bastırılır ve dua edilir. Tekbir getirilerek geriye dönülür.

• **Kanaatkârlık** : Kazancına razı olmak, o günkü haline şükretmek, normal bir şekilde çalışma ile elde edilen kazanca rıza göstermek, fazla hırslı olmak zarar getirir düşüncesindedirler. Allah'ın verdiği nasip budur ve buna rıza gösterilmesi büyükler tarafından istenir. Böylece insan ruhsal yönden de huzura kavuşur.

• **Tutumluluk** : Para, mal, eşya ve zamanın lüzumsuz harcanmaması anlamındadır. Dinimize göre israf haramdır. Bilhassa ilçemiz büyükleri haram işlemenin günah olduğunu söylerlerken, aynı zamanda açlığı, yokluğu, yaşadıklarından; harcamalarda, yiyecek ve giyecekleri de idareli kullanırlar. Eskimiş olanları tamir ederek daha uzun kullanma çabası içindedirler. "Yamalı giymek ayıp değil, pis giymek ayıptır." gibi sözler kullanırlar.

• **Hayırseverlik** : ilçemiz halkı sosyal yardımlaşmayı sever. Camii, Kur'an Kursu, yol, okul, çeşme, köprü gibi halkın yararlandığı sosyal kurumlara yardım ederler. Yapılan yardımların halkın yararına olacağı bilinir ve sevap kazanmak amacıyla yapılır. "Ne verirsen elinle, o da gider seninle" düşüncesi ile hayır derneklerine para, mal, tarla bağışları yapılır. Bu dernekler paraları lüzum gördükleri hayır işlerinde kullanırlar.

• **Sadaka** : Fakir ve yoksullara yapılan yardımdır. En az bir kişiyi doyuracak kadar, yardım yapılır. Mal ile söz ve bedenle yapılır.

• **Bayram Âdetleri** : 3 Aylar (Recep, Şaban, Ramazan) diye adlandırılan kutsal aylarda pişi yapılarak komşu ve akrabalara dağıtılır. Bu aylarda isteyenler oruç tutar. Sevabı çoktur diyerek Ramazan Ayı'nı karşılarlar. Ramazan Ayı'nda, yolcuların dışında, orucu halkın çoğunluğu tutar. Ramazan Bayramı'ndan önce, bayram hazırlıkları yapılır. Başta çocuklara olmak üzere yeni giysiler alınır. Bayramda yemek için (et, pişi, baklava, kadayıf) hazırlıklar yapılır. Bayram sabahı erkekler temiz elbiselerini giyip Bayram Namazı'na giderler. Namazdan sonra mezarlığa gidip vefat etmiş olan büyük ve yakın akraba mezarlarını ziyaret ederek dua ederler ve evlerine gelirler.

KEÇİBORLU

• **Ağaç Altı** : Ağaç altına işenmez. Cinler çarpıp, insanın ağzını burnunu eğer.

• **Ağız Açtırmak** :Bu işin erbabı çocuk konuşmaya başlamadan önce, düzgün konuşan bir çocuğu kucağına alır. Ağzını açtı mı "gül gibi, bülbül gibi konuşsun." der.

• **Bahtını Açtırmak** : Evlenme yaşma geldiği halde hiç talibi çıkmamış genç kızlara yapılır. Kız camii içine konur. Onunla gelen kadınlardan biri diğerine sorar: " Ne yapıyorsun? " öbürü " Bahtını açıyorum" der.

• **Bıçakla Ağrı Sızı Kesmek** : Elinde keskin bir bıçak bulunan birisi vücudu ağrıyan kişinin karşısına geçer. Orasına, burasına saplıyor gibi yaparsa bıçaktan korkan ağrı ve sızı hastanın vücudunu terk eder.

• **Bulaşık Suyu** : Bulaşık suyu besmele okunmadan dökülmez. Dökülürse cinlerin çarpacağına inanılır.

• **Cuma Günü** : Cuma günü mübarek bir gündür, çalışılmaz.

• **İtdirseği** : Gözde çıkan arpacıklara itdirseği denir. Hasta yüzükoyun yatırılır. Gözünün üstüne ekmek konulur. Bir köpek

çağrılarak, göz üstünde bulunan ekmek aldırılırsa arpacık geçer.

ŞARKİKARAAĞAÇ

• **Baykuş Ötmesi** : Uğurlu sayılmaz. Öttüğünde "Murat Kuşu" denilirse uğursuzluğun giderileceği, söylenmezse; kuş öttüğünde hangi tarafa bakıyorsa bir felaket (kötülük) olacağına inanılar.

• **Bulaşık Suyu** : Bulaşık suyu besmelesiz dökülmez. Şayet dökülürse dökenin şeytan tarafından çarpılacağı söylenilir.

• **Sabun Verme**: Sabun elin tersiyle verilir veya yere bırakılıp diğer kişinin yerden alması sağlanılır. Aksi olursa, alan ve veren birbirine düşman olacağına inanılır.

• **Nazar** : Nazardan korunmak için (değmesin diye) eve ölmüş kaplumbağa yavrusu, iğde dikeni ve çörekotu asılır. Çocuklara gök boncuk ve hameyli takılır.

• **Eşik** : Eşikte oturulmaz. Eşikten geçerken "destur " denilir, besmele çekilir. Aksi durumda şeytan çarpacağına inanılır.

• **Ayağa Yağ Çalma** : Gelinin ayağı uğurlu gelsin bolluk ve bereket olsun, huzur olsun anlamına gelir.

• **Oluk Altından Geçmek :** Besmelesiz geçilemeyeceği, geçilirse şeytanların çarpacağına inanılır.

• **Cama Kuş Çarpması**: Kısmetinin açık olduğuna inanılır.

• **Köpek Uluması** :Bir felâket haberi bildirir. Tedbir için ekmek doğranır, soğan atılır.

• **Su Dökülmesi** : Aniden bir testi devrilirse, misafir geleceğine inanılır.

• **Kedinin Yalanması**: Ne tarafa dönük yalanırsa, o taraftan misafir geleceğine inanılır.

• **Kader Otu** : Yeşerir, uzar, çiçek açarsa hane halkının gönlünün arzuladığının olacağına inanılır.

• **Saksağan Ötmesi** : Hayırlı haber alacağına inanıldığından sabun kaptırılır. Hoş görülür.

• **Gözdeki İtdirseği(Arpacık)** : Göz kapaklarının altında veya üstünde, göz pınarları yakınlarında çıkan kırmızı kabartıyı yok etmek için (iyileştirmek amacıyla) bu işin ehli tarafından itdirseği çıkmış kişinin oturması veya yüzü yukarı şekilde gözünün üzerine ekmek parçası ve para konur. Yüzü okşanarak dua okunur. Sonra gözdeki ekmek herhangi bir köpeğe atılır. Para ise bu işi yapan kişiye verilir. Böylece hastalığın geçeceğine inanılır.

• **Aydaş Çimdirme** : Yeni doğup birkaç aylık olduğu halde, gelişme ve büyümesinde yetersizlik görülen, zayıf olduğu kanaatine varılan bebekler için dört yol ortasına kazan kurulur. Bu işte eli

olan (işi bilen kişi) aydaş olan çocuğun ailesinden, insanların yardımıyla kazanda hazırlanan su ile ilgili duaları okuyarak yıkar. Bu yıkama sonucunda yol ortasında yıkanan çocuğun gelişip kilo alacağına, canlanacağına inanılır.

- **Kurt Ağzı Bağlama**

Köylerde yaz günlerinde geceleyin hayvanların sıcaktan etkilenmeyerek daha iyi otlayacağı düşüncesi ile gece otlatılma yapılır. Uygulama gece olduğu için bazen çoban uyur kalır, sürü kaybolur. Bunun için sürüsünü kaybeden çoban, bu işi bilen kişiye, sürüsünün yabanî hayvanlar tarafından zarar görmemesi için "kurt ağzı bağlaması " denilen işlemi yaptırır. Uygulamayı yapacak kişiye köstek ipi hıltarı verilir. Bu kişi yörede kaybolan hayvanların bulunabileceği mevkilerin adlarını sayarak duaları okur ve elindeki ipe düğüm atar. Böylece kurt ağzı bağlama işi gerçekleşmiş olur.

YALVAÇ

• Hüyüklü Köyü'ndeki Işıklı Dede Türbesi, her türlü hastalığın geçtiğine inanılan bir yerdir. İnanışa göre buraya gelen halk, türbenin toprağını biraz suyla karıştırıp ağrıyan yerlerine sürerler. Ayrıca aydaş çocuklar için de şifalı olduğuna inanılan bu yerde, inanışa göre, türbede bulunan uzunca bir taş üzerine yatırılan çocuk ağlarsa yaşar, ağlamazsa ölür.

• Yalvaç'ta oldukça sık rastlanan aydaş hastalığının, inanışa göre birkaç sebebi vardır:

Birincisinde: Elti ve komşular arasında üst üste doğum halinde (40 gün içinde) önceki çocuk aydaş hastalığına tutulur. Hastalığın belirtisi, zayıf ve dermansızdır. Hastalığa yakalanan çocuklar, Hüyüklü'ye götürülürler. Bu yüzden loğusalar 40 gün evden çıkmazlar ve kendilerine kırklı denir.

İkincisi: Uyur (gelin) aydaşı. Yeni bir gelin loğusa anneyi görünce çocuğun aydaş olacağına inanılır. Bu tür aydaşta, çocuklar devamlı uyurlar. Hatta bu süre 48 saati bile bulabilir.

Üçüncüsü: Göz aydaşı. Nazar değen çocukların hastalığıdır. Çocuk çok ağlar ve zayıflar. Bunun için de Sücüllü'ye götürülür. Burada iki yaş çubuktan bir çember haline getirilmiş ve kasnak tâbir edilen daireden üç defa geçirilir.

• Yürümesi geciken veya sık sık düşen çocuklar için Köstek Kesme âdeti vardır. Bu durumdaki çocukların iki ayağı sembolik bir bağla bağlanır. Mahallenin çocukları belli bir mesafede yarıştırılarak, en erken gelen çocuk bağı keser. Yarışan çocuklara para ve hediyeler

verilir.

Ayrıca yatan, uyuyan bir çocuğun üzerinden atlanırsa çocuğun boyunun büyümeyeceğine inanılır. Nazarlara karşı kurşun dökme âdeti vardır. Gözde çıkan itdirseğine karşı köpeklerin işemesi kullanılır. Allerjiden mütevellit olduğu sanılan derideki kızarmalar Yalvaç'ta "demriye" olarak adlandırılır. Bunun için ocak olan bazı evlere gidilerek tükürtülür.

• Bir eve iki gelin gelirse, gelinlerin kapı eşiğinden aynı anda girmesi, aksi halde geç girenin çocuğunun olmayacağına inanılır.

BATIL İNANÇLARIMIZ

EĞIRDIR

• Gelin, oğlan evine geldiğinde ,gelinin başında kırılan destinin onu kötülüklerden koruduğu bilinir. Gelinin başından aşağı bulgur, fasulye, buğday, tuz dökülmesi o evin bereketli olmasını dilemektir. Evin ortasına serilen koyun postu ve üzerinden atlatılan gelinin koyun gibi sakin olması isteğidir. Ayrıca kaynananın pijama pantolonunun paça kısmının bağlanması da kaynanaya kurt girmesi ve fesatlıktan uzak tutulması demektir.

• Gelin olmak isteyen genç kızlar, gelinlerden kurdele isterler ve o kurdeleyi saklarlar. Ayrıca gelinin ayakkabısının altına isimlerini yazdırır, nasiplerini beklerler. Baba Sultan Türbesi'ne gider, mum yakarlar, dualar okurlar. Gelinin üzerinden dökülen bozuk paraları kapmaya çalışıp onu da sandıklarında saklarlar. Dilek ağacına dilek tutup, çaput bağlarlar. Hocaya gidip nasip açtırırlar. Hoca okuyarak kilit açar. Nasibi açılmış olur.

• Düğün evinde yemeğin bereketli olması açısından "Eli Kepçeli'ye" gidilir ve düğüne davet edilir. Eli Kepçeli düğüne gelirse herkese yeter. Eğer gelmezse düğün yemeğinin yetmeyeceğine inanılır.

• Yeni diş çıkaran çocuğun ilk dişini kim görürse, o kişi çocuğa göğnek alır ve dişinin sağlam olacağına inanılır. Konu komşu o eve davet edilir. Buğday pişer, cevizler kırılır. Çerez sinisi en ince ayrıntıları ile hazırlanır ve bu yapılmazsa çocuğun sofra örtüsüne oturtulur.

Önüne tarak, makas, çekiç, kalem konur. Çocuk kalemi eline alırsa büyüyünce okuyacağı anlaşılır. Çocuk, tarağı eline alırsa berber olacaktır. Makası eline alırsa terzi olacağı konuşulur. Konu-komşuya dikiş iğnesi dağıtılır. Çocuğun dişlerinin iğne gibi sağlam olması ve kolay çıkıp çocuğu hasta etmemesi düşünülür.

• Akşamdan sonra tırnak kesilmez. Ömrü kısalır denir. Saç kesimi de aynı anlamdadır. Gece sakız çiğnendiği zaman ise ölünün kemiklerini çiğnemek anlamındadır. Evden başka bir eve ekmek verilmez. Evin bereketinin kaçtığı düşünülür. Aynaya bakılırsa-nasip kaçtı denir. Gece aynaya bakan kızlar evde kalır. Akşamdan sonra önümüzden geçen kara kedi uğursuzluk sayılır.

• Cam kırılmasının iyi olduğu söylenir ve kırık cam, kırık ayna evde bulundurulmaz, atılır. Bir genç kızın kırdığı ayna, o kızın yedi yıl evde kalması demektir.

• Çocuğu olmayanlar, çocuk sahibi olmak için adak adarlar. Yedi türlü baharatı ezer, içine de kuru üzümü karıştırırlar. Tekrar ezerler ve tülbentle karın bölgelerine sararlar. Karına varan sıcaklığın çocuk olmasını sağladığına inanılır. Yeni doğmuş olan bebeği, ilk kıyafeti süt bulaşıldı olarak bebek isteyen aileye verilir ve o kişi o kıyafeti saklar. Çocuğunun olacağına inanır.

• Loğusa anneye korkmaması için yapılan en önemli ilk iş yastığının altına bıçak, makas konur. Kırk gün kapı dışarı çıkmaz ve kırklı olan başka bir anne o eve getirilmez. Kırkı çıkmamış olan anne, eve misafir geldiği zaman nazar değmesin diye yataktan kaldırılmaz. Loğusa anne pis yere basmaz. Nazar değmemesi için nazar boncuğu takarlar. Anneye nazar değdiyse, anne yerine boncuk çatlasın anlamındadır.

• Loğusa annenin evinden, kırk gün boyunca hiçbir şey verilmez.

• Hamile olan bayanın ilk aylarda kediye, köpeğe, tavşana, siyah olan kişilere bakması, doğacak bebeğinin onlara benzeyeceği inancı hakimdir. Ayva yerler, bebeğin gamzesi olsun diye.

• Bir evden başka bir eve giderken kendini sakınır ve nazar değmemesi için korur. Hamilelikleri boyunca, saç kestirmezler. Eğer kestirirlerse doğacak çocuğun ömrünün kısa olacağına inanırlar. Doğacak olan bebeğin kız veya erkek çocuğu mu olduğunu öğrenmek için :

• İki tane minder konur ortalığa.

• Minderlerden birinin altına bıçak, diğerine makas konur.

• Eğer hamile kadın, altında

bıçak olan mindere otururs a, doğacak bebeğin cinsiyetinin erkek olacağına inanılır.

• Taranan saç ve tarakta kalan saç telleri dışarı atılmaz. Yoksa baş ağrısı yaptığı söylenir. Saç ocakta yakılır ve yakılırken de şu sözler söylenir:

"Dünyada kül ol.
Ahrette gül ol."

• Ocakta yanan saçın, ahirette gül olacağına inanılır. Kapı eşiğinde oturan insana yoktan iftira geleceği söylenir ve kaldırılır. Boşlukta akan pis bir suyun üzerinden atlanılmaz, şeytan çarpar.

• Bir evden başka bir eve tuz, sabun vermek o eve uğursuzluk getirir. Bir inşanın üzerindeki elbise yırtık veya düğmesi kopmuş ise elbise çıkartılır. Ondan sonra dikilir. Üzerinde elbiseyi dikmek zorunluluğu olursa; ağzına alınan metal bir parça o kişiyi kötülüklerden ve gelebilecek zararlardan koruyacağına inanılır. Köpeğin uzun uzun bağırması ulumak anlamındadır ve köpek ulumasından korkulur. Hangi eve doğru bağırıyorsa, o evde felâketler,ölümler olacağına inanılır. Soğan alıp atılır ve şu sözler söylenir: "Soğanın acısı bize gelecek, acıları alsın götürsün."

• Elden ele, evden eve sabun verilmez; yoksa acı gelir, denir. Baykuşun bir evin çatısına oturup ötmesi de o evde kötülükler olacağına işarettir.

• Kırklı çocuk ilk günlerde su içmez. Meleklerin suladığına inanılır ve bebeğe su verilmez. Doğduğu gün üç ezan sesi duyulmadan emzirilmez.

• Bebeğin göbeğinden düşen et parçası (göbek düştükten sonra) camii duvarına konur.

• Bebek büyüdüğünde ter kokusu olmasın, eti pişkin olsun diye, bebeğe tuz serpilir ve biraz bekletildikten sonra yıkanır. Tuz koltuk altına, boynuna, kulaklarının arkasına, ayak aralarına serpilir.

• Nazar değmemesi için kimseye gösterilmez. Hele âdeti olan bayanların bebeğe bakması halinde bebeğin yüzünde ve tüm vücudunda lekeler olacağına inanılır. Âdeti olan bayanlar turşu yaparken ve turşuyu yemek için çıkarırken besmele çekerler veya o işleri yapmamaya gayret ederler.

• Eve giden misafir, çocuğa dikkatli bakarsa; o misafir gider gitmez kapı eşiği parmaklanır ve tozu bebeğin ağzına yalatılır. Aksi takdirde bebeğe o kişinin nazarı değer.

• Yaramaz çocukların sakinleşmesi için hocadan okunaklı su içirilir. Tekkeye götürülüp dolaştırılır. Bir de Cuma Selâ vakti üç yol ağzına gidilir. Çocuğun

babasının ayakkabısı, çocuğun ağzına dua okunarak üç defa vurulur. Çocuk sakinleşmiş olur.

ULUBORLU

Beşer için inanmak başta gelen bir zarurettir. İnanmak, insanı ümitlendirir,teselli eder, insanı düştüğü korkunç hallerden kurtararak feraha eriştirir. Ümit zorlaşınca da insan, muhakeme ve mantığını bırakarak, olur olmaz boş ve bâtıl şeylere inanmaya, gönül bağlamaya mecburiyet hisseder. Bu insanların ruhu aczidir. Ümit, bütün din kitaplarının yegâne tahammül düsturudur. Ümidini kaybeden zavallılar bir takım inançlara bağlanmışlardır. Bu inançlar vaktiyle kasabada yaşanmış, hürmet görmüş, ölmüş ve bir kısmı da bugüne kadar gelebilmiştir.

• **Baht Açmak** : Baht açmak, nasibi çıkmayan yetişkin kızlara veyahut kız bulamayan delikanlılara yapılır. Bahtı açılacak kimse, herhangi bir camiye, kimse görmeden kapatılır. Hayırlı olan bir kimse de oraya gelip cami kapısının dışında bekleyen kişiye "Ne yapıyorsun? " diye sorar. O da " ... 'nın bahtını açıyorum, der. Bu söz üç defa tekrarlanır. Bu esnada caminin kapısı açılıp kapatılır. Kapıda bekleyene soru sorup giderler. İçerideki de çıkıp ardına bakmadan evine gider. Halk bu muamelenin tesirini bekler ve çok defa da gerçekleştiğini görmüştür.

• Aydaş Taşı : Bir küçük çocuk hastalanıp, zayıf, sarı, sıska düşerse, bu çocuğu aydaş taşı üstünde yıkamak lâzımdır. Aydaş taşı, Ahırlı Değirmen'in üstündeki delik taştır. Bu büyük taşın tam ortasında 8 cm. çapında bir delik vardır. Halk bu taşa "Düldül Ayağı" da der. Geleneğe göre Hz. Ali Efendimizin bindiği düldül bu taşa basmış ve delmiştir. Çocuk buraya götürülür. Yaz günü orada taşın üstünde yıkanır. Bu muamele, çocuğu ya iyi eder ya da öldürür. Çocuk taşın etrafında üç defa dolaştırılır.

• **Kale Kapısını Dolaştırmak** : Aydaş olan çocuk kaleye götürülür. Giderken yanlarında yumurta, para, arpa ve buğday gibi yem olabilecek bir şeyler alınır. Çocuğu götüren kadın kale kapısından girerek aşağıdaki büyük kapıdan çıkar. Arkasına bakmadan evine döner. Çocuğu kucağında tutan kadın götürdüğü şeyleri, kale kapılarının içinde münasip bir taş üzerine koyar. Sonradan gelenler o şeyi alırlar. Arpa-buğdayı da kuşlar yer. Çocuğun hastalığı o eşyayı alanlara ve kuşlara geçecektir. Bazı kimseler de bu eşya yerine hasta çocuğun gömleğini bırakırlar.

• Çocuğu Olmayan Kadınlar

İçin Yapılanlar : Keskin nefesli bir hocaya muska yazdırılıp kadının boynuna asılır. Kadının o akşam cinsî münasebette bulunması tembih edilir.

• **Çocuğun Yaşaması İçin Yapılan Âdetler:**

a) Bazı kadınların çocukları yaşamaz. Bunun için komşu evlerden toplanacak maden parçalardan bilezik yaptırılıp annenin koluna takılır. Bu maden eşya Yedi Mehmet adlı evden toplanır.

b) Toplanan maden parçalardan bir de nazarlık yapılır, çocuğun boynuna takılır. Bu maden eşya altın, gümüş, demir, bakırdan da olur. Çünkü sağlamdır. Kalay ve kurşundan olmaz.

c) Çocuğu ölmeyen evlerden kumaş parçalan toplanır, gömlek yapılıp çocuğa giydirilir.

d) Çocuğun yaşaması için çocuk, çocuğu ölmemiş bir kadın tarafından emzirilir.

e) Çocuğun yaşaması için adı (Durmuş, Dursun, Yaşar, Döndü) gibi adlardan birisi konur.

f) Çocuk yeni doğunca, saban demiri ile tartılıp, birisine sözde satılır. Bu takdirde çocuğun adı (Satı, Satılmış) konur. Bu adlar çocuğun yaşamasına yarayacaktır.

• **Sarılık İçin** : Büyük olsun, küçük olsun; bir kimse sarılığa tutulduğu zaman Mora Sarnıcı'na götürülür. Su hafif ısıtılır. Yakınındaki çalı ardında, hastalıklı kimse yıkanır. Bu suretle sarılık geçer. Sarılığa tutulan kimsenin ergen, kızılcık veya zerdali gibi şeyler yemesi tembih edilir. Evvelce berberler sarılıklı kimsenin burnu üstünden ustura ile kan alırlardı.

• **Gözüne Ak İnenler**: Bir kimsenin veya bir hayvanın gözüne ak inerse, Metruk şehirde bulunan köprü başındaki çeşmeye bitişik Topalakçı Hacı Hasan Efendi Medresesi içindeki kuyudan su alıp göze damlatılırdı. Şifa verdiği iddia edilmektedir. Suyun terkibinde, kimyasal bir madde olduğu zannedilir.

• **Ağız Açmak** : Çocuğun söyleme devri yaklaştığında, çabuk söylemesi için becerikli ve işgüzar bir kadına ağız açtırmak âdettir. Bu kadın çocuğu kucağına alıp yanındakilere sorar :

- Ne yapıyorsunuz?

- ... 'in ağzını açıyorum.

Der. Bu soru üç defa tekrar edilir ve kadın şu sözleri söyler :

"Ağzın açtım gül gibi
Konuşsun bülbül gibi
Sözleri açık olsun
Hem kısmeti bol olsun"

• Diş Atmak : Büyük, küçük bir kimsenin dişi çıktığında "Azat, buzat, beni Cennette gözet" diyerek ve üç defa tekrarlayarak, o dişi bir

camii damına atmak lâzımdır. Çünkü bu diş, bu tembihle kıyamette o kimseye şefaat edecektir.

• **Tırnak Atma** : El ve ayak tırnakları Cuma ve Pazartesi gününde kesilir. Kesilen tırnaklar, bir kâğıda sarılıp ya camii damına, ya da bir evin duvarına yerleştirilir. Ateşe atılırsa sahibi sara illetine tutulur. Sokağa atılırsa, onu da tavuklar yerse, insanlara dert ve hastalık getirir. Ahret gününde kesilen tırnakların nereye konduğu sorulacaktır.

• **Çocuğu Salma**: Çocuk emekleme devrini geçirip de yürüyecek bir zamana erişince, kolay yürümek için çocuğu bir kimse kucağına alıp, iki koltukları arasından tutarak kıbleye karşı döner ve üç defa :

"Saldım salaya karşı.
Yürüsün kıbleye karşı.
Her adımı kutlu olsun.
Yolu bereket olsun."

der ve sallar. Bu iş için Cuma günü sala ile ezan arasında olur. Buna çocuğu salma derler.

Paçavra Bağlamak

Hastalıktan kurtulma ve korunmak için çöğür, karamuk, kızılcık gibi ağaçlara eski bağlamak, şeytan şerrinden emin olmak demektir. Bu gibi tekin yerler su başlarında görülür.

• **Ulu Ağaç Dallarına Taş Koymak** : Yolcular bazen yollarında buldukları, gördükleri ulu ağaçlara taş koyarlar. Bu bez bağlarının aynısıdır. Bu taşı oraya koymakla kendilerinde bulunan herhangi bir elem ve kederin, felâketin üzerinden gideceğini zannederler.

• **Felce Uğrayanlara Çare** : Felcin Uluborlu'daki adı nüzul inmedir. Kırk bir kişiden birer kuruş toplanarak tartılmadık bal satın alınır. Tabak içine konup Cuma günü selâ ile ezan arasında yenirse, o kimse şifa bulurmuş.

• **Çakma** : Bazı kimselerin yüzünde, çenesinde görülen çıbanlara çakma yapılır. Eski atalarımızın sigara yakmak için taşıdıkları çelikten mamul çakmak ile kav tedarik edilir. Deniz yolculuğu yapan bir kimse kav ile çakmağı alıp, çıbanlı kimsenin önüne durarak, çıbana doğru çakmağı çakıp kavı yakar. Çakarken yanmdakinin : "Ne çakıyorsun?" demesine karşı : "Filanın çıbanını yakıyorum." cevabında bulunur. Bu soru ve çakma işi üç defa tekrar edilerek "altmış, yetmiş, çıkmış, gitmiş " sözünü söyleyerek, hafifçe çıbanın üstüne üç defa tükürülür. Çıban iyi olacaktır.

• **İtdirseği (Arpacık)**: Bazı kimselerin kirpikleri dibinde iltihaplar olur. Buna itdirseği derler. Bunun için o kimse sırt üstüne yatırılır.

Üstüne bir bez örtülür. Tam, göz kapağı üstüne de biraz ekmek parçası konur. İt köpek çağrılıp o ekmek kaptırılır. İtdirseği de böylece iyi olacaktır.

• **Uluma** : Vücutta bir takım kırmızımtrak leke ve kabartı görülürse, o kimsede uluma hastalığı vardır. Bunun bir adı da bezemedir. Çaresi ; o kimse üç yol ağzına götürülür. Arkasına küçük bir kilim seccadesi örtülür. Başka bir kimse de hastanın arkasına geçip elindeki pişirgeçle sırtına vurarak hastaya sorar : "Ne oldun ? " "Kurt oldum, kurt." der. Bu soru da üç defa tekrarlanır. Ve cevap alınır. Hastanın daha evvel, " u, u " demesi, değnek vuranın ondan sonra söze başlaması şarttır. Bu işe uluma denmesinin sebebi hastanın uluma taklidi ile söze başlamasından ileri gelmektedir.

• **Siğil** : Bazı kimselerin elinde,yüzünde siğil denilen nohut büyüklüğünde düğmecikler görülür. Her hoca da bu işi beceremez. İzinli ve ocak olması şarttır. Siğil okuyanlar, hastaya çalınmış bir et parçası, tartılmadık tuz getirtirler. Bir dua okuyup eti veya tuzu siğillerin üzerine sürüp, çay ve çeşme ayaklarına gömerler. Gömülen bu et veya tuz eridikçe el ve yüzdeki siğiller de kaybolacaktır.

• **Sıtma Bağlamak**: Sıtma tutan kimseyi, izinli bir kimseye götürürler. O adam eline bir karış ham iplik yahut ip alır, bir şey okur. Her okuyuşta bir düğüm bağlar. Okuma bittikten sonra, düğümler düğüldükten sonra, sıtma tutan adamın bileğine bağlarlar. Bu suretle sıtma geçer. Kinin masrafından kurtulmuş olur.

• **Sıtma İçin Evliyalara Yatılmak:** Bir kimse düğün yapacağı vakit, çıkaracağı okuyucuya, "Efendi Sultan Türbesi'ne" gitmesini tembih eder. O kimse, türbeye varınca "Esselâmu, düğüne buyuracaksınız" der, ondan sonra davetine başlar. Bundan başka Alâaddin Camii yanındaki yatan türbelere uğrayıp, aynı veçhile davet eder. Bu âdet son zamanlarda eski ailelere inhisar etmektedir.

• **Bir İşe Başlamak** : Bir kadın dikiş, örgü işlerine başlarken veya değirmenlik bulgurluk hazırlanırken, oraya ağır gövdeli birisi gelirse, iyi sayılmaz. O iş için geç biteceğine veya bir müşkülata uğrayacağına işarettir. Eski kadınlar, bu gibi işlere Çarşamba günü başlarlardı. Çünkü Çarşamba gününün adı mahallen "Dernektir." Dernek günü başlanan iş, derlenir gider. Çabuk sona erer, derler.

• **Bıçaklama** : Bir kimseye yel girer, sızı veya vücudunda bir kırıklık olursa, bıçaklamanın faydası olur. Ocak olan kimse, eline bir

bıçak veya bir demir alır. Bunların yerine et satırı da caizdir. Maksat, demirden, çelikten bir şey bulunmasıdır. Ocak, kendisine mahsus dualarını, her okudukça, vücuttaki arızanın olduğu yerlere elindeki bıçağı basar ve gezdirir. Bu hareket üç ve yedi defa tekrar edilir. Yel, sızı geçecektir.

• **Pardıdan Su Elemek**: Kuduz köpeklerin birisini daladığı görülürse evvela, pardıdan hasta üzerine su elenir. Veyahut Isparta'nın Sav Kasabası'na götürülüp meşhur olan pınarda yıkanır. Hastanın üzerinden su denirse, çocuk veya büyük insan ya iyi olacaktır veya ölecektir.

Bu eski batıl inançlar, çok eski devirlerden kalma geleneklerdir. Bunlara inanan ve tatbik eden kimseler pek azdır.

ÂDET, GELENEK VE GÖRENEKLER

Gelenek ve görenekler, bizi beşiğimizde karşılar, mezarınızda bırakır.

Âdet ya da gelenek ve görenekler, nesilden nesile geçerek sürüp gelen yaşayışlardır. İyi, güzel âdetler olduğu gibi, bâtıl olan, hurafeye kaçan gelenek ve görenekler de vardır. Bunların bir bölümü halk arasında kendiliğinden yaşamakta, bazıları da resmî hüviyet altında yapılmaktadır.

Isparta ve Uluborlu'da yapılan "Kiraz Bayramları", yine Isparta'daki "Halı ve Gül Festivali" resmî hüviyete bürünen geleneklerdir.

Isparta'daki Kiraz Bayramı, kiraz, ceviz ve kestane ağaçlarının içinde bir yaylayı andıran, Dere ve Yenice Mahallelerinde kutlanır. Haziran ayının ikinci Pazarı başlar, üç hafta süre ile her Pazar yapılır. Mahalle sakinleri, yakın akraba ve dostlarını davet eder. Akşama kadar kiraz bahçelerinde süren eğlenceler, oyunlar, sokaklarda akın akın gelen-giden gruplar bölgeyi hareketlendirir. Ayrıca bu gezintiler ve eğlenceler kız beğenmede etkin bir rol oynar.

Ispartalılar dinî örf ve âdetlerine çok bağlıdır. Bilhassa Üç Ayların girişiyle normal yaşayışın da değiştiği görülür. Hayır, hasenat işleri artar. Mübarek günlerde topluca mahalle camisini, minareyi, cami

meydanlarını "Tırtıl" adı verilen renkli kâğıtlarla süslerler. Bunların, bir başka mahallenin gençleri tarafından çalınmaması için, yaşlısı-genci, nöbet tutar. Bir saldırı anında top yekun müdafaaya geçilir. Rivayet olunur ki, geçmiş yıllarda böylesine bir müdafaa anında cinayet bile işlenmiştir. Çünkü tırtılın muhafazası mahallenin muhafazası ile eşdeğer tutulur.

Esnafın arasında Ahi Evran Geleneği'nin hâlâ sürdürülmekte olduğu nadir illerimizden birisi de Isparta'dır. Aynı zanaat ve ticaret erbabı, dün ARASTATarda toplanırlardı; bugün ise SıTE'lerde toplanmaktadırlar. D ü n k ü Ayakkabıcılar Arastası, bugün Ayakkabıcılar Sitesi; dünkü Tuhafiyeciler Arastası, bugün Tuhafiyeciler Sitesi olarak ad değiştirmektedir.

Eski örf ve âdetler, bugün varlığını A R A S T A ' l a r d a sürdürmektedir. Dükkânı kilitlemeyip kapıya bir sandalye koyup gitme gibi ... Kandillerde (Regaip, Miraç, Mevlit) ARASTA'yi Tırtıllarla süsleme ve pişi, pide, helva, yani SICAK DAĞITMA gibi...

Atabey'de R a m a z a n Bayramlarında, her mahallenin zenginlerinden bir veya birkaç kişi "Okucu" adı verilen davetçiler çıkararak, mahalledeki erkekleri yemeğe davet ederler.

Bayram Namazı kılındıktan sonra, topluca mezarlığa gidilerek geçmişlerin ruhuna Fatihalar okunur. Sonra, yine topluca "Bayram Yemeği" için davet edildikleri eve giderek yemeklerini yerler.

Isparta ve çevresinde doğum ve çocuk görme, diş çıkarma ve ölüm âdetleri aşağı-yukarı benzerlik gösterir.

Çocuk doğunca, hısım akraba o eve çocuk görmeye giderler. Bunun zamanı belli değildir. Çocuk görme 3 günlükten, 7 aya kadar yapılır. 8 aylıktan sonra çocuğu görmeye giden olmaz. Yakın akrabalar, kendi aralarında kararlaştırıp çocuk görmeye giderler. Hazırladıkları hediyeleri, öğle yemeğinden sonra alıp çocuk evine gidilir. Hediyeler uygun bir şekilde verilir.

Çocuk bir-birbuçuk yaşına geldiği ve diş çıkarmaya başladığı zaman, dişin zahmet vermeden çıkması için "Gölle" adı verilen nohutlu buğday haşlaması ile çeşitli yemişler, akraba, dostlar ve yakın komşular huzurunda çocuğun başından dökülür. Huzurundakiler bu gölleyi ceviz, badem,fıstık ve diğer yemişlerle beraber yiyip sohbet ederler.

Aileden bir kişi ölünce dini vecibeler yerine getirilir. Şayet

ölenin yakınları uzakta iseler, ölü gömülmez, bekletilir. Bütün aile yakınları ve akrabaları tarafından "katmer" edilir. Başsağlığına gelenlere ikram edilir. Ölüm halini takip eden bir hafta veya on gün, çeşitli yemeklerle birlikte akşam yemeğini yemeğe gelirler. Getirdikleri yemekleri onlarla birlikte yerler ve ailenin acısını paylaşırlar. Onları yalnız bırakmazlar.

Ölenin 7. günü pişi (bir çeşit hamur işi) yapılır, dağıtılır. 52. günü de yemek verilir ve Mevlid-i Şerif okutulur.

Diğer geleneklerin bir kısmını şu şekilde sıralayabiliriz.:

Cuma günü mübarek olduğu için işe gidilmez. Salı günü yeni bir işe başlanmaz. Başlanan iş sallanır, sonu gelmezmiş. Hamile olan kadına noksan vücutlu çocuk gösterilmez. Gösterilirse çocuğun da noksan olacağına inanılır. Geceleyin evin üzerinde ve yakınında baykuş öterse, o evden yakında bir ölü çıkacağına işaret sayılır. Küçük çocuklar geceleyin aynaya bakıtılırsa bahtının kapanacağına inanılır. Gece sakız çiğnenirse, ölü eti çiğnendiğine hükmedilir.

Yalvaç'ta ve Pazar kurulan bazı yerlerde "Pazar Duası" yapılmadan hiç kimse alış-veriş yapmaz. îmam Efendi tarafından yapılan dua belediye hoparlörü vasıtasıyla duyurulur ve alış-veriş başlar. Pazar duası metnini aşağıya alıyoruz:

"Hamdü sena âlemlerin Rabbı olan Yüce Allah'a, salâtü selâm Hz. Muhammed Aleyhisselâm efrad ve ailesine, ashab ve ümmetine ve büyük milletimize olsun. Bize bizden daha yakın olan Yüce Rabbimiz, işlerimizi kolaylaştır, rızkımızı bollaştır, haramdan uzaklaştır, helâline yaklaştır, bizi hoşnutluğa yaklaştır. Her türlü zorluktan, varlık içinde darlıktan, kibir ile mağrurluktan,aldanmak ve aldatmaktan, sonunda pişmanlıktan, sen bizleri koru Yüce Rabbimiz.

Biz yalnız sana kulluk eder, her türlü yardımı da senden isteriz. Elimizi boş çevirme, bizleri doğru yoluna ilet. Azıp sapmışlardan ya da gazabına uğramış olanlardan eyleme, Yüce Rabbimiz. Alış-verişlerimizi hareketli, sıhhat ve afiyetimizi devamlı, tuttuğumuz işlerimizde sabırlı, cesaretli ve metanetli, ahlâk ve faziletli,sözümüz ve işlerimizde, doğrulukta daim eyle, Yüce Rabbimiz.

İslâm ülkelerini ve güzel yurdumuzu, faziletli,asil milletimizi ve ordularımızı, bizi sana ulaştıran her şeyimizi; yerden, gökten, dıştan ve içten gelebilecek bütün kötülüklerden ve musibetlerden, belâ ve afatlardan, işgal ve istilâlardan, sevgililerin hürmetine, sen bizleri

kora, Yüce Rabbimiz. Amin. Velhamdülillahi Rabbil alemin el-fatiha."

DÜĞÜNLER

Türk sosyal yapısının en önemli kuruluşu olan ailenin kuruluşunun ve işlerliğinin sağlanması, üzerinde önemle durulan konulardan biri olmuştur. İlimizde evlenmelerde özellikle yaş,sosyal ve ekonomik denklikler gözetilir. Evlenmelerde kız anaları, gelinlik çağına yaklaşan kızına, eş olacak, yakışacak damadı beklerken, oğlan anaları da oğluna hayat arkadaşı olabilecek serpilmiş kızları araştırırlar.

"Erken kalkan yol alır, erken evlenen döl alır." Ataların sözüne uyarak ergenlik çağma giren kız ve erkekler küçük yaşta evlendirilirler. Evlenmelerde erkeğin ve kızın fikrine bakılır. Ailelerin görüşüne göre evlenmeler düşünülür ve gençlerin rızalarıyla gerçekleştirilir. "Kızı keyfine bırakırsan zurnacıya, oğlanı kendi haline bırakırsan bir yosmaya gönül verir." Atalar sözünden hareket edilerek, ana ve babanın kararı haricinde hareket, etmek saygısızlık sayılır.

Evlenme yaşma gelen erkekler, düşüncelerini ya aracılar tarafından ailelerine bildirir ya da babasının ayakkabısını hanaya çiviyle çakmak, gündüz lâmbayı yakmak, zamansız ezan okumak, pilava kaşığı saplamak gibi hareketlerle bu isteği ailelerine ulaştırmak isterler.

Kız ve erkeğin seçiminde soy ve sülalenin araştırılmasına özen gösterilir. "Anasına bak, kızını al, kenarına bak, bezini al." "Kız anadan öğrenir bohça düzmeyi, oğul babadan öğrenir sohbet gezmeyi." sözleri, bunun belirtisidir.

Yakın akraba evliliklerine bazen izin verilir, sütkardeşlerin evliliklerine ise asla izin verilmezdi. Bazı aileler, geçimsizlik olur gerekçesiyle, akraba evliliklerine rıza göstermezken, bazı aileler de mallarının dışa çıkmasını önlemek için akraba evliliğine "evet" derlerdi. Tek kızı olan ailelerin bir bölümünde "iç güveyi" alma özelliği vardı. Yaşı geçen kızların evlenmeleri ile ilgili "baht açma" "kızın bahtını satma" gibi inançlara başvurulurdu.

GÖRÜCÜLÜĞE GİTME

Kız Seçimi : Oğlan anasının çevrede yaptığı araştırmaları, akraba ve tanıdıkların tavsiyeleri, evlenme çağına gelmiş oğlanın ağzının yoklanması sonucu yapılan araştırmalarla tespit edilen kızların evine görücüler, kendi aralarında kararlaştırılan bir günde, haber vermeden giderler. Hiç görmedikleri bu yabancı konukların ziyaret sebepleri-

ni anlayan ev sahibi, konuklarına gereken saygıyı gösterirse de, kızlarını birden bire verecek izlenimi yaratacak davranışlardan kaçınırlar. Bu nedenle konukların başörtüleri alınmaz, onlara kahve ikram edilmez.

Görücülerin her biri kızın özelliklerini anlamak için evin düzenini, temizliğini, el becerilerini gözden geçirirler ve kızı yakından görebilmek için su vb. ihtiyaçlarını isterler.

Eve dönen görücüler, gördüklerini ortaya atar ve kızı ile ailesi hakkında olumlu ya da olumsuz bir karara varırlardı. Sonuç, baba ve en yakın akrabalarla görüşüldükten sonra bir aracı ile oğlana söylenirdi. Kız, oğlana gösterildikten sonra kesin sonuca varılırdı. Bu süre zarfında kız evi de oğlan hakkında gizli araştırmalarını yapardı.

Kız isteme : Kızın seçiminden sonra, sıra kız isteme işine gelirdi. Kız isteme işi hem kadınlar, hem erkekler tarafından yapılır. Önce oğlan tarafının yakın akrabalarından bir grup, istemek için tekrar kız evine giderlerdi. Kısa bir sohbetten sonra, önceleri "Sizin tutmaç keseni, bizim kalem tutana uygun ve münasip gördük." , daha sonraları ise "Allah'ın emri, Peygamberin kavliyle kızınızı, oğlumuza münasip bulduk. Siz ne dersiniz? ..." denilerek kız istenilir ve oğlanın hüner ve meziyetleri sıralanır. Kız evi ise "iyi geldiniz, hoş geldiniz ama kızımız küçük, borçluyuz, evimiz pek yalnız. Çocuk da giderse elimiz, ayağımız kuruyup kalacak." cevabını verirler. Kızı isteyen taraf da "Biz sizi sıkmayız. Hepsinin kolayı bulunur. Kızın yeri iyidir. Kaçırmayınız." gibi gönül alıcı sözler sarf ederler. Eğer kız tarafı verimkâr ise "Allah nasip etmiş ise ne diyelim!" ya da "Bir kaç gün sonra cevap verelim." derlerdi. Oğlan evi, kızın verilip verilmeyeceğini, kendilerine yapılan ikramdan, ayakkabılarının çevrilmesinden, uğurlanmalarından anlamaya çalışırlar. Kız evi olumsuz cevap vermek istiyorsa, kızlarının henüz gelinlik çağına gelmediğini, başka bir tarafa sözleri olduğunu, henüz düğün edemeyeceklerini ileri sürerek hatır kırmamaya çalışırlar. Oğlan evinin, kız evine ikinci ve üçüncü gidişlerinden sonra "Birliğimiz tamamdır. Bir kere de babasından istenilmesi muvafık olur." denilerek kesin cevap erkeklere bırakılır. Daha sonra da erkekler bir yerde toplanarak isteme işi tamamlarlar. Söz kesimini nişan izler. Söz kesilmede, bunun belirtisi olan küçük hediyeler verilir. Sözgelimi, "mendil alma" gibi.

Nişan Töreni : Oğlan evinin

uygun bulduğu bir günde nişan töreni yapılacağı, önceden kız evine bildirilirdi. O gün kız evinde misafirlere yemek verilir, masrafları oğlan evi tarafından karşılanırdı. Oğlan evinin sosyal ve ekonomik durumuna göre takılması gereken takılar gönderilirdi. O gün öğleden önce, misafirler kız evinde toplanır, kızın arkadaşları özel olarak çağrılırdı. Kız ve oğlan evinin misafirleri ayrı odalarda bulunurlardı. Kızın yürüyeceği yerlere kıymetli kumaşlar serilir ve bir top kumaş kızın başına örtülürdü. Oğlanın en yakın yenge ve ablası, gelinin kolundan tutarak oğlan evinin bulunduğu odaya götürür, kocası ölmemiş ve başı bozulmadık bir kadın tarafından yüzüğü sağ eline daha sonra da önce sağ, sonra sol kulağına küpeleri takılırdı. Bunu altın, elmas gibi takılar izlerdi. Gelin, nişandan sonra, önce oğlan evinin büyüklerinden başlayarak el öper, daha sonra akrabalar tarafından takılar takılırdı.

Bunu şerbet içme töreni ve eğlentiler izlerdi. Bu eğlentiler yemeklerle son bulurdu.

Sini Hediyesi: Nişandan bir kaç gün sonra, kız evinden oğlan evine "sini hediyesi" gönderilirdi. Sinide güvey için hazırlanan iç giysi,yakınları için de küçük armağanlar bulunurdu. Nişanla düğün arasında kızın çeyiz hazırlamasına yetecek bir süre bırakılırdı. Bu sürenin uzamam asına özen gösterilirdi. Çeyiz; gelin ve güveyin iç çamaşırları, kimi dış giysileri, güveyin yakınlarına verilecek armağanlar ve gelinin yatak odası takımlarından oluşurdu. Oda takımına, yörede "düzen" denilirdi. Çeyiz hazırlığına çocuk küçükken başlanırdı. Ancak son yıllarda el işlemeleri dışındaki eşya çarşıdan alınmaktadır. Düğünden bir hafta - on gün önce "elbise kesimi" yapılırdı. Seçimi kız tarafı yapar, giderleri oğlan tarafı karşılardı.

Bu hazırlıklardan sonra "okucu" (okuyucu) çıkarılarak düğün günü duyurulurdu. Konuklar çağrılırdı. Okucu çıkan kişi tatlılık getirmesi, uğurlu olması için ilk karşılaştıklarına katmer, helva ve pide verirdi. Erkek okucularsa şekerle çağrıya çıkardı. Çağrılanların Pazar günü yük yığmaya, Pazartesi tel hamamına, Çarşamba gelin hamamına ve kınaya, Perşembe gelin çıkarmaya ya da karşılamaya beklendikleri duyurulurdu. Uğursuz olacağı inancıyla Salı boş bırakılırdı.

Yük Yığma : Oğlan evinin aldığı sandık, yaygı, giysi, takı gibi armağanlar, Pazar günü davetlilere sergilenirdi. Bunlardan geline ilişkin olanlar akşam gelin sandığına, öbürleri de başka sandıklara konarak kız evine gönderilirdi. "Yük yığma" denilen bu sandıkları getirenlere kız

evinin büyükleri çeşitli armağanlar verirdi.

Tel Hamamı : Oğlan evi Pazartesi sabahı, yakınındaki hamamlardan birini kiralardı. Konuklar kapıda karşılanır, gelenlere uygun yerler gösterilir, sabun ve kına verilirdi. Gelin gelince def ve dümbeleklerle yıkanma yerine geçilirdi. Gelin yıkandıktan sonra saçı örülür, zülüf kesilirdi. Pide, meyve, çerez sunulur ve konuklara akşam kınaya beklendikleri bildirilirdi. Kına gecesi Yalvaç yöresinde "gelin okşama" diye adlandırılırdı. (Anadolu'da gelin ağlatma karşılığı) Kına yakılmasından sonra "çekici" denen kadın, gelinin yakınlarından birini kaldırarak oyunu açardı. Gelin ve güvey anaları bahşiş verirdi.

Gelin Hamamı : Çarşamba günü öğleden akşama kadar sürerdi. İki tarafın konukları katılırdı. Kimi yerlerde kına gecesi, gelin hamamının yapıldığı akşam düzenlenir ve kına helvası hazırlanırdı. Ancak, gelinin kınası, konuklar dağıtıldıktan sonra yakılırdı. Bu sırada çok yakın akrabalar gelinin yanında bulunur, el ve ayaklarına kına yakarlardı. Kimi yörelerde de evlendiğinin anlaşılması için güveyin avuç içine de kına yakılırdı. Oğlan evinde düzenlenen kına gecesi, yörede "Semah Gecesi" diye adlandırılırdı. Uluborlu yöresinde gelin hamamına "saç çözme hamamı", kına gecesine de "kına basma" denirdi.

Gelin Çıkarma : Oğlan evinin büyükleri önde, öbür davetliler arkada olmak üzere (kimi yörelerde güveyi de yanlarına alarak) Perşembe sabahı kız evine gidilirdi. Arkadaşları, düğün alayı gelinceye kadar gelini hazırlarlar, çeşitli eğlencelerle üzüntüsünü gidermeye çalışır, (gelin okşama) kimi yörelerde de güveyin arkadaşları, Perşembe sabahı (güvey hamamı) düzenler, ondan sonra gelin çıkarmaya gidilirdi.

Kız evine gelindiğinde "Cezayir" denilen hava çalınırdı. Gelin ata, günümüzde gelin arabasına bindirilip oğlan evine gelindiğinde de karşılama töreni ve eğlenceleri yapılırdı. Gelin önde, güvey arkada eve girilir, güvey bir süre sonra konukların yanına çıkardı. Kadınlar da gelinin yanına gider, eğlencelerini sürdürürlerdi. Gelinin duvağı, gerdeğe kadar açılmazdı.

Gelin Ötesi : Gerdekten sonraki üç gün yörede "gelin ertesi" diye adlandırılır. Dost ve akrabalar gelini ziyaret eder, kutlarlar. Gelin bu süre içinde konukları gelinliği içinde karşılar, gelenlerin elini öper onlara şeker ve şerbet sunar.

Köylerde ve kasabalarda kimi değişimlerle varlığını sürdüren bu

gelenekler, merkezlerde büyük ölçüde bırakılmıştır. Çağrılar "okucu" yerine davetiyelerle yapılmakta, nişan ve düğün törenleri salonlarda düzenlenmektedir. Varlığını koruyan geleneklerden kına gecesi ve semaha hemen her yerde rastlanırken hamam törenleri çok dar bir çevrede sürdürülmektedir.

Sünnet Düğünleri : Hali vakti yerinde olanlar erkek çocukları için sünnet düğünü yaparlar. Ekonomik gücü olmayanların çocukları ya yardım kurumları tarafından ya da ekonomik gücü yerinde olanların çocuklarıyla sünnet edilir. Sünnet, genellikle iki ile on iki yaş arasında yapılır. Düğün öncesinde oku dağıtılır ve sünnetle ilgili hazırlıklar sürdürülür. Düğün genellikle iki gün olarak düşünülür. Ancak bu konuda şehir merkezi ile ilçeler arasında farklılıklar vardır. Şehirde, sünnet olacak çocuk ya da çocuklar çalgı ile gezdirildikten sonra dinî bir törenle sünnet edilir. Akşam, sünnet olan çocuğun acısını unutturacak, çeşitli eğlenceler düzenlenir. İkinci gün genellikle saat 08.30-13.00 arası erkeklere, 13.00'ten sonra da kadınlara yemek dökülür. Yemekler kabune, helva, fasulye ya da bütün et şeklinde yapılır. Zaman zaman helvanın yerini zerde alır. İlçelerde uygulama bundan farklıdır. Düğün bir gün olarak düşünülür. Önce genellikle çorbayla başlayan ve yörelere göre değişen yemek verilir. Daha sonra yemeğin verildiği gün, yemeğin bitiminden sonra çocuklar gezdirilerek sünnet edilir.

EĞLENCE VE OYUNLARIMIZ

Eskiden yediden yetmişe hemen her yaşta oynanan oyunlar vardı. Çocuklar, gençler, genç kızlar, kadınlar ve hattâ yaşlı insanlar kendilerine göre oyunlar oynarlardı.

Bunlar; met, enik, hotak, kalem, kazık, top, kazıklı, tura, yüzük saklama, boğça, testi tutması, esnaf, dilsiz, çatal-matal, kaç çatal, taş atması, değnek, ebe beni kurda verme, uzun urgan, ellem bellem, handadır handa, hey alaylar alaylar, gelin almaca, kaygusuz-kuygusuz, çıngıl-çıngıl, ben geldim ve aç kapıyı bezirgânbaşı gibi oyunlardır.

Kazık Oyunu: İlkbahar ve sonbaharda sırf erkek çocukları oynardı. Bu oyunun başlıca alet ; ucu sivri, irili ufaklı bir takım ağaç kazıklardan ibaretti. Oyuna iştirak eden çocuklar katı çamurlu bir yerde, ellerinde çeşitli kazıklarla toplanırlardı. Bunlardan birisi kazığının birini vurarak çamura saplar, diğer çocuklar da sıra ile yerde saplanmış olan kazıklardan birine, devirmek veya yerinden sökmek amacıyla kendi kazığını atardı. Saplanmış kazıklardan birini yerinden çıkarıp devire - bilirse, o kazık onun olurdu. Bir daha atılıp saplanmadan, yerde yatan kazık olursa, diğer oyuncular o kazığa, kendi kazığını hem dokundurur, hem de saplayabilirse, yine o kazığı elde etmiş olurdu.

Yüzük Saklama Oyunu : Kış geceleri herkes akran ve emsali ile sohbet ederdi. Yani nöbetle her gece birisinin evine toplanıp kahve içilir ve muhtelif şeyler yenirdi. Meclise

toplanan delikanlılar, ihtiyarlar, hattâ bazen kadınlar, 12-15 yaşındaki erkek çocuklar, kendi aralarında oynarlar.

Yüzük oyununda, bir tepsi üzerine on bir tane fincan kapatılır, ayrıca ya bir yüzük yahut bir mühür bulundurulurdu. Meclistekiler önce karşılıklı olarak ikiye ayrılırlar, sonra da tepsinin üzerine iki fincan konur. Mühür, bunlardan birinin altına, iki taraf için gizli olarak saklanır ve grupların önüne konur. Herhangi gruptan biri, bu fincanlardan birini kaldırarak mührü çıkarırsa, ilk oyunu o grup yapar. Çıkaramazsa, oyun o gruba geçer.

Oyunu kazanan gruptan iyi saklamayı bilen birisi tepsinin üzerine on bir fincanı kapatır. Diğer gruba arkasını çevirir veya başka bir yere giderek, mührü kapatılmış fincanlardan birinin altına saklar. Bu iş yapıldıktan sonra tepsiyi karşı grubun önüne koyar. Kendisine çekilir, o gruptakilerden her biri "ışgil" namı ile mührün bulunduğu sandığı fincana reyini verir. En sonda, kati karar verilerek fincanın biri kaldırılır. Eğer, birinci fincanın altından çıkıverirse, buna "destegül" tabir edilir ki, oyun öbür tarafa geçer ve bunun için çok şenlik yapılır. Eğer birinci de çıkmayıp ikinci defa kaldırılan fincanın altından çıkarsa, bu defa oyun, saklayan tarafın lehine olup "part" tabir edilir. Ve bu yüzden on bir sayı kazanılmış olunur. Yeniden mühür saklanır. Destegül alınmadığı için part da olmayıp başkasında çıkarsa, mühür çıkan fincan ile beraber tepsi üzerinde kaç fincan kalmış ise, sayılarak evvelki sayıya ilâve edilir. Son iki fincan kalıncaya kadar ayıklanıp mühür çıkmadığı takdirde, kalan fincanın birincisinde yahut ikincisinde oyun diğer tarafa geçer.

Onlarda da çıkmayıp en sonunda fincanın altından çıkarsa, saklamak hakkı yine evvelki tarafındır. Yalnız üç fincanın hangisinden çıkarsa çıksın, sayılmaz. Bu oyunun kuralları şunlardır:

1-Hangi grubun sayısı önce elliyi bulursa, o taraf diğer tarafı yenmiş sayılır. Neticede kazananlar için çok büyük şenlik yapılır. Yenilen taraf yenen tarafın latif ve zarif eziyetlerine tahammüle mecburdur.

2-Destegül olan taraf, ikinci mühür saklayıştan itibaren, her saklayışta "çürük" namı ile tepsinin ortasına bir fincan koyar. Bu fincana yüzük saklanır. Ayıklayan taraf ilk fincanı aldığında mühür çıkmayacak olursa, ikincide mutlaka çürük namındaki fincanı kaldırır ki, bu surette part yani onbir sayı vermemiş olur.

Eğer, çürük kaldırmayıp,

mühür- bulunduğu tahmin edilen başka bir fincan kaldırılır ve onun altından mühür çıkarsa part yani on bir sayı verilmiş olur.

Eşim Eşim Yahut Testi tutması Oyunu :

Genellikle kış gecelerinde, evlerdeki sohbetlerde, çocuklar, delikanlılar ve bazen de kadınlar tarafından oynanırdı.

Oyuna katılan kimseler, kendilerine birer eş seçerler ve herkes kendi eşiyle karşı karşıya oturur. Bunlardan biri elinde bir testi tutar. Eşi olan kimse de şöyle bir hitapta bulunur:

- Eşim, eşim.

Testi tutan:

- Ey kardeşim.

- Elinde testiyi ne tutarsın?

- Ben tutmayayım da kim tutsun?

Bu esnada oradakilerden birisinin ismini söyleyerek "falan" tutsun der demez, ismi anılan kimsenin eşi derhal :

- Tutmaz,

der.

Yine evvelki:

- Ya kim tutar?

Bu da başka birisinin adını söyleyerek "falan" tutar, der. Bu defa da onun eşi

- Tutmaz.

demesi üzerine ikinci oyuncu:

- Ya kim tutar?

Bu da bir diğerini anar. Yahut bazen de:

- Tutan tutar,

diyerek testi tutanı göstermek sureti ile eşini şaşırtmağa çalışır. Böylece oyun devam eder.

Oyunun kuralları şöyledir:

1-Herkesin gayet uyanık bulunması ve eşinin adını daima aklında tutması gerekir.

2-Herkes eşinin adı söylenince ve anılınca, derhal "tutmaz" cevabını vermelidir. Şayet cevap vermez veyahut cevabı geciktirirse testiyi o alır. Bu defa onun eşi "eşim eşim" diye hitap eder.

3-Eşi söylenenin eşinin gayrisi cevap verirse, testi ona geçer. Bu suretle testi, şaşıranların elinde gezer, durur.

Esnaf Oyunu : Kış geceleri evlerde delikanlılar ve çocuklar oynarlardı.

Sekiz-on kişiden oluşan oyuncular, ebe seçilen bir kimsenin önünde halka şeklinde oturur. Aralarında taş saklama usulü tatbik edilerek, en sonda taş kimde kalırsa, o ebenin dizine başını koyup yatar. Arkasına bir post veya halı örttükten sonra ebe, öbürlerine duyurmaksızın yatanın kulağına, parola olmak üzere hangi sanat söylenecekse, o sanata ait aletlerden birini söyler. Mesela helvacılık sanatı söylenecekse, yatanın kulağına bu sanata ait olan-

lardan birini, faraza "kürek" dedikten sonra aşikâr olarak belindeki turayı:

- Benim oğlum helvacıdır, ister buna bir dükkân, diyerek yatağının arkasına vurur ve derhal yanındakine verir.

Orada bulunan diğer oyuncular da birbiri ardınca, o sanatta kullanılan ne kadar âlet varsa, birer tanesini söyleyerek vururlar. Eğer bu tarzda oyun devam ederken oyuncu-lardan biri, ebe ile yatan oyuncu arasında kararlaştırılan parola âleti, mesela küreği söyleyiverecek olursa, yatan kalkar. Onun yerine kendisi geçer. Bu oyunda her sanata temas edilir ve her sanatın bütün âletleri zikredilmiş olur.

Oyunun esas kuralı:

Parolayı yatan kimsenin seçme-si şarttır. Bundan mutlaka haberdar olmalıdır.

Dilsiz Oyunu : Genellikle ilk-bahar mevsiminde eğlence ve gezinti mahallerinde, bazen de kış gecelerinin sohbet meclislerinde delikanlılar tarafından oynanırdı.

Oyuncuların başlarında metanetli bir ebe bulunur. Oyunculardan hiç birisi hatta ebenin kendisi dahi gerek gizli, gerekse yük-sekten bir lâf söyleyemez. Ve her bir oyuncu gülmeksizin ebenin yaptığını aynen taklide mecburdur. Şu kadar ki, hatta kışın soğuk gecelerinde ebe soyunarak sokaklarda gezse veya suya girse diğer oyuncular mutlaka takibe ve aynı şekilde hareket etmeğe mecburdur.

Bu oyun hakkında şöyle bir rivayet vardır:

Vaktiyle, bir tatil dolayısıyla, eski medreseler zamanında, medrese talebeleri kendi aralarında bu oyunu tertip etmiştir. Oyun esnasında ebe, medreseden çıkarak kır yolunu tutar. Diğer oyuncular da tabii olarak onu takip ederler. Bir müddet dolaştıktan sonra hendek kazıp da dinlenmek üzere oturup, sigarasını içmekte olan bir köylüye tesadüf ederler. Köylüyü gören ebe hemen onun yanına varır. Zavallının başına vurup bir de elini öper ve geriye çekilir. Köylünün ilk önce canı sıkılır ise de elinin öpülmesi üzerine yapılan harekete karşılık özür dilendiği zannıyla, meseleye ses çıkarmaz. Fakat aynı halin devamını gören köylü artık tahammül edemez bir hale gelir ve pür hiddet yanındaki beli kaptığı gibi iki tarafına sallamağa başlar. Oyuncular ise mutlaka taklit etmek için hücumda ısrar ederler. Köylü onları yanına sokmak istemez. Nihayet oyunculardan bir kısmı ya gülmek, ya söylemek, ya da ebeyi taklit etmemek yüzünden cezaya çarptırılır.

Oyunun kuralları şunlardır:

Mutlak bir surette ebeyi olduğu gibi taklit etmektir. Oyun esnasında

hiç kimse ne gülecek, ne de söyleyecektir. Eğer taklit edemeyecek veya gülecek olursa, önceden karar verilen cezaya çarptırılacaktır. Ceza, ya o heyete ziyafet çekmek ya da o mecliste yenmek üzere sarf edilecek olan bir miktar para vermekten ibarettir. Bu sebepten dolayıdır ki, kendi metanetine güvenemeyenler, daha oyuna başlamadan evvel, cezayı vererek oyuna karışmazlar.

Ebe Beni Kurda Verme Oyunu: İlkbahar ve yaz günlerinin iyi havalı ve mehtaplı gecelerinde, sokaklara çıkan erkek ve kız çocuklar oynarlardı.

Oyunda ebe seçilen çocuk, içlerindeki en büyük olanıdır. Oyuncular, ebenin arkasında birbirinin arkasına yapışarak deve katarı şeklinde dizilirler. Oyunculardan bir çocuk da kurt olup orta yere oturur.

Ebe ile beraber, birer elleriyle birbirinin arkasına yapışan çocuklar, diğer ellerini kurt olan çocuğun başına koyarak hep bir ağızdan :

-Şu yatan kurt mudur,kütük müdür?

diyerek etrafında birkaç defa dolaştıktan sonra, kurt birden bire yerinden kalkıp,çocukları kapmak için onlara hücum eder. Bu esnada ebe bu hücumların men'ine çalışır. Fakat bu çalışmasına ve çocukların:

- Ebe beni kurda verme!

diye çağrışmalarına rağmen kurt,birer birer çocukları bir teki kalıncaya kadar kapar ve kaptıklarını bir yere toplar. Ve güya onları ebeden saklıyormuş gibi kendisi de bunların önlerine durur.

Ebe ise arkasında kalan tek çocukla:

- Bir devem var düze giderim, diyerek oradan geçerken nihayet arkasındaki bir tek deveyi de kurda kaptırdığı halde, güya haberi yokmuş gibi yine :

- Bir devem var düze giderim, sözü ile kurdun önünden gelir geçer. Kurdun yanma her gelişinde ebe ile kurt arasında şu yolda bir muhavere cereyan eder:

- Emmi oğlu!

- Ey!

- Bir deve gördün mü?

- Gördüm.

- Ne yana gitti?

- Şu yana gitti.

Diye bir tarafı gösterir. Ebe ise yine eskisi gibi:

- Bir devem var düze giderim, diyerek oradan ayrılır. Nihayet birkaç kere böyle gidip geldikten sonra develer, yani saklı olan çocuklar, birden gürültüler yaparak ebe ile beraber kurda hücum ederler.

Kurt ise kaçar, çocuklar onu takip ederler, yakalayınca etini ve vücudunu çimdiklerler.

Ellem Bellem Oyunu : Küçük çocuklar tarafından oynanır. Oyuna katılan çocuklar ayaklarını önlerine uzatarak, daire şeklinde yere otururlar. İçlerinden en büyükleri:

"Ellem bellem berbat etti.
Sivrisinek körmat etti.
Ne zaman gelir?
Yazılası, çizilesi,
İt burnundan kan akası.
Tas, tus.
Kara kedi,

Mırnav, piş" diyerek, ortaya uzatılan ayakları sayar. "Piş" in isabet ettiği ayak derhal geriye çekilir. Bu suretle, oyuna devam edilerek, ayaklar birer birer ortadan çekilmiş olur. En son kalan ayak sahibi ile ebe arasında ise şöyle bir konuşma devam eder:

- Buradan bir deve geçti mi?
- Geçti.
- Çullu muydu, çulsuz mu?
- Çulsuz.
- Benim devem çulluydu, dedikten sonra, ebe, karşısındakinin ayaklarını yere vurur ve yine konuşmasına devam eder:
- Acı biber mi yedirdin, tatlı biber mi?
- Acı.
- Benim devemin ağzı acımaz mı, acımaz mı?

diyerek, tekrar ayakları yere vurur ve sorularına devam eder:

- Sıcak su mu içirdin, soğuk su mu?
- Sıcak su.
- Benim devemin ağzı yanmaz mı, yanmaz mı?

Yine ayaklarını yere vurur ve:

- İğneli beşikte mi yatırdın, iğnesiz beşikte mi?
- İğnesiz beşikte.
- Benim deveme iğneler batmaz mı, batmaz mı?

diyerek, bu sefer de karşısındakinin iki ayağını birden tutarak yine konuşmasına devam eder:

- Değirmende kaç kile unun var?
- Üç.
- Üç de ben katayım, altı olsun mu?
- Olsun.
- Hadi öğüt de gel! der ve ayaklarından tutarak yuvarlarlar.

Gelin Almaca Oyunu : Yalnız, kadınlara mahsus olup, bir çocuk oyuncu ve kadınların iştirakiyle oynanır. Oyuna iştirak edenler iki gruba ayrılır. Bunlardan biri oğlan, diğeri ise kız tarafı olurlar. İki taraf karşı karşıya durarak birbirlerine şöyle bir konuşmada bulunurlar:

- Hey ergen ağacı, ağacı!
- Hey dünür bacı bacı!
- Alırız kızı, sevmeyiz sizi.

der, demez buna mukabil kız tarafı:

- Hey ergen ağacı, ağacı!
- Hey dünür bacı bacı!
- Vermeyiz kızı, sevmeyiz sizi.

der, ve yine onlara mukabil oğlan tarafı:

- Hey ergen ağacı, ağacı!
- Hey dünür bacı, bacı!
- Altınları takarız, incileri saçarız.
- Alırız kızı, sevmeyiz sizi.

der, yine söz kız tarafına geçer:

- Hey ergen ağacı, ağacı!
- Hey dünür bacı, bacı!
- Çarşıda köftü!
- Halt etmiş müftü!
- Vermeyiz kızı!
- Sevmeyiz sizi!

Yine oğlan tarafı:

- Hey ergen ağacı, ağacı!
- Hey dünür bacı, bacı!
- Çarşıda maşa!
- Sağ olsun Paşa!
- Alırız kızı ...

Kız tarafı:

- Hey ergen ağacı, ağacı!
- Hey dünür bacı, bacı!
- Çarşıda maşa!
- Gebersin Paşa!
- Vermeyiz kızı ...

Bu konuşma sırasında oğlan evi yahut kız tarafı, kız evine hücum ederek kızı almağa çalışır. En sonunda kız kaçırılmış olur ve oyun bitmiş olur.

Aç Kapıyı Bezirgânbaşı Oyunu:

Oyunu iki başlar idare eder. Bunlar kapıcı olurlar. Diğer oyuncular ise oyuna istediği kadar çocuk iştirak edebilir - birbiri arkasınca, bezirgan seçilen çocuğun arkasına sıralanarak tutunurlar. Bezirgan, arkasındaki çocuklarla kapıya yanaşarak kapıcılara şöyle hitap eyler:

- Aç kapıyı bezirgânbaşı, bezirgânbaşı

Kapıcılar :

- Vallahi açmam,
  Billahi açmam.
  Kapı hakkı ne verirsin?
  Ne verirsin?

Bezirgânbaşı :

- Arkamdaki cevahir topu,
  Yadigâr olsun,
  Yadigâr olsun,

der ve bunun üzerine el ele tutuşan kapıcıların kollarının altından, yani kapıdan geçerler. Yalnız, en sondaki çocuk başların kolları arasında sıkışıp kalır. Başlar, kendi aralarında tuttukları adları, birer birer bu çocuğa söyleyerek ona beğendirirler. Kim, hangi başa ait ise, onun arkasına geçer. Neticede oyuna iştirak eden bütün çocuklar iki başar arasına taksim edilmiş olurlar. Araya bir çizgi çizilir ve iki baş arkalarındaki çocuklarla, bu çizgiyi aralarına alarak, birbirlerine asılırlar. Hangi taraf çekip karşısındakini, çizgiden içeriye alırsa, o taraf kazanmış olur.

Deve Oyunu : Düğünlerde meydan yerinde oynanan bir güldürü oyunudur. Devenin boyunu geçmeyecek büyüklükte bir merdivenin, baştaki ve sondaki bölümlerine giren iki insanın aralarındaki bölümlerine, yastık ağaçlar konularak hörgüç yapılır. Üstlerine önce kilim örtülür, sonra deve derisi geçirilir. Bacaklar kilimle sarılır. Ölmüş bir atın kafası, önce monte edilir, sonra ağzına sicimli gem vurulur; ucu arkadakinin eline verilir. İpi çekince ağız açılır,bırakınca kapanır.

Bu devenin bir sahibi vardır. Köye tuz satmak için gelmiştir. "Tuzcu geldi! Tuzcu geldi!" diye bağırarak devesi ile ortaya gelir. Halk etrafında toplanır. Tuz alışverişi yapılır. Sonra yüksek sesle: "Ben uzak yoldan geldim. Devem acıktı, salıyorum. Herkes bağını, bahçesini, evinin kapısını örtsün." der ve deveyi salar. Kaçanlar kaçar, kaçamayanları ısırır. Bir müddet gülüşülür. Bu durumu gören sahibi, deveyi alır ve orta yere ıhtırır. Hem devesi, hem kendisi dinlenir. Bir müddet sonra gitmek ister, devesini kaldırmaya çalışır, deve kalkmaz. Hocalara yalvarır, dua ediverirler, deve oralı değildir. En sonunda üzerine su dökülür. Islanan deve çabuk kalkar ve eğlence biter.

Çiftçi Baba Oyunu : Ahırdan iki eşek çıkarılır. Arka ayaklarına ak don giydirilir. Ters yüz olarak boyunduruğa koşulur. Yani birisi kuzeye duruyorsa diğeri güneye durur. Kara saban arkaya atılır. Eşeklerin önüne Dursun ismindeki oğlu geçer. Sabanın ucundan tutan baba, tarla sürmeye girişir. Elinde övendire vardır. Eşeklere "deh" derler. Ters yüz geri olan hayvanlardan biri ileri, biri geri gider. İş görülmez. Canı sıkılan yaşlı baba, oğluna: "Oğlum Dursun, bu eşekler niye gitmez?" diyerek çocuğa övendireyi yapıştırır. Oğlu: "Baba, biz bunları ters koşmuşuz." derse de babasına lâf anlatamaz. Baba, tekrar ve sinirli "Oğlum Dursun, bunlar niye ters gider?" der, değneği yapıştırır.

Dursun, bir yandan dayak yer, bir yandan babasına çeşitli diller döker. Sonunda başarır. Eşekleri düzgün koşarlar; tarlayı sürer, burçağı ekerler, evlerine dönerler.

Oyunun ikinci bölümü şöyledir: İki çocuğu çırılçıplak soyarlar. Üzerine teneke geçirerek kaplumbağa yapıp ekili tarlaya bırakırlar. Kaplumbağalar yalpa vura vura burçak tarlasında gezinirler. Baba ile oğlu ektiklerini kontrole gelirler. Baba bağırmaya başlar: "Dursun, oğlum, bizim burçaklar

yok olmuş, kim yedi ki?" Oğlu: "Bilmem baba." der. Dolaşırlar. Kaplumbağanın birini, sonunda öbürünü bulurlar. Baba: ' Dursun,bizim burçağı meretler yemiş, ne ceza verelim?" deyince, Dursun: "Cezalarını çeksinler, güneşte biraz kavrulsunlar." diyerek insan kaplumbağaları ters çevirir. Herkesin kahkahaları arasında uzaklaşırlar.

AKSU

- **Kız İsteme** : Aksu yöresinde, Anadolu'nun bir çok yerinde olduğu gibi köylerin içme suyu ihtiyacı çeşmelerden karşılanır. Çeşmelere su doldurmak için genç kızlar gider. Kızlar su doldurmaya giderken kıyafetlerinin temiz ve güzel olmasına özen gösterirler. Evlenme çağma gelen delikanlılar çeşmenin yakınlarında, gelen kızları titizlikle incelerler ve kendilerine uygun olduğuna inandıklarını kendilerine bağlamak için değişik yollar denerler. Eğer kızın da oğlana gönlü olursa hal ve hareketleriyle belli eder.

Diğer bir kız görme ve anlaşma işi bağ ve bahçelerde iş yaparken gerçekleşir. Kızlar bahçeye giderken güzel elbiseleriyle gider, orada iş elbiselerini giyer, evine döneceğinde ise tekrar güzel elbiselerini giyerler. Gençler ise hoşlandığı kızların yolu üzerinde gezinti yaparak, onlara kendilerini sevdiklerini ifade ederler. Kızlar annelerinin, babalarının yanında pek belli etmeseler de ilk fırsatta karşıdaki gence kendisinin de sevdiğini belli eder.

Evlenme çağındaki genç babasına doğrudan evlenmek istediğini söyleyemez, annesinden evlenmek istediğini babasına söylemesini ister. Bazen bu, esprilerle söylenebilir. Genç annesine, babasının ayakkabısına çivi çakacağını veya pilavın ortasına kaşık çakacağını söyler ve yapar. Babası oğlunun evlenmek istediğini anlar, baba oğlunun evlenmek istediği kızı annesinden öğrenir. Anne ve baba

kızın ve ailesinin iyi olup olmadığını araştırır, kızın kendilerine iyi bir gelin olacağına inanırlarsa kıza ve ailesine yakınlık gösterirler ve durumu çeşitli sözlerle fark ettirirler.

Kendi yakınlarında kız tarafı ile iyi anlaşan bir kişi, bu işin gerçekleşmesi için görevlendirilir. Genellikle kadınlar tercih edilir. Önce damat adayının çalışkanlığını dürüstlüğünü, becerikliliğini, bazen dindarlığını anlatarak işe başlar. Müstakbel kaynananın ve kayınbabanın (kaynata) iyi huy ve karakterinin yanında, malı ve mülkü de anlatılır. Kız tarafı meseleyi anlar. Eğer kızlarını vermeye niyetli iseler onlar da kızlarının marifet ve huylarını anlatırlar. Eğer kızlarını vermek istemiyorlarsa münakaşa başlar. Elçi erkek tarafını övdükçe özellikle kızın annesi yermeye çalışır.

Bütün bu gelişmelerin neticesi olumlu olursa, damadın annesi ve babası sözü dinlenen, hatırı sayılan kişilerden oluşturdukları kişilerle kız istemeye giderler. Kız istemeye giderken beraberlerinde lokum ve çikolata götürürler. Eğer kız verilmezse, götürdükleri çikolata ve lokumu geri verirler. Erkekler bir odada, kadınlar ayrı bir odada oturur, kahveler, çaylar içilir. (Eğer kız verilecekse kahveyi, çayı kız getirir.) Uzun uzun sohbet ederler. Sohbet konusu kız isteme işini yapacak kişi tarafından, çocukların belli bir yaşa gelince evlendirilmesi gerektiği noktasına getirilir. Herkesin beklediği cümleler söylenir. "Allah'ın emri, Peygamberin kavli ile kızınızı oğlumuza istemeye geldik." denir. Bu sözler söylenirken kapıyı dinleyenler oldukça heyecanlıdır. Kızın babası kısa bir süre düşündükten sonra "Ben size şimdi ne cevap vereyim, kızıma bir soralım, büyüklerimize bir danışalım." der.

Birincide bu şekilde verilen cevap gayet normaldir. (Kız evi, naz evi) İkinci kez kız istenilmeğe gelinmesi en tabii haktır. İkinci kez kız istemeye, her türlü hazırlık yapılarak gidilir. Birincisindeki kadar resmiyet yoktur. Artık dünürler birbirlerine ısınmaya başlamıştır. Söz kesilir, hazır bulunanlara lokum ve çikolata ikram edilir.

Dünürler birbirini zaman zaman davet ederler. Bu davetlerde nişanın, urba görmenin zamanı belirlenir. Neler alınacağına, ne kadar altın takılacağına, nişanın ve düğünün nasıl olacağına karar verilir.

• **Urba Görme** : Eskiden urba görmede katırlarla, eşeklerle Eğirdir'e gidilir, belirli mağazalardan alış-veriş yapılır, fakat gelinin ve damadın istekleri fazla dikkate alınmaz.

Günümüzde ise urba görme olayı başlı başına bir iştir. Kız tarafı

belirli bir ekip oluşturur. Isparta'ya gidilir. Bir mağazaya girilir. Damada iç çamaşırları dahil bir veya iki takım kıyafeti kız tarafı alır. Ailelerin ekonomik durumuna göre bu kıyafetler kışlık, yazlık ayrı ayrı olduğu gibi tıraş takımı, parfüm, çanta, şemsiye vb. malzemelerden de oluşabilir. Damat tarafı da kızın ihtiyacı olabilecek her türlü kıyafetten bir veya iki takım aldığı gibi; gelinlik, makyaj takımı ve diğer ihtiyaçlarım da alır.

Konfeksiyon işleri tamamlandıktan sonra kuyumcuya gidilir. "Mihr" olarak vaat edilen altınlar alınır. İhtiyaçları varsa saat da alınır. Alış-veriş işi tamamlandıktan sonra uygun bir lokantada yenilen yemekten sonra geri dönülür.

• **Nişan** : Nişan merasimi, birbirini severek beğenen iki gencin hayatlarını birleştirmesinin ilk törenidir. Damat evi ile kız evi nişan merasimi için gerekli hazırlıklarını tamamlar. Nişan günü ayarlanır ve kız evine çağrılan akrabalar ve komşular toplanır. Önce toplu halde yemek yenir. Kız ile damat adayı topluluğun önünde hazırlanır. Toplumun içinde yaşlı ve saygın bir kişiye nişan duası yaptırılır ve takılır. Kurdele ile bağlı olan yüzükler takılır. Çağrılan misafirler, imkânları ölçüsünde hediyelerini takarlar ve merasimi bitirdikten sonra sohbetler edilir. Özellikle kadınlar, çalgı eşliğinde halk oyunları oynayarak gecenin geç saatlerine kadar eğlenirler.

• **Düğün** : Tespit edilen düğün tarihi yaklaştıkça düğün telaşı artar. Kızın çeyizleri gözden geçirilir. Eksiklerinin tamamlanabilmesi için gerekirse komşulardan yardım istenir. Çalgıcı ve aşçı ayarlanır. Düğünde kullanılacak yemek malzemeleri tamamlanır. Düğüne bir hafta kala düğün okusu denen davetiyeler dağıtılmaya başlanır. Basılmış davetiye dağıtıldığı gibi, havlu, mendil, masa örtüsü, sabun ve pazen bez dağıtılır. Bazı köylerimizde kendi köylüsüne davetiye verilmez. Düğüne tüm köylü davetli sayılır. Eğer düğünde güreş varsa yakın köylerin hepsine gidilir. Camiden anons ettirerek tüm köylü düğüne davet edilir. Kız evinin misafirine ikram edeceği yemek ve et ihtiyacı damat evi tarafından karşılanır.

Düğünler Cuma günü öğleden sonra başlar. Çalgısı, davul ve zurnadır. Yanında saz, darbuka, def gibi çalgı aletleri de kullanılır. Erkeklerin eğlencesi açık alanlarda bir yerde olduğu gibi, özellikle hava şartlarının müsait olmadığı zamanlarda, kapalı alanlarda yapılır. Cuma günü öğleden sonra başlayan eğlenceler, aralıklarla Pazar günü sabaha kadar

devam eder. Çalgı eşliğinde genellikle "Osmanlı Zeybeği, Sepetçioğlu, Teke Zortlatması, Kaleden Kaleye Şahin Uçurdum" gibi oyunlar oynanır.

Kadınlar çoğunlukla kız evinde kapalı bir mekânda eğlenir. Def eşliğinde oynayan kızlara bakabilmek için genç, bekâr erkekler damlara çıkarlar. Ama genelde görme fırsatı verilmez. Kadınların eğlencesinde nişanlı bir kız varsa, o oynarken nişanlısının annesi tarafından kenarları işlenmiş bir eşarp örtülür. Buna "Yazma Çevirme" denir.

Cumartesi akşamı kına gecesi için kız evine gidilir. Davul zurna eşliğinde büyük bir kalabalıkla kız evine gelinir. Kız evinin avlusunda damat ve gelin hazır bulunur. Önlerine bir kına tepsisi konur. Gelenler önce geline para takar, sonra sağ eliyle aldığı kınayı sol elinin içine sürer. Bu işlemin devam ettiği sürede, davul zurna çalınır. Çalınan oyun havaları genellikle hareketli olur. Kına işi bitince damat, evine döner. Pazar günü sabahtan başlayan yemek, öğle namazına kadar devam eder. Yemeklerde genellikle çorba, kuru fasulye veya nohut, pilav, irmik helvası olur. Eğer düğün güreşli ise, öğleye doğru güreşler başlar. Nadiren yağlı güreşler olsa da genellikle karakucak güreşler üç boyda yapılır. Ayak, orta, baş. Ayakta güreşenler genelde yaşı 16-20 arası olan fazla kilosu bulunmayan gençlerdir. Ortada güreşenler, daha önce güreşmiş 20-30 yaş arasında, kilosu normal olan kişilerdir. Tecrübeli pehlivanlar başta güreşir. Güreşler yaklaşık 3 saat devam eder ve davul zurna eşliğinde yapılır. Güreşte yenilen pehlivan, bir kasa içinde hakem heyeti önünde bulunan üzüm ve leblebiden alarak arkadaşlarına dağıtır. Güreşen pehlivanların ödülü paradır. Hiç bir tören düzenlenmeden orada verilir.

Güreş bitince gelin alma hazırlıklarına başlanır. Eskiden, gelin ata bindirilirdi. Günümüzde bu iş için süslenmiş otomobiller kullanılmaktadır. Uzun bir konvoy oluşturan araçlarla davul zurna eşliğinde kız evine gidilir. Kız evinin avlusunda davul zurna çalarken, gelin adayı, ailesi ve yakınlarına gözleri yaşlı bir şekilde "Allah'a ısmarladık" demektedir. Beyaz gelinliğin üstüne kırmızı bir örtü örtülür. Gelin evinden çıkmadan evvel, sandık götürüleceği zaman, gelinin kardeşlerinden birisi sandığın üstüne oturur. Damadın babasından "sandık parası" denen bahşişini alır. Bir kardeşi de kapıyı tutar. "Kapı parası" denen bahşişini alır. Eğer gelin başka bir köye gidiyorsa "keleş parası"

denen ücreti de ödedikten sonra damadın babası, gelinin bulunduğu yere gelir. Kızın babasına: "Kızınızı gelinim olarak değil, evladım olarak götürmek istiyorum." der. Kızı evden çıkarır. Otomobile binmeden önce dua yapılır. Arabaya bindirildikten sonra bir müddet dolaştırılır. Ondan sonra gelin, damat evine götürülür. Orada damadın babasına: "ızengilik ne veriyorsun?" diye sorulur. Babası da uygun bir şey (tarla, hayvan) verdiğini söyler. Bunun üzerine gelini arabadan indirirler ve eve götürülür. Odaya girince, damat geline "yüz görümlüğü" denen altın veya parayı geline takar. Sağdıçla birlikte damat, evden çıkar, gider. Sağdıç damada gerdek gecesi ile ilgili her türlü bilgiyi verir. Yatsı namazından sonra dini nikâh kıyılır, dualar okunur. Damat gelinin odasına gidince, kız yengesi damat ile gelini tokalaştırır ve odayı terk eder. Damat 2 rekat namaz kılar. Sonra gelinin sıkılganlığını gidermek için konuşmaya ve şakalaşmaya başlar.

• **Sünnet** : Sünneti yapılacak olan çocuğun bir hafta önceden giyim kuşamı sağlanır. Akraba ve dostları getirmek için davetiyeler bastırılır. Sünnetçi ayarlanır. Sünnet odası hazırlanır. Cuma günü sünnet olan çocuklara ve yakın akrabalara kına yakılır. Çerez yenir. Oyunlar oynanır.

Cumartesi günü tüm yemek hazırlıkları tamamlanır. Saat 15.00 civarında sünnetçi gelir. Sünnet olacak çocuklara elbiseleri giydirilir. Arabalarla konvoy halinde gezilir.

İlçemizde sünnetler çalgı eşliğinde olduğu gibi çalgısız da yapılır. Sünnet masası hazırlanır. Sünnet yapılırken imamlar tarafından ilahiler okunur. Bu arada sünnet olan çocukların annesi yufka açmada kullanılan oklavayı elinde yuvarlar. (Sünnet kolay olsun diye.) Sünnet işi tamamlanır.

Yemekler Cumartesi akşamı pişer. Bu arada sohbetler edilir. Halay çekilir. Pazar günü davetlilere ikram için helva karılır. Helva karma işi sıra iledir. Helva karılırken çeşitli şakalar yapılır. Gece geç saatten sonra, bir kısım gençler düğünde kullanılan etlerden araklamak suretiyle, kazan altında közleme yaparlar. Pazar günü yemek verilecek olan yer hazırlanır. Yemek; bir kısım sünnetlerde yer sofrasında verilirken, bir kısım yörelerimizde de masalarda verilir.

Çevrenin imamları toplanır. Mevlid-i Şerif okunur. Halk bunu dinler, bu sırada düğün sahibi tarafından misafirlere kahve, çay, gülsuyu, koku ikram edilir. Mevlit bittikten sonra imamlardan bir tanesi kazan ocağına giderek dua ile yemek

kazanının ağzını açar. İlk açılışı yapar. Tüm davetlilere yemek olarak çorba, kuru fasulye, kabune (etli pirinç pilavı) veya kapama (bulgur pilavı üzerine 2 kg. et), hoşaf, helva ikram edilir.

Yemekten sonra sünnet olan ziyaret edilir. Takılar takılır. Geçmiş olsun dileğinde bulunulur.

• **Asker Uğurlama** : Askerlik Şubesinden çağrılan çağrı pusulalarını alan gençler o akşam bir araya gelerek eğlence tertip ederler. Eğlenceye, askerliğini tamamlamış olan gençler de katılabilir. Zira onlardan asker adayları bazı bilgiler alırlar. Bu eğlence, değişik evlerde askere gidileceği günün sabahına kadar devam eder.

Askere gidecekleri gün sabahı gençler valizlerini alarak meydanda toplanırlar. Otobüs ve otomobillerin önüne bayraklar asılır. Bütün halk, işini erteleyerek o saatte oraya gelir. Önde asker adayları olmak üzere sıraya dizilirler. Cami imamının yaptığı duadan sonra Fatiha okunur.

Asker adayları orada bulunanların hepsi ile helalleşir. Büyüklerin ellerini öperken herkes kendi imkânları ölçüsünde asker adaylarının cebine harçlık koyar. Tekbir sesleri arasında otobüslere ve otomobillere binen asker adayları ellerinde bulunan mendil, tespih, çakmak vb. topluluğun üzerine atarlar.

• **Kütük Atma** : Yöremizin en köklü geleneklerinden birisi de kütük atma geleneğidir. Bu geleneğin nasıl ortaya çıktığı bilinmemektedir. Pek çok yöremizde ortadan kalkmasına rağmen bazı köy ve mahallelerimizde kütük atma devam etmektedir. Madd(durumu iyi olan bir ailenin ilk erkek çocuğu için kütük atma töreni düzenlenir. Yörenin gençleri bir araya toplanarak kütük atılacak evin önüne gelirler. Maniler, türküler söylenerek ellerinde getirdikleri odun kütüğünü davul-zurna eşliğinde kapıya vururlar. Evin reisi çıkar. Gençlere bir miktar para ve hediye verilir. Ailenin mali durumu iyi ise, gençlere bir kısır keçi alır. Bu evden bir başka odun kütüğü alınarak eski kütük bu evde bırakılır. Bu şekilde kütük atılması gereken bütün evler tek tek dolaşılır.

• **Cenaze Töreni** : Yöremizde yardımlaşma ve dayanışmanın en güzel örneklerinden birinin sergilendiği yer de cenaze merasimidir.

Bir kişi ölüm haline geldiğinde yanında kelimeyi şehadet getirilir, Yasin okunur, ölünceye kadar buna devam edilir. Dudakları kurumuşsa, dudakları zemzemle veya suyla ıslatılır. Ruhunu teslim edip ölünce kolları ve bacakları düzeltilir. Gözleri kapatılır. Çenesinden bir bez başına bağlanır, ayakları birleştirilir. Bütün halk toplanır. Bazıları mezar

kazmaya gider, bazıları da cenazenin yıkanması için gerekli hazırlıkları tamamlar, yetkili makamlardan izin alındıktan sonra cenaze, ehil kişi tarafından yıkanır, kefenlenir. Bir tabuta konularak musalla taşına getirilir. Bütün herkes işini bırakmış, orada toplanmıştır. Hüsn-ü şehâdet-ten sonra cenaze namazı kılınır. Omuzlar üzerinde taşınarak defnedileceği yere getirilen cenaze gömülür. Cenaze çıkan eve, akşam yemeğine herkes yemeği ile birlikte gelir. Akşam yemeği orada topluca yenilir. Cenazenin ardından dualar okunur. Ölüm olayının yedinci, kırkıncı ve elli ikinci gecelerinde pişi (bir çeşit hamur işi) yapılarak komşulara dağıtılır. Yasin-i Şerif okunur.

• **Ev Tipleri** : Ulaşım imkân-larının (nakliye) sınırlı olduğu dönemlerde, ev tiplerinin şekillen-mesinde iklim, bitki örtüsü ve geçim kaynaklarının rolü büyüktür.

Aksu yöresinde kış mevsiminin oldukça soğuk geçmesi evlerin, tepelerin güney eteklerinde yapılmasını zorunlu kılmıştır. Her taraf ormanlarla kaplı olduğundan inşaatlarda ahşap malzeme oldukça fazla kullanılmıştır. İlk yerleşimlerde evler tek katlı olup 4 x 6 m. ebadmdadır. Ağaçların üst üste konulmasıyla dikdörtgen şeklinde yapılan evlerin tek tarafı taş duvarla örülmüştür. Taş duvar olan cepheye ısınmak amacıyla ocaklık yapılmıştır.

Bu evlerin yetersiz gelmesi ile iki katlı evler yapılmaya başlanmıştır. Bu evler taşlardan yapılmış olup, harç olarak çamur kullanılmıştır. Odaların arası çokal denilen hafif ahşap malzemelerle bölünmüştür. Çamurla veya kireç - çimento karışımı harçla sıvanmıştır. Odaların tavanı ahşap olup tavanın üstü çamur, saman karışımı ile kapatılarak ısı yalıtımı sağlanmıştır. Evlerde oda sayısı iki veya üçtür. Odalar yan yana olup, evin ön tarafında uzun ve geniş bir salon bulunur. Bu salona hayat denir.

Yatak odalarında, üzerinde süslemelerin işlendiği ahşap yüklük yapılmıştır. Yüklüğün bir bölümü banyo olarak kullanılır. O bölüme "gusülhane veya hamamlık" denir.

Mutfak olarak kullanılan bölümde ocaklık bulunur. Ocaklığın iki tarafında küllükler vardır. Ocaklığın üstünde davlumbazlar yapılmış olup bu davlumbazlara tabaklar ve çanaklar sıralanır. Hanayın altında tahıl ambarları vardır. Hanayın tabanı ile uyumlu bir şekilde yapılmış bir kapağın açılmasıyla tahıl ambarına inilir.

Odaların bulunduğu bölümün altı ahır olarak kullanılır. Evlerin üstü beşik çatı ile ve oluklu kiremitle

örtülmüştür. Odaların pencereleri genellikle güneye bakar ve 75x100 cm. ebadındadır. Her evin taş duvarla veya ahşap malzemelerle çevrilmiş bir avlusu mevcuttur. Bu avluda hayvan gübrelerinin atıldığı, terslik denilen bir yer vardır. Tuvaletler bu tersliklerin üstüne ve yanına yapılmıştır. Avlu içerisinde hayvanların kışlık yiyeceklerinin muhafaza edildiği samanlıklar mevcuttur. Günümüzde ise maddî imkânların iyileşmesi ile artık bu eski ev tipleri terk edilmiş, modern, plânlı betonarme evler yaygınlaşmaya başlamıştır.

ATABEY

Atabey'de gelenek ve görenekler kuşaktan kuşağa geçerek zamanla eski özelliklerini kaybetmiş olmasına rağmen, hâlâ bir takım konularda devam etmektedir.

İlçemizde gelenek ve göreneklerden bahsederken öncelikle evlenme ve düğün âdetlerimizi burada açıklamakta yarar vardır.

İlçemizde evlilikler iki türlü olmaktadır. Birincisi, tüm Türkiye'de uygulanan şekliyle kız ve oğlanın anlaşarak balo ile evlenmesidir. İkincisi ise, ailelerin kız ve oğlanı gıyaben birbirine münasip görüp görücü usulü ile evlenmesidir.

İlçemizde, görücü usulle evlenme şöyle olmaktadır:

Beğenilen ve oğluna lâyık bir kız olduğuna karar verilen kızın evine haber verilerek, misafirliğe gelineceği duyurulur. Oğlanın babası, annesi ve kız evine söz geçirebilecek aile büyükleri toplanıp kız evine giderler. Kızı isterler. Kız evi ilk gelişte (gönülleri varsa), "Nasipse olur;" (gönülleri yoksa) bir mazeret uydurup, "Olmaz" derler. Aynı zamanda ikramda bulunulmayıp, gelenlerin ayakkabıları çevrilmez. Oğlan evi olumlu bir cevap almışsa, ikinci defa gidilir. Söz kesilip, kıza takılacak ziynet eşyası ile alınacak malzemeler ve bunların alınacağı gün kararlaştırılır. Tatlılık olsun diye şerbet içilir. Kararlaştırılan günde eşyalar alınıp, o gün akşam akrabalar ve komşular davet edilip nişan takılır. Düğün günü kararlaştırılır.

Düğünler çalgılı ve yemekli olup, genelde Perşembe günü başlayıp Pazar günü öğleden sonra biter. Düğün başladığı gün ve ikinci gün çalgılar çalınıp, oyunlar oynanır. Üçüncü gün öğleden sonra gelin hamamı düzenlenir. Kadınlar bu hamamda eğlenceler tertip edip, oyunlar oynarlar. Akşam oğlan evinden gelen kına, kızın eline yakılarak eğlenceye devam edilir. Eğlencede oynayan genç kızlara para takılır. Bu paraları genelde, kızı beğenip oğluna almak isteyen oğlan anaları takar. Bu, seni oğluma isteyeceğim

anlamına gelir. Takılan bu paralar kız yerine oturunca çalgı çalan kadına verilir. Yani takılan paralar çalgı çalanındır. Düğünün 4. günü damadın arkadaşları çalgı eşliğinde hamama gidip, damadı tıraş ettirerek yıkarlar. Hamamdan sonra kız evinden gelen elbiseler damada giydirilir. Bu arada düğün evinde, gelen davetlilere yemek verilmektedir. Yine çalgı eşliğinde damat ve arkadaşları gelirler. Yaklaşık olarak ikindi namazına kadar bu eğlence devam eder.

Düğün alayı çalgı eşliğinde konvoy halinde kız evine varır. Genelde Burdur ve Konya yöresinin oyunlarından meydana gelen oyunların oynanmasına devam edilir. Kız evi ve oğlan evinden gelen, gelini hazırlayıcı kadınlar gelinin hazır olduğunu haber verince, damat ve kızın babası gelini arabaya getirirler. Gelinin, arabaya, kolaylıkla yol bulup binebilmesi için, damat, önceden hazırlayıp cebine koyduğu paraları, arabanın uzak tarafına atarak, kalabalığın o tarafa gitmesini sağlar. Düğün alayı yine toplu olarak gelinle birlikte oğlan evine gelir. Gelin, arabadan damat ve babası tarafından indirilir. Damat kolaylıkla yer bulabilmek için, yine ters yöne paralar saçar. Gelin eve girerken, bolluk içinde yaşaması inancıyla başı üzerinde bir ekmek iki parçaya ayrılır. Bir sandalyeye oturtularak çocuğu olsun diye kucağına sevimli ve konuşkan çocuklardan bir tane verilir.

Akşam olunca damat camiye gider. Camide namaz kılınır. Damattan önce evlenen arkadaşı damadın sağdıcıdır. Sağdıcın görevi, damadın düğün boyunca nasıl davranacağını öğretmektir. Damat namaza girince, damadın ayakkabılarını sağdıç bekler. Çünkü damadın arkadaşları, damadın ayakkabılarını çalmak isteyeceklerdir. Çalmaya muvaffak olurlarsa, ayakkabısız kalan damatla eğlenecekler, bazı cezalar verdikten sonra ayakkabısını vereceklerdir. Camiden çıkınca cemaatle birlikte eve gelinir. İmam duasını yapıp, imam nikâhı kıyılır. İmam ve damadın arkadaşları damadın sırtına vurarak gelin odasına sokarlar. Gerdek gecesi damadın arkadaşları bacadan sepet sarkıtarak baklava gibi tatlı yiyecekler isterler ve yerler. Gerdek gecesi sabahı başlamak üzere kadınlar üç gün, gelinin serilmiş olan çeyizlerini seyretmeye gelirler. Böylece düğün merasimi sona ermiş olur.

İlçemizdeki Diğer Gelenekler

a) Cami önü: Ramazan ayında, Perşembe ve Pazar günleri, ikindi namazından sonra gerçekleştirilen çocuklara özgü bir gelenektir.

Belirtilen günlerde, cemaat ikindi namazına girince, çocuklar ellerinde, ya kendi ailelerince veya çocuk sevindirerek hayır yapmak isteyen hâli vakti yerinde ailelerce sağlanan, yiyecek dolu tabak veya tepsilerle cami civarında, âdet olan bir yerde, dizi halinde toplanırlardı. Kaplarda genel olarak incir, kuru üzüm, fındık, fıstık, akide şekeri, leblebi, leblebi şekeri, lokum, hünnap, börek, lokma, saç böreği gibi çerez ve yiyecekler bulunurdu. Cemaat camiden çıkıp dağılınca, müezzin efendi gelir. Aynı cinsten olan yiyecekleri bir araya getirir ve bütün çocuklara dağıtırdı. Böylece hem fakir çocuklar korunmuş olur, hem de yardımlaşma fikri çocuklara aşılanmış olurdu.

b) Bayram Aşı : Hâli vakti yerinde olanlar, Ramazan Bayramı'nın birinci günü kuşluk vakti, kendi mahalle ahalisine, bir ziyafet verirdi. Buna "Bayram Aşı" denilirdi. Mahalledeki varlıklı durumuna göre, bu ziyafet birkaç kişi tarafından yapılırdı. Bu maksatla Arife günü, mahallede her evin kapısın çalan okuyucu : "Filan Beylerin selâmları var, sizleri Bayram Aşına davet ediyor, cümleten buyuracaksınız." diye haber verirdi. Tabii bu daveti duyan yabancılar da ziyafete gelirlerdi. Hatta sokakta görülen yabancılar zorla ziyafete götürülürlerdi.

Bayram namazı kılındıktan sonra eve dönülür ve aile arasında bayramlaşma yapılırdı. Davet eden çoksa, ev halkı bunlara, bölünerek giderdi. Davetçi, okuyucu ile birlikte evinin kapısında misafirleri karşılayarak buyur ederdi. Ziyafette tereyağlı ve et sulu pirinç çorbası, nohut üstüne kapama et, bulgur pilavı ve irmik helvasından ibaret yemekler yenir, dualar edilir, kahveler içilirdi. Bu arada misafirler birbirleriyle bayramlaşır, sohbet ederlerdi. Gelemeyen yaşlı ve hastaların evlerine aynı yemekler sofralar halinde gönderilirdi. Böylece çeşitli sınıflardan insanlar bir araya gelerek samimi kaynaşma fırsatı bulur, fakirler de nazik bir şekilde doyurulmuş olurlardı.

GÖNEN

• **Düğün ve Evlenme Evlenme Çağı ve Sebepleri** : İlçede doğal olarak evlenme çağına gelen gençler evlendirilirler. Evlenme çağı 16 yaşından sonra başlar. 16 yaşından önce olan evlenmelere rastlanmaz. 16 yaş, kız çocukları için geçerlidir. Erkeklerin evlenme çağı, ailenin ekonomik gücüne göre 18 yaşında başlar. Askerlikten dönüşte evlenme de son zamanlarda görülmeye başlanmıştır. Evlenecek kişinin vücutça gelişmiş olması, karakter ve şahsiyetinin evlenmenin getireceği sorumluluğu kaldırabilecek güçte olması aranır. Kızların ise aklı normal, analık yükünü kaldırabilecek güçte olması gerekir. Evlenecek gençlerin sorumluluk alabilecek güçte olması evlenmede önemli bir faktördür. Yoksa yaşı küçük gibi sözlerle evlenmeye izin verilmez. Her aile çocuklarını evlendirmek için çok önceden hazırlıklara başlar. Kız çocukları için : "Kız kundakta, çeyiz sandıkta." denilerek daha erken hazırlıklara başlanır. Bu nedenle evlenmede ailenin ekonomik yönü göz önüne alınmış olur. Hazırlığımız yok, gibi sözlerle nişanlılık dönemi yaşayan gençlerin bile evlenmeleri geciktirilir. Nişan yapılmadan önce kız ve oğlanın evlenmelerine karar verildiğinin birinci ve ikinci günü altın pazarlığı yapılır. Evlenme için bu pazarlıktaki anlaşma önemlidir.

Evlenme çağının geldiğini erkekler, genellikle annelerine söyleyerek, ailenin reisi olan baba ile diyalogun kurulması sağlanır. Evlenecek erkek çocuk ile babanın arasında haberleşmeyi, bazı istisnalar haricinde anne sağlar. Evlenme

çağının geldiğini, kız, kendisine gelen tekliflerle bildirir. Bir erkek tarafından haber alan genç kız haberciye: "Gelsinler, istesinler." gibi söz vererek evleneceğini açıklamış olur. Kendi ana ve babasına "siz bilirsiniz" diyerek evlenme çağının geldiğini bildirir. Evlenmeye verilecek izin ise anne, baba ve çevre kararından çıkar.

Evlenmede Kadının Rızası : Evlenmede kadının rızası alınır. Genç kıza (dotti) denilen bir genç kadın tarafından teklif götürülür. Kız evlenmeye razı ise erkek tarafına: "Gelsinler, beni babamdan istesinler." gibi sözlerle haber gönderir. Haberi alan erkek tarafı kasabada, sözü geçen kişilerle anlaşarak kız isteme denilen görücülüğe giderler. İlk gidişte kızın anne ve babasına, kızlarının istendiği haberi verilmiş olur. Kızın ailesi, biz soralım, gibi sözlerle erkek tarafını gönderir. Görücüler birkaç gün sonra gelmek için ayrılırlar. Kız ailesi bu arada, kızın bu evlenmeye rızası var mı, diye öğrenmek için kıza sorar. Kız razı ise "Babam bilir, siz bilirsiniz." gibi sözlerle evleneceğini ailesine bildirmiş olur. Kızın rızası yok ise, annesine: "Ben bu oğlana varmam." diye itiraz eder. Bu olayla kızın evlenmede rızası alınmış olur. Kız evlenmeye razı değilse, kızın ailesi de taraftar ise, bu arada kız ile iyi konuşabilecek arkadaş ve akrabaları tarafından "çok iyi oğlan, gözü kör, ayağı topal mı, neyi eksik, bundan iyisi mi olur, kız gibi oğlan?" gibi sözlerle, kızın rızası olması sağlanır. Kız razı olmazsa evlenme de olmaz, aile de zor kullanma yoluna gitmez.

Nişan : Sabahtan bir kadın, köyün insanlarını davet eder. Evlere tek tek giderek nişana davet eder. Oğlan tarafı çalgıcı tutar. Akşam davetliler düğün salonunda toplanırlar. Gelin kızın arkadaşları ve akrabaları tarafından genç kız ve kadınlar giyinirler, eğlence başlar. Eğlencenin sonunda kız ve oğlan tarafı para ve altın gibi hediyeler takarlar. Geç vakitlere kadar eğlenildikten sonra kız evine gelinir ve nişan kınası yakılır. Biraz daha eğlence devam eder.

Kına Gecesi : Akşam üstü yemek yenir. Geline alınmış olan kıyafetleri, arkadaş ve akrabaları giyerler. Evin geniş bir yerine toplanılarak eğlenirler ve herkes oynarken gelin abdest alır ve pijamalarını giyer. Öne bir erkek çocuk geçirilir. Arkada, bir kadın kına tepsisini, erkek çocuğun başına koyar. İki kız, gelinin koluna girerler. Bir kişi de ilâhi okuyarak gelini bir yastığın üzerine oturturlar. Acıklı türküler söylenilerek kına yakılır. Herkes dağılınca, gelinin arkadaşları kız evinde kalır. Gece yarısından

sonra yemek yenilir ve sabaha kadar çalıp eğlenilir.

Gelin Hamamı : Sabah, oğlan tarafından kız evine gelinir. Kızın arkadaşları ile beraber çeyizler serilir. Çeyiz ve mobilyaların arasında oynanır. Öğleden sonra, gelin ve arkadaşları banyo yaparlar. Yine oynanır ve serilen çeyizler oğlan evine gitmek için toplanır.

Düğün Töreni : Sabah, oğlan evi köy halkını yemeğe davet eder. Öğlene doğru gelin giydirilir, süslenip saç yapmaya götürülür. Bu arada kızın çeyizleri de oğlan evine gider. Kızın arkadaş ve akrabaları çeyizleri serip, gelin evini döşemeye giderler. Oğlan babası, evi döşeyen kişilere hediye mahiyetinde para verir. İkindi ezanı okununca, camiden çıkan erkekler, hocalar ve oğlan tarafından giyinmiş kadınlar, okuyarak gelini almaya giderler. Gelin evindeki tanışların, akraba ve misafirlerin ellerini öper, babası ve kayınpederi gelinin koluna girerek, gelini kız evinden, duayı yaptıktan sonra çıkarırlar. Bu arada kapı tutan kişilere bahşiş verilir. Gelin, arabalara bindikten sonra konvoy halinde dolaştırılıp oğlan evine götürülür. Oğlan evinde gelinin evi döşenmiş olduğundan döşeli eve gelin indirilir. Daha sonra kız, oğlan evinde, oğlan ise döşek evi denilen yerde yemeklerini yerler.

Evlilikle ilgili Adet ve Gelenekler: Düğünden bir gün sonra, geline gelinlik giydirilip süslerler. Köydeki yeni gelin ve genç kadınlar da gelinlik giyerek, gelin yanı adı verilen eğlenceyi yaparlar. O gün akşam kızın ailesi, akrabaları ve yakın komşuları, oğlan tarafına yemeğe giderler. Birkaç gün sonra oğlan tarafı da aynı şekilde kız tarafına yemeğe gider. Kız baba evinde sofraya oturmaz, kızın istemiş olduğu tarla ve araziyi verince, kız yemeğe oturur.

Sünnet Düğünü : Sünnet düğünü Perşembe günü başlar. O gün düğün ekmeği yapılır. Köyün kadınları gelerek ekmeğin yapılmasına yardımcı olurlar. Akşam yine herkes toplanır. Çalgıcı tutulur ve eğlence yapılır, kahve içilir. Cuma günü hoparlör ile anons verilir. Erkekler kahve içmeye davet edilirler. O gün düğünde gerekli olan et için hayvan kesilir. Akşamına ciğer kavrulur. Akraba ve komşulara yemek yedirilir. Ertesi günü yine kahve içilir. Akşama yemek hazırlanır. Köy halkı yemeğe çağrılır, o gün gece sabaha kadar yemekler pişirilir. Ertesi gün Pazar sabahı yemek yemeğe başlandığında, hocalar gelir, okuyarak sünnet çocuğunu giydirirler. Meydana bir kilim serilir. Çocuk kilimin üzerine oturtulur. Akraba komşu ve halk

çocuğa para takıp hediyelerini verir, ikindi ezanından sonra namazdan çıkınca hocalar ve erkekler sünnet evinde toplanırlar. Çocuk ata veya taksiye biner. Okuyarak, çocuğu köyde gezdirdikten sonra, eve geldiğinde çocuk sünnet edilir.

• **İmece** : İlçemizde imece çalışmaları eskiden her alanda kendini gösterirdi. Günümüzde bu, akrabalar arasında kalmış durumdadır. Bir düğün için odunu, köyün gençleri hazırlar. Tüm hazırlıkları yaparlar. Çiftçilikte geriye kalanlara, hasta olanlara tüm köylü birleşerek yardım ederlermiş. Şimdi düğünlerde imece, aynı işbirliği ile devam etmekte, bağ belleme, gül belleme, cami halılarını yıkama, bağbozumu gibi işlerde, az da olsa görülmektedir.

• **Güreş ve Güreş Cazgırlığı**:

Eski yıllarda ata sporumuz olan güreş ilçemizde çok sık düzenlenen bir spor dalı olmasına rağmen, bugün gençlerin ilgi alanları değişmiş ve güreşe olan ilgi azalmış. Yaşlılardan öğrenilen bilgilere göre, daha önce ilçede, cami yapımında yardım toplamak amacıyla güreşler düzenlenir, çevrenin ilgisi Gönen'e çekilirmiş. Şimdi ise, yine yaşlılarımızdan ayakkabıcı İbrahim Öztürk, Höcüre'nin Ali, Çolak Mustafa lakabıyla anılan şahıslar,çevre il ve ilçelerde yapılan güreşlere giderler ve ilgi ile kahvehanelerde anlatırlar. Eskiden ilçede düzenlenen güreşlerin cazgırlığını ise, Höcüre'nin Ali yaparmış.

EĞİRDİR

Peştamal Kuşanma Âdeti: Usta yanına çırak verilirdi. Çırak usta yanında birkaç sene çalıştıktan sonra kalfa olurdu. Kalfalıkta peştamal kuşanırdı. Çırağın peştamal kuşanmadan, dükkân açması, bir sanatla uğraşması yasaktı. Dükkân açmış bile olsa, ustası tarafından derhal kapatılırdı.

Peştamal kuşanma âdeti, çırağın evinde olurdu. Esnaflar, hısım-akraba erkekleri çağrılırdı. Bayanlar bu törene katılmazdı. Evde yapıldığı gibi Sekibağ'da da yapılırdı. Çadırlar, kazanlar kurulur, aşçılar tutulur, çeşitli yemekler pişirilirdi. Oyunlar oynanırdı. Çalgılar çalınırdı. Davulcular tutulurdu. Sekibağ'da sohbetler yapılırdı.

Çırağın çıplak vücudu üzerine peştamal yapılırdı. Dualar okunarak, tekbir alınarak usta, peştamal bağlardı. Peştamal ile üç gün gezmek mecburdu. Peştamalı yine usta çözerdi. Çırağın ailesi para verirdi. Peştamal kuşanma işi bu şekilde yapılırdı.

Sekibağ Mesiresi : Mayıs ayında yapılan bir pikniktir. Bir gün önceden çadırlar kurulur, yemekler hazırlanırdı. Yemeklerden bütün et,

balık dolması, helva, peynirli pide mutlaka olurdu. Sabahleyin erken gidilirdi. Nişanlı kızlar giyinirdi. Kayınvalide altın takardı. Eş-dost hediye verirdi.

Kızlar çerez yemeye giderlerdi. Sekibağ'da bahtiyar açarlardı. Bu şöyle yapılırdı : Bir tencereye su konur, suyun içine gül konulurdu. "İçinde bahtiyar açıyoruz." denilirdi. Maniler söylenirdi.

"Bahtiyarım ber olsun
İçi dolu gül olsun
Ortalıkta arlanmış
Yiğitler sıralanmış"

Maniler söyleyerek bahtiyar açılırdı. Kızların bahtını açmak için yapılan bir âdettir.

Yeni evlenen gelinler Sekibağ'da 4-5 tane elbise değiştirirlerdi.

Sekibağ'da defler çalınır, oynanırdı. Sabahtan akşama kadar oyunlar oynanır. Bekâr oğlu olan aileler, burada kız beğenirler, Sekibağ'da neşeli vakit geçirirlerdi.

Kış Sohbet Toplantısı: Haftada bir gün sohbet toplantısı yapılırdı. Buna Herifhane âdeti denirdi. Erkek toplantısı olduğu için bu ismi almıştır. Sohbetler yapılırdı, yüzük, tora, battı, kim vurdu oyunları oynanırdı.

Bu sohbet toplantıları genelde yemekli yapılırdı. Su böreği, yemeğin üzerine çerez, tel helvası, çakal helvası yapılırdı. Çakal helvasının donması için dışarıya bırakılırdı. Komşulardan, şaka mahiyetinde çalanlar olurdu. Çeşitli şakalar yapılırdı. Bu sohbet toplantısı, sosyal hayatın vazgeçilmez bir örneğidir.

Pınarpazarı Mesiresi: Pınarpazarı yemyeşil bir düzlük içerisine kurulmuştur. Devamlı akan buz gibi bir suyu vardır. Tertemiz havası insana ferahlık verir. Belediye ve dolmuşlar her zaman gidip, gelmektedir.

Eylül başlarından itibaren 4 hafta süre ile Pınarpazarı yapılırdı. Daha sonraları 6 ve 8 haftaya çıkarılmıştır. Çeşitli sebze ve meyveler, ticari eşyalar, keçiler satılırdı. Kebapçı fırınlarında kebapların yapılması, Pınarpazarı'nın en büyük özelliğidir. Her hafta mutlaka keçi alınır, kesilirdi. Pazara genelde erkekler giderdi. Pınarpazarı olduğunda, herkes Bağlar'a göçmüş olurdu.

Kadınlar Pmarpazarı Mesiresi: Pınarpazarı'nın son haftayı takip eden Cumartesi günü Kadınlar Pınarı yapılırdı. Önceden hazırlıklar yapılırdı. Kadınlar pınarında erkek olmazdı. Binlerce aile sabahleyin erken saatlerde, önceden hazırladıkları peynirli pide, bütün et, kurulmuş balık, sarı burma, irmik helvası gibi çeşitli yemek ve

çerezlerle, herkes yakınları ile birlikte, akın akın giderler. Yeşil çimenler üzerine halılar serilir, ayrı ayrı insan toplulukları teşekkül ederdi.

Nişanlı kızlar orada giyinirdi. Bayanlar ayağa kalkarlar, kızın her tarafını kapatırlardı. Kızı orada soyup yeni alınan elbiseyi giydirirlerdi. Nişanlı kız el öper, herkes hediye verirdi. Çerezler yenirdi. Nişanlı kız ve arkadaşları hep birlikte çerezleri alıp, kısmet yoluna, gezmeye giderlerdi. Sakızdan çıkan fallar okunurdu. Delikanlılar orada gezerler, kız beğenirlerdi.

Pınarpazarı'nda defler çalınır, oynanırdı. Bekâr oğlan annesi kız beğenir. Burada kız bulanlar, ayrılanlar da çok olurdu. Erkeklerin buraya girmesi yasaktı. Girmesi gerekiyorsa erkeğe kadın kıyafeti giydirilip, öyle içeriye konulurdu. Başına tülbent örterdi. Pınarın suyundan karpuz kabuğu ile su içmek âdetti.

Bağlara Göç : Bağlara göç hazırlığı, haftalarca önce başlardı. Önceden bağdaki evler badana, temizlik yapılırdı. Eşyalar hazırlanırdı. At ve eşeklerle göç yapılırdı. Belediye karar verirdi. Tellal bağırırdı. Herkesin aynı gün göç etmesi âdetti. Aynı gün göçülür, aynı gün dönülürdü.

Nişanlı olanları, oğlan evi bağlara göçürürdü. Oğlan evi at arabası gönderir, kızın ayağına ayakkabı ,çorap hediye götürürdü. Oğlan evi, kız evinin eşyalarını taşırdı. Bağlara göçmüş olurlardı. Kız evi de, atı getiren kişilere hediye verirdi.

Eski Düğünler : Gelenek ve göreneklerimiz arasında, eski düğünlerimiz, gelin hamamı, kına gecesi ve gelin alma bulunur.

Eski düğünler oldukça masraflı, şaşaalı, şatafatlı olurdu. Aile bütçelerinde büyük sarsıntı yaratmaktan hali kalmayan düğünde, aile yakınları, büyük küçük komşu bayanlar toplanırlardı.

Eskiden anne ve babaların gönlüne göre kız bulunurdu. Büyükler ne derse, o olurdu. Hamama gidilir, kız bakılırdı. Eli, ayağı düzgün mü, ağzı kokuyor mu? Bu soruların cevapları araştırılırdı. Kayınvalide daha sonra pikniklerde kız beğenirdi. Kız beğenilirse istemeye gidilirdi. Genelde şişman kızlar beğenilirdi.

Kız istemeye büyükler giderdi. Sohbet yapılırdı. Daha sonra, gelen büyüklerden biri "Sizin kerimeyi bizim mahduma istemeye geldik" diye, üç kere söylerdi. Kız evi de düşünmek için 7 gün müsaade isterdi. Kız verilecekse, ikramlar yapılır, ayakkabılar d ü z e l t i l i r d i . Verilmeyecekse, bunların tersi olurdu. Kız verilecekse, oğlan evi; kızın teyzesi, amcası, dedesi, dayısı gibi

büyüklere gönderilirdi. Oğlan evi buraları da gezdikten sonra, şu gün gelin, mendil verelim, denilirdi.

Oğlan tarafı da, yine büyüklerle birlikte gelirdi. Söz ve nişanı, kız ve erkek görmezdi. Büyükler yapardı. Dualar okunur, şerbet içilirdi. Kız evi, gazete içinde, mendili oğlan evine verirdi. Mendil alınmış olurdu. Söz alma işi bittikten sonra, o gün gece, damada lokum ve şeker götürülürdü. Kayınvalide getirenlere hediye verirdi.

Başka bir gün de nişan yapılırdı. Elbise ve altınları almaya, kız ve erkek her ikisi de gitmezdi. Onların ölçülerine göre yüzük, bilezik, elbise alınırdı.

Akşam nişan töreni yapılırdı. Hoca dua okurdu. Nişan yapılmış olurdu. Nişanda kız ve erkek tarafı bohça verirdi. Bilezikler genelde başkalarından alınıp takılırdı. Daha sonra yerine iade edilirdi.

Nişandan sonra erkek tarafı kız tarafını davet ederdi. Bu, erkek görme âdetidir. Erkek evinde yapılırdı. Kız evi akrabalarını çağırırdı. Gelenler damada hediye verirdi. Bu davet sayesinde erkek görülmüş olurdu. Yine aynı davet kız tarafında yapılırdı. Burada da kıza hediye giderdi. Kız görme âdeti denirdi.

Davette yemekler yenilirdi. Yapılan yemekler bütün et, su böreği, sarma, baklava, sütlaç gibi. Yemeğin üzerine kahve, çay içilirdi. Davette kayınvalide kıza mutlaka altın takardı. Nişan daveti yapmak bir âdettir. Mutlaka yapılırdı.

Bayramlarda nişanlı kıza mutlaka hediye yapılırdı. Kız evi de erkeğe yapardı. Kız evi bir sini baklava, damada iç çamaşırı, pantolonluk gibi hediyeler konulurdu. Erkek tarafına bir sini çerez, sakız, kıza iç çamaşırı, elbiselik kumaş, çorap gibi hediyeler yapılırdı. Bayramda kız, elti ve görümcesiyle birlikte el öpmeye çıkardı. Nişanlı kıza akrabaları hediye verirdi.

Kurban Bayramında nişanlı kıza kurbanlık keçi, koyun veya et giderdi. Keçi ile birlikte altın bilezik, kıza çeşitli hediyeler gönderilir. Getiren kişilere hediyeler verilirdi.

Eski düğünler Pazar günü başlar, Cuma akşamına kadar, gece gündüz aralıksız devam eder. Gelen misafirler arzu ve isteklerine göre sade ve şekerli kahve ikram edilir. Sabah akşam yenilir içilirdi.

Zengin fakir her aile, her günün ve gecenin, değişik gelenek ve göreneklerine uymayı şeref bilirdi.

Bayanların düğüne çağırma usulü oldukça enteresandır. Düğün sahiplerinden iki bayanın, düğünden birkaç gün önce, davet edilecek ailelerin evlerine kadar gitmeleri, "düğünümüze buyurun" demeleri

esastır. Düğünden önce, bunun gibi davet edilemeyen aile, okuyucu adı verilen kadın tarafından düğüne davet edilmiş olsalar dahi, kendilerini çağrılmış saymazlardı. Düğüne de gitmezlerdi. Okuyucu, düğün sahibinin tanıdıkları ve yakın akrabalarını, komşularını düğüne çağıran, düğünde yardımcı olan kişidir. Okuyucu, düğün sahibi tarafından parayla tutulurdu. Gelin hamamında sabun dağıtırdı. Gittiği kapılardan, bulgur, un gibi hediyeler alırdı.

Pazar günü sandık kız evine getirilirdi. Sandık götürmek için hamal tutulurdu. Erkek evinden üç kişi götürürdü. Bunlar kayınpeder, dede, amca gibi büyükler götürürdü. Sandığın içinde, kızın giyeceği elbiseler ve eşyaları, kızın akrabalarına verilecek hediyeler bulunurdu. Sandık defle birlikte götürülürdü. Defçi gidince kız evinden bahşişini alırdı. Sandığı getiren üç kişiye hediye verilirdi. Sandığın gelmesiyle düğün başlamış olurdu.

Pazartesi günü kız evinde çeyiz asılırdı. Kızın akrabalarıyla arkadaşları çağrılırdı. Kızın çeyiz sandığı açılırdı. Salon gibi geniş bir yere, duvarın dört tarafına iplik çekilirdi. Bir tarafına kumaşlar asılırdı. Elbiselik kumaşların üzerine yazmalar, tek tek iğnelenirdi. Diğer tarafa kızın iç çamaşırları kombinezon ve gömlekleri asılırdı. Bunların üzerine boncuklu tülbentler tek tek iğnelenirdi. Çorapları, ne varsa ipe asılırdı. İpe asılamayacak eşyalar yere konurdu. Gelen giden kızın çeyizine bakardı. Neşe içinde çeyizi sererlerdi. Yemekler yenilir, şakalar yapılırdı. O gün hoşça vakit geçerdi.

Salı günü gelin hamamı yapılırdı. Okuyucu, düğüne çağırırken, gelin hamamına çağırdıklarına sabun dağıtırdı. Çağrılan kişiler, o gün sabunu alıp hamama gelirlerdi.

Önceden zülüf tabir edilen, iki yandan, kulakların üstüne doğru saç bırakılırdı. Yeni gelinlerin zülfü, Salı günü gelin hamamında kesilir. Arkada uzatılan saçları altınlarla örülürdü.

Zülüf kesme merasimi, hamamın göbek taşında yapılırdı. Bu esnada, defçi kadın leğen çalarak mâniler söylenirdi:

Anam, hamama vardın mı?
Yunduğum taşı gördün mü?
Anam, kıymetimi bildin ?
Tepsiye koyarlar tuzu.
Üstüne örterler bezi.
Anasının hanım kızı,
O da gelin oluyor.
Odun alır kucağına,
Gider evin bucağına,
El oğlunun kucağına.
Çekin atın başını,
Silin gözün yaşını,

Çağırın oğlan kardeşini.

Atladı gitti eşiği,

Sofrada kaldı kaşağı,

Koca evlerin yakışığı.

Kara koyun kuzulamış,

Ciğerleri sızılamış.

Kız anasını özlemiş.

Kaya dibi karıncalı,

Kaynanalı görümceli,

Her işleri yerinceli.

Ney, ne yaman, ney.

Söylediği mânilerle okşar. Yeni gelinlerin zülüf kesme olayından sonra, gelin hamamı yapılır. Hamamda oğlan evinden biri kızı yıkar.

Yıkadıktan sonra, gelini eltisi götürür. Gelinin ayağına terlik, başına hamam çırpısı, fıta yapar. Gelinin arkadaşları, akrabaları toplanır. Gelin eline iki tane, diğerleri bir tane mum alarak sıraya geçerler. Sıra ile havuzun etrafında, tek veya çift sıra halinde, dolaşılır. Defçi kadın çalar, okşar. Gelin ağlar, tatlı acı hatıraları tazelenen genç bir çok hanımın gözlerinde yaş damlacıkları belirir. Oradan içeriye girilir. Göbeğin etrafında bir kere daha dolaşılır. Kızın arkadaşları, eltisi, görümcesi ile birlikte gelini tekrar yıkarlar. Mâniler söylenir, gelin ağlar.

Gelin hamamından davullu, zurnalı kız evine gelinir.

Çarşamba günü kına gecesi yapılır. Kız evinde defler çalınır. Okuyucu, gelen misafirleri sıra ile oyuna kaldırır ve oynatır. Erkek evinin büyükleri kına basmak için, kız evine gelirler. Gelini oğlan evi giydirir ve süsler. Eğlendikten sonra, el ve ayaklarına kına yakılmak üzere, önceden hazırlanan canfes, kutlu kumaştan yapılmış minder üzerine oturtulur. Önüne konulan yastık üzerine ayakları uzatılırdı. Kına, hamam tasında kardırdı. Yenge veya kız arkadaşlarından biri, gelinin ayak topuklarına ve elle bileklerine kadar kına yakardı. Diğer arkadaşları ayağa kalkarak ellerinde mumlar tutarlardı. Koro halinde Muhammediye okunurdu.

Gelinin kınalı el ve ayaklan, pul ve sırma işlemeli al renk kumaşla sarılırdı. Kayınvalidenin elini öperdi. Para veya altın takardı. Diğer davetliler de para verirlerdi.

Kayınvalide giderken, def ve darbuka çalınır, maniler söylenirdi.

Kınası karıldı tasta.

Kaynana pek heveste.

Kız anası kara yasta.

Ney, ne yaman ney.

İstanbul'dan geldi tası.

Oldu gelinlerin hası.

Öğündü kaynanası.

Ney, ne yaman ney.

Mânilerle okşanır, uğurlanırlardı. Kayınvalide gittikten sonra da mani söylenirdi.

Kaynanam hamama varsa,
İki ayağı birden kayşa,
Oğulları bize kalsa
Görümcem tava karası,
Kaynanam kazan karası,
Oğulları bal helvası,
Ney, ne yaman ney.

Uzun iplik olsun diye yapılan şakadır.

Kına gecesinde çeşitli şakalar ve oyunlar yapılırdı. Kızın arkadaşları deve olurlar, çeşitli oyunlar sergilenirdi. Yine biri erkek kıyafeti giyer, erkek gibi davranır, bayanları oyuna kaldırırdı.

Kına gecesi, kız, arkadaşlarıyla birlikte kız evinde yatarlardı. O gece, uyuyan arkadaşlarının pijaması dikilirdi. Yüzlerine kara veya karılmış kına sürülürdü. O gece neşe içinde hiç uyumadan bir gece geçirilirdi.

Kına gecesinin olduğu gün erkek evinde, arkadaş ve akrabalardan oluşan topluluğun gelmesiyle, güvey hamamı, damat tıraşı yapılırdı. Eve dönüşte, damadın eline kına yakılırdı.

Damat, çalgı önde, arkadaş ve akrabalarıyla birlikte hamama giderdi. Hamamda damat ve diğerleri, herkes tıraş olurdu. Daha sonra hamamda yıkanılırdı. Damadın eşyaları bindallı bohça içerisinde, mis kokulu elbiseleri hamamda davetliler huzurunda açılırdı. Hamamcı saadet dileğiyle, duası ile damat giydirilirdi.

Hamamda şerbet içilirdi. Damadın ayakkabısı şaka olsun diye saklanırdı. Saklanmaması için sağdıç beklerdi. Ayakkabı saklamak âdetti.

Eve dönüşte damat ve sağdıcın ellerine kına yakılırdı. Kına sağ elin üç parmağıyla, el ortasına yakılırdı. Kız evinden gönderilen , uçları sırma işlemeli beyaz çevre ile bağlanırdı. Kınalı eline, arkadaş ve yakınları para koyardı. Erkeğe kına yakmak âdetti.

Gece yarısı aş ocağından, aşçının nezaretinde, yamaklardan biri tarafından büyük bir siniye basılmış helva, et suyu ile pişirilmiş nohutlu pilav, bütün et alınır, büyük bir neşe içinde yenirdi. Aşçı ve yamaklarına para ve havlu verilirdi.

Perşembe günü, erkek evinden, kız evine gönderilen, çanlarla donatılmış deveye, gelinin yatak takımları, çeyiz sandığı yüklenir. At veya at arabasına da yüklenirdi. Çalgılarla erkek evine çeyizler getirilir. Öğleden sonra erkek evinden, kız evini süslemek ve hazırlamak için misafir hanımlarla yengeler giderdi. Gelenlere şerbet ikram edilirdi.

Gelin, erkek evine öğle namazından sonra giderdi. Gelin at ile götürülür, at dikkat ve titizlikle süslenirdi.

Gelin alayı erkeklerden mey-

dana gelirdi. Erkek evinde toplanan hocalar, hafızlar, akraba ve dostlar, yüzlerce çocuktan ibaret, büyük bir kalabalık, kız evine giderdi.

Alayın gidişiyle beraber, kız evinde büyük bir telaş ve heyecan başlar, geline bindallı giydirilir, onun üzerine altın kemer takılırdı. Başına kırmızı bürümcük örtülür. Hazır vaziyette bulundurulan gelinin, başına şal veya al basmadan uzun bir duvak örtülür, bastığı yeri göremez hale gelen gelin, babasının, yakınlarının ellerini öper. Sonra kayınpeder önde, yol ve sokak iki tarafından kilimle kapatılarak ata bindirilirdi. Ata binmesiyle başına geçirilen ve dört köşesinden dört değnek bağlı bulunan, al renkte, 8 - 10 m. cibindirik yapılırdı. Değnekler 4 çocuk tarafından tutulurdu. Atın başını damadın babası ve kayınpederi tutardı.

Gelinle birlikte bir sini baklava götürülürdü. Gelin damadın evine geldiğinde attan inmezdi. Kayınpederden hediye isterdi. Hediye olarak inek, keçi, tarla verilirdi. Hediye verilmeden inmezdi. Bu bir âdetti. Damadın hiç bir söz hakkı yoktu. Gelin almaya gitmezdi. Evde gelinin gelmesini beklerdi.

Gelinin başından çerez atılırdı. Atın önünde keçi veya koyun kurban edilirdi. Gelin kurbanın üzerinden atlatılırdı. Kan, gelinin alnına sürülür. Gelin kapıdan içeriye girince, koyun derisi serilir, üzerinden atlatılırdı. Bu da gelinin uslu olması için yapılan bir âdettir. Gelinin eline bal ve yağ karıştırılmış tabak verilirdi. Bu karışımı, gelin kapının üzerine sürerdi.

Kendi odasında bırakılan gelinin karşısında defler çalardı. Mâniler söylenirdi.

Aya karşı dur gelin.
Altın beşik uğru gelin.
Doğradığın yağ olsun.
Doğurduğun oğlan olsun.
Ayak ucun göl olsun.
Baş ucun pınar olsun.
Alınla girdin,
Akınla çık gelin.

Mânilerle okşanırdı. Gelin güzel bir erkek çocuğunun el ve ayaklarından tutarak "Allah'ım, bu gibi güzel bir oğlan ver." diye ederdi. Çocuğu gelinin yatağında sağa ve sola yuvarlarlar, gelin de çocuğa hediye verirdi.

Damat, arkadaşları ve akrabalarıyla birlikte, o akşam yatsı namazı kılmak için camiye gider. Tekbir sesleriyle camiden dönülürdü. Gelin evine gelindiğinde, damat içeriye girerken arkasından yumrukla vurmak âdettir. Dayak yiyerek damat içeriye girerdi.

O gece sabah oluncaya kadar beklenirdi. Sepete, damat baklava koyardı. Damadın arkadaşları evin

çatısında baklavayı yerlerdi.

Düğün bununla bitmiş sayılmazdı. Ertesi Cuma günü, (gelin ertesi) gelin görmesi yapılırdı. Her günkü kadın davetliler gelirlerdi. Yemekler yenilir, çalgılar çalınırdı. Ahenkli bir düğün yapılırdı. 7 gün sonra, yedi hamamı yapılırdı. Hamama gidilirdi. Akraba, eş-dost çağrılırdı. Gelin bindallı giyerdi. Zülüf kesilirdi. Gelin olduğu belli olurdu.

Sünnet Düğünü : Erkek çocuklar küçük yaşta ve en çok 9 yaşında baba ve anneleri sünnet yaptırmak isterler. Sünnet düğünü, okul açılmadan yaz aylarında yapılırdı.

Sünnet düğünü yapacak aileler, haline göre, eş-dost ve akrabalarını düğüne davet edeceklerini liste halinde yazarlar. Okuyucuya verirlerdi. Okuyucu kadın tarafından, misafirler düğüne çağrılırdı.

Davet edilenler, o günün sabahında düğün evine gelirler. Kahveler içilir. Davul, zurna çalınırdı.

Sünnet edilecek çocuklara, aileler, yeni elbiseler giydirip başlarındaki feslere inci, altın ve elmas takarak hazırlanırdı. Takılan altınlar akrabalardan emanet alınırdı.

Sünnet çocuğunun bineceği atlar, hazırlanıp süslenirdi. Atlar düğün evinin önüne gelirdi. Davul, zurna ile hamama gidilirdi. Çocuğun iç çamaşırları, hamam takımları, bohçalar işli olurdu. Bohça içerisinde hamama götürülürdü.

Hamamcılar misafirleri karşılayıp münasip yerlere oturturlardı. Çay, kahve ikram edilirdi. Çocuk yıkanırdı. Hoca efendi dua ile iç çamaşırlarını, giysilerini giydirirdi.

Sünnet çocukları atlara binilip, aynı kalabalıkla başka yollardan düğün evine götürülürdü.

Hoca kapı önünde dua okuduktan sonra, sünnet çocuğunun annesi para atar,çocuklar kapışırlardı.

Düğünden bir gün önce veya sabahı hediyeler gönderilirdi. Bu hediyeler ödünç kabul edilir, deftere yazılırdı.

Aşçı ve yamaklar kazanları kurarlar, yemekleri geceden pişirmeye başlardı.

Düğün günü akşamı, kına gecesi yapılırdı. Çalgı çalınır, oynanırdı. Herkes oyuna kalkar, eğlenirdi. Sünnet çocuğuna kına yakılırdı. Çocuk el öper, herkes para verirdi.

Düğün sabahında, Eli Kepçeli Dede'ye gidilirdi. Burada: "Kepçeni al, buyur gel." diye düğüne çağrılırdı. Bu, yemeğin bereketli olması için yapılan bir âdettir.

Düğün yemekleri bütün et, pilav ve helvadan ibarettir. Bunun yanında soğan ve pide de bulunurdu.

Düğün sabahında, önce hoca,

dua ile yemeğin ağzını açardı. Önce hoca sofrası kurulup yemek yenilirdi. Sonra arka arkaya sofralar kurulur, yemekler yenilirdi.

Erkekler yemek yemeği bitirince bayanlar gelmeye başlar, yemeklerini yerlerdi.

Öğle vakti çocuk sandalla gölde gezdirilirdi. Daha sonra sünnetçi gelir, çalgı çalmaya başlar, çocuk sünnet edilirdi. Çocuk sünnet olduğunda para ve altın takılırdı.

Akşama yakın akrabalardan birkaç sofralık misafir gelir. Sünnet çocuklarının başında çalgı çalınırdı. Bazı oyunlarla çocuklar eğlendirilirdi. Bunlarla düğün bitmiş olurdu.

Yemekler : Yemekler genelde yer sofrasında yenilirdi. Büyükler önce oturur ve yemeğe başlardı. Yemekler aynı tabaktan yenilir. Yemekten sonra sofra duası mutlaka okunurdu.

Sofradan kalkınca leğen, sürahi, getirilir. Büyükten küçüğe doğru eller, odanın içinde yıkanırdı. Yemekten sonra kahve içilirdi.

Yemekler, bütün et, helva, pilav, sarma, su böreği, sulu köfte, topalak, kurulmuş balık, balık dolması, tirit, oğum helvası, tel helvası, pirinç çorbası, mercimek çorbası, peynirli ve kıymalı pide, çakal helvası, mat, un helvası gibi yemeklerdir.

Kulak Çekme Âdeti : Eskiden çocuklar okutulmazdı. Genelde Kur'an Kurslarına gönderilirdi. Kur'an'ı bitiren çocuğun kulak çekme töreni yapılırdı. Bunun için çocuğun arkadaşları veya akrabaları eve çağrılırdı. Hoca çağrılır, mevlit okunur, dua edilirdi. Hoca: "Kur'an okudun, kulağını çekeyim." derdi. Kulağını hafifçe çekiyormuş gibi yapardı. Deyişler okunur, şerbet ikram edilirdi. Bu kulak çekme âdetidir.

Çocuk Doğduğunda Yapılan Adetler : Çocuk doğumları genelde evde yapılırdı. Ebe eve gelir, çocuk doğunca babaannesinin, dedesinin, babasının kucaklarına ayrı ayrı verir, bunlardan para alırdı.

Tuz düğünü yapmak âdetti. Bunu, doğum yapan kızın annesi yapardı. Yemekler pişirilir, mevlit okunurdu. Yedi gün loğusa şerbeti ikram edilirdi. Hediye getirilirdi. Hediye olarak pelte, börek, pişi, çocuğa iç çamaşırı tercih edilirdi. Çocuk erkek olursa kurban kesilir, kız olursa mevlit okutulurdu. Çocuk tuzlanır, pekmezlenir, bir gün bekletilir ve yıkanırdı.

Çocuk 40 günlük olunca hamama gidilir, eş-dost çağrılırdı. Doğum yapan kişi bindallı giyerdi. Hamamda yemek yenilirdi. Hamamcı iki ya da üç tane odun verirdi. Bu da nazar değmemesi için yapılan âdetti.

Cenazede Yapılan Adetler : Kişi akşamleyin ölürse bir gece evde bekletilir, boş bir odada yatırılırdı. Odanın soğuk olmasına dikkat edilirdi. Cenaze soyulur, ayak parmaklarından sağ ve sol ayağının baş parmakları bağlanır. Çenesi temiz bir bezle, başla beraber bağlanır.

O gece sabaha kadar, uyumadan beklenir, dua okunmaz. Cenaze evinde yemek pişirilmez. Akraba, komşular yemek getirir. Ertesi gün, cenaze kalkınca mevlit okunur. Akşam yemek yenir. Cenaze sahipleri yemek pişirmezler, siyah kıyafet giyerlerdi. Bazen de elbiseleri ters giyerlerdi. Başlarını büyük tülbentle (yaşmak) örterlerdi.

Başsağlığma gelenlerin şeker, un, yağ getirmesi âdettir.

Yedisi, kırkı ve elli ikisi yapılır. Mevlit okunur, dua edilir. Mevlitlerde şeker şerbeti verilir. Yemekli mevlit okunurdu. Her hafta pişi yapılır, ölünün altı-üstü kaldırılır. Öldükten iki gün sonra, yemin-savun yaparak, hocalar dua okur. Alt- üst kaldırılmış olurdu.

Cenazenin elbiseleri fakirlere dağıtılır, malını, parasını evlatları paylaşır.

Aşure ve Hıdrellez Âdeti : Aşure ayı gelmeden önce oruç tutulur. Aşureyi karşılamak âdettir. Bulgur kaynatılır, aşure yapılır. Aşureye mutlaka 7 çeşit malzeme konulur. Bunlar: Buğday, nohut, fasulye, üzüm, ceviz, kayısı, incir, mersin yaprağı. Tabak tabak komşulara dağıtılır.

Hıdırıllez geldiğinde hazırlıklar yapılır, pikniklere gidilir. Sekibağ pikniğinde olduğu gibi eğlenilir ve hoşça vakit geçirilirdi.

Hıdırıllez akşamı para, hamur, buğday, nohut asma dalına bağlanırdı. Hızır dokunarak çoğalacağına inanılırdı. Bunlar gübrelerin altına konur, bereketli olurdu. Gül ağacının altına, taşlardan ev, araba yapılırdı. Çocuğu olmayanlar iplerden beşik yapardı.

Sabahleyin erkenden göl kenarına gidilir, namaz kılınır, dua edilirdi. Köprübaşma gidilip, balık avcılarının o gün, herkese bedavadan balık dağıtmaları bir âdetti. O gün Hıdırıllezin geldiği belli olurdu.

GELENDOST

Görücülüğe Gitme : Oğlan anasının çevrede yaptığı araştırmalar, akraba ve tanıdıkları evlenme çağına gelmiş oğlunun kız bulmasına yardımcı olur. Tespit edilen kızın evine görücüler, kendi aralarında kararlaştırılan bir günde kızı görmek ve tanımak için gider. Ev sahibi gelen konuklara gereken saygıyı gösterir. Kızlarını birden bire verecek davranışlardan kaçınır. Görücülerden her biri kızın özellik-

lerini anlamak için evin düzenini, temizliğini, el becerilerini gözden geçirirler. Kızı yakından tanıma imkânı bulurlar. Oğlan evine dönen görücüler, görebildiklerini ve kız ile ailesi hakkında olumlu ya da olumsuz bilgiler verirler. Bu bilgiler ışığında karar, olumlu ise kız oğlana gösterilir. Bu arada kız evi de, oğlan hakkında gizliden araştırmalarını yapar.

Kız İsteme : Görücü usulü ile kararlaştırılan kız istenmeye gidilir. Kız istemeye hem kadınlar, hem de erkekler gider. Gidecek kadın ve erkeklerin sözü dinlenir, güvenilir kişiler olmasına özen gösterilir. Oğlan evi, kızın verilip verilmeyeceğini, kendilerine yapılan ikramdan anlamaya çalışır. Kız evi olumsuz cevap vermek istiyorsa kestirip atmaz. Henüz kızlarının küçük olduğunu, başka bir tarafa sözleri olduğunu, henüz düğün edemeyeceklerini ileri sürerek hatır kırmamaya çalışırlar. Oğlan evinin kız evine ikinci ve üçüncü gidişlerinden sonra kız verilmek isteniyorsa (Biz birkaç gün düşünelim, amcasına, dayısına soralım. Siz tekrar gelin, o zaman cevap verelim.) diyerek kesin cevap erkeklere bırakılır. Kız tarafı ilk kız istemede, kabul etmekten kaçınır. Zira bu durum halk arasında hoş karşılanmaz. İkinci ve üçüncü kız istemelerinde olumlu görüyorlarsa cevap verirler. Erkek ve kadınlar bir araya gelerek kız isteme işini kesinleştirirler. Kız verilince, istemeye gelenlerin elini öper. Böylece ilk söz verilmiş olur. Aynı gün karşılıklı olarak söz verilme mendili ve onun yanında bazı küçük hediyeler verilir. Kız evi oğlan evine bir miktar söz çerezi (fındık, fıstık, üzüm, leblebi vs.) verir. Oğlan evi de bunlara ilâveler yaparak hısım ve akrabalarına bu çerezlerden dağıtarak olay yasallık kazanır. Daha sonra oğlan evi buna karşılık, hediyelik eşyalar hazırlayarak kız evine götürür. Hediyeler verildikten sonra kız evinde, gelenlere yemek verilir. Nişan ve düğün hazırlıklarına başlanır. Bazı yerlerde söz verilince, kahvehanelere sigara dağıtılarak söz kesildiği ilân edilir. Belirlenen bir tarihte, oğlan evi kız evine gidip, evlenecek olan kıza takılacak altın, bilezik, zincir miktarları belirler. Düğündeki, nişandaki alınacak eşyalar görüşülür. Adet gereği kendilerine düşen görevler gözden geçirilir. Nişan hazırlıklarına başlanır.

Nişan Hazırlıkları : Oğlan ve kız evinin uygun bulduğu bir günde nişan töreni yapılır. O gün kız evinde konuklara yemek verilir. Oğlan evinin ekonomik durumuna göre, kıza takılar takılır. Bazı

yörelerimizde bu tören düğün salonunda gerçekleşir. Takılar, başta oğlan evinin yakınları olmak üzere, köy halkı, yakınlık durumuna göre takılar takarlar. Oğlan ve kız evinin daha önce kendilerinin gittikleri kişilerden takı ve hediyeler verilmesini beklenir. Bu hediyeler kadınlar aracılığı ile iletilir. Kimin ne taktığı, ne hediye getirdiği, bir kişi tarafından herkesin duyabileceği bir şekilde açıklanır.

Nişan töreni köylerde, kadınlar arasında, kendilerinin çalacağı eğlenceler düzenlenir. Düğün salonunda yapılan nişan törenlerinde, erkekli kadınlı, çalgı eşliğinde eğlenilir. Nişanın olacağı, mahalli ilanıyla ve evlere gidilerek duyurulur. Geline takılan altın, bilezik, zincir, küpe, saat ... vs. değeri yüzmilyon ile beşyüzmilyon arasında değişir. Bazı yörelerde oğlan tarafının aldığı takılar kız evine getirilerek ziyafet çekilir, takılar takılarak nişanlanmış, nişan töreni yapılmış olur. Bu durumda fazla kişi nişana çağrılmaz. Kendi deyimleri ile basit bir nişan töreni yapılır. Bu törenlerde kadınların etkinliği daha fazladır.

Düğün : Nişan töreni bittikten sonra kız ve oğlan evinin kararlaştıracağı bir tarihte düğün yapılacaktır. Töre olarak gelin Perşembe veya Pazar günü çıkar. Genellikle Pazar günü çıkarılır. Gelin çıkacağı günden bir hafta önce geline kına yakılır. Kına yakılırken de kadınlar arasında eğlenceler düzenlenir. Bazı yörelerde ele, başa, ayağa kına yakılır, bazı yörelerde de âdet gereği temsili olarak kına konur. Aynı günler davetiyeler basılır. Uzak olan dost ve akrabalar davet edilir. Bazı yörelerde havlu, gömlek, entari ... vs. gibi hediyeler verilerek davet edilir. Düğün üç gün sürer. Düğün bazen mevlitli, bazen de çalgılı olur. Çoğunlukla çalgılı yapılır. Bazı yörelerde de kız ve oğlan evi için ayrı ayrı çalgıcılar tutulur. Birinci gün öğleden sonra çalgıcıların gelmesi ile düğün başlamış olur. Oğlan evine Türk Bayrağı takılır. Bazı yerlerde kız evine de takılır. Düğün için yapılan hazırlıklar başlar. Dışarıdan gelecek misafirler için kız ve oğlan evinin darlığı sebebiyle yakın akrabalar ayarlanır. Bu ayarlama yöreye göre bir hafta önce davetle bildirilir. Bazı yörelere göre de, düğün günü bir iki gün önce bildirilir. Çünkü gelen misafirlerin her türlü ihtiyacını bu kişiler karşılayacaktır. Bazı yörelerde mutlaka mevlit okutulur. Köylerde ise düğünlere gelen misafirler, köy odalarında ağırlanır.

Düğünün birinci günü, bayrağın takılması, çalgı sesinin duyulması ile düğün başlamış olur.

Aynı gün kız ve oğlan evinde çalgılar çalınır. Günlük hayattan farklı olarak hazırlanan yemekler yenilir. Akşam yapılacak eğlence için kız evi davet edilir. Oğlan evine her zaman gelinebilir. İlk gün, eğlence için köy meydanı, mevsime göre kahvehaneler hazırlanır. Erkekler ilk akşam eğlenceyi buralarda yaparken, kadınlar kız ve oğlan evinde toplanarak eğlencelere katılırlar. Düğün evine giden kadınlar temiz elbiselerini giyerler. Nişanlı kızlar da nişanlık elbiselerini giyerler. Erkekler de düğün sahibi yakınları ile beraber yeni elbiselerini giyerler. İlçede böyle bir ayrıcalık yoktur. Herkes temiz giyer ve tıraşını olur. İlçe merkezinde ilk gün kiralanan bir kahve vardır. Diğer kahvelerden ayırmak için camına bir Türk Bayrağı takılır. Hemen herkes bu kahveye bir kilo kesme şeker, bir paket çay getirir. Düğün sahibine, "hayırlı olsun" diyerek hediyesini verir. Çay, kahve içerek düğüne katılmış olur. Bu düğün kahvesi, düğün boyunca, gece gündüz açık olur. Yemek vakitlerinde, kahvedekiler davet edilerek yemek yedirilir. Köylerde gelin ve sağdıç evleri, dolaşarak, eğlenceye kadınları davet eder. Kadın ve erkekler arasında, ayrı ayrı eğlenceler ilk gece yapılır.

Düğünün ikinci günü oğlan evinden kız evine alınan eşyalar götürülür. Öğle vaktinden sonra bu eşyalar kız evinde serilerek, çeyiz adı altında, bu eşyalar herkese gösterilir. Köy kadınları çeyiz görmeye en yeni elbiselerini giyerek giderler. Bazı köylerde, birinci gün yakılan kına, bu köylerde bu zaman yakılır ve sonra eğlence düzenlenir. Bazı köylerimizde kızın yakınlarının birinde kız hamamı denilen ayrı bir eğlence düzenlenir. Eğlenceye katılanlara etli pilav ikram edilir. Aynı gün oğlan evi, basma âdetini de yerine getirir. Oğlan evinde yemek hazırlıkları yapılır. Düğünün özelliğine göre, bu hazırlıklar birinci gün yapılır. Uzaktan gelecek davetliler bu gün gelirler. Gelen misafirler ilgililere teslim edilir. Şayet misafir az ise düğün evinde ağırlanır. Akşam eğlence yeri ayarlanır. Düğün sahibinin ekonomik durumuna göre, bu akşam oğlan evi tarafından çay, kola, fındık, fıstık, sigara, içki, ikram edilir. Bu akşam kıza kadınlar, oğlana erkekler kına yakarlar. Türkü ve mâniler söylenir, oyunlar oynanır. Düğünün esas eğlencesi bu gece yapılır.

Düğünün üçüncü günü yapılan bir ilânla, düğün evi yemeği başlamış olur. genellikle öğleye kadar erkekler, öğleden sonra kadınlar yerler. Öğleden önce kız evindeki eşyalar traktör, kamyon gibi araçlarla çalgı

eşliğinde oğlan evine getirilerek, kız evi tarafından gelin evi döşenir. Gelin evini döşeyen kadınlara yemek verilerek, ucu para bağlı birer yazma verilir. Genelde ikindi namazından sonra gelin almaya gidilir. Kız evi hazırlık yapar. Oğlan evi çalgı eşliğinde konvoyla kız evine gider. Gelin başı ve gelin hazırlığı tamamsa süslenen gelin arabasına bindirilir. Oğlan yengesi, kız evinden yağ, bulgur ... vb. şeyler alır. Kız eviyle helalleştikten sonra kızın babası tarafından kıza al bağlanır. Yüzüne allı pullu yazma örtülür. Bazı yörelerde beyaz gelinlik giydirilir. Gelin, damat tarafından arabaya bindirilir. Yine konvoy halinde, çalgı eşliğinde, oğlan evine gelinir. İmamın duasından sonra gelin arabadan indirilir. Fakat oğlanın anası, veya babası tarafından tarla, bağ, bahçe... gibi bir hediye verilir. Gelin arabadan indirilerek evin ortasına getirilerek okşanır. Gelinin eve girişinde, bazı köylerimizde oğlan veya kız çocuğu gelinin eline verilir. Gelinin eve girmesiyle damat ve sağdıç ahaliye para, şeker, fıstık ... atarlar. Damadın babasının teşekkür konuşmasıyla düğün sona erer.

Üçüncü gün akşamı düğün sahibinin yakınları davet edilir, yemek yenir. Yemekten sonra akşam namazına gidilir. A k ş a m namazından sonra ilahi ile damat eve getirilir, imamın yaptığı duadan sonra gerdeğe girer. Düğünün dördüncü günü (gelin ertesi) gelin yanı yapılır. Bu gün kadınlar çeyizi ve gelini görmeye gelirler. Yemek verilir, eğlence düzenlenir. Böylece düğün sona ermiş olur.

Sünnet Düğünü : İlçede sünnet düğünü genelde iki gün yapılır. Bazı köylerimizde Cuma, Cumartesi; bazı yerlerde de Cumartesi, Pazar günleri yapılmaktadır.

Birinci gün çalgı veya ilân yoluyla halka duyurulur. Yemek hazırlıkları yapılır. Öyle ki, bir sünnet düğününde 200 - 400 kg. arasında et kullanılmaktadır. Kına gecesi adı altında, ilk gün akşamı, düğün evinde eğlence düzenlenir. Sünnet olacak çocuk giydirilir. Uzakta olan misafirler gelir.

İkinci gün sabahleyin, konvoy halinde, çalgı eşliğinde, sünnet çocuğu mahallede, köyde gezdirilir. Yemek yenmeye başlanır. Bazı yerlerde sabahleyin sünnet yapılır. Bazı yerlerde de öğleden sonra sünnet edilir.

Yemek yemeye gelenler, düğün sahibine yakınlık derecesine göre hediyelerini verirler. Yemekten sonra düğün bitmiş olur. Mahalle veya hısım - akraba çağrılır, yemek verilerek, mevlit okutulur.

Çocuk Görme : Kurulan aileden sonra genelde çocuk olması

istenir. Kız veya oğlan çocuğu olunca, kadının ailesi tarafından bir gün tayin edilerek, hediyeler, takılar alınır. Eş, dost ve akrabalar çağrılır. Çağrılan kişiler de hediyeler alırlar. Yemekler hazırlanır, belirlenen bir gün akşamı çocuk görmeye giderler. Yemekler yenir, takılar takılır, hediyeler verilir. Kendi aralarında eğlenceler düzenlenir. Bazı köylerimizde bu âdet ilk çocukta gerçekleşir. Bazı ailelerde ise her çocuk için aynı âdet devam eder.

Anneler Günü *:* Daha önce bütün yerleşim yerlerinde devam eden bu anneler günü, ekonomik nedenlerle bazı köylerimizde yok olmuştur. Fakat ilçe merkezi, kasaba ve bazı köylerimizde devam etmektedir. İlçenin pazarı Cuma günüdür. Erkekler bu gün pazara gider, alışveriş yaparlar. Cuma Namazını kılar, başka bir işe gitmezler. Pazardan özellikle tavuk, et, tatlı vb. ihtiyaçları alırlar. Kadınlar da Cuma sabahı annelerinin evine gider, hâl-dert konuşurlar. Birbirlerinin gönüllerini alır, akşama kadar otururlar. Akşam yemeği damadın gelmesi ile başlar. Özellikle bu akşam yemeğinde etli yemek, tatlı, sütlü yemekler hazırlanır. Damadına, kızına, torunlara bu ziyafet hazırlanarak yedirilir. Erkekler arasında "akşama bici (et) yemeye gideceğim" gibi şakalaşma ve konuşmalara yer yer rastlanır. Yemekten sonra damatla da sohbet edilir. Genelde yatsı namazından sonra evlere gidilir. Bu anneler günü her Cuma devam eder.

Askere Gönderme : Askere gidecek gençler, Askerlik Şubesi tarafından belirlenince askere gidecekler işten elini eteğini çekerler. Kendi aralarında grup oluştururlar. Eğlenceler düzenlerler. Bir buçuk ay önceden sırayla her öğün bir davet yapılır, yemek yedirilir. Özellikle askere gideceklerin yakınları kesin davet yapar. Etli, sütlü, tatlılı olan bu davetler gençlerin beslenmesine yöneliktir. Askere gidecek gençlerin evlerine gidilerek hediyeler götürülür. Bu hediyeler atlet, külot gibi giyecek olduğu gibi, şeker, çay, makarna, bisküvi gibi yiyeceklerden de oluşur. Bazı köylerimizde bu ziyaret, askere gidilecek son akşamı evlere gidilerek verilir. Askere gidileceği günün sabahı köy meydanında toplanırlar. İmamın yapacağı duadan sonra tek tek helalleşir. Vedalaşma sırasında askere gidecek gencin cebine para konur. Böylece gençler askere uğurlanır. Teskere alıp askerlik bittikten sonra hediye getirenlere asker hediyesi karşılık olarak verilir.

Köy Odaları : Hemen hemen her köyde, 5 ile 10 arasında köy odaları vardır. Bu odalar, kimi yerlerde yaş, kimi yerlerde sülale, kimi

yerlerde de mahalle odaları olarak bulunmaktadır. Buraya giden kişiler kendi aralarında görev bölümü yaparlar. Orada herkesin bir görevi vardır. Birlikte oturarak günlük konuları veya köy ile ilgili konuları konuşurlar. Burada büyüğe saygı, küçüğe sevgi, toplum içinde yeme, içme, konuşma, oturup kalkma, yaşayarak öğretilir. Kendi aralarında misafirliğe gidildiği görülür. Düğünlerde, bayramlarda burada toplanılır. Köye gelen misafirler burada ağırlanır, yedirilip içirilir, yatırılır. Bu odalar, kişilerin her türlü ihtiyaçlarının giderileceği ölçüde donatılır. Bazı günlerde eğlenceler düzenlenerek, ziyafetler çekilir. Köyün her türlü problemleri burada halledilir.

KEÇİBORLU

Evlenme çağına gelen delikanlıya uygun kız bulunur. Eskiden, gençler askere gitmeden evleniyorlardı. Şimdi ise askerden geldikten sonra ve bir işi olunca evleniyorlar. Kız bulunduktan sonra ailenin büyükleri kızı isterler. Bu olay iki üç kez tekrarlanır. Yörede, kız evi naz evidir. Son gelişte kız verilir. Kızın verilmesi, kahve içme adıyla belirlenir. Yüzük takılması için tarih tespit edilir. Oğlanla kız sözlü sayılır.

Belirlenen tarihte kız evinde, iki tarafın da eş, dost ve akrabaları toplanır. Kıza hediyeler getirilir. Çeşitli ikramlardan sonra, nişan ve düğün tarihi belirlenir. Bu sırada takılar alınır. Gerekli olan ev eşyaları, giyim gibi şeyler alınır. Bu olaya "urba görme" denir. Getirilen eşyalar, oğlan evinde bir sandığa konularak kız evine götürülür. Biraz sohbetten sonra, sandığı açın, bir eksiği varsa alalım, denir. Eğer eksik varsa söylenir. Yoksa "Allah bir arada kullanmak nasip etsin" denir. Sandık götürme işlemi biter. Sıra nişandadır. Nişandan önce, kız ve oğlanın yakınları gelini hamama götürürler. Masrafları oğlan evi karşılar. Son yıllarda bu gelenek yapılmamaktadır.

Nişan : İlçe merkezinde ve kasabalarda nişan, belirlenen tarihte, düğün salonunda yapılır. Çeşitli etkinliklerle hısım ve akrabalara duyurulur. Gelin olacak kız Ahretlik denilen arkadaşları tarafından giydirilir. Salona getirilir. Salonda def çalınarak, kadınlar kendi aralarında eğlenirler. Nişan sonunda gelin ortaya çıkarılır. Oğlan tarafı tek tek çağrılarak altın bilezik gibi hediyeler takar. Kız tarafı da çeşitli hediyeler verir. Nişandan sonra nikâh yapılır. Köylerde düğünler Cuma günü öğleden sonra başlar, Pazar günü

öğleden sonra biter. Nişan Cumartesi öğleden sonra takılır. Nişandan bir veya iki gün sonra gelin kız ve arkadaşları gündüz çeyiz sererler.

Kına Gecesi: Kına gecesi kız evinde, düğünün ikinci günü yapılır. Kına, oğlan evinden çerezle birlikte hazırlanarak, kalabalık bir grup ve çalgı eşliğinde kız evine götürülür. Kına yakılırken erkekler dışarıda, kadınlar içeride eğlenirler. Kına gelinin başına tülbent örtülerek, eline yakılır. Kızın arkadaşları kına yakar. Bundan sonra oğlan evi telaşlı bir gece geçirir. Bir tarafta damat ve arkadaşları, kendi aralarında eğlenirken, kadınlar ve erkekler gündüzden başlayan bir yemek telaşı içindedirler. Ertesi gün gelecek misafirlere yemek hazırlanması, geceden başlar.

Düğün : Nişanla başlayan düğün, nişanla birlikte dört gün sürer. Düğünün ilk günü hem kız evinde, hem de oğlan evinde yöresel dille çalgı çalınır. Kız evinde genellikle def, oğlan evinde ise çeşitli müzik âletleri (davul, zurna, saz, cümbüş, klarnet gibi) çalınır. İkinci gün akşamı ise "masala" denilen semah yapılır. Son gün damat ve arkadaşları tıraş olur, hamama gider. Sabah namazından sonra hocalar oğlan evine gelerek mevlit okurlar. Dualardan sonra yemek servisine başlanır. Gelen misafirlere öğleye kadar servis yapılır. Eskiden misafirler, peşkir denilen havlu ile davet edilirdi. Kız evinde ise gelin giydirilir. Damat, öğle namazına müteakip, bir meydanda dua edilerek giydirilir. Bundan sonra gelin almaya gidilir. Gelin alındıktan sonra gezdirilir. Gelin oğlan evine getirilir. Düğün biter. Yatsı namazından sonra ise dini nikâh kıyılır. Damat gerdeğe girer.

Gelin Yanı : Düğünün ertesi günü yapılan törene denir. Gelin yanı, öğleden sonra oğlan evinde başlar.

Sünnet : Düğün tarihi belirlendikten sonra "oku" denilen ve misafirlere dağıtılan eşyalar alınır. Bazı köylerde sünnet üç gün sürer. Son yıllarda sünnet düğünü bir güne inmiştir.

Halk Oyunları: İlçemiz merkez ve köylerinde halkın sosyal yaşantısını oluşturan örf, âdet, ve görenekleri, teknolojinin en ücra köylere kadar girmesiyle yozlaşmış ve unutulmaya yüz tutmuştur. Türkü, millî oyun, masal, efsane gibi edebî değerleri açısından çok zengin olan Teke yöresi, ilçemizi de etkilemiştir. Millî oyunlar genellikle zeybek ve

Teke yöresi oyunlarıdır. Köylerde ise seyirlik oyunlar, hâlâ masala dediğimiz gecede sergilenmektedir.

At Yarışları : Eskiden bazı köylerde ve kasabalarda at yarışı olarak koşu, yürüyüş ve cirit gibi törenler düzenlenirdi. Fakat günümüzde sadece Ardıçlı Köyü'nde Yörük Festivali içinde at yarışları düzenlenmektedir. Eskiden köy düğünlerinde, köyün gençleri arasında güreş düzenlenirdi. Şimdi ise bu gelenek ve görenekler kaybolmaya yüz tutmuştur.

SENİRKENT

Senirkent'te âdetler ve gelenekler genellikle toplu hareketlerde ortaya çıkardı. Miraç gecesi, Kandil gecesi gibi mübarek gecelerde her evde hamur işleri yapılır. Bu hamur işlerine lokum (pişi) denir. Yapılan pişiler komşulara, yoldan geçenlere ve çocuklara dağıtılarak o gece adına ölmüşlere bağışlanır. Değişik bir âdetimiz ise Kur'an okumaktır. Bu bildiğimiz şekilde Kur'an okuma değildir. Bir kişi ölüleri için eynesi, kırkı, elli ikisi; yeni bir ev yapıldığı zaman veya alınması halinde yapılan akşam yemeği davetine Kur'an okutma denir. Kur'an yemeğinde geleneksel yemeklerimiz olan çorba, banak, bamya, yaprak sarması, veya pirinç pilavı ve irmik helvasından oluşan yemeklerimiz sunulur. Her sofranın arkasından dualar okunur. O gece davet edilen imam Kur'an-ı Kerim'den ayetler okur ve önceden okutulmuş ise Hatim duası yapılır. Bu yemeğe eş, dost ve komşular çağrılır. Erkeklere ve kadınlara ayrı ayrı sofralar kurulur. Karışık oturulmaz.

Senirkent'in en geleneksel işi düğünlerdir.

Senirkent'te kızlar, düğün şenliklerinde görülerek, çoğunlukla görücü usulü ile beğenilir. Düğünler 4 gündüz, 2 gece, şenliklerle yapılır. Dördüncü gün yapılan şenliğe gelin yüzü denir. Bir defçi eşliğinde,eğlence başlatılır. Eğlencede yeni gelinler fes ile gelinlik giyerler. Kızlar ise normal

kıyafetleri ile katılırlar. Bu eğlencelere büyük küçük herkes katılır. İş buralarda başlar. Kızlar buralarda beğenilir. Beğenilen kızı, büyük aile reisleri tarafından istişare edilerek istenmesine karar verilir. İstenmeden önce, bir fırsatını bulup damada, kız gösterilir. Kız-erkek isterse isteme işine girilir.

Ailenin ileri gelenleri birleşir ve gündüzden kız evine haber gider, filan saatte geleceğiz diye. Genelde bu ricalar kırılmaz. Olsa da, olmasa da eve kabul edilir. O günün akşamına aile büyükleri kız evine gider. Hoş sohbetten sonra konu açılır. Allah'ın emri, Peygamberin kavli ile kız istenir. Kız tarafı, nasip olursa, der; fakat hemen cevap vermeyip biraz zaman ister. Oğlan evi izin isteyerek, biz sonra yine geliriz, diyerek kalkarlar. Kız evinin gönlü yoksa, gelmeyin diyerek cevap verir. Bu gidip gelmeler birkaç defa tekrar edilerek kız evinin gönlü yapılır. Kız verilmesine karar verilince, kız evine bir miktar çerez verilir. Bu çerez, kuru üzüm, fıstık, badem, leblebi ve şekerden meydana gelir. Kız evinden verilen çerezlerin üzeri ilâve edilerek, eşe-dosta ve komşulara, biraz biraz Allah sizinkilere de göstersin, diyerek dağıtılır.

Çerez gününün sabahında, oğlan evi 30 - 40 adet, fırında yaptırılan, sade ve şekerli-tahinli pide kız evine götürür. Götüren yakınlara; kaynana, görümce, elti, teyze ve haladan oluşan kadınlara kız evi tarafından oyalı yazma hediye edilir. Oğlan evi ise el öpen gelin kıza para verir. Kız evinde kahvaltı yapılır. Burada akrabalar da toplanır. Sonra pide, kızın arkadaşlarına dağıtılır.

Çerez alma eskiden iki türlü yapılırdı. Küçük ve büyük çerez diye istenirse, bu küçük çerezden sonra büyük çerezden yapılır. Şimdi ise sadece bir çerez alma işlemi yapılmaktadır.

Kız isteme işi tamamlandığında yani söz kesiminden sonra bir gün belirlenir. O gün bütün eş-dost, komşular ve arkadaşlar toplanır. Yatsı namazından sonra kalabalık topluluk, erkekler önde kadınlar arkada, kız evine doğru gidilir. Büyükler tarafından kız isteme tekrarlanır. Olumlu cevap verilince hoca tarafından dua yapılır. Arkasından ikram edilen şerbet içilir. Tabaklara çerezler konulur. Yenilip içildikten sonra kalkılır. Boşalan tabak, bardak ve evdeki eşyalardan alınabilenler saklanarak oğlan evine götürülür. Damada bu eşyalar para karşılığı verilir. Bu olaya bitirme denir. Kız evinden ayrılırken, kızın yakınlarından iki kişi bohça getirir. Bohça üç tanedir. Bunlardan birinci bohçada, damadın gömleği, çorabı,

kravatı ve iç çamaşırları bulunur. İkinci bohçada, kaynataya gömlek, havlu, kaynanaya, görümceye, eltiye, varsa nineye oyalı örtü, mendil, çorap, yakın akrabalara da atlet, çorap konulur. Üçüncü bohçada ise çerez vardır. Kız evinden gelenler ağırlanır. Hediye olarak oyalı örtü ve kenarında bir miktar para verilir. Sonra damadın eşliğinde kız evine geri dönerler. Ayrıca kız evine verilmek üzere kırmızı oyalı örtü içinde gelen bohça bedeli olarak, bir miktar para, kıza bilezik veya büyük kafalı altın konur. Damat kız evinde ağırlanır, çay, kahve ikram edilerek uğurlanır. Böylece dünürlük başlamış olur.

Gap (Ağız Tadı) Âdeti: Oğlan evi kız eviyle görüşerek bir gün belirler. O gün oğlan tarafının eşi, dostu toplanır. Büyük bir sini baklava yapılır. Kaynananın hazırlamış olduğu bohça ilâve edilerek, yürüyerek yemekten önce kız evine gidilir. Bohçada oyalı örtüler, kumaşlar, iç çamaşırı, bluz, terlik, ayakkabı, hacı örtüsü ve kadife kumaşlar bulunur. Kız evinde hoşbeş oturulur. Yemekler yenir. Bu yemekler mahalli yemeklerdir. Tatlı yerine oğlan evinden gelen baklava konur. Yemekten sonra aile büyüğünün önüne doğru kadife kumaş serilir. Kız giydirilmiş olarak kadife üzerinde yürüyerek, önce büyük ninenin veya kaynananın elini öper. Kaynana geline yaptığı altınları takar. Bilezik, zincir, kafalı veya isteğe göre set takılarını takar. Gelin sırayla elleri öper. Gelenlerden bazıları altın, bilezik veya kumaş gibi hediyeler ile para verir. Oğlan evinden götürülen defçi tarafından çalınarak eğlence yapılır. Eğlenceden sonra evine gidenler, gider. Oğlan evi orada kalır. Kınalar karılır, ellere ipler sarılarak ipli kına yakılır. Gece boyunca gelin kız ihtiyaçları görür. Sabahleyin eller yıkanmaz. Daha iyi tutması için kına yakılanların yüzleri gelin kız tarafından yıkanır. Kahvaltı yapılır ve dağılırlar. Oğlan evinden gelen sakız ve çikolatalar kızı tebrike gelenlere verilir.

Sıra kız evine gelmiştir. Kız evi de oğlan evine karşılık olarak, gaba gider. Gitmeden birkaç gün önce, eş ve dostlarıyla toplanıp samsa adı verilen yufkadan dürülüp içine kızarmış ekmek kurusunun pekmezle karıştırılmış ve ceviz ilâve edilen iç konur. Muska şeklinde dürülür. Ayrıca damat için, damat sarması dürülür. Bunun içine bozuk paralar konur. Samsa bir gün önceden pişirilip tatlandırılır. Oğlan evinden gelen sinilere düzülerek, gap günü yakın akrabalarla oğlan evine gidilir. Yemekler yenilir, eğlenceler yapılır ve kına yakılarak, kız evi de oğlan

evinde ağırlanmış olur. Sabahleyin damat, gelenlerin elini öper, damada mendil ve para verilir.

Gaplarda o kadar özen gösterilir ki, oturulan yerden kalkılmak istenmez. Halk arasında oturduğu yerden kalkmayan kişilere "gaba gelmiş kadınlar gibi" niye oturuyorsun? denir.

Gabtan sonra istenirse evde veya salonda nişan yapılır. Nişanda takılar takılır, eğlenceler yapılır.

Artık düğün yaklaşmaktadır. Düğün tarihi belirlenir. Mağazadan eşe, dosta, geline elbise, gömlek, şalvarlık alınır. Alış-veriş yapılır.

Bir hafta önceden kızın başına kına yakılır. Arkadaşları tarafından yemeğe davet edilir. Yemekler yenilip, kızlar arasında eğlenceler yapılır. Arkadaşlarının yardımı ile çeyizler serilir. Cuma ve Salı günü düğün başlar. Dört gün devam eder.

Cuma günü ikindiden sonra oğlan evinin önünde çalgı ekibi (saz, cümbüş, darbuka, klarnet...) masayı kurarak, çalgılar çalınır, düğün başlamış olur.

Gündüz kadınlar arasında, kız evinde çeyizilme adı verilen eğlence yapılır. Akşam oğlan evinde erkek şenliği yapılır. Sabahleyin davul eşliğinde kız evine heybe gider. İçene pide ve et konur. Heybenin üzerine poşu örtülerek kız evine götürülür. Orada içerisi boşaltılır ve bir miktar çerez konularak davul oğlan evine gelir. Akrabalara okular (elbise, gömlek) davul ile dağıtılır. Öğleden sonra kız evine, pullu adı verilen dürü gider. Belirli yaşlardaki çocuklardan oluşan dürüde, siniler üzerine erbi pullu örtülerek hazırlanır. İçine kına ve gelin ayakkabısı konur. Öbür sinilerde çerez ve buğday konulup üzerleri erbi pullu ve poşularla örtülür. Bu arada kız evinde kadınlar arasında hamam adı verilen, kadın şenliği yapılmaktadır. Önceleri hamamda yapılan şenliklerde fesli gelinlerin eline mumlar yakılırdı. Bu âdet zamanla adını değiştirmeden, hamam şenliği adı altında kız evinde yapılmaktadır. Akşamına oğlan evinde yemekler yenilir. Kına gecesi için hazırlıklar yapılır. Kalabalık kadın topluluğu kız evine gider. Kız evine giderken kalaylı sini, leğen, ibrik, kapaklı sahanlar, semaver ve güğüm kız tarafına teslim edilir. Eğlence yapılır. Eğlence sonunda "Hey Mavi Donlu" oynanır, mâniler söylenir. Gelinin yüzüne erbi örtülür. Yaşlılar tarafından Muhammediye okunur ve gelinin ellerine ve ayaklarına kına yakılır. Okşamalar, ağıtlar söylenir. Kınaya altın ve para basılır. Bu arada erkek şenliği kız evine gelir. Erkek şenliği kız evinde devam eder. Şenlik sonunda damat oynatılır. Kız tarafı damada ve sağdıca para takar. Bazen

de altın takılır. Bu eğlenceye gece yarılarına kadar devam edilir. Oğlan evine gelindiğinde damat okşanarak kınası yakılır. Gece yarısından sonra kazanlar ocağa konup, yemekler pişirilir. (Çorba, banak, bamya, pirinç pilavı ve helva) Düğün başladığında kurulan kahve içme, sigara ve lokum ikramı, sabahın erken saatlerinde yerini yemeğe bırakır.

Sabah saat 7'de sofralar kurulur. Camiden çıkan hoca ve büyükler gelir, mevlitler, ilahiler okunarak yemek yenmeye başlar. Yemeğe bütün halk davetlidir. Öğleye kadar devam eder. Yemekler büyük sinilerde, masalarda veya tablalarda yenilir. Aynı sofraya 10-12 kişi oturur ve yemekler büyük kalaylı bakır tabaklarda ikram edilir. Bu arada kız evinden davul eşliğinde bohça gelir. Bohçayı getiren çocuklara para verilir. Ayrıca kız evine de bohça parası gönderilir. Damat arkadaşlarıyla hamama gider. Orada giyinip eğlenirler. Davulla beraber eve gelinir. Yemek telaşesi bitmiştir. Arkadaşları, eşi dostu gelin alayı için arabalarıyla gelirler. Arabalara havlu veya kumaş bağlanır. Gelin taksisi süslenir. Saat 14.00-15.00 arası kız evine konvoy halinde gidilir. Kız evinde de arabalara havlu bağlanır. Kız evinden gelin alınarak, gezdirilip oğlan evine gelinir. Daha önceleri kız tarafı kapı tutarak, kızı vermek istemezlerdi. Oğlan tarafından aldıkları bahşişten sonra kapıyı açarlardı. Fakat günümüzde bu âdet yapılmamaktadır. Gelin arabası gelirken büyüklerden biri kapının önünde testiyi atarak kırar. Gelin inmeden önce kurban kesilir, dualar yapılarak gelin indirilir. Damat ile sağdıç çalgının önünde oynarlar, eşi, dostu ve arkadaşları para takarlar. Sonra çalgı eşliğinde sağdıç evine gidilir. Akşam yemeği sağdıç evinde yenilip eşi, dostu ve arkadaşlarıyla beraber topluca yatsı namazına gidilir. Camide arkadaşları tarafından ayakkabısı saklanır ve para alınır. Namazdan sonra damat kuyma dediğimiz olay için damadın evine hareket edilir. Topluca dualar okunur. Damat, her yerde olduğu gibi arkadaşları tarafından tokatlanarak içeriye konur. Sabahleyin gelinle damat erkenden kalkarak büyüklerin ellerini öper. Yakınlarının, eşin dostun ellerini öpmeye çıkarlar. Giderken yanlarında hediye götürürler, (mendil, çorap, havlu) Karşılığında para verilir. Gelin, kadife şalvar, kırmızı yazma ve hacı örtüsü giyerek dolaşır. Öğleden sonra gelin yüzü için toplanılır. Gelin süslenir ve eğlence başlar. Eğlenceye katılan, önceki gelinler de gelinle fes giyerler. Hediyelik havlular örtülür.

Ayrıca geline altın, para takılır. Damat, sağdıç ve arkadaşları bir lokantada içer ve eğlenirler. Buna oturak adı verilir. Bir hafta içinde karşılıklı davetler yapılır. Böylece düğün tamamlanmış olur.

Halk Oyunları : Senirkent'te halk oyunu ekibine pek rastlanmaz. Düğünlerde kadın giysisi giyilerek, taklidi hareketler, kız kaçırma gibi oyunlar oynanmaktadır.

SÜTÇÜLER

Düğünler : Genel olarak Perşembe ve Pazar günleri yapılır. Gelin ve damadın ellerine kına yakılır. Erkek ve kadınlara ayrı ayrı olarak düğün; üç gün, üç gece eğlence devam eder. Gelini görmek için eş, dost ve kadınlar, evlerini ziyaret ederler. Gelinin eline kına yakılırken içerisine altın ve para konulur. Gençler Sütçüler'in millî oyunu olan, Antalya-Burdur yöresinden gelen Aykırı Oyununu oynarlar. (Kız ve oğlan evlenmeleri genellikle görücü usulü ile yapılmaktadır. Evlenmek isteyen oğlan babasının ayakkabıları ters çevirir. Ya burun - topuk ya da sol-sağ gelecek şekilde sıralar. Böylece babasının ilgisini çekmek ve konuyu ona açmak ister. Baba bu durumun farkına varmaz ya da durumla ilgilenmezse bir gün ayakkabısını yastığın altında buluverir. Bunun üzerine baba, münasip dille, oğlanın evlenmek istediğini anladığını ve varsa gönlünden geçirdiği bir kızı kendisine almak üzere oğluna önerir. Oğlanın başka bir sevgilisi varsa, oğlan sevdiği kızda ısrar eder. Bazı ailelerde durum demokratik bir biçimde halledilebilir. Aileler genelde ataerkildir. Ancak bazı durumlarda (ender olmakla beraber) oğlan sevdiği kızı kaçırıp, her iki aileyi de durumu kabullenmeye mecbur eder.

Kız İsteme: Oğlan tarafı köyün (yörenin) ileri gelenlerinden birkaç erkeği alarak kız evine gider. Oturulup ikramlar yapıldıktan sonra, sohbet edilir. Meclisin ileri gelen yaşlısı, konuyu kız babasına açar ve Allah'ın emriyle Peygamberin kavli ile kızı istediklerini belirtir. Bu toplantıda, genelde kızın büyükleri dede, amca ve dayısı da bulunur. Kız babası ve tarafı, ilk plânda bu isteğe karşı çıkarlar. Bu karşı çıkma oğlanı reddetme şeklinde olmayıp, kızın yaşının küçük olduğu, şu anda evlendirmeyi düşünmedikleri veya evlendirecek durumları olmadığı şeklinde olur. Oğlan tarafının ısrarı üzerine, kız babası düşünmek üzere süre ister. Belirtilen günde tekrar gelinir. Bu durum bazen birkaç kez tekrarlanır. Sonunda kız tarafı, kızı vermeyi kabul ederlerse; belirlenecek bir günde, mendil almaya gelinir. Mendil alma işlemi, bazen

iki tarafın oturup sohbeti şeklinde, bazen de aileler arasında eğlentili (çalgılı) olabilir. Oğlanın getirdiği çerez bohçası kız evine verilir.

Çerez, şeker, üzüm, fıstık, leblebi gibi kuruyemişten oluşur. Bu çerezler hazır bulunan misafirlere ikram edilir. Toplantı sonuna doğru kız evi hazırladığı işlemeli mendili (yanında oğlana gömlek, havlu vb. hediyeler olabilir) oğlan evi tarafının en yaşlısına verir. Böylece söz kesimi yapılmış olur.

Evlenmelerde başlık parası alınmaz. Ancak söz kesiminden sonraki toplantılarda tarafların hazırlayacakları takılar, giyim-kuşam, ev eşyası etraflıca görüşülür. Takılar yöremizde yıkım denecek kadar çok olmamaktadır. Oğlan tarafi nişanda, yüzüğün yanı sıra, en az 10-15 kalın bilezik, altın zincir, küpe, gerdanlık gibi ziynet eşyaları takılır ki, buna kızın gelecek güvencesi, teminat olarak bakılmakta ve o ölçüde önem verilmektedir.

Nişan : Nişan işlemi, tarafların eş-dostları ve yakın çevrelerinin katılması ile olur. Bu da mendil alma gibi bazen eğlenceli olabilir. Oğlan tarafından bir büyük nişan yüzüklerini takar. Bundan sonra oğlan evince alınan ziynet eşyaları takılır. Ayrıca nişan hediyesi olarak, oğlan ve kız tarafının yakınlarınca takılan veya armağan edilen eşyalar verilir. Bu işlem ağzı lâf yapan becerikli bir kadın tarafından organize edilir. Kadın ortaya gelince damadın yanına dikilir. Sonra kayınpeder, kayınvalidenin kıza takılarını ilân eder. Kayınpederden 1 bilezik, ya da bir koç, falan mevkiideki 5 dönümlük araziyi bağışladı. Amcasından bir koç, halasından elbiselik kumaş, şeklinde verilen hediyeler misafirlere tek tek duyurulur. Bu işlem bittikten sonra kadınların eğlentisi bir süre daha devam eder. Düğünlerde yeni kurulacak yuvanın ev eşyası oğlan ve kız evi tarafından ayrı ayrı düzülür. Örneğin ailenin yapısına göre, oğlan evi misafir odası takımını alırsa, kız evi de yatak odası takımını alır. Ayrıca harç görme işi vardır. Düğün hazırlıkları başladığında kız evinden bir grup, kadın ve oğlan evinin yakınlarının geline elbise veya elbiselik almak için Sütçüler'e veya Isparta'ya giderler. Oğlan evi kız evine çeşitli mağazaları gezdirir. Gelinlik kıza birkaç kat iç ve dış çamaşır alınır. Bu bazı ailelerde 10-15 takıma kadar varabilir. Gelinlik beğenilir. Kız evi tarafından damada, damatlık takım elbise alınır ya da diktirilir. Bu işe esvap görme veya harç görme denir.

Düğün : Genelde Perşembe akşamı başlar, Pazar günü öğleyin sona erer. Pazartesi akşamı başlayıp, Perşembe günü sona erdiği de olur. Oğlan evinde kadınlar ve erkekler için iki eğlence yeri düzenlenir. Kız evinde ise sadece kadınlar eğlenir.

Gelin çıkarma gününden önceki akşam (Cumartesi veya Çarşamba akşamı) oğlan evi, kıza alınan elbiseler ve hediyelerin konduğu gelin sandığı ile birlikte kız evine gider. Burada eğlence düzenlenir. Oğlan evinden gelen kına kızın eline, kına havası eşliğinde yakılır. Buna kına basması denilir. Ertesi gün öğleye doğru gelin almaya gidilir. Oğlan evinden erken saatlerde giden genç hanımlar gelini giydirir, süslerler. Gelinlik kıyafeti olarak önceleri ipekli al entari, cepken veya üç etek, altına kadife veya ipekli şalvar, başta fes, sarı yazma giyilir. Takılar takılır. Duvak yerine al pullu yazma örtülür. Bunun üzerine de basmadan yapılmış, yine al kumaştan duvak yapılır. Bu alışıla gelmişin dışında omuz başlarına kadar örten, külah biçiminde bir örtüdür. Bugün bu gelenek yavaş yavaş kaybolmuş olup, beyaz gelinlik ve beyaz duvak kullanılmaktadır.

Öğleye doğru gelin adayı gelir. Eğlenilip oynandıktan sonra sıra kız çıkarmaya, gelin almaya gelir. Giyimi hazır olan gelinin beline kız babası al bir kuşak bağlar. Bu kızın yeni kuracağı yuvasında bolluk, bereket ve mutluluğu simgeler. Sonra duvaklar örtülür, evin kapısına kadar kızı babası çıkarır. Gelin oğlanın anası ve babasına evin kapısı önünde verilir. Bu arada kız evinin gençleri tarafından yol kesme, sandık üstüne oturma âdetleri vardır ki belli bir bahşiş almadan gelinin çıkmasına veya sandığın götürülmesine izin verilmez. Gelin, davul-zurna eşliğinde oyunlarla, zeybeklerle oğlan evine götürülür.

ŞARKİKARAAĞAÇ

Dürü : Düğünde evlenen çiftlerden erkek tarafı hısım ve akrabalarına, dostlarına dürü adı verilen gömlek vb. giysiler alır. O giysi normal günlük giysilerin üzerine giyilir.

Onu giyen kişilerin düğün sahibine yardımcı düğüncüler olduğunun işaretidir. Bu dürü günün şartlarına göre iç çamaşırlarından oluşur.

Tavuk Kapma : Düğün günü gelin, damat evine geldiğinde damat babası bir horoz veya tavuk vaat eder. Köy gençleri yapacakları koşu yarışı karşılığında bu horoz veya tavuğu kazanırlar.

Asker Uğurlama : Askerlik Şubesince askere çağrısı gerçekleşenler yoklama olduktan sonra diğer arkadaşları ile askere gidinceye kadar hısım-akraba ve çevre tarafından davet edilirler. Çeşitli eğlenceler gerçekleştirilir. Yolculuk günü bayraklarla davul-zurna eşliğinde, akraba konvoylarıyla "En büyük asker, bizim asker." söyleyişleriyle uğurlama yapılır.

Kız İsteme: İlçemizde, kız istemeye erkekler gider. Bu erkekler çoğunlukla zengin, sözü geçer, memleketin ileri gelenleridir. Çoğu kez akşam yemeğinden sonra kız evine varırlar. Kızın aile başkanına: "Allah'ın emri, Peygamberin kavli ile sizin kızı, oğlumuz ...'a istemeye geldik." derler. Kızın ailesi verme taraftarı değilse: "Kızımız küçük, vaktimiz yok." gibi bahaneleri öne sürerek, "Nasibinizi başka yerden arayın" der. Kesin olarak vermeyeceklerini bildirirler. Eğer vermeye gönülleri varsa "dayısına, amcasına danışalım, düşünelim" karşılığı verilir. İkramda bulunulur.

Bu aileye ikinci kez gidilerek kesin söz istenilir. Daha sonra eski deyişle mendil alma, şerbet içme gelenekleri yerine getirilir. Kız tarafı şerbet ve oğlan tarafından hediye getirenlere mendil dağıtır.

Nişan : Nişana kız ve oğlan tarafının bütün yakın akraba ve dostları davet edilir. Varlıklı aileler nişan kartı bastırarak, davetiye olarak gönderirlerse de ekseriye gelişçi çıkarılır.

Merasimde, iç kısımları yazılı nişan yüzüklerini, yine memleketimizin eşrafından bir zat takar. Kurulacak yuvanın mutlu bir yuva olması temennisinde bulunur. Nişanlılar önce yüzük takanın, sonra misafirlerin ellerini öperler. Misafirlere şeker, sigara, lokum ikram edilir. Merasimden sonra oğlan evinin kız evine gönderdiği bohça açılır. Gelişçi, hediyelerin kimler tarafından gönderildiğini yüksek sesle ilân eder. Hediye göndermeyip altın ve para takacaklar o anda gelin kızın yakasına takarlar. Eğlence tertip edilir.

Düğün : Genellikle düğün, Cumartesi günü öğleden sonra başlar. Pazar günü öğleden sonra biter. Düğünler, davul, zurna, klarnetle yapılır. Oturakta çalpara, def,

darbuka, ut, cümbüş, keman ve saz çalınır. Birinci günü, düğüne bütün yakınlar, dost, akraba ve komşular çağrılır. Eğlenceler başlar, kına yakılır. İkinci gün, sabah başlayan düğün öğleye kadar devam eder. Öğleyin namaz kılındıktan sonra, cemaatle beraber kız evinden gelin almaya gidilir. Gelin bir taksiye bindirilir. Diğer otobüs ve araçlara her iki tarafın yakınları binerek şehirde kısa bir müddet için gezdirilir. Gelin arabaya alınırken başına para serpildiği gibi oğlan evine inerken de aynı şey yapılır. Bu ameliye koltuğa girenler tarafından yapılır.

Oğlan evine gelen kadınlar kendi aralarında eğlence^ tertip ederler. Yatsı namazı damatla beraber kılındıktan sonra, imam damadı alarak cemaatle birlikte evine getirir. Dua okur ve damat, yakınlarının elini öptükten sonra gelin odasına girer.

Efsaneler, Masallar, Menkıbeler, Destanlar, Hikâyeler : Arak Köyü'nde 2 km. uzaktaki Höyükte, eskiden Rumlar yerleşmiş. Çok güçlü oldukları için, çıkarılmaları da aynı derecede güç imiş. Yöredeki Türkmenler Rumları Höyükten çıkarmak için, geceleyin keçilerin boynuzlarına mumlan yakarak Höyük'ü sürülerle çevirmeye başlamışlar. Bunu gören Rumlar, çok güçlü ve kalabalık bir Türkmen grubunun saldırı halinde olduğunu düşünerek, korkup Höyük'ü terk ettikleri söylenir. Efsanelerde yörenin değişik yerlerinde "Dede" denilen yatırların var olduğu, bunların dilek ve adaklara cevap verdikleri, karşılığında da kurbanlar kesildiği vakidir. Bunlara bir örnek de, Göksöğüt'te bulunan Dedecikte, yol kenarında olup, her geçene küçük taş atarmış. Aynı dedenin yanında dut ağacı vardır. Bu ağacın dallarından komşu tarla sahibi odun yapmak amacıyla keser. Dede birkaç gün sonra ağacı kesen eve gelerek, siz benim dallarımı kestiniz, ben de sizin çocuklarınızı alacağım der ve ailenin iki çocuğu yanarak ölür. Bir çocuğu da akli dengesini kaybeder. Şimdi aynı dede çevrilmiş halde bulunmaktadır.

ULUBORLU

Kız İsteme: Bir çocuk evlenme çağına geldiği zaman ebeveyni, konu-komşusu, gözüne kestirdiği bir kızı istemeye giderek " Kızınız ... Hanımı, filancanın oğlu ... Efendiye biz münasip gördük. Siz ne dersiniz?" diyerek kızı isterler ve oğlanı tezkiye için, olur olmaz hüner ve meziyetlerini saymaya başlarlar. Kız evi ise: "İyi geldiniz, hoş geldiniz, ama kızımız küçük, borçluyuz, evimiz pek yalnız. Çocuk da giderse elimiz ayağımız kuruyup kalacak." gibi sözlerle karşılarlar. Kızı isteyen taraf: "Biz sizi sıkmayız, hepsine kolay bulunur, kızın yeri iyidir, kaçırmayın." gibi gönül alıcı sözler sarf ederler. Bu söze karşı kız evi: "Nasip, kısmetse, ne yapalım, ne diyelim, Allah hakkımızda hayırlısını versin." dileğiyle giderler. Taliplerler, kızın verilip verilmeyeceğini, kendilerine yapılan ikramdan, ayakkabılarının çevrilmesinden, uğurlanmalarından anlamaya çalışırlar. İkinci, üçüncü sefer gelişlerinde, muvafık bulurlarsa, bir çevre damada gönderirler. Oğlan evi de, altın yüzük gibi bir beneği kız evine bırakır. Kız nişanlanmış olur. Buna nişan çevresi, kızla oğlan adı belli olur, derler. Bunun için halk arasında iki atasözü vardır. "Kızı alıncaya kadar oğlan evi, ölünceye kadar da kız evi yalvarır." Ve "Ölünceye kadar geçineceğini, yoruluncaya kadar ara."

Nişan Hamamı: Kızın nişanlandığını ilân için yapılır. Bu

merasimde oğlan evi, kız evinden ziyade ever. Çünkü kıza kendilerinden daha elverişli bir talip çıkması her an mümkündür. Binaenaleyh herkesin kızdan alâkasını kesmek, kızı kendileri tarafından garanti etmek lâzımdır. Nişan hamamı, kız ve erkek tarafının akrabası, konu-komşusu, dostları hamama davet etmek demektir. Hamama gidenler, kıza akrabalık derecesine göre, benek adıyla altın, giyim eşyaları vb. hediyeler getirirler. Kız davetlilerin hepsini hamamda ağırlamaya, ellerine, ayaklarına su dökmeye mecburdur. Bu benekler sayesinde iki taraf masraftan çıkarlar. Fakat dedikoducu kadınlar tarafından mide bulandırıcı, ocaklar söndürücü sözler başlar.

- Görümce utanmadan ne dedi de,
el içine arttı.

- Halanın arttığı güzel ama, pek az.

- Filancanın beneği hoşuma gitti.

vs. ... Lâf uzar. Her iki tarafın, birbirine o günden itibaren kini, bu paçavralar yüzünden parlamaya başlar. Fakat memleket tabirince "el arı, düşman gayreti" törene devam ederler. Bazen' de dedikodular yüzünden nişan bozulur.

Tabak Kaldırma : Çiftlerin nişan ile düğün arasında bir de tabak görme âdeti vardır. Bu hemen hemen Uluborlu'ya mahsus gibidir. Tabak gönderme işinde masraf mütekabildir. Nişan hamamındaki masraf, erkeğe aittir. Oğlan evi kız evine, bu törende şeker, sakız, bütün iç çamaşırı, kıymetli ve ipekli elbise, ayakkabı, tarak, pudra, kolonya, önceleri mis, gülyağı vb. gönderdiği gibi kız evi de diğer tarafa damat, kayınvalide, görümce, elti, nine, dede, amca, ini, teyze, hala gibi yakın akrabaya çamaşır takımı ve çerez göndermek suretiyle adeta masraf müsabakası yaparlar. Bu âdete tabak kaldırma (tabak gönderme) derler. Bazı aileler tabak muhteviyatını az gördüklerinden dedikodu başlar. Bu tatsızlık daha çok oğlan evinden çıkar. Kız evi, çocuğumuza başa kalkmasınlar diye ağız açmaz. Ne gariptir ki, oğlan evinin kız tarafına yaptığı bütün hediyeler aynıyla, yine oğlan evine, kızla beraber gittiği halde, kız evinin 20 senedir biriktirdiği sandık muhteviyatı da damat evine gider de hâlâ, lâf-söz eksik olmaz. Bunu, terbiyesi, görgüsü noksan, çirkef aileler.yapmaktadırlar. Çünkü damadın gönderdiği hediyelerden bir tek toplu iğne bile kız evinde kalmaz.

Sandık Gönderme : Düğün yaklaşınca kız evine büyük bir sandık gönderilir. Bu sandığın içinde gelin hanıma yapılacak ne gibi

kıymetli eşyalar varsa konur. Meselâ duvaklık, pullu, iki tane ağır ipekli entari, iki peştamal, hamam takımı, çarşaf. Şimdi ise çarşaf yerine manto-fanila, dekolte, gümüş ve altın bilezik, altın yüzük, altın yüzük-küpe, 1-5 arası beşi birlik, ziynetli tarak, pudra, kolonya, iskarpin terlik,çorap gibi değerli fakat ocaklar yıkıcı eşya ile ağırlık namıyla belli miktarda para konur. Bu sandık bir Cuma günü Sala ile Cuma namazı arasında akrabadan birisiyle kız evine yollanır. Zamanımızda sandık yerine aynı eşya bohça içine konup gönderilmektedir. Bu sandık, kız evinden tekrar kızın çeyizleri konduktan sonra yine damadın evine iade edilecektir. Kız evi, sandıktaki eşyanın yetersizliğini görürse, oğlan evinden ikmâlini ister. Bazen anlaşma zor olur. Hattâ bu alış-veriş geriye de kalabilir. Bu pazarlığa, ara bitirme derler. Kız alıp vermenin en güç safhası bu ara bitirme işidir. Bundan sonra "baş bozma" töreni gelir. Artık düğün yaklaşmıştır.

Baş Bozma : Sandık gittikten ve her iki taraf birbirleriyle anlaştıktan Sonra "Baş bozma" adıyla bir hamam daha verilir. Nişan hamamındaki masraf burada tekrar edilir. Davetliler, yine evvelki kimselerdir. Hamama gelenler, birer benek getirirler. Nişan hamamında kaydedilecek şekilde benekleri törenle takarlar. Bu, benek denilen hediyeler daima, iyiydi-kötüydü diye, dedikoduya sebep olur. Fakat her iki taraf da el diline düşmemek için susarlar. Baş bozmadan sonra kızın akrabası, her gün, düğün oluncaya kadar, gelin olacak kızı hamama davet eder ve götürürler. Kızı hamama götürecek akraba veya komşu bir gün önceden kızın evine baklava, börek, meyve vs. gibi hediye göndererek kızı hamama davet eder. Kız mutlaka bu davete icabet edecektir. Masraf davetçiye aittir. Bazen davetçinin ikisi ve üçü aynı güne rastlar. Bu takdirde kızın masrafı, beraberce verilir. Kimi sabun çalar, kimisi de parasını bitirir. Hamam daveti düğünün başladığı güne kadar sürer. Kız hamamda yıkanırken tellaklar şarkı, türkü söyleyerek kızı yıkarlar. Kızın şerefi ve ailesinin hatırı, kızın hamama davet sayısı ile ölçüldüğünden kız analarının kurduğu bir plânla bazen kendi paralarını çekerek yakın ve mahrem akrabasından birkaç kişiyi, kızı hamama davet ettirdiği eskiden görülen şeylerdir. Gelin kızı yıkanırken tellakların def ve çinçan dedikleri, tunçtan mamul bir müzik aletini çalıp şu ağıtla söylerler:

Yılan aktı kamışa,
Su kâr etmez yanmışa,
Kimse deva bulamaz,
Eşinden ayrılmışa.

Düğün Tutulması : Düğünler evvelce Cuma ve Salı günleri öğleden sonra başlamak ve zifaf gecesini, Cuma ve Pazartesi gecelerine getirmek üzere tertibat alınırdı. Çok daha önceleri düğün bir hafta devam ederdi. Sonradan üç güne indirilirdi. Şimdi de düğün bir gün olarak yapılmaktadır. Düğüne şöyle başlanmaktadır:

Kız ve oğlan evleri kendi evlerine yakın bir evden müsait bir oda hazırlayıp açarlar. Memleket bu düğünü görmeğe hürmeten davetlidir. Gelenlere kahve, sigara, şeker, çay ikram edilir. Düğün başlamadan iki gün evvel erbabından kadınlara, kadın okuyucu adıyla bir davetçi gönderilerek, düğün gününü ve haberini bildirir. 1914 yılına kadar bir erkek de, erkekleri, kahveleri, okulları dolaşarak herkesi düğüne davet ederdi. Çünkü düğün yemekli idi. Düğünlerde kadınlara ve erkeklere ayrı ayrı mahalli çalgılar tutulur. Düğün süresince bu şamata evin içinde ve dışında devam eder. Gündüz ve gece düğün odası açık bulundurulur. Damat, haline göre, geceleri, kendi akrabalarına oldukça masraflı ve eğlenceli hususi bir eğlence ziyafeti verir. 60 sene evvel bu eğlentiler pek bayağıca olurdu. Köçekler, aşüfte kadınlar getirilir. Ahenk edilirdi. Artık bugün bu rezalet görülmüyor. Ancak masraflı bir işret meclisi halinde gelip geçiyor. Şurası şayanı şükrandır ki, bu mecliste zabıta vukuatı görülmez. Düğün, gelin eve gelmeden iki gün evvel başlarsa da, gelin yüzü, kız ardı, sıra, gibi zaruri törenler dört gün devam eder. Düğüne gelen kadınlar, hallerine göre, düğün sahibine az çok para vermek âdetini hâlâ muhafaza ediyorlar. Kendini bilen ailelerden bu parayı kabul etmeyenler de çoktur. Misafir kadınlara şeker, kahve, sigara ikram edilir. Düğün tutulmasıyla sürücüler merasimi başlar. Sürücü, düğün sahibinin yani erkek evine mensup olan genç kız ve genç hanımlar, eski atalardan kalma üçetekli sevahi entarilerini ve ipekli ve telli çarşaflarını giyerek gelini zifaf gününden bir gün evvel hamama götüren kafiledir.

Çeyiz Çıkarma Töreni

Vaktiyle çeyiz çıkarma töreni de önemli bir merasimdi. Cumartesi ve Çarşamba günü sabah namazından sonra en ağır adamlardan, bilhassa âlim ve müderrislerden oluşan bir heyet oğlan evinde toplanır. Kahve içmekte iken, çeyiz çıkarma için imtiyaz sahibi, iki katır ve bir beygir ile oğlan evine gelir. Hayvanların boyunlarında ve semerlerinde asılı, çorba tası büyüklüğünde çanlar olduğu halde büyük bir gürültüyle ortalığı birbirine katar. Halk bu

gürültüye toplanır. Hayvanlardan birine düğün yatağı, diğerine de geline yapılacak kilimler yüklenir. Heyheyciler de düğün odası önünde, makamı mahsusta teğanniye başlarlar. İçeriye hasır işareti verilir. Kasabanın ilim, ahlak, fazilet yönlerinden en büyük kimse öne geçerek, diğerleri de onu takip ederek kafile halinde kız evine giderler. Yükler yıkılırken kafilenin büyüğü bir dua okur. Halk âmin der ve dağılırlardı. Heybecilerin güfteleri ve besteleri anlaşılmaz bir halde idi.

Hayvanlara çeyizi sarıp getiren kimsenin hizmetine karşılık, az çok bir miktar para verilir, sesini çıkarmazdı. Bu zata verilen imtiyaz, şehrin bütün içme sularının yollarına baktığı ve tamir içindi. Aldığı varidat da şunlardı:

1-)Çeyiz çıkarmasından dolayı verdikleri bahşiş.

2-)Gelin çıkarırken hayvanlara sarıp götürdüğü çeyiz nakil ücreti.

3-)Cibinlik (gelinin başına örtülen kırmızı kalın örtü)

4-)Halkalı ve Arap Hatice arasında bulunan 7 adet ceviz ağacının mahsulleri.

Bu âdet 1914 Birinci Dünya Savaşına kadar devam etmiştir. Bundan sonra da düzen bozuldu. Çeyiz çıkaran zat da ölmüştü. Yerini kimse tutamadı.

Kına Gecesi : Düğün başladıktan ve gelin damadın evine gitmeden bir gece evvel kalabalık bir erkek cemaatiyle ilâhi söyleyerek kız evine kına götürmek bir âdettir. Bu kına evvelce masala denilen bol ışıklı tenvir aletiyle, delikanlılar tarafından götürülürdü. Hazırlanan bir tepsi ya da sini içinde gelin kızın evine gidecek hediyelerle ve bilhassa gelinin eline yakılacak kına ile gidilirdi. Ağzı yakışan güzel sesli hafızlar ve makamı mahsusla ağıtlar söyleyerek memleketi şamataya boğarlardı. Meşale içinde yanan odunları, yoldaki delikanlılar evvelden hazırladıkları kovalarla meşaleyi söndürmeye, götürenler de ışıkların sönmemesine çalışırlardı. Bu delikanlılar arasında zevkli bir işti. Düğün odalarına giren delikanlılar içtikleri kahvenin fincanını saklamayı, ayrıca bir hüner sayarlardı. Bu, karşıki tarafa karşı bir alaydı. Bunu bekâr delikanlılar, darısı başımıza demek kabilinden yaparlardı. Fincan tekrar yerine iade edilirdi. Kınayı götüren aile şu ağıtı söylerdi:

Kınayı aldık ele, gideriz başka ele.

Açık olsun yolumuz, ışık verir meşale.

Ateşimiz ferlidir, su dökmekle kesilmez.

Mahallenin uşağı, koşar, yolda

ezilmez.
Şereflidir, şanlıdır mahallenin düğünü.
Düğün olsun çözeriz, böyle çetin düğümü.

Yorulmaya geliriz, mahalleden aşırı,
Bizi gören beğenir, akıllardan şaşın.
Bu kutlu gün bizlere nice uğur getiri.
Mevlâm bizi yarlığar, yetmezleri yetiri.
Şereflidir, şanlıdır mahallenin düğünü.
Düğün olsun çözeriz, böyle çetin düğümü.

Bu kafile kahveyi içtikten ve biraz dinlendikten sonra kız evinden verilecek dürüyü (düğün hediyesini) alıp giderken şu mânileri de söylerler:

Dürüyü aldık gideriz.
Dağı taşı yol ederiz.
Önümüzü kesemezler,
Karşı geleni ezeriz.
Haydi uşak yürüyelim.
Her dem böyle biz gülelim.
Gittik, geldik bahşiş verin.
Bize Maşallah deyin.
Maşalayı söndürmedik,
Hediye getirdik, yiyin.
Allah sizi mesut ede,
Elem, keder göstermeye.
Bu cemiyet kutlu olsun.
Sonra, eyvah n'oldu deme.

Gibi sözlerle düğün sahibinden ücret de isterler.

Damat evine kına geldikten sonra kadınlar kınayı bir tasta karıp gelin hanımın eline ve ayağına, çamur halinde yakmaya başlarlar. Kına gecesine gelen kadınlar, kma yakılırken, getirdikleri benekleri, bir becerikli kadın delâletiyle,"şu anasının, şu babasının, halasının, teyzesinin vs." diyerek benekleri gelinin başına örterler. Bazen de oraya çekilen bir ipe asarlar. Geline bir taraftan kına yakılır, bir taraftan da kadınlar ağıt söyleyerek gelini ağlatmaya ve anne-babalarmı teessür içinde bırakmaya sebep olurlar.

Çattılar ocak taşını.
Vurdular düğün aşını...
Kız kardeşini.
Kal evimiz kal, kal kal kal.
Şen odalar şen oda, bugün şen.
Pardı başı, pardı başı,
Pardıdan atarlar taşı.
Bir oğlanın kız kardeşi
Kal evimiz kal, kal kal kal.
Şen odalar şen oda, bugün şen.
Biner atın kalçasına,
Gider yolun incesine,
Haber verin amcasına.
Kal evimiz kal, kal kal kal.
Şen odalar şen oda, bugün şen.

Atlayıp geçer eşiği,
Sofradan kalkar kaşığı,
Gider evin yakışığı
Kal evimiz kal, kal kal kal.
Şen odalar şen oda, bugün şen.

Evlerine vardım güzün,
Önüme koydular üzüm,
Mahallede boyu uzun.
Kal evimiz kal, kal kal kal.
Şen odalar şen oda, bugün şen.

Odun alır kucağına,
Gider evin bucağına,
Beyin kucağına.
Kal evimiz kal, kal kal kal.
Şen odalar şen oda, bugün şen.

Evlerine vardım atlı,
Önüme koydular tatlı,
Mahallede Ayşe adlı.
Kal evimiz kal, kal kal kal.
Şen odalar şen oda, bugün şen.

Evlerine vardım akşam,
Önüme koydular tavşan,
Bugün değil, yarın akşam...
Kal evimiz kal, kal kal kal.
Şen odalar şen oda, bugün şen.

Dedikten sonra hıçkırmakta olan gelini susturmak ve onu güldürmek için şaka yoluyla şunu da söylerler:

Evlerinin önü kümes.
Tilkiler tavuğun komaz.
Kaynanası yüzün yumaz.
Kal evimiz kal, kal kal kal.
Şen odalar şen oda, bugün şen.

Güvey Hamamı : Düğünün üçüncü günü gelinin eve geleceği günün sabahı, damat ahbapları ile beraber hamama gider. Güvey ve misafirler yıkanıp çıktıktan sonra evinden gelen güvey elbisesi damada giydirilir. Sağdıç da kız evinden gelen çamaşırlarını giyer. Damadı giydiren kimse çamaşırların her parçasını misafirlere gösterir. Şerbet, limonata ikram edilir. Kokular serpilir. Güvey çalgı ile cemaatle ahenk sonunda evine götürülür. Evvelce güveyi giydirirken heyheyciler, yani ağıtçılar kendilerine mahsus bir beste ile şu yakmayı söylerlerdi:

Hey, hey, hey.

Hazreti Ali'nin sancağını çekeriz.

Dinimiz Hak dinidir, ona taparız.

Alırız kiliseyi, cami yaparız.

Biroy, biroy, biroy.
Çoktur iyi gün dostu şu fenada.
Dayanacak temel yoktur binada.
Dayanma kimseye yalan dünyada
Biroy, biroy, biroy.

Dikeriz ağacı dal budak salar.

Çoğalır evlatlar, borular çalar.

Düşmanlar gelir, ayağımız yalar.

Biroy, biroy, biroy.
Kızıl elma bizim yurdumuz.
Gider ta orada düşman vururuz.
İsteriz hem küçük, hem de ulumuz.
Biroy, biroy, biroy.

Bey, paşa olacak doğan torunlar.

Birinden bin olur, ünlü orunlar.

Cezayir, kızıl elmayı alacak onlar.

Biroy,biroy,biroy.

Bu milli ve şuurlu güftenin diğer beyitlerindeki anladığımız manâ şudur: Bu izdivaçtan âlim, kâmil, fadıl, yiğitler türeyecek. Bunlar kızıl elmaya gidecek. Bunu haber alan urum papa saçını yolacaktır.

Gelin Çıkarma : Düğünün üçüncü günü öğleden sonra oğlan evi tarafından birkaç kadın çalgıcılarla beraber otomobil ile kız evine gönderilir. Bunlar gelin hanımı alarak damadın evine götürürler. Bunlara kız evinden iki kadın refakat eder. Gideceği ev yabancı olduğu için bu kadınlara lüzum vardır. Genellikle bu kadınlar zifaf gecesi oğlan evinde kalacaklardır. Gelin evvelce attan, şimdi otomobilden indikten sonra damat, kalabalığa avuçla para serper. Etraftakiler bu parayı uğur addedip çantalarının bir yerlerinde saklarlar. Bu para serpme sırasında, damat gelini koltuğa almıştır. Eve girerler. Bu merasim böylece bitmiş olur. Akşam oluncaya kadar duvaklı bulunan gelin hanımı görmeye ziyaretçiler gelir, giderler. Bunlara kahve, şeker şerbeti ikram edilir. Halk akşam ezanında tamamen dağılmış bulunur. Gelin hanımın damada götürülmesi esnasında ata bindirilir, üzerine de civindirilik adı verilen cibinlik tutulur. Gelinin ayakkabılarından başka hiç bir yeri görünmez. Gelinin duvağı, damat gerdeğe girinceye kadar hiç açılmaz. Onu damat açacaktır. Evvelce koltuğa alma âdeti yokken, damat evin damında samur kürkü giyerek gezinirdi. Atalar bunun hakkında, yeni güvey gibi gezinme, sözü söylemişlerdir. İşte gelin götürme, koltuk, para serpme töreni bundan ibarettir. Ve düğünün birinci safhası hitam bulmuş, ikincisine sıra gelmiştir.

Gelin Yüzü : Gelin hanımın geldiği ertesi günü, kadınlar gelini görmeye gelirler. Düğün sahibine az da olsa bir miktar para verirler. Ev sahibi, gelen ve gidenden, onlara lâf yetirmekten adeta takatsiz hale gelir. Bu zahmet ve külfet yetmiyormuş gibi, ertesi gün, kız ardı sıra denilen kız evini ve akrabalarını beklerler. Eskiden gelin yüzü töreni daha masraflıydı. Çünkü her gelene yemek çıkarırlardı. Yemekler keşkek, fasulye, fırın ekmeği, hoşaf, yaprak sarması ve zerdedir. Yemekler keşkeksiz olmazdı. Keşkek 5-6 kazan olmalıydı. Düğüne gelmeyenlere de gönderilirdi.

Şöyle ki; düğüne gelmeyen memleket halkından çocukların ellerine birer sahan veya bakraç verilerek, düğün evinden istetirlerdi. Buna ait atasözü vardır: "Düğün

evini bilmeden, keşkek kabını alıp seğirtme." Bu söz, sözünü bilmedik kimselere, anlamadan iş yapmaya kalkanlara karşıdır.

Kız Ardı Sıra : Düğünün 4. günü kız tarafı, yakın akraba ve komşularının hepsiyle birlikte, baklava sinisini alarak kızlarını görmeye gelirler. Bu kadınların erkekleri de akşam yemeğine davet edilir. Kadınlara ayrı, erkeklere ayrı sofralar kurulur. Bu törenin bir adı da pilav günüdür. Yemekler, çorba, kızartma et ve mahalli yemek olarak banak, helva, pilav, zerde ve hoşaftır. Bu merasim büyük bir ziyafet olarak cereyan eder. Çarşının esnafı ve bilhassa düğün sahibinin mensup olduğu sanat erbabı davet edilir ve yemeklenir. Pilav gününü takip eden günden itibaren erkeğin yakın, uzak hısımları tarafından gelin davetleri başlar. Gelin hanımın düğünde hediye olarak yaptığı entari, havlu, ipekli peşkir, gömlek vs.'ye mukabele etmek üzere gelin hanıma küçük, büyük birer altın verirler. Gelin hanımın bu yaptığı karşılıksız kalmaz. Düğün, kız ardı sıra ile sona erer. Bu son törene, gelin daveti de derler.

Gelin hanımın erkek evi tarafına yaptığı düğün hediyeleri, bu iki gün içinde yani gelin günü ile kız ardı sıra günlerinde giyilip teşhir edilir. Hediyelerin bu günlerde giyilmemesi, beğenilmediğine işaret sayılır ve dedikodu başlar. Bu elbise, peşkir, uçkur, entari yüzünden mahşere kadar süren küskünlükler eksik değildir. Gelin daima muaheze edilir. İşte bu facianın vukuu ihtimaline binaen her kız evi, varına yoğuna bakmadan beğenilecek çeyiz yapmaya koyulur ve bir kız için 20 sene kendini mahveder. Bu evlenme ve gelin olmalarda her iki tarafın masrafı çok olur.

Oyun ve Eğlenceler: Her memlekette olduğu gibi Uluborlu'da da eğlenceli özel oyunlar vardır. İnsan ruhu yemek içmek kadar, gülüp oynamaya muhtaçtır. Bunun için halk, muhitin şartlarına uyarak bir takım oyunlar, eğlenceler, masal ve hikâyeler, bilmeceler meydana getirmişlerdir. Biz Uluborlu'daki oyunlardan bahsedeceğiz.

Bu memlekette oyunlar adeta mevsimlere taksim edilmiştir.

İlkbaharda Oynanan Oyunlar : Kış ve güz mevsimlerinde görülmez. Kış oyunlarını da asla yazın ve ilkbaharda göremeyiz.

Bunlar: El topu, lâkat, heymafer, sinenböcü, hamam, çalbasma, kazıktura, kazma çeliği, salıncak, cirit.

Yaz Oyunları: Dama, aşık tura, deliktaş.

Güz Oyunları : Koşu, el el üstünde kimin eli var, kim vurdu,

köşe kapmaca.

Kış Oyunları : Çelik-çomak, curruk, kelik kapma, pırla, kar oyunları, tura, yüzük, içimizde kaz var, düdük, deliklerden kovuklara, ip ipi, körebe, hellep, masallar, hikâye ve bilmeceler,alaylar, vs. gibi oyunlar ve eğlencelerdir.

Doğum ve Çocuk Görme : Erkek olsun, kız olsun; bir çocuk doğunca hısım, akraba o eve çocuk görmeye giderler. Çocuk görme, 3 günlükten 7-8 aylığa kadar yapılır. Ziyaret şu şekilde olur. Pirinç çorbası ile pal°ze denilen tatlıdır. Bu iş, pek yakın akrabaya düşen bir görevdir. O gün hazırladıkları altın, kumaş, çeki çemberi alıp, öğle yemeğinden sonra çocuk evine götürürler. Hediyeler erkek çocuğun entari yakasına veya karyolasına iliştirilir. Kızın anası, loğusa için altın, entarilik,çocuk için kıymetli bir iki hediye ettiği gibi damat beye de gömlek, kravat, çorap gibi şeyler hediye edilir. Bu toplantı akşam yemeğinden sonra biraz sohbetten sonra sona erer.

Çocuğun Diş Çıkarması : Çocuk bir buçuk yaşına geldiği ve diş çıkarmaya başladığı zaman dişin kolay çıkması için (gölle) tabir edilen buğday haşlaması yapılır. Hısım-akraba,konu-komşu huzurunda çocuğun başından dökülür. Etrafındakiler bu gölleyi ceviz ve bademle, sohbet ederek yerler.

Sünnet Düğünü : Erkek çocuklar için sünnet düğünü yapmak âdettir. Sünnet düğünleri bir-iki yaşından başlayarak oniki yaşına kadar olan zamanda yapılır. Sünnet düğününe, düğün sahibi ve hısım akrabalarını davet eder. Sünnet edilecek çocuk giydirilir. Uluborlu'nun meşhur yemeklerinden çorba, banak, pilav, irmik helvası hazırlanır. Gelen davetlilere yemekleri yedirilir. Sonra sünnet çocuğunun elbisesine veya yastığına altın, para gibi takılar takılır. Kesilme zamanı gelen sünnet çocuğu taksilerle Uluborlu ilçesinde gezdirilerek, kendilerine ayrılan odasında sünnet edilerek yatağına yatırılır. Hısım ve akrabalar, düğün sahibine: "Allah acılarını göstermesin, mübarek eylesin." derler ve düğün evinden ayrılırlar. Sünnet düğünü sona ermiş olur.

Pazar Duası : Uluborlu'nun hafta pazarı Perşembe gününe rastlamaktadır. Pazar yerine yerleşen esnaf, alış-veriş yapmadan evvel dua okunmasını bekler. Hocaefendi belediye hoparlöründen şu dayı okur.

Bismillahirrahmanirrahim.

"Hamdü sena âlemlerin Rabbı olan Yüce Allah'a, salâtü selâm Hz. Muhammed Aleyhisselâm efrad ve ailesine, ashab ve ümmetine ve büyük milletimize olsun. Bize bizden daha yakın olan Yüce Rabbimiz. İşlerimizi kolaylaştır, rızkımızı

bollaştır, haramdan uzaklaştır, helâline yaklaştır, bizi hoşnutluğa yaklaştır. Her türlü zorluktan, varlık içinde darlıktan, kibir ile mağrurluktan, aldanmak ve aldatmaktan, sonunda pişmanlıktan, sen bizleri koru, Yüce Rabbimiz.

Biz yalnız sana kulluk eder, her türlü yardımı da senden isteriz. Elimizi boş çevirme, bizleri doğru yoluna ilet. Azıp sapmışlardan ya da gazabına uğramış olanlardan eyleme, Yüce Rabbimiz. Alış-verişlerimizi hareketli, sıhhat ve afiyetimizi devamlı, tuttuğumuz işlerimizde sabırlı, cesaretli ve metanetli, ahlâk ve faziletli,sözümüz ve işlerimizde, doğrulukta daim eyle, Yüce Rabbimiz.

İslâm ülkelerini ve güzel yurdumuzu, faziletli, asil milletimizi ve ordularımızı, bizi sana ulaştıran her şeyimizi; yerden gökten, dıştan ve içten gelebilecek bütün kötülüklerden ve musibetlerden, belâ ve âfetlerden, işgal ve istilâlardan, sevgililerin hürmetine, sen bizleri koru, Yüce Rabbimiz. Amin. Velhamdülillahi Rabbil alemin el-fatiha."

Dua okunduktan sonra, esnaf, kendi aralarında; hayırlı işler, Allah nasipler versin, diyerek, alış-verişine başlar.

Ölümlerde Yapılan Tören : Bir insan ağır hastalığa tutulur ve sağlığından ümit kesilirse, akrabaları, o hasta için şunları yaparlar. Hastanın şuuru yerinde ise iki kişi huzurunda vasiyetini yapar. Öldükten sonra kıbleye karşı çevrilir. Kelime-i Şahadet getirilerek istiğfar ettirilir. Çevresi ile helallaştırılır. Dualar okunur, hasta kendini iyice kaybedince ağzına su damlatılır. Son nefesinde ezan okunur. Hasta ölünce arkasından şunları yapmak dini bir vazifedir. Minarede sala vermek, devr-i kabir, hatm-i şerif, tevhit çekmek, yemin ve savun kefareti dağıtmak. Vasiyeti varsa, evden mezara varıncaya kadar yapılan masrafları kullanılır. Artan para varsa, ölünün vasiyeti üzerine (çeşme, yol, okul, köprü) gibi yerlere veyahut bir hayır kurumuna verilir. Ölen kimsenin 7. ve 40. gününde akrabaları toplanarak mevlit okutulur. Gelen misafirlere pişi yapılarak ikram edilir.

Hacet Namazı : İlkbaharda Nisan ve Mayıs aylarında bazen havalar kurak gider. Yağmur yağmaz ise hacet namazına çıkmak ve mahya yapmak âdettir.

• Camilerde her beş vakit farzların sonunda cemaat yağmur duası eder. İmam ayağa kalkar, elleri yukarı kalkık ve avuçları aşağıya doğru sarkık vaziyette yağmur duası okunur.

• Ölmüş bir atın kafası bulunur.

Alın kemiği üzerine Kamer Süresindeki 11. ve 12. ayetler okunur. Bu ayet, kafanın alın kemiği üzerine yazılır. Bu at kafası tanınmış bir kimse tarafından temiz ve ayak değmemiş bir akarsuya konur.

• Kırk tane bir boğumlu asma çubukları bulunur. Çubuğun her boğumuna birer Yasin-i Şerif okunur. Bu çubuk tanınmış bir kimse tarafından temiz bir akarsuya konur.

Hacet Namazına Çıkma : Yukarıda yazılan vasıtalara baş vurulduğu halde yağmur yağmazsa hacet namazına çıkılır. O gün taze çocuklu, emzikli kadınlar, kuzulu koyunlar, belli bükük ihtiyarlar, kadın ve erkeklerin iştiraki temin edilir. O gün herkes ilahilerle sabah namazına müteakip musallaya giderler. Kadınlar taze çocuklarını yere bırakarak feryat ettirirler. Koyun ve keçi yavrularını annelerinden ayırmak suretiyle meletilir. Hoca taştan minbere çıkıp dua ve nasihatte bulunur. Yağmurun yağmayışının, günahların çokluğundan ileri geldiği anlatılır. Bu yağmur dualarında eller omuz hizalarına kalkmış, parmaklar açık olarak yere sarkmış olması âdettir. Bundan sonra cemaatle iki rekât namaz kılınır. Bu namaza hacet namazı denir. Kadınlar yalnızca duaya iştirak ederler, namaza katılmazlar. Yağmur yağsın, yağmasın; halk üç gün hacet namazına gider. Son günü hacet namazında imam cüppesini tersine çevirmek suretiyle imamet eder. Bu hal, Allah'a karşı, içimizdeki bütün fenalıkları ters çevirdik, demektir. Bu âdetin yerine getirilmesiyle de yağmur yağmazsa, sabah namazı kılındıktan sonra, halk güreş yerinde toplanır. Burada iki rekât daha hacet namazı kılınır, dualar yapılır. Bu tören üç gün yapılır. Üçüncü gün kazanlarda irmik helvası karılır. Hacet namazı kılındıktan sonra, namaz kılmaya gelen halka helva dağıtılır. Yağmurun yağması beklenir.

YALVAÇ

Yalvaç, Akdeniz Bölgesinin kuzeyinde, İç Anadolu ve Ege Bölgesine komşudur. Dolayısıyla üç bölgenin de özelliklerini kısmen görmek mümkündür. Ancak Yalvaç, günümüze kadar önemli bir yol üzerinde bulunmadığından etkilenme gayet az olmuştur. Anadolu'muzun her yöresinde olduğu gibi Yalvaç'ta da kendine has gelenekler olmuştur. Kapalı bir toplum hüviyetini koruduğu için de bu âdet ve gelenekler varlıklarını uzun zaman devam ettirmişlerdir. Gelişen hayat şartları ve teknoloji ve kitle iletişim araçlarının etkisiyle de bir kısmı kaybolmuş veya kaybolmaya yüz tutmuştur. Biz bu bölümde yazılı kaynaklardan veya çevreden derlediğimiz, özellikle bu kaybolan veya kaybolmaya yüz tutan davranışları vermeye çalışacağız.

Odalar ve Oda Yakması : Kaybolan geleneklerin başında gelmekte olan odalar; kahvehaneler pek rağbette değilken, tanınmış kimselerin kahvelere gitmesi ayıp sayıldığı bir zamanda, konu-komşunun oturup görüşeceği yerlerdi. Yaşına başına göre grup olup seçilen halk bu odalarda bulunurdu. Bu buluşmaya toplanma ya da oda yakma denilirdi.

Odalar genelde çarşıya uzak olan mahallelerde (Kaşmahallede 4, Eskimahalle, Salur ve Sofular'da) bulunuyordu. Odalar üç ana amaca yönelik olarak bulunurdu.

- **Birincisi,** sosyal dayanışma.

Odaya katılanlar birbirinin kardeşi addolunuyordu ve menfaatlerini koruyorlardı. Ayrıca bulundukları mahallenin problemlerini üstleniyorlardı. Bu problemler genellikle imece usulü ile çözümlenirdi. Gerekirse resmi makamlara giderek işin hal yoluna gidilirdi.

• **İkincisi,** eğlence

Uzun kış gecelerinde hoşça vakit geçirmek temel amaçlardandı. Bu eğlence ve oturmalar bahsedilen odalarda olmayıp evlerde yapılırdı. Oda mensupları, sırası geldikçe iki gün üst üste diğerlerini evlerine davet ederlerdi. Davetlerin sıraya konması eğlencelerin belli bir disiplin içinde yürütülmesinde yarenbaşı sorumlu idi. Yarenbaşılar tayinle veya oyla seçilirdi. Yarenbaşında aranan şartlar; hoş sohbet, olma zenginlik, saygılık ve esnaflık gibi özelliklerdi. Oldukça yetkili olan yarenbaşının izni olmadıkça kimse ayağını uzatıp oturamazdı. Belli bir süre sonra yarenbaşınm izniyle uzatılan ayaklar, bir süre sonra yine onun emriyle toplanırdı. Buna uymayanlara ceza verilirdi. Ceza olarak da, genellikle toz şeker ve et aldırılırdı. Evinde toplanılan kişi, misafirlerine eğer gerekli ikramda bulunmazsa başka cezalar verilirdi. Mesela, evlerinin önüne leş atmak veya kapılarına katrandan kara çalmak gibi.

Oda yakmaların sohbetlerin yanında çeşitli eğlenceler yapılırdı. Haftanın bir gününde ziyafet verilir. Cezalardan biriken şekerden un helvası yapılırdı. Tatlı olarak da kadayıf sıkça yapılırdı. Haftada bir yapılan bu ziyafetin adına Herfine denirdi. Ziyafetten sonra sazlı - sözlü eğlenceye geçilirdi. Bu ziyafette içki içilmezdi. Namaz saatinde'. hep beraber cemaatle namaz kılınırdı. Cemaatin imam ve müezzini üyelerden olurdu.

Diğer günlerdeki toplantılarda ise çeşitli oyunlar oynanırdı. Bu oyunlardan biri de yüzük oyunudur. Oda yakmasında bulunanlar iki gruba ayrılırlar ve yere on tane mendil serilirdi. Bir grup, mendillerden birinin içine yüzüğü saklar, diğer grup da onu bulmaya çalışırdı. Hemen bulmak bu grubun vazifesi idi. Çünkü daha fazla puan alırdı .İlk açışta bulan 10 puan alırdı. İkinci, üçüncü, açışta bulanların puanlan birer azalırdı. 101 puana ulaşan ekip oyunu kazanırdı. Kaybeden ise ziyafetin maddi külfetini üslenirdi. Bu toplantıların bir başka eğlence aracı ise iddialara girişmekti. Akıl almaz iddialara sahne olan toplantıların en heyecanlı tarafı bu idi. Mesela gözleri kapalı olarak çarşıyı bulacağını iddia edenler çıkabiliyordu.

• **Üçüncüsü,** misafir ağırlamak.

İlçe merkezinde, mahalleden herhangi bir kişiye gelen misafir, bu odada, o kişi tarafından ağırlanırdı. Kimsesizleri ise tüm mahalleli ağırlamakla görevli idi. Köylerde ise odalar belli bir sülale ve kişiye ait olduğu için, gelen misafirler o kişilerce ağırlanırdı. Özellikle köy odaları, hemen hemen misafirsiz kalmazdı. Genellikle yaz aylarında köye gelen nalbant , semerci, berber, keçeci, kalaycı gibi esnafın yanında çeşitli satıcı ve alıcılar bu odalardan birine misafir olurlar ve çoğu zaman günlerce ağırlanırlardı.

Oda yakmaları hıdrellezle son bulurdu. Üyeler kendi aralarında topladıkları para ve malzemelerle bahçelere giderek kendilerine ziyafet çekerlerdi. Bu ziyafetlerde içki kullanılırdı.

Zamanla oda yakma âdeti, particiliğin de Türk toplumuna girmesiyle ortadan kalkmaya başladı. Bir müddet Demokrat ve Halk Partisi odaları oluşturulduysa da zamanla tamamen kalktı. Günümüzde ilçe merkezinde ve köylerde devam eden odalar, kahvehanelerin sigara dumanından ve oyun şakırtısından rahatsız olan ihtiyarların uğrak yeridir.

Düğünler : Eski düğünlerde cirit oynamak, kılıç-kalkan oyunları, at yarışları, pehlivan güreşleri, köpek dövüşleri yapmak âdet haline gelmiştir.

Evlenmelerin çoğu günümüzde de görücü usulü ile olmaktadır. Beşik kertmesi eskiden az görülen, günümüzde olmayan bir âdettir. Erkekler genellikle asker dönüşü evlenirler. Kızların erken yaşta evlenmeleri çok az görülen bir olaydır. Kız istemelerde, kız evinin nazlanması, onlara verilmiş bir hak gibi görülür. Evlenmelerde ilk tören, söz kesiminden hemen sonra şerbet içilmesidir. 8-10 yıl öncesine kadar nişan töreni ayrı yapılırdı. Bu nişan törenlerinde oğlan evi herkesin gözü önünde yüksekçe bir yere çıkan bir kadın tarafından, yüksek sesle ilân edilerek takılırdı. Ayrıca nişana davet edilen eş-dost ve yakınlar da altın ve para ikramiyelerini aynı şekilde sunarlardı. Zamanla âdetin yarış ve itibar meselesi haline gelmesi yüzünden, nişanın bu âdeti kalkmıştır. Zaten Yalvaç halkı da bu olayı ince bir mizahla eleştiriyordu. (Karnını doyur, nişana buyur.) Nişan merasimi masraflı, üstelik yemek verilmediği için bu söz söylenmiştir.

Günümüzde bu nişan merasimi, şerbet içmesi ile birleştirilmiştir. Davetlilerin hediyelerinin yüksek sesle ilânı âdeti kalkmıştır. Şerbet içmesine oğlan evi sigara, şeker, lokum ve bisküvi götürürken, kız tarafı da buna karşılık ve içinde gül-

laç, baklava hamursuz, tavuk gibi yiyeceklerin yanında bir takım giyim eşyaları olan boğu gönderir. Düğün, oğlan evinin gönderdiği yuka adı verilen bir bohçanın kız evine ulaşması ile başlar. O gece yapılan düğünün adı yuka gecesidir. İkinci akşam kız evinde kına gecesi yapılır ve geline kına yakılır. Ertesi gün ise kına hamamı yapılır. İlçe merkezi ve Hisarardı Köyü, yakın zamana kadar kına hamamını şatafatlı bir biçimde yaparlardı. Kadınlar ellerinde defleri olduğu halde türküler söyleyerek hamama giderler. Hamamda türkü ve mâniler söylenirdi. Çıkışta da aynı şekilde davranılırdı. Günümüzde topluca gitme ve dolayısıyla türkü söyleme âdeti kalkmıştır. Kına hamamı akşamı üçüncü ve düğünün son gecesidir. Okşama gecesi diye bilinen bu gece oğlan evinde de yapılır. Gelin ve damat bu gece türkülerle okşanır. Gelin ağlatılıncaya kadar okşama devam eder. Damat da arkadaşları tarafından aynı şekilde okşanır. Bu sıra damat iğnelenir. Damat hamama ertesi gün gider, sonra damat tıraşını olur.

O gün gelin alma töreni gerçekleştirilir. Gelin alayının (konvoy) çarşı camilerini özellikle Eski Cami (Devlethan Camii)'yi dolaşması âdettendir. Gelin alma Perşembe veya Pazar günleri yapılır. 1980 öncesi Pazartesi veya Cuma günleri, gelin ertesi adı ile yalnız, kadınların katıldığı yemekli düğün âdeti 1980'li yıllarda mahalli idarece yasaklanmış ve bir daha görülmemiştir.

Dini Günler ve Bayramlar : Dinî bayramların yaz aylarına rastladığı zamanlarda, bayram namazları yalnız Musalla denilen yerde kılınır. O günler artan Yalvaç nüfusu, bayram namazında ve dağılışında görkemli bir topluluk oluşturur. Bayram namazından sonra her mahalle genellikle mezarlıkta toplanarak topluca bayramlaşır. Kabir ziyaretleri arife günleri yapılır. İade-i b a y r a m l a ş m a yoktur. Bayramlaşmaya gelen çocuklara para verilir ve cevizli baklava ikram edilir.

Yalvaç'ın önemli âdetlerinden birisi de pişi (yağda kızartılmış mayalı ekmek) ile aşuredir. Yakın zamana kadar pişi gününde, her mahallede çocuklar ve gençler tarafından belli bir yerde ateş yakılırdı. Çocuklar ev ev dolaşarak eskimiş hasır, sele, sepet ve oto lastiği isterlerdi. Toplanan bu yakacaklar, bahçelerden birinden kesilen bir ağaca asılarak ateşe verilirdi. Ateşin etrafındaki çocuklar ve gençler naralar atar ve büyük bir zevk duyarlardı.

Bir başka önemli gün de Hıdrellezdir. 6 Mayısta yapılan

şenlikler büyük bir coşku ile kutlanır. Yine yakın zamana kadar mahallenin gençleri ve kadınları kendi aralarında toplanırlar. Çeşitli eğlenceler tertip ederlerdi. Bilhassa kadınlar kendi aralarında gölle denilen bir yiyecek yaparlardı. Bu yiyecek aşurenin şekersiz olanıdır. Yiyecek ve eğlenceler bahçelerde yapılırdı. Günümüzde ise Hıdırlık'ta Hıdrellez şenlikleri yapılmaktadır. Özellikle gençlerin birbirlerini görme, müstakbel eş ve gelinlerin seçildiği bir yer konumundadır.

İlçenin yakın zamanlarda oluşturduğu dinî bir âdet de pazar duasıdır. İlçe pazarının kurulduğu Pazartesi günü belediyenin ilân araçları ile pazarın kurulmaya başladığı saatlerde bir hoca tarafından pazar duası yapılır. Çok kalabalık olan Yalvaç pazarında bu dua sırasında alış-veriş durur. Konuşmalar kesilir, hareket azalır ve herkes ellerini kaldırarak duaya iştirak eder. Dua pazarın hareketli olması dileğinden başka, alıcı ve satıcılara alış-verişlerinde hile ve aldatmaca yapmamaları için verilen mesajdır.

YENİŞARBADEMLİ

Nişan : Düğünden birkaç ay veya birkaç hafta önce yapılır. Oğlan ve kız yakınları nişana çağrılır. Nişan töreni için kız evine gidilir. Burada altın, para gibi şeyler takılır. Kadınlar kendi aralarında eğlenir, yerler, içerler. Nişan töreninde yemek, içmek için özel olarak gömbe, helva, lokum bisküvi, hazırlanır.

Kına Gecesi: Kız ve damadın yakın akrabaları evlerde ve kahvehanelerde şenlik yaparak geceyi geçirirler. Kına gecesi için bir kahvehane kiralanır. Evlerde yenilip içildikten sonra kahvehaneye gidilir. Düzenli bir şekilde çalınıp, oynanır. Eğlence faslı bittikten sonra damat evine gidilir. Bu sırada oğlanın yakınlarından birkaç kişi, değişik bir kıyafetle kız evine giderler. (Keloğlan) Oradakilerle muhabbet ederler. Saat 23.00 sıralarında damat okşanır. Gelin de aynı zamanda kız evinde okşanır. Gelin ve damat tüm yakınlarının ellerini öperler. Misafirlere kına batırılır. Damat, sağdıç ve arkadaşları kız evine giderek, yapılan gömbe ve tatlıyı yerler. Geriye kalan gömbeyi oğlan evine götürürler.

Düğün : İlçemizde düğün faaliyetleri bir hafta önce başlar. Önce sandık götürülür. Sandıkta kız evinin giyeceği ve dağıtacağı hediyeler vardır. Düğünden birkaç gün önce de oğlan tarafı yemek hazırlığı yapar. Saçlar vurulur, yufkalar açılır. Yufka açma işinde oğlan tarafı ve bir gün de kız evi

çağrılarak tamamlanır. Düğünün ilk günü kız yanıdır. Kız evinde çalınıp oynanır. Oğlan evinden kına ve kına odunu getirilir. Et pişirilmek üzere hazırlanır. Oğlan tarafı bu yorgunluktan sonra, kesilen hayvanların ciğerlerinden pişirilen yemekten yerler. Öğleye doğru kız tarafının akrabaları da yemek için damat evine giderler. İkinci gün faaliyetleri damat evinde olur. Davetliler sabahtan itibaren yemek yerler, içerler, eğlence düzenlerler. Müzik ekibi davetlileri kapıda karşılar ve uğurlar. Yemekten sonra kız evine de yemek götürülür. Yemekten sonra hep birlikte çalınır, oynanır. Kız tarafı lokum, fıstık, bisküvi dağıtır. Gelin kız bütün misafirlerin elini öper. Gelin almaya gitmeden önce, damat okşanır, paralar takılır. İkindiye doğru gelin almaya gidilir. Gelin almaya, yemeğe gelen bütün davetliler katılır. Önce kızın eşyaları alınır. Sonra gelin indirilir. Daha sonra bir otomobile yakınları ile bindirilir. Gelin gezdirildikten sonra damat evine götürülür. Gelinin inmesi için damadın anne ve babasından mal, para ve bu gibi şeyler istenir. Gelinin gönlü yapılır. Buna indirmelik derler. Gelini arabadan damat indirir. Damadın annesi gelinin üzerine para, şeker vb. serper. Çocuklar da serpilenleri kapışır. Gelin merdivenden çıkarken eline içi su dolu bir testi verilir. Gelin bu testiyi kırar. Gelin eve girince, eline oğlan çocuğu verilir. Gelin bu çocuğu sever. Damat ve gelin eve girdikten sonra 5-10 dakika sohbet ederek, damat geline para takıp çıkar. Kadın misafirler gelini görmek isterler. Gelin dışarıya çıkar ve hep birlikte eğlenilir.

Yatsı namazından sonra damat gerdeğe girer. Damat gerdeğe girerken arkasına yumruk vurulur. Tarafları baklava yer ve dağılırlar.

Bayramlaşma : Bayram hazırlığı bir hafta önceden yapılır. Evler temizlenir, alış-verişler yapılır. Elbiseler ütülenir. Bayramın ilk günü namaza gidilir. Namazdan sonra cami önünde bayramlaşma yapılır. Yakın akrabalar birbirlerine bayram ziyareti yaparlar.

Bir devlet kurmak kolay, bir millet yapmak güç, bir anane oluşturmak imkânsızdır.

HALK MÜZİĞİ VE OYUNLARI

Giriş:

Türkiye'de halk müziği ve oyunlarının yörelere göre özellikler gösterdiğini biliyoruz.

Isparta yöre olarak Zeybek oyunları, Teke oyunları ve kaşık oyunları bölgesi içine girer.

Bu oyunların müziğini incelediğimizde (ezgi + ritim) yapıları bakımından Zeybek ve Teke oyunlarının genellikle 9 zamanlı olduğunu görürüz. Ağır Zeybeklere çok nadir rastlanmakla beraber 9/2, 9/4'lük usuller ağırlıktadır. Diğer zeybeklerde 9/8'Iik usul kullanılmaktadır.

Teke oyunlarına gelince; Isparta ve ilçelerinin bazılarında bu oyunlara **GAKGİLİ HAVASI** denilmektedir.

Usul olarak 9/8'lik ve 9/16'lık ritimlerin değişik şekilleri görülür.

Ayrıca Anamas Yaylalarına çıkan Yörükler arasında Teke yöresi türküleri karakterinde Boğaz Havaları da yaygındır. Sağ elin baş parmağı gırtlağa dayanarak Teke Zortlatması tavrında ses müziği icra edilmektedir.

Isparta türkülerine eşlik eden halk çalgılarımızın başında bağlama gelir. Bağlama genellikle bozuk düzende yani,

Üst Tel	sol
Orta Tel	re
Alt Tel	la

düzeniyle çalındığı gibi, bağlama düzeni dediğimiz:

Üst Tel	mi
Orta Tel	re
Alt Tel	la

düzenine de sıkça rastlanmaktadır. Bu düzene Avşar Düzeni adı verilmektedir. Bağlamada zeybek havaları çalınırken bildiğimiz Zeybek tezenesi atılmaktadır.

Diğer bir halk çalgısı da, yörede Isparta-Burdur-Antalya'ya ait yaygın bir çalgı, Kabak Kemane (IKLIG) dir. Bunun dışında sipsi ve darbuka beşlisi oyunlarda ve türkülerde en çok kullanılan halk çalgılarıdır.

Kaşık oyunlarına gelince, Isparta coğrafi bölge olarak Akdeniz Bölgesinde olması sebebiyle Mut, Silifke ve Konya folklorunun etkisi de görülür. Bilhassa Konya'ya yakın ilçelerimiz Yalvaç ve Şarkikaraağaç'ta kaşık oyunları görülmektedir.

Isparta İlimiz Halk Müziği ve oyunları bakımından çok zengin bir kültür yapısına sahiptir. Henüz derlenmemiş, oldukça zengin bir türkü hazinesi mevcuttur.

Oyunlar

Isparta ve çevresi seyirlik oyun yönünden zengin bir yöredir. Yöreye has oyunlar genelde iki türde görülür. Birinci tür oyunlar ağır ve hızlı olmak üzere Zeybek oyunları, ikinci tür oyunlar da Teke oyunlarıdır.

İlde oynanan oyunlar genelde tek kadın ve erkek oyunları dizisinde oynanır. Ancak zaman zaman halkalı dizili oyunlara da rastlanır. Örneğin

Serenler Zeybeği bu tür oyunlardandır. Bunun yanı sıra Teke oyunlarının karşılamak ve alacalı dizide oynandığı da görülmüştür.

a) Zeybek Oyunları: Zeybek türü oyunlar, daha çok dokuz aksak tartımlıdır. Oyunlar kol, bacak ve gövde hareketlerine göre düzenlenmiştir. Oyunlarda haykırışlar, birdenbire sıçramalar, yere el atma ve diz vurmalar görülür. Yörede ağır Zeybek olduğu gibi hızlı Zeybekler de görülür. Genellikle erkek oyunu olarak bilinen Zeybekler, yörede kadınlar tarafından da oynanır. Şarkikaraağaç ve Yalvaç yörelerinde parmak şaklatarak, damak çatlatarak, şişe çalarak oynanan ağır ve hızlı Zeybekler vardır.

Zeybek oyunları genelde yürümeyle başlar. Burada tartım bedene alınır. İkinci yürümeden sonra diğer hareketlere geçilir. Saldırma, atak hareketleri, diz üzerine düşme, diz üzerinde yürüme takip ederek oyun sona erer. Yörede oynanan ağır ve hafif Zeybek türü oyunlar şunlardır:

Serenler, Al Yazma, Kabir Arası (Kâzım ya da Kara Zeybek), Osman Zeybeği, Evlerinin Önü Mersin, Jandarma, Ağır Zeybek, Asi Zeybek, Sarı Zeybek, Ardıçtandır Kuyuların Kovası, Badılcanı Doğradım, Çayıra Serdim Postu, Ay Doğar Ayan Meyan, Haymanalı, Hatçem, Pembe Gırebimin Oyası, Merdiven Altında Tavuk Gıdaklaması, Gelin-Kaynana Kavgası.

Yörede oynanan en tanınmış oyunlar şunlardır:

Serenler Zeybeği: Genellikle erkeklerin oynadığı bir zeybektir. Sözlü ve sözsüz bölümleri vardır. Boğaz havası ile başlar. Düz yürüme, üç diz, ayak sallama çift diz, atılma, soldan dönme, tek diz, çift atılma figürlerinden oluşur.

Al Yazma: Erkekler tarafından oynanan oyunlardandır. Yürüme, düz dönerek çift diz, dönmeden çift diz, ayak sallama figürlerinden oluşur.

Osman Zeybeği: Düz yürüme, sağ diz, sol diz ve dönme figürlerinden oluşur.

Hatçem: Kadın oyunudur. Her düğünde rastlamak mümkündür. Kolsuz, düz kollu, düz topuk, çökme (ayak sallama) figürlerinden oluşur.

b) Teke Oyunları : Teke, Türkmenlerin oynadığı oyunlardır. Isparta, Burdur, Antalya ilçe ve yörelerine yayılan Teke Türkmenlerine "Yörük" denir. Teke oyunları, Sütçüler yöresinde yaygın durumdadır. Bu oyunlar ile "Teke" adı verilen erkek keçiler arasında bağlantı vardır. Keçinin hareketlerini yansıtan oyun figürleri; sekme, arkaya dönerek kaçma, ani sıçrayışlar, tekenin kızdığı zaman kıç atışı şeklindedir.

Teke oyunları önce gurbet havası denilen uzun hava ile başlamakta, daha sonra yüksek bir hızla oyuna girilmektedir. Başlangıçta Yörüklerin parmaklarını gırtlaklarının üzerine bastırarak, bastırma güç ve yerlerini değiştirerek çıkarttıkları sesin oluşturduğu boğaz havalarına da rastlanmaktadır.

Bölgesel sözlerin etkisi altında ezgi ile karışık bir söyleşi ve ağlayışı yansıtan gurbet havaları Kerem, Garip Afşar ve ninnilerden oluşmaktadır. Ölçüler dokuz zamanlıdır. Bu havalardan sonra çok hareketli olan oyunlar sipsi eşliğinde çoğu zaman sözlü olarak oynanmaktadır.

Dımdan, Teke yöresinde zortlatmalardan daha hızlı oynanan kadın oyunlarının türüdür. Bu oyuna boğaz havası ile eşlik edilir.

Kadın oyun havalarına, aynı zamanda "Okşama Gerci" adı verilir. Gönlüm, Gabardıç, Sağdıç Dolanması bu tür hızlı oyunlardır. Okşama, dizle yeri dövme, düşme figürleri ile Zeybek oyunlarını hatırlatmaktadır.

Bizim türkümüzde gurbet var artık
Hasret var, yürek var, toprak var babam.
Göğünüzü sımsıcak saran havada
Folklorcuyu seyre koşan insanlar

Yüzyıllardan beridir Altay'lardan Tuna'ya
Bizim türkülerimizdir söylenen.
Konuşulan dil bizim dilimizdir.
Renk renk, nakış nakış uzayan toprak değil
Kilimlerimizdir, oyunlarımızdır.

Türk'üz türküler yoldaşımız
Hesaba gelmez yaşımız
Nerde olsa savaşımız
Türk'üz türkü çağırırız.

Su başında sulaklarda
Türkü sesi kulaklarda
Beşiklerde bebeklerde
Türk'üz türkü çağırırız.

Türküler

Ayletmen Gelini Yazık

Ayletmen gelini yazık,
Kolunda altun bilezik,
Kolunda gümüş bilezik,
Ney, ney, ne yaman.
Silip süpürdüğün evler,
Gülüp oynadığın yerler,
Annen sana da her gün ayler.
Ney, ney, ne yaman.
Tepsiye koyarlar tuzu,
Üstüne örterler bezi .
Annesinin bir tek kızı.
Ney, ney, ne yaman.

Gıcır Gıcır Gelir

Gıcır gıcır gelir yarin kağnısı.
Ben de bilmem benim yarim hangisi
İnce belli, fidan boylu kendisi.
Aman ömrüm palazı
Öldürdün beni, soldurdun beni.
Yosmanın kızı, etme bu nazı,
Gel bize bazı bazı
Salın da boyunu göreyim aman
Ben aşkından öleyim aman.

Şu Gelen Atlı mıdır?

Şu gelen atlı mıdır?
Sorun Bağdatlı mıdır?
Her gelen yari sorar, (aman aman)
Yar bu kadar tatlı mıdır?
Şu gelen kimin kızı?
Yanakları kırmızı.
Gerdanında beni var, (aman aman)
Sandım seher yıldızı.

Kara Taş Boyanır Mı?

Kara taş boyanır mı?
Öpsem yar uyanır mı?
Sen orada, ben burda,
Buna can dayanır mı?
Bağlantı
Hey hımbıllı hımbıllı
Kaşı gözü cıngıllı.
Gidemem yalılara,
Kuş konar çalılara.
Adam havas ediyor,
Sarı basmalılara.
Bağlantı

Ardıçtandır Guyuların Govası
(Zeybek)

Ardıçtandır guyulann govası.
Suya goyvermeyor da gizin gâvur anası.
Ne ettim de aldandım aman Allah'ından bulası
Dolandım dağları kar bulamadım.
Halime münasip yâr bulamadım.
Uzun olur guyulann zenciri,

Gıymatlolur Âşalı'nın aman da inciri.
Salıverin amanın aman oğlanların gencini
Dolandım dağları kar parça parça,
Aşalım geliyor el çırpa çırpa.

Daşlı Tarla Ayrıklı
(Gakgili Havası)

Daşlı tarla ayrıklı,
Ağam goca bıyıklı.
Çok varmayın üstüne,
Daha yeni yavuklu.
Garip dağın odunu ,
Yakan bilir dadını.
Giz doğuran analar,
Gülsüm koysun adını.

Ben Havada Uçardım

Ben havada uçardım,
Tuttun beni
Ben bahamı biliridim
Bir pula sattın beni
Yeşil yaprak arasında,
Kırmızı gül goncası.
Nerelere kâtip olmuş,
Gönlümün eğlencesi.
Girdim yârin bahçesine,
Güller açmış gül güle.
Benden selâm söyleyin,
Dalındaki bülbüle.

Kuyunun Sereni

Kuyunun sereni çamdır dayanmaz.
Gelinin tazesi uykulardan uyanmaz.
Böyle olur şuna canlar dayanmaz.
Yandım Allah yandım,
Pencereden el ediyoru.
Kaşın da şöyle dursun,
Gözün beni delediyoru.
Hamamın gubbesi kiriştenmolur?
Oğlanın güzeli tıraştanmolur?
Gelinin selbesi yürüştenmolur?
(Bağlantı)
Hamama giderken yol bulamadım.
Çevreme koyacak nar bulamadım.
Kendime münasip yâr bulamadım.
(Bağlantı)

Ayva Dibi Serin Olur

Ayva dibi serin olur, yatmaya.
Gızlar gelir saklı gizli bakmaya.
Altun ister ak gerdana takmaya
Yandım sürmelim gel gel.
Ayva dibi lâle midir, gül müdür?
Başındaki sırma mıdır, tel midir?
Ne bakarsın karşındaki el midir?
Yandım sürmelim gel gel.

Evlerinin De Önü Nane

Evlerinin de önü önü nane,
Ben kül oldum yane yane.
Yarim serhoş, ben divane.
Aygın baygın meleğim,şöyle de böyle.
Mıstantıka çıkarsan, doğruyu söyle.
Evlerinin önü önü punar
Elimi de yusam yüzüm donar
Darılacak bunda ne var?
Aygın baygın meleğim,şöyle de böyle.
Mıstantıka çıkarsan, doğruyu söyle.

Çayıra Serdim Postu

Çayıra serdim postu.
Şu gelen kimin dostu?
Gören maşallah desin,
Kimin var böyle dostu?
Kaşlarına, gözlerine de,
Yarin şirin sözlerine de,
Çoluğuna, çocuğuna da maşallah.
Çayıra serdim minder.
Yönünü bana dönder.
Yönünü döndermezsen,
Ayda bir mektup gönder.
(Bağlantı)
Çayıra serdim kilim.
Gel otur, benim gülüm.
Ne dedim de küstürdüm?
Lal olsun benim dilim.
(Bağlantı)

Çayır Çimen Geze Geze

Çayır çimen geze geze
Oldum ben bir geveze
Kızına meyil verdim
Darılma hanım teyze

Pencereden kuş uçtu
Yandı yürek tutuştu
Yanma yüreğim yanma
Ayrılık bize düştü.
Simidimin tablası
Geldi düğün haftası
Gelin olacam diye
Nedir bunun tafrası

Evlerinin Önü Mersin

Evlerinin önü mersin.
Ah sular içmem gadınım tersin tersin.
Mevlâm seni bana versin.
Al hançeri gadınım, vur ben öleyim.
Ah kapınızda bidanem, kul ben olayım.
Evlerinin önü susam.
Ah su bulsam da gadınım çevremi yusam
Açsam yüzünü baksam dursam
(Bağlantı)

AĞITLAR VE YAKIMLAR

Ölenlerin arkasından söylenen ağıtlar (mersiye) ve halk arasında "yakım" diye adlandırılan, vakitsiz ayrılışlardan duyulan özlemi ifade eden manzum türkülerin, folklorumuzda önemli bir yeri vardır.

Isparta'da "semah" adı verilen bir eğlenceden dönerken bıçaklanıp öldürülen gencin yakımı:

Yaralandım bir gecenin yarısı.
Böyle imiş alnımın kara yazısı.
Gül bedenim ayva şansı.
Aman dostlar yaram çok mudur?
Söylen benim kimim kimsem yok mudur?
Bayramlık poşumu kimler bağlasın.
Anam gelsin başucumda ağlasın.
Doktor gelsin yaralarım dağlasın.
Aman dostlar yaram çok mudur?
Söylen benim kimim kimsem yok mudur?
Bülbül sandım bağlamanın telini.
Evime yollamayın kanlı fesimi .
Aman kardeşlerim tutsun yasımı
Aman dostlar yaram çok mudur?
Söylen benim kimim kimsem yok mudur?
Selvi söğüt eğivermiş dalını.
Bırakıp gidiyormuş yeşilimi alımı.
Tabutuma örtün nişan şalımı
Aman dostlar yaram çok mudur?
Söylen benim kimim kimsem yok mudur?

Sütçüler İlçesinde, gurbet ele gelin giden bir kızın yakımı:

Karınca karınca, sarı karınca
Oynamaya çıkmış gelin görümce
Oyna bacım, oyna kardeş düğünü
Elle bacak, kısa salla oyunu.
Kara cuka dil döndüm.
Bizi yaylaya konduru.
Yayladan güzün indiri.
Ci... ci... ci
Daş dibinde akar suyun koyusu.
Gurbet ele gider kızın iyisi.
Anam beni çıraklıktan aşırdı.
Aşırdı da şu Fadıl'a düşürdü.
Yıkılası şanlı taşı
Sırtı başı fil kumaşı
Keçi değil dudu kuşu
Ci... ci... ci
Gurbet ele verme kız yiter gider
Anayı babayı terk eder gider.
Anam yol içine ataş yakmasın
Kızım gelir diye yola bakmasın
Ovada koyun yayılır.
Birbirine koyulur.
Soğuk haber tez yayılır.
Ci... ci... ci
Öte yakanın yılanı.
Akar bulanı bulanı.
Ben vurmadım onu diye,
Neden söyledin yalanı?

Uluborlu İlçesinde, sevdiği gence gelin giden bir kızın ardından da yakımcılar şunları yakarlar:

Kınayı aldık ele, gideriz başka ele.
Açık olsun yolumuz, ışık verir meşale.
Ateşimiz ferlidir, su dökmekle kesilmez.
Mahallenin uşağı, koşar, yolda ezilmez.
Şereflidir, şanlıdır mahallenin düğünü.
Düğün olsun çözeriz, böyle çetin düğümü.
Yorulmaya geliriz, mahalleden aşırı,
Bizi gören beğenir, akıllardan şaşın.
Bu kutlu gün bizlere nice uğur getiri.
Mevlâm bizi yarlığar, yetmezleri yetiri.
Şereflidir, şanlıdır mahallenin düğünü.
Düğün olsun çözeriz, böyle çetin düğümü.

Çattılar ocak taşını.
Vurdular düğün aşını...
Kız kardeşini.
Kal evimiz kal, kal kal kal.
Şen odalar şen oda, bugün şen.

Pardı başı, pardı başı,
Pardıdan atarlar taşı.
Bir oğlanın kız kardeşi
Kal evimiz kal, kal kal kal.
Şen odalar şen oda, bugün şen.

Biner atın kalçasına,
Gider yolun incesine,
Haber verin amcasına.
Kal evimiz kal, kal kal kal.
Şen odalar şen oda, bugün şen.
Atlayıp geçer eşiği,
Sofradan kalkar kaşığı,
Gider evin yakışığı
Kal evimiz kal, kal kal kal.
Şen odalar şen oda, bugün şen.
Evlerine vardım güzün,
Önüme koydular üzüm,
Mahallede boyu uzun.
Kal evimiz kal, kal kal kal.
Şen odalar şen oda, bugün şen.
Odun alır kucağına,
Gider evin bucağına,
Beyin kucağına.
Kal evimiz kal, kal kal kal.
Şen odalar şen oda, bugün şen.
Evlerine vardım atlı,
Önüme koydular tatlı,
Mahallede Ayşe adlı.
Kal evimiz kal, kal kal kal.
Şen odalar şen oda, bugün şen.
Evlerine vardım akşam,
Önüme koydular tavşan,
Bugün değil, yarın akşam...
Kal evimiz kal, kal kal kal.
Şen odalar şen oda, bugün şen.

AKSU

Ateş oldum külüm yok,
Bülbül oldum dilim yok
Yardan ayrı düşeli,
Ağlamadık günüm yok.

Sandığımın kilidi,
Üstüne gül bürüdü.
Sen orada, ben burda,
Bütün ömrüm çürüdü.

Merdivenim kırk ayak,
Kırkına vurdum dayak.
Dediler yarin gelir,
Seğirttim yalın ayak.

Derdim vardır sel gibi,
Demiyorum el gibi
Benim sevdiğim güzel,
Açılmış bir gül gibi.

Ata binesim geldi.
Köye gidesim geldi.
Kara gözlü yarimi
Yine göresim geldi.

Karpuz kestim kan gibi,
Kızın gönlü var gibi,
Kızın gönlü var ise,
Bende para kum gibi.

Yandım alamadım,
Karı bulamadım.
Kör olası talihim,
Adam olamadım.

Dağa gittim nacaksız.
Odun kestim budaksız.
Bir karı aldım nikâhsız,
Oğlum oldu kulaksız.

Evlerinin önü çukur.
Çukurda halı dokur.
Benim sevdiğim oğlan,
Gönen'de kitap okur.

Ergeni deşirdin mi?
Kilidi düşürdün mü?
Yar aklına gelince,
Kendini şaşırdın mı?

Kadife giyemedim.
İlmini bilemedim.
Yedi yıldır yanarım,
Koynuna giremedim.

Kadife yastığım yok.
Kapma bastığım yok.
Geçme oğlan önümden,
Evvelki dostluğum yok.

Deveyi düzde gördüm.
Zülüfü yüzde gördüm.
Oniki gelin gördüm,
Çalımı kızda gördüm.

Kekliğim alma beni,
Dağlara salma beni,
Geceler koynumdasm,
Gündüzleri bağla beni.

Bahçenin kapısını,
Bir vurmada açarım.
İstet beni babamdan,
Vermezlerse kaçarım.

Karanfilin filizi,
İşte yarimin izi,
Acı bir rüzgâr esti,
Ayırdı ikimizi.

Kız saçın sallanıyor.
Ardına bağlanıyor.
Buradan geçen yiğit,
Gönlünce hollanıyor.

Çıktım samın dorusuna.
Balta vurdum yarısına.
Dün de yalvardım, bu gün de,
Üç güzelin birisine.

Çayırda biten kazık,
Kaynanam hasta, çok yazık.
Kaynanama acımam,
Bir top kefene yazık.

Kar yağar saçaklara,
İniyor alçaklara,
Benim yarim çok şişman,
Sığmıyor kucaklara
Gide gide giderim,
Yedi deve güderim.
Arkadaşım kız olsa,
Bin koyunu güderim.
Ocak başı duz başı,
Ben istemem onbaşı.
Olursa çavuş yar olsun,
Dosta düşmana karşı.
Dulub'un eteği,
Dibi koyun yatağı.
Komşu köyün kızları,
Olmuş camız potağı.
Pencerede böcekler,
Şeker olsam yiyecekler.
Sevmediğim oğlana
Zorla beni verecekler.
Penceresi şakşaklı
Şeker yedim pek tatlı.
Benim sevgili yarim
Anamdan kıymatlı.
Ayva gömdüm samana,
Dumana bak dumana.
Anam beni veriyor,
Bisikletli oğlana.
Odun attım ocağa,
Gelin geldi bucağa.
Hoş geldin, sefa geldin
Oğluma yoldaş geldin.
Biner atın incesine,
Gider yolun goncasına.
Gelin yola çıkmış gider,
Haber verin amcasına.
Yüklük dibinde kavurma,
Kız saçını savurma.
Bileğinden tutarsam,
Anam diye bağırma.
Aya bak, yıldıza bak.
Geline bak, kıza bak.
Gelinlerin içinde,
Ak yaşmaklı kıza bak.
Sap yükledim kağnıya,
Çok yalvardım Tann'ya.
Allah'ım sen kavuştur,
Yüzü çifte benliye.
Sap kağnısı yürüdü.
Dağı duman bürüdü
Yerin kağnısı geçtikçe
Civan ömrüm çürüdü.

ATABEY

Atabey ilçemizin Isparta'ya yakınlığı nedeniyle müziğinde de Isparta'da görülen müzik türleri kendisini göstermektedir. Yörede Teke yöresi ve Orta Anadolu'nun ezgileri daha ağırlıklı olarak görülür.

İlçede bugün, tamamen kendisine özgü bir müzikten bahsetmek zordur. Genelde düğünlerde kullanılan davul, zurna, saz; son zamanlarda da org, müzik parçalarının temel sazlarını oluşturur. Kadın düğünlerinde, yine kadın çalgıcılar tarafından çalman, def adı verilen müzik aracı da kullanılmaktadır.

Konya yöresinin hızlı kaşık oyunları ile Teke yöresinin oyunları

birbiri içerisinde oynanmaktadır. Bunun yanında Zeybek ismini verdiğimiz oyunlar, bilhassa düğünlerde ortaya konan bir oyundur. Dolayısıyla ilçede üç tür oyunun varlığını görebilmekteyiz. Bu da yurdumuzun değişik yörelerine özgü kendi oyunlarının oynanması bakımından önem taşımaktadır.

Yörede oynanan en tanınmış oyunlar genellikle erkeklerin oynadığı Zeybekler olup bunlardan en önemlilerinden bazıları şunlardır:

Harmandalı

Harmandalı, efem geliyor.
Bileğinden kanlar akıyor.
Aynalı gümüş martinimin,
Namlusundan şimşek çakıyor.

Zeybek

Ağaçtan indi akrep.
Ağzında yeşil yaprak.
Gel sarılalım yatalım,
Sonumuz kara toprak.

Sepetçioğlu

Sepetçioğlu bir ananın kuzusu.
Hiç gitmiyor kollarımın sızısı.
Böyle imiş alnımızın yazısı.
Yassıl dağlar yassıl, Osman Efe'm geliyor.
Yaman olur Isparta'nın uşağı.
Salıvermiş belden aşağı kuşağı.
Kalk gidelim şöyle surdan aşağı.
Yassıl dağlar yassıl, Osman Efe'm geliyor.

Serenler

Serenler, serenler yüksek serenler,
Ben gidiyorum, mamur da kalsın viranlar.
Baş çeşmeden sular da içtim kanmadım,
Dokuz da yerimden kurşun yedim ölmedim.

Bilhassa kadın düğünlerinde kaşık havası olarak Silifke ve Konya yöresinin folklorik yapısına uygun, hızlı kaşık oyunları oynanmaktadır.

İlçemizde özellikle geçmiş kuşak içerisinde söylenen türkülerin en önemlileri, Keklik, Evlerinin Önü Mersin, Ekin Ektim Gül Bitti, Aman Şeker Oğlan, Cevizin Yaprağı Dal Arasında, Mor Koyun Meler Gelir gibi türküler söylenmiş olmakla birlikte, artık bugün yöresel olmayan Türkiye geneline özgü türküler daha fazla düğünlerde ya da eğlencelerde ön plâna çıkmaktadır.

EĞİRDİR

Ağır Zeybek: Bu oyun hareketli ve sert olmayıp ağır ve yavaştır.

Kıvrak Zeybek: Oyunda topukların zemine sert şekilde vurması, yere tek ve çift diz çöküşleri, hızlı ve sık dönüşler bulunur.

Eğirdir ilçesinde ve köylerinde en sevilen kıvrak Zeybek oyunu Serenlerdir.

Kesinti Zeybek: Bu oyunun müziği önce bir uzun havadır. Bu bölümde ölen bir yiğit efenin veya sevilen birinin ağıtı işlenir. Daha

sonra pek hareketli olmayan bir zeybek oyununa bağlanır. Kıvrak zeybek ile ağır zeybek arası bir oyundur.

Kırık Havalar: Hareketli bir oyundur. İç Anadolu kaşık havasındadır. Kaşıkla oynandığı gibi çay bardakları ile de oynanır.

Seyirlik Oyunlar: İlçemiz ve yöresinde seyirlik oyunları düğünlerde, bayramlarda, misafirlikte, mesire yerlerinde, kısaca her türlü eğlenti ortamlarında oynanır.

Bunlar.

1- Arap Oyunu: İki türlüdür.

a) Ebe denilen iki kişi ellerini ve yüzünü siyah isle kapatır. Daha sonra derbeder bir kılığa bürünür. Elindeki sopa ve sırtındaki torba ile kişilerin oturduğu odaya veya meydana ansızın girer. Özellikle çocukları korkutucu olan bu oyunda herkes ebenin görünüşüne ve hareketlerine güler.

b) Bir kişi görünmeyen bir odada, ellerini kimseden habersiz olarak isle boyar. Odaya giren bu kişi, habersiz kişilerin yüzlerini sever gibi yapar.

2-Deve Güreşi (Taklidi)

3-Bahtiyar Açma: Manice zengin, manici kadın çevresinde toplanan genç kızların birer küçük eşyalarını büyük bir tasın içine katar, katıştırır. Manici, tasın içinden "çek, çek" bağırışları ile birlikte eşyaları çeker. Bu arada bir mani söyler. Mani bittikten sonra eşyayı sahibine verir. O mani, o eşya sahibinin bahtına çıkandır.

Aşağı yürüme, yukarı yürü.
Ağustosta erir dağların karı.
Gayet güzel olsun ağamın yari.
Ben de seni bilemedim, başındaki puldan,
A yarim oynasın da oynasın.
Aşağı durmuş da gözleri ben de,
Sırmalı yazmalar yüzüne perde.
Görmeyip, görmeyip gördüğüm yerde,
Aklımın aldığı bulanık yerde,
Ay çocuk oyun görsün gözlerin.

Karaduta Yaslandım

Kadife giyemedim, gülüm, giyemedim.
İlmini bilemedim, gülüm, bilemedim.
Karaduta yaslandım, yavrum, yaslandım,
El oğlunun kolunda, aman, kolunda.

Jandarma

Jandarmalar yürüdü.
Dağları duman bürüdü.
Sana yandım jandarma,
Jandarma, sen beni kandırma.

Osman Zeybeği

Osman'ım aman amanın da
Gide gide Osman'ım
Yar dibinde yaslanır.
Efem yağmur da yağar,
Yanma da püskül efem ıslanır.

Ayva Dibi Serin Olur

Ayva dibi serin olur, yatmaya.

Gızlar gelir saklı gizli bakmaya.

Altun ister ak gerdana takmaya

Yandım sürmelim gel gel.

Ayva dibi lâle midir, gül müdür?

Başındaki sırma mıdır, tel midir?

Ne bakarsın karşındaki el midir?

Yandım sürmelim gel gel.

Kara Taş Boyanır Mı?

Kara taş boyanır mı?
Öpsem yar uyanır mı?
Sen orada, ben burda,
Buna can dayanır mı?
Bağlantı
Hey hımbıllı hımbıllı
Kaşı gözü cıngıllı.
Gidemem yalılara,
Kuş konar çalılara.
Adam havas ediyor,
Sarı basmalılara.
Bağlantı

Şu Aydın'ın Uşağı

Şu Aydın'ın uşağı,
Gevşek bağlar kuşağı.
Şaka maka bilmezler,
Çatlatırlar aman, bıçağı.
İğnem düştü yerlere,
Garıştı gazellere,
Tabiatım gurusun,
Bakarım güzellere.

GELENDOST

Maniler

Urganı yağlıyalım.
Kapıya bağlıyalım.
İki kardeş bir olup,
Şu güzeli tavlayalım.
Denizde kayıklar,
Oltaları ayıklar.
Herkes sevdiğini,
Gece gündüz sayıklar.
Süt verdim gündüz gece,
Unuttun beni büyüyünce.
Allah alma canımı,
Ben annemi görmeyince.
Baba bostanın bitti mi?
Dalları köken attı mı?
Beni verdin yad ellere
Yakan yerine yattı mı?
Yozca bostan ekerler.
Dibine su dökerler.
Gurbete giden kızın,
Gözüne sürme çekerler.
Gök güvercin kayar gelir.
Yavruları sayar gelir.
Benim sevdiğim askerde,
Günlerini sayar gelir.
Kınacılar çay başına dizildi.
Yeşil kına altın tasta ezildi.
Kınayı görünce benzim bozuldu.
Ağla anam, ağlamanın günüdür.
Al kekliğim seke seke,
Boğazında gümüş halka,
Ben evimden ayrılmazken,
Ayırdılar çeke çeke.

Gel anası, gel buvası,
Kızın gelin oluyoru.
Yarın ata biniyoru.
Yarın allar giyiyoru.
Çaltı'dan çıktım yola.
Atkını boynuna dola.
Gelendost'ta verdim mola.
Düğünün mübarek ola.
Sandığımın kilidi,
Üstünü küller bürüdü.
Sen orada ben burada,
Olan ömrüm çürüdü.
Kız anası, kız anası,
Elinde mumlar yanası.
Elinde yuduğun aklar,
Belimi verdiğim dutlar,
Aha işte gidiyorum,
Silip süpürdüğüm yurtlar.
Kara tavuk kaz gibi,
Kanatları saz gibi,
Neden hasta oldun İlikmenci dayı
Daha Şevkiye ebem kız gibi.
Gelin geldi kapıma,
Altın doldu küpüme.
Örnek oldu âleme,
Gelin hoş geldin haneme.
Baba kızın çok muydu?
Bir kız sana yük müydü?
Beni verdin gurbete,
İstediğin bu muydu?
Ocağımın taşı kara,
Yüreğimin başı yara,
Sabahleyin kalk da anam,
Kızım diye yerim ara.
Evimizin önü mani,
Sular akar harıl harıl.
Ne olur anam gel bir daha,
Kızım diye bana sarıl.
Kestane gömdüm ocağa,
Patladı çıktı bucağa,
Evlerinden biner ata
Gider, evlerinden öte.
Gök güvercin kayar gelir.
Yavrularını sayar gelir.
Yavrum gelin olmuş deyi
Senin anan duyar gelir.
Al duvağım sele serpe,
Kızın gelin oluyoru.
Yarın ata biniyoru,
Yarın allar geliyoru.
Dam başında delik testi.
Deliğinde yeller esti.
Kızım buban sana küstü.
Bu da gelin oldu deyi.
Gel anası, gel bubası,
Kızın gelin oluyoru.
Yarın allar giyiyoru.
Yarın ata biniyoru.

Gelin Manileri

Keşkek pişsin aş olsun.
Yağmur yağsın yaş olsun.
Gelin getiriverdik,
Hatırınız hoş olsun.
Yanar çayda çıralar,
Kızlar oyun sıralar.
Gelin hanım gelince
Defçi alır paralar.

Bakın gelinimize,
Ay doğdu evimize.
Kalaylı sini gibi,
Kuruldu önümüze.
Karpuzun dikineyim,
Dibine dökeniyim.
Güzelle başım bozgun,
Çirkine tövbeliyim.
Mendil serdim güneşe,
Üzüm aldım kırkbeşe,
Senin yarin gül ise,
Benimkisi menevşe.
Arı kovanda ballanır.
Ak elleri sallanır.
Baklavayla gelen tepsi,
Leblebiyle yollanır.
Gelin kızım, gelin kızım,
O gözlerin siyah üzüm.
Bu güzellik nedir sende,
Aklım aldın a be kuzum.
Ey dağlar ulu dağlar,
Eteği sulu dağlar.
Bizim ayrılmamıza,
Gökte melekler ağlar.
Dağlarda gezer oldum.
Okuyup yazar oldum.
Ben bir güzel uğruna,
Kuruyup gazel oldum.

Ramazan Manileri

Davul ipi ipek.
Beni ısırdı sarı köpek.
Yarın gece getirin tüfek,
Seni vurem sarı köpek.
Besmeleyle çıktım yola,
Selam verdim sağa sola.
İki gözüm Hasan Ağa,
Ramazan'ın mübarek ola.
Altm tabakta reçel,
Bu günler gelir geçer.
Ağzım dilim söylemez,
Kalbimden neler geçer.
O kapı kimin kapısı,
Kerpiçtir binanın yapısı.
Hacıya gitsin hepisi,
Uyan benim Hasan Ağam uyan.
İşte geldim kapınıza,
Selam verdim hepinize.
Altm olsun küpünüz,
Ramazanın mübarek ola.

Kına Manileri

Dam başında kum savrulur.
Dünya başıma devrilir.
Hoşça kalın ey yârenler,
Devre devre yol ayrılır.
Ana bostanın bitti mi?
Dallara köken attı mı?
Yakan yerine yattı mı?
Hoşça kalın gidiyorum,
Yarın ata biniyorum.
Babamın atı beştir.
Gızların emeği hiçtir.
Yarenden ayrılmak güçtür.
Hoşça kalın gidiyorum,
Yarın ata biniyorum.
Kamış biçtim sazı kaldı.
Dibinde meyvesi kaldı.
Anamın bir kızı kaldı.
O da gelin oluyor,
Yarın ata biniyor.

Ana hamama vardın mı?
Yunduğum taşı gördün mü?
Ana kıymetim bildin mi?
Hoşça kalın gidiyorum,
Yarın ata biniyorum.

Gel anası, gel babası,
Gizin gelin oluyo.
Atladı çıktı eşiği.
Sofrada galdı kaşığı
Anasının bir tanesi
O da gelin oluyor,
Yarın ata biniyor.

Kendi güvercin ağası,
İndi düştü nar tanesi.
Anasının bir tanesi
O da gelin oluyor,
Yarın ata biniyor.

Harım içinin gayrağı,
Sarı kız çeker bayrağı.
Kara kızı sorarsan,
Orta yerin oynağı.
Dam üstünde delik testi.
Deliğinden yeller esti.
Senin deden sana küstü.
Bensiz gelin oluyo diye.
Ana bostanın bitti mi?
Dalları köken attı mı?
İşte gelin oluyorum.
Yakan yerine yattı mı?
Kahve ocakta kavrulur.
Dumanı göğde savrulur.
Bülbül yuvadan ayrılınca,
Ana kuzusundan ayrılır.

Çıra yanar kucağına,
Gider evin bucağına,
Yarin alır kucağına,
Yarim kınan kutlu olsun.

Ninniler

Evlerinin önü mersin.
Ellemen dalda ersin.
Ninni yavrum ninni.
Yavrusun uykuda görsün.
Ninni kuzum ninni.
Şu dağların eteği,
Eteği aslan yatağı.
Ninni yavrum ninni.
Benim yavrumun dayısı
Derdimin ortağı,
Ninni kuzum ninni.
Odada kurdum salıncak.
Eline verdim oyuncak.
Şimdi boban gelecek.
Kızına da neler alacak.
Ninni kuzum ninni.
Ninnilerin beni yakar.
Ellerinde güller kokar.
Gül kokulu yavrum ninni.
Ninni yavrum ninni.

Bebeğin beşiği çamdan.
Yuvarlandı düştü damdan.
Bey babası gelir Şam'dan.
Ninni yavrum ninni.

Gelendost'un yolu iki,
Girmemiş gözüne uyku.
Yavrum baban yolda mı ki?
Ninni kuzum ninni.

Gelendost'un kuyuları,
Gelmemiş oğlumun babası.
Yavrucuğum uyur musun?
Ninni yavrum ninni.
Ninni deyip uyutayım.
Elma verip uyutayım.
Analı babalı büyüteyim,
Yavrum ninni, ninni.

Jandarma

Jandarmalar yürüdü.
Dağları duman bürüdü.
Sana yandım jandarma,
Jandarma, çoluk çocuk aldırma.

Jandarmalar geliyor.
Dağlan duman deliyor.
Sana yandım jandarma,
Sen beni kandırma.

Jandarmalar kol gezer.
Haydi hanımlar güzel gezer
Sana yandım jandarma,
Sen de beni kandırma.

Afşar Beyleri

Adını sevdiğim Afşar Beyleri
Size vezirlik yakışır durur.
Topla dizginleri tanı kendini
Karşıda düşmanların bakışıp durur.
Merdivenin altında da tavuk gıdaklar.
Hani senin aldığın adaklar.
Afşar kirazına dönmüş dudaklar, bağlar güzeli
Aramayan bulunmaz, Afşar güzeli.

Serbest Söylenen Türküler

Sütlüye bakın sütlüye,
Ataş verir Zühtü'ye,
Beni baştan çıkaran
Develerin Hüsniye

Daş Mehmet'in dağarı,
Esbap yüsen ağarı.
Beni baştan çıkaran
Orta yerin zağarı

Ak gılçık gara gılçık,
Arpalar gara gılçık.
Eğer beni seversen,
Al bohçanı yola çık.

Ak üzümün salkımı.
Benim yarim saklı mı?
Sakhysa deyverin
Aldırıyorum aklımı.

Ben bir dolma büberim.
Yuvarlanır giderim.
Çok konuşma gaynana
Oğlunu alır giderim.

Masa üstünde gaşık,
Gaynana ölmüş yazık.
Öldüğüne acımam,
Bir top kefene yazık.
Amanın gaynana gaynana
Ben acıyorum sana.
Bisiklete binersin.
Bizim evde enersin
Anam ne oldu derse,
Teker patladı dersin.

Amanın gaynana gaynana
Ben acıyorum sana.
Ay davşanlar davşanlar,
Gine oldu akşamlar.
Evlü evüne gider.
Bekâr nerde ağşamlar.

Kör Olasın Camız

Bu günlerden Pazardır Pazar.
Açma yaralarım daha çok azar.
Demeyin anama deli olur gezer.
Kör olasın kara camız, öldürdün beni
Geçti Pazar, geldi Pazartesi.
Duvarda asılı gelinin fesi.
Camızın altından geliyor sesi.
Kör olasın kara camız, öldürdün beni

Fatlın

Kahveden çıktım yan basa basa.
Ciğerlerim korktu kan kusa kusa.
Dayım gamayı soktu hem gasa gasa.
Ölüm ver Allah'ım ayrılık verme.
Fatlın ovasında vurdular beni.
Şerife'nin yazmasıyla sardılar beni.
Yatsıdan sonra gömdüler beni.
Ölüm ver Allah'ım ayrılık verme.

Cemil

Minarede bir kuş var Cemil.
Kanadında gümüş var Cemil.
Yarim gitti gelmedi Cemil,
Elbet bunda bir iş var Cemil.
Gezmedim yorulmadın Cemil.
Boş yere vurulmadın Cemil.
Şu yalancı dünyaya Cemil,
Bir başkasını bulamadın Cemil.
Anan öle Cemil.
Baban öle Cemil.
Yetim kalasın Cemil,
Benim olasın Cemil.

Evimizin Önü Kiraz

Evimizin önü kiraz.
Kirazın dalları beyaz.
Gine öttü kanlı horoz.
Uyan Ali'm sabah oldu.
Evimizin önü mezar.
Mezarlıkta gelin gezer.
Kayın peder benden sezer.
Uyan Ali'm sabah oldu.
Ali'min giydiği atlas.
Ali'm kimselere bakmaz.
Güvey oğlan böyle yapmaz.
Uyan Ali'm sabah oldu.

Ayrılmayalım

Havaya bulut ağmadan,
Sulu sepen yere yağmadan,
Senin sevdiğin yari el almadan,
Gönder kara gözlüm kendini.
Hayal ettim de kalkamadım yerimden,
El uzatan olmadan, tutmadı kolumdan,
Ben korkardım ölümden, ayrılıktan,
Korktuğum başıma geldi, neyleyim.
Su değil mi akıp akıp arınan,
Nar değil mi şiddetinden yarılan,
Dünyada sevdiğine sarılan,
Ahirette soru sual yoğumuş.
Şu dağı, şu dağları delseler,
Arasından lale sümbül derseler
Benim sevdiğimi bana verseler,
Atsalar zindana cennet görülmez.

Aşağıdan durmuş yukarı bakar.
Elinde mendili mis gibi kokar.
Derim ayrılalım sevdiğim, boynunu büker.
Ölelim sevdiğim ayrılmayalım.

Fadime

Fadime'yi doru taya bindirdim.
Emirdağı kazasına indirdim.
Ver Fadime'm yüzüğünü saklayayım.
Yemin olsun parmağıma takmayayım.
Söğüdün dibine vurdum koyunu.
Mor menevşe gibi eğdim boynunu.
Keklik koydum al ardıcın başına.
Göster Allah bir daha düşüme.
O da öter yanık yanık eşine.
Yağmur yağar her dereden yurt olur.
Sivri sinek ağzı kanlı kurt olur.
Benim sevdiğimi eller sararsa,
Yanar bağrım o da bana dert olur.

Ayrılık

Sabah yeli eser eser kesilmez.
Bir yiğidin kem sözüne küsülmez.
Yiğit dengini bulmayısın eş olmaz.
Araya araya yeni buldum dengimi.
Koca dağ başında kar bölük bölük.
Esip durma poyraz ciğerim yanık.
Demedim mi kömür gözlüm ben sana,
Çok sevenin sonu ayrılık.
Karşıdaki dağlara yağma mı dolu?
Eşinden ayrılan olma mı deli?
Eşimden ayrıldım gül benzim sarı.
Eşimden ayrıldım havam hoş değil.
Sabahın uğradım o bir kimseye
Taramış zülfünü dökmüş ensene.
Meğil vermem senden başka kimseye
Meğil verip gül benzimi soldurmam.
Üğürüm üğürüm de gül bağına girmedim.
Gülleri deşirip de yar koynuna giremedim.
Ayrılık günleri bize mi geldi?
Ölüm ver Allah'ım ayrılık verme.

Haydi Yallah

Haydi yallah
Tütün aldım Hasan'dan.
Ölüyorum tasarıdan.
Tara nay nay nom.
Tabancası belgama
Kazan kazan ver bana.
Tara nay nay nom.
Jandarmalar kol gezer.
Efeler kuşak çözer.
Tara nay nay nom.
Üç metrelik bir onluk.
Kestireyim bir donluk
Tara nay nay nom.
Çaktım çaktım yanmadı.
Sözlerime kanmadı.
Tara nay nay nom.

Düz Oyun Sözleri

Ak gül oldum bahçenizde açıldım.
Kumaş oldum terzilerde biçildim.
Gelin oldum içinizden seçildim.

Köprünün altı diken.
Yaktm beni gül iken.
Allah da seni yaksın,
Üç günlük gelin iken.

Erik Dalı

Erik dalı gevrek olur basmaya gelmez.
Elin kızı nazik olur küsmeye gelmez.
A güzel gülüşüne ben yandım,
Güzelin sözlerine ben kandım.
Erik dalı gevrek imiş elimde kaldı.
Elin de kızı bek güzelmiş gözümde kaldı.
A güzel gülüşüne ben yandım,
Güzelin sözlerine ben kandım.

Bici Bici

Ak üzüm asmasıyım.
Güzeller hastasıyım.
0 kız bana bir şey göndermiş,
Ben onun hastasıyım.
Aman bici bici, leblebici.
Köyden indim şehire.
Şaşırdım birden bire.
Gökten uçan melekler,
Hepsi de indiler yere.
Aman bici bici, leblebici.

Gengili

Yayla yollarında biter nameler.
İnce belli kız doğurmuş anneler
Ünnedim Ayşe diye, odayı döşe diye.
Ünnedim Fatma diye, kaşlarını çatma diye.
Yayla yollarında biter budaklar
Eme eme şeker olmuş dudaklar
Ünnedim Ayşe diye, odayı döşe diye.
Ünnedim Fatma diye, kaşlarını çatma diye.

Yukarıda yazılan türküler bayramlarda, düğünlerde, özel günlerde düzenlenen eğlencelerde söylenir. Bunun yanında televizyon ve radyo repertuarlarında bulunan bölgesel türküleri de söylerler.

GÖNEN

İlçemiz müzik alanında halk müziğine önem verir. Bugüne kadar derlenmiş Gönen türküsü olarak Kadir Çavuş lakabıyla anılan ve Kadir Tuncel'den alınma "Evlerinin Önü Mersin" türküsü ilçemizin halk müziğine verdiği önemi gösterir.

Evlerinin önü Mersin

Evlerinin önü mersin.
Ah sular içmem gadınım tersin tersin.
Mevlâm seni bana versin.
Al hançeri gadınım, vur ben öleyim.
Ah kapınızda bidanem, kul ben olayım.
Evlerinin önü susam.
Ah su bulsam da gadınım çevremi yusam
Açsam yüzünü baksam dursam

(Bağlantı)

Bunun yanında beste yapmış, kaset çıkarmış ve Ankara Belediyesi orkestrasında çalışmakta olan Mustafa Günay, Türk Sanat Müziği

dalında sesini duyurmuştur. Kendi bestesi olan şarkıları ilçenin orta yaştaki insanları bilir ve söylerler. Bestelerinden bazıları:

Gerçek Başka Düş Başka

Her sabah seni görmek, seni duymak bambaşka
Belki seni seven gerçek başka, düş başka
Daha önce nerdeydin, sevilir mi bu yaşta?
Belki seni seven, gerçek başka düş başka.

SENİRKENT

Gelin Kaynana Atışması

-Emir gelin, Emir gelin, penceresi demir gelin.

O oğlanı ben doğurdum, gel etimi kemir gelin.

-Pazarda vişne kaynana,at gibi kişne kaynana.

Oğlan benle yan yana, sen gapı dışarı kaynana.

Kaynanayı netmeli, gaynar gazana atmalı.

Yandım gelin dedikçe, altına kütük atmalı.

-İneği sağdın mı gelin, yoğurdu çaldın mı gelin?

Bir gaşıcık datmadan a gelin, mahalleye yaydın mı?

İnek de benim, yoğurt da benim.

O oğlanı ben doğurdum, maşa bacaklı gelin.

Damdaki kediler miyav miyav dediler

İki gelin bir olup gaynanayı yediler.

Gambırı şişkindir şişkindir de pişkindir.

Ağustos aylarında nane suyu pek keskindir.

Gorunun Düzünde Goyun Yayılır.

Gorunun düzünde goyun yayılır.
Yaprağı tel tel olmuş sayılır.
Onbeş gurşun yemiş muhtar bayılır.
Gak gardaşım vatanına eline,
Bayram gelsin gına yakan eline.

Çoban çeşmesinin suyu içilir.

Bekçi Depesi'nden gelinir, geçilir.

Böyle daş köprüden vaz mı geçilir?

Gak gardaşım vatanına eline,

Bayram gelsin gına yakan eline.

Hey Mavi Donlu

Ali gavak kesiyo hey mavi donlu,
Efil efil esiyo sil gözü ganlı.
Ben Ali'ye ne dedim, hey mavi donlu,
Durup durup küsüyo sil gözü ganlı.
Ekmek eddim terledim hey mavi donlu,
Dama çıktım parladım sil gözü ganlı.
Ben gızın yoluna hey mavi donlu,
Goç guzu gurban bağladım sil gözü ganlı.

Ekmek eddim bişirdim hey mavi donlu,
Sağ yanma düşürdüm sil gözü ganlı.
Düşmanların gamını hey mavi donlu,
Davul gibi şişirdim sil gözü ganlı.
Gergefde sırma mısın hey mavi donlu,
Mekke'de firma mısın sil gözü ganlı.
Ben burada ah çekiyom hey mavi donlu,
Sen orda duyma mısın sil gözü ganlı.
Bahça kapısı açılmaz hey mavi donlu,
Maydanozdan geçilmez sil gözü ganlı.
Bize oğlan tarağı derler hey mavi donlu,
Bize paha piçilmez sil gözü ganlı.
Yemeni gapladırız hey mavi donlu,
Desteyi atlatırız sil gözü ganlı.
Bize Sengetli derler hey mavi donlu,
Biz düşmanı çatlatırız sil gözü ganlı.
Maşrabamızın galayı hey mavi donlu,
Alayımız aslan alayı sil gözü ganlı.
Dünür gızını vermezse hey mavi donlu,
Beş beşibirlik golayı sil gözü ganlı.
Tüngüldüm endim çaya hey mavi donlu,
Doğruldum baktım aya sil gözü ganlı.
Dünür ana golümüz yoruldu hey mavi donlu,
Beşibirlik saya saya sil gözü ganlı.
Gökte yıldız şah gider hey mavi donlu,
Kâh eylenir kâh gider sil gözü ganlı.
Yoldan damat gidiyo hey mavi donlu,
Sanki padişah gider sil gözü ganlı.
Davlumbazımız tat gibi hey mavi donlu,
Gomşularımız yat gibi sil gözü ganlı.
Bizi yeren gomşular hey mavi donlu,
Yığıldı kaldı bok gibi sil gözü ganlı.
Ay doğar zini gibi hey mavi donlu,
Gün doğar mini gibi sil gözü ganlı.
Bizim aldığımız giz hey mavi donlu,
Isparta gülü gibi sil gözü ganlı.
Gökte yıldız biricik hey mavi donlu,
Suya düştü sığırcık sil gözü ganlı.
Bizim aldığımız giz hey mavi donlu,
Açılmadık domurcuk sil gözü ganlı.
Cici potinim cici hey mavi donlu,
Bastığım çimen içi sil gözü ganlı.
Bizim aldığımız giz hey mavi donlu,
Gavrulmuş badem içi sil gözü ganlı.
Yüksek gurarız talvan hey mavi donlu,
Çuha giyeriz şalvarı sil gözü ganlı.
Bize Sengetli derler hey mavi donlu,
Âlem bize yal varı içi sil gözü ganlı.
Uzun uzun çarşıla hey mavi donlu,
Dost düşmanı garşıla sil gözü ganlı.
Ayşe giz bizim oldu hey mavi donlu,
Eşşek kessin gomşula sil gözü ganlı.

Kalk Gidelim Elmasa

Kalk gidelim elmasa,
Yollar çamur olmasa.
Yatsam yârin dibine,
Üç gün sabah olmasa

Haydi güzelim aynalı çarşı.
Göbek atı ver düşmana karşı.
Mercimeğim süzüldü.
İlan taşta büzüldü.
Hovardanın uçkuru,
Saat beşte çözüldü.

Haydi güzelim aynalı çarşı.
Göbek atıver düşmana karşı.
Mercimekte taş m'olur?
Bundan ince kaş m'olur?
Bundan ince kaş olmaz
Hovardayla baş m'olur.

Haydi güzelim aynalı çarşı.
Göbek atıver düşmana karşı.
İndik İzmir içine,
Sardık deve göçüne,
Beni alacak oğlan;
Altın taksın saçıma.

Haydi güzelim aynalı çarşı.
Göbek atıver düşmana karşı.
Ovanın darısını,
Sel aldı yarısını.
Askere giden erler,
Boşasın karısını.

Haydi güzelim aynalı çarşı.
Göbek atıver düşmana karşı.
Saçım uzun kakmıyor.
Yâr yüzüme bakmıyor.
Yâr üstüme evlenmiş,
Heç Allah'tan korkmuyor.
Haydi güzelim aynalı çarşı.
Göbek atıver düşmana karşı.

Kara Çadır İs Tutar mı?

Kara çadır is tutar mı?
Beylik martin pas tutar mı?
Ağlar ise anam ağlar,
Elin kızı yas tutar mı?
Varın bakın kapısına,
Kilit takın kapısına,
Asker çavuş ölmüş derler,
Haber vermen anasına.

Kediyi Koydum Torbaya

Kediyi koydum torbaya.
Başını soktu çorbaya.
Gel dedim gelmez tövbeye,
Benim oğlanın kedisi.
Mani Rahme'nin pisisi
Şu kadar, şu kadar oldu birisi,
Bizim oğlanın kedisi.
Dolmanın kapağını açtı.
İçinden irisini seçti.
İçine combadak düştü.
Bizim oğlanın kedisi.
Mani Rahme'nin pisisi
Şu kadar, şu kadar oldu birisi,
Bizim oğlanın kedisi.
Balığı almış ağzına,
Okkayı vurdum dizine,
Deliyi aldım gözüne,
Bizim oğlanın kedisi.
Mani Rahme'nin pisisi
Şu kadar, şu kadar oldu birisi,
Bizim oğlanın kedisi.
Kedi değil ha bir fistan,
Su içir kalaylı tastan.
Kırıklığa gider kasden,
Bizim oğlanın kedisi.

Mani Rahme'nin pisisi
Şu kadar, şu kadar oldu birisi,
Bizim oğlanın kedisi.

Mercimeğim Kile Kile

(Okşama)

Mercimeğim kile kile,
Ölçtüm aldım sile sile,
Anan etdi bile bile
Kızımız kınan kutlu olsun.
Vardığın yer hörmetli olsun.
Yârinin dili datlı olsun.
Merdimenden biner ata,
Gider evlerinden öte,
Al duvağı tüte tüte.
Kızımız kınan kutlu olsun.
Vardığın yer hörmetli olsun.
Yârinin dili datlı olsun.
Senekliğe senek kodum.
Seneğini susuz kodum.
Kız evini kızsız kodum.
Kızımız kınan kutlu olsun.
Vardığın yer hörmetli olsun.
Yârinin dili datlı olsun.
Evlerine vardım atlı,
Önüme godular datlı,
Efendisi Memed adlı
Kızımız kınan kutlu olsun.
Vardığın yer hörmetli olsun.
Yârinin dili datlı olsun.
Evlerine vardım âşam,
Önüme goydular davşan,
Böyün değil yarın âşam.
Kızımız kınan kutlu olsun.
Vardığın yer hörmetli olsun.
Yârinin dili datlı olsun.

Merdim

Merdini arslan yarim merdini,
Çekemedim şu güzelin derdini,
Kalk oyna arslan yarim kalk oyna.
Efelerin baksın boyuna,
Beşibirlik taksın boynuna.
Merdini arslan yarim merdini,
Bilemedim oynayanın derdini,
Kalk oyna arslan yarim kalk oyna.
Efelerin baksın boyuna,
Beşibirlik taksın boynuna.

Merdim

Mesdine bak mesdine.
Toz kondurmadım üstüme.
Sağ ol da otur gene posduna ay babacığım.
Sildirip süpürtmedin sırça sarayı ay babam.
Giydirip kuşatmadın telli torağı,
Benim için mi kazandın vefasız parayı ay babam?
Harap dağın omcasıyım ay anam.
Kırmızı gülün goncasıyım.
Deli gönlün eğlencesiydin ay anam.
Evimizin önü arpa biçimi.
Taradılar endirdiler sümbül saçımı,
Arada bul yarın evin içini ay anam,
Ölsem duymacanız üç gün üç gece ay anam.
Evimizi gele gele yol etdiler ay ağam,
Dikenli çalıyı gül ettiler.
Beni de kendilerine mal ettiler ay ağam,
Karşıki dağlar pürünü isder ay ağam,

Ulu dağlar pürünü isder ay ağam,
Ben gidiyom, benim yerim allı gelin isder.
Evimizin önünü delik delik ettiler,
Beri beri geldiler,
Beni elinizden aldılar ay ağam.
Evinizin önü asma ay nenem,
Asmanın dallarından kesme,
Ben gelin olup gidiyom, bana hiç küsme.
Bir buğdayı beş ederdin ay halacığım,
Pişe pişe aş ederdin.
Ağlıyarak varsak gülenlere eş ederdin.
Keklik kanı şerbet olur ay halam,
Can cana hasret olur,
Dirhem kuşak kuşanırdın,inceydi belin,
Nasıl ayrılalım, tatlıydı dilin,
Deniz kıyısında sivrisinekler ay anam.
Çıra yaksın gelsin melekler.
Senin gibi kadın mı doğurur her bir analar.
Zayi olmasın senin bize çekdiğin emekler.
Mesdine bak mesdine.
Sağ ol da otur posduna.
Karlı dağlar gibi yük müydüm üsdüne ay babam?
Ben senin üsdüne.

On Beş Dönüm Buğday Ektim Başaktan

On beş dönüm buğday ektim başaktan,
Gara gözlüm neye düştün eşekten.
Gâvur anan seni bana vereydi,
Bin yemin olsun kaldırmazdım döşekten.
Senget bağlarında gara üzüm var.
Eylen Suna'm sana bir çift sözüm var.
Utandım da diyemedim yüzüne,
Benim sende ufacıktan gözüm var.
Senget bağlarında ırgat kömeli.
Karşıdan geliyor eli develi.
Güzelin koynunda bir çift portakal,
Soyup soyup yemeli.

Penceresi Beden Beden

Penceresi beden beden,
Başı peştemallı Faden,
Soyunup hamama giden.
Haydi eşime eşime,
Düşman uymuş benim peşime.
Pınarın ayağı sazdır aman Ali'm.
İçinde çığrışan kazdır.
Ağamı da eyleyen aman Ali'm,
Şu uzun boylu kızdır.
Haydi eşime eşime,
Düşman uymuş benim peşime.

Savruldu Mu Haydarlı'nın Harmanı

Savruldu mu Haydarlı'nın harmanı?
Ayrılığa bulamadım dermanı.
Eller sılasında kesti kurbanı.
Ben sılamda edemedim bayramı.
Yüce dağ başına ekin ekilmez.
Yağmur yağmayınca, kökü sökülmez.

Bu ayrılık çok zor imiş çekilmez.
Ölüm ver Allah'ım ayrılık verme.
Yüce dağ başında üzüm hevengi,
Ne sen gelin oldun ne ben güveyi.
Sağ olur da gelirsen ...
Sen gelin olursun ben de güveyi
Yüce dağ başında sıra bedenler,
Yas tutsun ağlasın yari gidenler.
Ölmesin de sürünsün ...
Yıkılası gurbeti icat edenler.
Suvanmış çardağın tozu mu olur?
Amansız kızların nazı mı olur? [1]
On beşinde gelin olan kızların,
Anası evinde gözü mü olur?
Karşıdan gelirken yâr beni bildi.
Elini ağzına kapadı güldü.
Çıkardı cebinden bir elma verdi.
Yemicem elmanı ağılar olsun.

Tutun Atın Başını

(Okşama)

Tutun atın başını,
Silin gözünün yaşını,
Çağır oğlan kardeşini,
Gelin kınan kutlu olsun.
Şehirden getirin tası,
Evlerde işitin sesi,
Olmuş gelinlerin has,
Gelin kınan kutlu olsun.
Kaya dibi karıncalı,
Başı pulu bürümceli,
Yanı kibar görümceli,
Gelin kınan kutlu olsun.
Tepsiye koyarlar tuzu,
Üstüne örterler bezi,
Anasının kadın kızı,
Gelin kınan kutlu olsun.
Ana hamama vardın mı?
Yunduğun yeri gördün mü?
Gideceğimi bildin mi?
Gelin kınan kutlu olsun.

Ağlama

Kına gecesinde gelini, kına yakılırken ağlatırlar. Bunun söylediği maniler şunlardır.

Kızın çeyizi çok olduğunda:

Ayağında parlak mesdin mi var idi ay bubam hı,hı,hıı.

İstanbul'da, İzmir'de dostun mu var idi ay bubam hı,hı,hıı.

Oğlan eveni gibi giz gelin etmeye gasdin mi var idi ay bubam hı,hı,hıı.

Babasına:

Mesdine bak mesdine ay bubam hı,hı,hıı.

Sağ ol otur postuna ay bubam hı,hı,hıı.

Karlı dağlar gibi ay bubam hı,hı,hıı.

Yük müydüm üstüne ay bubam hı,hı,hıı.

Babasına:

Merdivenden iner iken ay bubam hı,hı,hıı.

Ayağıma çakır diken doldu ay bubam hı,hı,hıı.

Ölümünen ayrılık belleri büken ay bubam hı,hı,hıı.

Anasına:

Çıkalım gidelim Karaman'dan yukarı hı,hı,hıı.

Akar azımızın balı şekeri hıjıı,hıı.

Ay anam çökeri de benim acılar seni çökeri, hı,hı,hıı.

Anasına:

Gökte durnalar öter geçerek.

Onun da sesi aşerliği tutarak,

Oğlan mı everiyon sandın al duvağı tutarak.

Ay anam hı, hı, hıııı.

Ablasına:

Penceremiz barmak barmak ay abam hı,hı,hıı.

Ayrılır mı etinen tırnak ay abam hı,hı,hıı.

Bizi de birbirimizden ayıranın ay abam hı,hı,hıı.

Haleldir boynunu almak ay abam hı,hı,hıı.

Anasına:

Karşıki dağın karını erir mi sandın ay anam hı,hı,rm.

Erir de çil ovayı bürür mü sandın ay anam hı,hıııı.

Kızın gelin olmaz da evde kalır mı sandın ay anam hı,hı,hıı.

Annesi kızına:

Koca dağdan harar attılar ay kızım hı,hı,hıı.

Yeşil çimen üstüne ateş yaktılar ay kızım hı,hıııı.

Olur olmaz lafınan ciğerini yaktılar ay kızım hı,hı,hıı.

Kardeşine:

Testi testi su getir hı,hı,hıı.

Sapında güller bitirir hı,hı,hıı.

Kızımız.....ananın hı,hı,hıı.

Bitmez işlerini sen bitir hı,hı,hıı.

Kardeşine:

Elimin kınasını çamur ettiler abeyciğim hı,hı,hıı.

Gözümün sürmesini kömür ettiler abeyciğim hı,hı,hıı.

Beni sensiz gelin ettiler abeyciğim hı,hı,hıı.

Kardeşine:

Yağmur yağar yelli yelli abeyciğim hı,hı,hıı.

Saçımın ucu telli abeyciğim hı,hı,hıı.

Ağalar beyler içinde adı belli abeyciğim hı,hıjıı.

Kardeşlerine:

Bağa varalım toprağa gardaşlarım hı,hı,hıı.

Kara yazı yazalım yeşil yaprağa gardaşlarım hı,hı,hıı.

Dört kardaş bir araya gelmeyisin hı,hı,hıı.

Girmeyelim kara toprağa gardaşlarım hı,hı,hıı.

...'daki Amcasına:

...'in yolu toprak hı,hı,hıı.

Senin de bana gönderdiğin gülünen yaprak hııı,hıı.

Münasip olmadı hı,hı,hıı.

Sen yok iken beni gelin etmek hı,hı,hıı.

Amcasına:

Merdivenden indirmedin amcacığım hı,hı,hıı.

Zor işlere göndermedin amcacığım hııı,hıı.

Babasızlığımı bildirmedin amcacığım hııııııı.

Amcası ölü ise:

Bayramcığın irili ufaklı alıcı amcacığım hııııııı.

Seçemedim kazınan bülücü amcacığım hı,hı,hıı.

Pek erken saldı Kadir Mevlâ'm sana kılıcı amcacığım hı,hı,hıı.

Dayısı ölü ise:

Mezerinin börü delik dayıcığım hı,hı,hıı.

Siyah saçın parça belik dayıcığım hı,hı,hıı.

Üç yavrunu koydun gittin dayıcığım hı,hı,hıı.

Boynu bükük benzi soluk dayıcığım hı,hı,hıı.

Yengesine:

Deniz kıyısında biten naneler gelinimiz hı,hı,hıı.

Ak ellerinde al kınalar ... gelinimiz hı,hı,hıı.

Senin gibi kadın mı doğurur her bir analar gelinimiz hı,hı,hıı.

Senin gibi kadın mı doğurur her bir analar gelinimiz hı,hı,hıı.

Gocanaya:

At bağladım fesliğanın dalına gocanacığım hı,hı,hıı.

Çok bekledim gurbet elin yolu-na gocanacığım hı,hı,hıı.

Gençliği kodun gocalı aldın eline gocanacığım hı,hı,hıı.

Yeğenine:

Deniz kıyısında otururs un ... çiğim hı,hı,hıı.

Ak kollarını suya batırırsın ... çiğim hı,hı,hıı.

Gelin oldum ben gidiyorum ... çiğim hı,hı,hıı.

Annenin bitmez işlerini sen bitirir ... çiğim hı, hıı ,hıı.

Komşusuna:

Alıp satıverene hı,hı,hıı.

Öte mahalleden uçdammışsın hı, hı hıı.

Börü delik dostanımışsın hı, hı, hıı.

Dost sandım düşmanımışsın hı,hı,hıı.

Avlusuna Vardım Avlısı Çamur

Avlusuna vardım avlısı çamur,
Odasına vardım elleri hamur,
Elleri üşümüş kollan demir,
Baba nerden aldın sen bu gelini?
Kardeş nasıl aldın benim yârimi?
İpek gömlek giymiş yakası ezik.
Kolunu sıkıştırmış gümüş bilezik.
Öpmeye kıyamadım, belini sarmaya yazık.
Baba nerden aldın sen bu gelini?
Kardeş nasıl aldın benim yârimi?
Ben saramadım onun nazik elini.
İpek gömlek giymiş yakası kirli.
Şeftali satıyor ikisi birli.
Aslını sorarsan Diyarbekir'li
Baba nerden aldın sen bu gelini?
Kardeş nasıl aldın benim yârimi?

Baba ben gideli yedi yıl oldu.
Diktiğim fidanlar meyveyi buldu.
Benimle gidenler sılaya döndü.
Baba nerden aldın sen bu gelini?
Kardeş nasıl aldın benim yarimi?
Pınarın başında söylenen sözler,
Baba sen de yok mu utanır yüzler?
İnsan, evladının yolunu gözler.
Baba nerden aldın sen bu gelini?
Kardeş nasıl aldın benim yarimi?

BayamÂcı

Erkek evi:
Bayam ağacı acı, ey dünür bacı.
Alırız kızı sevmeyiz sizi.
Kız evi:
Bayam ağacı acı, ey dünür bacı.
Vermeyiz kızı sevmeyiz sizi.
Erkek evi:
Zerdeli ağacı, ey dünür bacı.
Alırız kızı sevmeyiz sizi.
Kız evi:
Zerdeli ağacı, ey dünür bacı.
Vermeyiz kızı sevmeyiz sizi.

Erkek evi:
Alnımda zinim varıyor.
Zinimde neler varıyor.
Boynumda altın varıyor.
Boynuna da eğri demişler.
Kız evi:
Alnımda zinim gelmiyor.
Zinimde neler gelmiyor.
Boynum eşşek nalı gelmiyor
Boynuma da güzel demişler.
Erkek evi:
Alnımda zinim varıyor.
Zinime neler varıyor.
Boynuna fistan varıyor.
Boyuna da kısa demişler.
Kız evi:
Alnımda zinim gelmiyor.
Zinimde neler gelmiyor.
Boynuma da güzel demişler.
Erkek evi:
Alnımda zinim varıyor.
Zinime neler varıyor.
Gözüne de sürme varıyor.
Gözüne de şaşı demişler.
Kız evi:
Önümüzden geçemezsin.
Sulumuzdan içemezsin.
Deli altını saçamazsın.
Sen bu kızı alamazsın.
Kız evi:
Alnımda zinim varıyor.
Zinimde neler varıyor.
Başına da pullu varıyor.
Başına da kel demişler.
Kız evi:
Alnımda zinim gelmiyor.
Zinimde neler gelmiyor.
Gözüme de kömür gelmiyor
Gözüme de güzel demişler.
Erkek evi:
Beşibirliği saça saça,
Önünüz geçe geçe.
Al kabul eyle dünür.
Sen kabul eyle dünür.
Erkek evi:

Sarı altın saça saça,
Suyunuzdan içe içe.
Önünüzden geçe geçe.
Al kabul eyle dünür.
Erkek evi:
Alnımda zinim gelmiyor.
Zinimde neler gelmiyor.
Başıma da örtü gelmiyor
Başıma da güzel demişler.

Çattılar Ocak Başını
(Okşama)

Çattılar ocak başını,
Vurdular düğün aşım.
Verin bizim oğlumuzun eşini,
Var kızımız kınan kutulu olsun.
Vardığın yer kıymatlı olsun.
Elimi koydum asdara,
Elimi kesdi ustura.
Allah'ım şirin göstere,
Var kızımız kınan kutlu olsun.
Vardığın yer kıymatlı olsun.

Kalgıdım çıktım hanaya,
Çağırın gelsin anaya.
Altını bassın kınaya
Var kızımız kınan kutulu olsun.
Vardığın yer kıymatlı olsun.

Pardı başı, pardı başı,
Pardıdan atarlar daşı.
İki oğlanın kız gardaşı,
Var kızımız kınan kutlu olsun.
Vardığın yer kıymatlı olsun.

Damdan Dama İp Serdim
Damdan dama ip serdim.
İpekli mendil serdim.
Elin oğlu nem benim,
Canı gönülden serdim.

Dam başında siniler,
El vurmadan iniler,
Gurbetteki yarimin,
Kulakları çmılar.

Et Aldım Elim Yağlı
Et aldım elim yağlı,
Şal kuşak belde bağlı.
Kız ben seni alacam,
Başım askere bağlı.

Hoppa şinne şinanom.
Boyuna da maşallah,
Bizim olur inşallah
İğnem düştü yakamdan,
Gel arkamdan, arkamdan,
Sen arkamdan gelirken,
Ben korkmam Kaymakamdan.

Hoppa şinne şinanom.
Boyuna da maşallah,
Bizim olur inşallah

Et aldım dirheminen,
Ölüyom mereminen.
Nasıl merem olmayım,
Ayda bir selamınan.
Hoppa şinne şinanom.
Boyuna da maşallah,
Bizim olur inşallah

Eti Göceğe Doğra

Eti göceğe doğra,
Giderken bize uğra.
Benden gayri yar seversen,
Kalkmaz döşşeğe uğra.
Yonca altını süpürdün.
Bağdaş kurdun oturdun.
Yarim gurbete gitmiş,
Tellal vurun getirin.
Güvercin göğsü beyaz.
Ayrı düştük biz bu yaz.
Hakikatli yar isen,
Ön sayfaya beni yaz.

Gaynanamın Fesine

Gaynanamın fesine,
Yama vurdum tersine.
Gaynanamı govaladım,
Tavuklar kümesine
Hop gaynana gaynana,
Ben oğlanla yan yana,
Sen gapı dışarı gaynana
Dolaba fincan goydum,
İçine mercan goydum.
Gaynanamın adını,
Kuyruksuz sıçan goydum.
Hop gaynana gaynana,
Ben oğlanla yan yana,
Sen gapı dışarı gaynana
Tüfekdeki fişşekler,
Yüklükdeki döşşekler.
Gaynanamdan gıymatlı,
Ahırdaki eşşekler.
Hop gaynana gaynana,
Ben oğlanla yan yana,
Sen gapı dışarı gaynana
Ovaların darısını,
Yel aldı yarısını.
Gaynanamın dilini,
Soksun eşşek arısı.
Hop gaynana gaynana,
Ben oğlanla yan yana,
Sen gapı dışarı gaynana

Maniler

Asmalar çardak üstü.
Gözel yar bana küstü.
Ne kadar küsmüş olsa,
Gelecek akşam üstü.
Koca cami çarşısına,
Çıkıp baktım karşısına.
Ne hikmettir bayılırım,
Patlıcan turşusuna.
Adanın gözeline,
Yandım ince beline.
Dünyanın gözelleri,
Su dökemez eline.
Alçacık duvar üstü,
Mendilim suya düştü.
Eğildim alam diye,
Anam aklıma düştü.
Aldır yüzüğün kaşı,
Sızlar ciğerim başı.
Yar aklıma düştükçe,
Durmaz gözümün yaşı.
Al elma kızıl elma,
Derdime derman olma.
Gönderdim yare seni,
Sakın geceye kalma.
Al hâre, yeşil hâre,
Ciğerim oldu pare.
Benden selam götürün,
O elâ gözlü yare.

Altımızda al halı,
Üstümüzde hurma dalı.
Yardımcımız olsun hep,
Bizim Hazreti Ali.

Altında atı gözel,
Üstünde boyu gözel.
Komşudan nâmın aldım,
Meclisde huyu gözel.

Altınım tabak oldu.
Yüreğim harap oldu.
Varacaktım ben sana,
Düşmanlar sebep oldu.

Altın idim pul oldum.
Yar yoluna kul oldum.
Kuş dili bilmez idim,
Bülbülden yoksul oldum.

Ateş yanar kül olur.
Bahçede bülbül olur.
Bir kere seven beni,
Açılmış bir gül olur.

Dam başında tel elek,
Konuşurdun gülerek.
Yakdın yandırdın beni,
Sen içime girerek.

Bacalarda bal kabak,
Açılır tabak tabak.
Kız beni beğenmedin,
Vardığın mataha bak.

Karanfilim boy verir.
Yarim göbek koy verir.
İki gönül bir olsa,
Eller ne edebilir?

Ak koyun melemesin.
Mor menekşe yemesin.
İki gözüm dört oldu,
Yoluna baka baka.

Altın tabak olsaydım.
Yar önüne konsaydım.
Yarım saat takınmış,
Kordonu ben olsaydım.

Ay giz saçın iki kat.
Kes birini bana sat.
Benden başka seversen,
Gakmaz döşeklere yat.

Altın yüzük var benim,
Barınağıma dar benim.
Senirkent'in içinde ,
Elâ gözlü yar benim.

Ennen kahve içmez mi?
Ciğerciği pişmez mi?
Yavrusu burda kalmış,
Hiç aklına düşmez mi?

Araba gider ırmağa,
Söğüt dalı kırmağa,
Gümüş yüzük yaptırdım,
Sağ kınalı parmağa.

Arpa ektim daşlığa.
Güneş çıktı kuşluğa.
Buyrun ekmek yiyelim,
Dayanılmaz açlığa.

Asmalar çardak üsdü,
Güzel yar bana küstü.
Ne kadar küsmüş olsa,
Gelecek akşam üsdü.

Ata binmiş gidiyor.
Ata neler ediyor.
Yeni yolun tozları,
Yari berbat ediyor.

Bahçelerde mor çiçek,
Bir bıçak getir biçek.
Bu köyde güzel çoktur,
Hangisinden vaz geçek.

Dam başında yatıyor.
Yorgan göbek atıyor.
Gelme yarim yanıma,
Bıyıkların batıyor.
Geline bak geline,
Gına yakmış eline.
Gelin küsmüş gidiyor,
Bubasınm evine
Harımlarda muşmula,
Muşmulayı taşlama.
Karşıdan yar gelince,
Ah demeye başlama.
Ak yaka mavi yaka.
Tevekkül oldum Hakk'a
Sevip de alamayan,
Ben evlendim diyemesin.
Altın tabakta hıyar,
Boyun boyuna uyar.
İkimizde bir boyda,
Ayırmaya kim kıyar.
Bostana bak bostana,
Sedef diktim fistana.
Canlarım gurban olsun,
Kendin bilen insana.
Cüzdanı serdim daşa,
Gören gözler kamaşa.
Öyle bir yar aldım ki,
Görenler desin yaşa.
Az sıcak aşın olsun.
Kavgasız yaşın olsun.
Bu dünyada doğruluk,
Senin yoldaşın olsun.
Ateş yanar kül olur.
Bahçede bülbül olur.
Bir kere seven beni,
Açılmış bir gül olur.

Bahçalarda boz yılan,
Yürür giden tuz ilen.
Bizim gibi var mıdır?
Bostanı gök bozulan.
Badılcanı doradım,
Doradım da vurmadım.
Kendim serbest olunca,
İftiraya uğradım.
Bahçelerde mis koku.
Al şu mektubu oku.
Sen orada ben burda,
Gözüme girmez uyku.
Ayva dalı yerdedir.
Yar eviniz nerdedir.
Eller ne derse desin,
Gönüller bir yerdedir.
Deniz dibi muşamma.
Hacılar gider Şam'a
Her negiyse yakışır,
Elâ gözlü paşama.
Derelerden su gelir.
Güllerden koku gelir.
İftarda çok yiyince,
İnsana uyku gelir.
Develer gatar gatar,
Eşşeği suya batar.
Her genç gızın goynunda,
Yeleli aslan yatar.
Dolavda kara kedi,
Ağzında keklik eti.
O yar benim olmazsa,
Yıkarım memleketi.
Dut ağacı değilim.
Eğil bir yol öpeyim.
Can alıcı değilim,
Eğil bir de göreyim.

Ekin dibinde söğüt,
Belinde gümüş divit.
Yarin küçük derlerse,
Al kucağında büyüt.

Ekin ektim yollara,
Yoldurmadım ellere.
Küçük yaşta yâr sevdim,
Bildirmedim ellere.
Gülüm kurutmam seni,
Suda çürütmem seni.
Senelerce görmesem,
Yine unutmam seni.

Güvercin havadadır,
El yetmez yuvadadır.
Sağ elim yar koynunda,
Sol elim duadadır.
Güvercin kesdim kansız.
Gaşım gakmıyor sensiz.
İlan aksın goynuma,
Nasıl duruyon bensiz?

Hiç dedi kodu yapma,
Bu fena yola sapma.
Azıcık aşın olsun,
Kötü yollara sapma.
Kiraz dalı kırıldı.
Altında sular duruldu.
Ellerin yari geldi,
Benim boynum buruldu.

Koca cami çarşısına,
Çıkıp baktım karşısına.
Ne hikmettir bayılırım,
Patlıcan turşusuna.
Menekşeden lâleden,
Gökyüzünde hâleden.
Namuslu kız istiyorsan,
Al bizim sülâleden.

Nar dibinde nar durur.
İçerim yanar durur.
Koy verin arkadaşlar,
Sevgilim arar durur.
Enip gelir doğrudan.
Kimdir gönlünü ağrıdan?
Bir selam ver öyle geç,
Büyüdün mü Tanrı'dan?

Gönlünde var bir emel,
Bu emel ömre bedel.
Talihim açılacak,
Senin falın çok güzel.
Geline bak geline,
Gına yakmış eline.
Gelin küsmüş gidiyor,
Bubasının evine.

Giden gemi durur mu?
İskeleyi bulur mu?
İkimize bir yasdık,
Acep nasip olur mu?
Elimde sarı kâğıt.
Ağlarım saat saat.
İşte ben gidiyorum,
Sen otur rahat rahat.

Gidiyor uzaklara,
Tutuldum tuzaklara.
Seni kimler doğurmuş,
Sığmayan kucaklara.
Kuş geldi eder figan,
Figanı bana beyan.
Senden başka yar sevmem,
Müslüman isen inan.

Harımlarda muşmala,
Muşmalayı taşlama.
Karşıdan yar gelince,
Ah demeye başlama.

İpek çorap dize dek.
Gelsem yarim bize dek.
Sana çorap öreyim,
İlkbahardan güze dek.
Kömür yandı köz oldu.
Hakkımızda söz oldu.
Yare kötü dediler,
Yüreğim göz göz oldu.
Mektup yazdım Kore'den.
Dağlar kalksın aradan.
Dua et sevgilim de,
Kavuşdursun yaradan.
Soldurdum sümbülümü,
Uçurdum bülbülümü.
Eğer ki ben ölürsem,
Yar kaldırsın ölümü.
Gül dalını eğer mi?
Ucu yere değer mi?
Sende gönlü olmayan,
Böyle boyun eğer mi?
Fırın üstünde fırın,
Duyun gomşular duyun.
Bir güzel seviyorum,
Çaresini siz bulun.
Gel derim gelmem dersin.
Gül derim hiç gülmezsin.
Sorsam gönlün bende mi?
Vallahi bilemezsin.
Gökten uçan teyyare.
Selam söyle o yare.
Benden ona fayda yok,
Bulsun başına çare.
Ekinler ekilirken,
Dibine dökülürken.
Kız saçından üç tel ver.
Kefenim biçilirken.

Köprü altında kazık.
Kaynanam ölmüş yazık.
Kaynanama acıma,
Bir top kefene yazık.
Mail oldum sesine,
Bayıldım cilvesine.
Ben yarime kavuştum,
Darısı cümlenize.
Karşıda oturanlar,
Derdimi artıranlar.
Bana akıl dey verin,
Zevdadan kurtulanlar.
Karşı karşı evimiz,
Ne çok bizim sevimiz.
Bu sevi böyle giderse,
Çatlar ölür birimiz.
Leblebi goydum tasa,
Doldurdum basa basa.
Gözellikte dengin yok,
İç barmak boyun gısa.
Sarı kavun dilimi.
Kim ağlattı yarimi?
Gülümü ağlatanlar,
Göze alsın ölümü.
Rafa bir fincan goydum,
İçine mercan goydum.
Yarin geldi diyenin,
Uğruna bir can goydum.

SÜTÇÜLER

Dam Başında Ziniler.

Dara başında ziniler.
El vurmadan iniler.
Gurbetteki yarimin,
Kulacığı çiniler.
Ata binmiş ağa olur.
Atın önü dağ olur.
Boynu saatli yarim,
Cilvesi bana olur.

Bu Tarla Uzun Tarla

Bu tarla uzun tarla.
Parla sevdiğim parla.
Uzaktan yakına gelemezsen,
Yakından uzaktan mendil salla.
Yılana bak yılana,
Kıvrım kıvrım dolana.
Ben yarimi yitirdim,
Müjdem var bulana.

Çeşmeden Dudu geçti.
Elini yudu geçti.
Çeşmem seni yıkarım,
Dudum ne dedi geçti.

Çıktım çeşme başına,
Yazı yazdım taşına.
Sevda nedir bilmezdim,
O da geldi başına.

Karataş boyanır mı?
Öpsem yar uyanır mı?
Sen orada ben burda,
Buna can dayanır mı?

Arap Oğlunun Gelini

Arap oğlunun gelini,
Ambara dayamış belini.
Kırar kambur belini.

Hey nazlara nazlara,
Yem atalım kazlara.
Kazlar yemi yer iken,
Sarılalım kızlara.
Çarşıda edik kaynana.
Dişleri gedik kaynana.
Oğlun kiraz getirmiş,
Yedik bitirdik kaynana.
Aynaya bakar, tuvaleti yapar.
Şöyle böyle göbek atar.

Goca Ceviz

Goca ceviz, goca ceviz ey yah.
Birin girdim, birin gavuz eyyah.
İnce boylu gara yağız eyyah.
Bizim köyün yiğitleri, eyyah eyyah...
Şu ovanın sivri sazı ey yah.
Dibine yumurtalar kazı ey yah.
Ali Bey'in küçük kızı ey yah,
Hem severler hem döverler ey yah ey yah.

Yayla Yolları

Söğüt dibine vurdum koyunu.
Mor menekşe gibi bükmüş boynunu.
Uyumuşum uyandıran olmamış,
Cennet köşkü sandım yârin koynunu.
Bülbül ötmez viran bağlar içinde.
Yeşil çimen biter bağlar içinde.
Bir yiğidin sevdiğini el alsa,
Boynu bükük gezer eller içinde.
Mahpushanelerde kandiller yanar.
Kandilin şavkına bülbüller konar.
Konma bülbül gönlüm şen değil,
Benim gibi eller zindanda değil.

Makmara

Makmara'ya giderken,
Yolda bayram ederken.
İkimizi görmüşler,
Dağda davar güderken.
Makmara'nın belenleri,
Ben bilemiyom gelenleri,
Acep nere koyarlar?
Yar yoluna ölenleri.
Makmara'nın taşlarına,
Kuşlar konar başlarına.
Yandım yandım kül oldum,
Huriye'nin kaşlarına.

Köyüm

Köyümüzün yolu yoktur.
Yolu çamur, gelmez doktor.
Bu cahillik bana haktır.
Ben köyümün delisiyim.
Köyümün her yanı kaya.
Vilayete indim yaya.
Benim yaram derin yara,
Ben köyümün delisiyim.
Derler bura çıkmaz sokak.
Bize bunu görmüştür Hak.
Canımıza dedi bu tak.
Ben köyümün delisiyim.

Gelin

Bahçede gördüm seni.
Gül ile sevdim seni.
Öpmeye kıymadım da gelin gelin gelin ...
Verdim ellere seni gelin gelin gelin ...
Bahçede hanım eli.
Oldum derdinden deli.

Öpmeye kıymadım da gelin gelin ...

Verdim ellere seni gelin gelin gelin ...

Ak oğlak körpe oğlak.
Şalvarı var dört ulak.
Kız sen de mi görüktü da gelin gelin

Gördüğüne vurulmak gelin gelin gelin ...

Kara Dane

Haymana dedikleri bir kara dane.
Çek herif bıçağını çık meydana.
Ay gelin hele hele ben yandım.
Ay oğlan oynayışına bayıldım.

Kuzca'nın içinde vardır bir harap.

Arkadaşım s o r a r s a n ı z Parmaksız Arap

Ay gelin hele hele ben yandım.

Ay oğlan oynayışına bayıldım.

Kuzca'nın içinde oldu bir oyun.
Orada keserler kurban koyun.
Ay gelin hele hele ben yandım.
Ay oğlan oynayışına bayıldım.

Allı Dudu'm

Dere boyladı beni.
Gören ağladı beni.
Sarhoş yârim vaz geçmiş,
Meram bağladı beni.
E.E. Emma ya.

Dere beni boylama.
Kömür gözlüm ağlama.
Benden sana medet yok,
Bana gönül bağlama.
E.E. Emma ya.

Ay benim allı Dudu'm.
Akşama gel mi dedim?
Kapılar durur iken,
Bacadan in mi dedim?
E.E. Emma ya.

Dün gece düğündeydim.
Kuzcalı Köyü'ndeydim.
Anam beni sorarsa,
Kızların yanındaydım.
E.E. Emma ya.

Alaçanak

Karşıda oturanlar,
Derdimi artıranlar.
Bana bir öğüt verin ey ağam!
Bu dertten kurtulanlar.

Karşıda gördüm seni,
Gül ile sevdim seni.

Sevmeye kıymaz idim ey ağam!

Ellere verdim seni.

Şu dağın ardı pazar,
Pazarda yârim gezer.
Gelin olacak kızın ey ağam!
Aklından neler geçer.

Şu dağlar ulu dağlar,
Çiçeği dolu dağlar.
Şurda bir garip ölmüş ey ağam!
Kimi var kimi ağlar.

Koyun Kuza

Koyun kuzu meleşiyor.
Herkes gülüp oynaşıyor.
Benim bahtım ne karaymış,
Dilden dile dolaşıyor,
Vay aman aman aman aman
Çok seviyorum ayrılamam, ayrılamam vay.

Gurbet acı geldi bana,
Buna nasıl can dayana.
Kuşlar döndü yuvasına,
Ağlasam da sızlasam da dönmez geri,
Vay aman aman aman aman
Çok seviyorum ayrılamam ayrılamam vay.

İki Oyun

Gümüş ırbığıdım, kaynadım taştım.
Kıymeti bilinmez yerlere düştüm.
Kuru kavak idim yere yıkıldım,
Allah izin verdi gene dikildim.
Aşan bilir karlı dağın ardını,
Çeken bilir ayrılığın derdini.
Aşağıdan gelir devenin göçü,
Nerelere gittin canımın içi.
Ne diyeyim anam kaderim imiş,
Sabıra varalım Allah ne demiş.

Maniler

Patlıcana su saldım.
Kendim uykuya daldım.
Taksiler düüt dedikçe,
Musa'm geliyor sandım.
Hacı Aliler Köyü kayrak.
Çekilmiş allı bayrak.
Bacısını vermeyen,
Kör Iraz denen hayrat.
Davarları feyledim.
Kaklıkları eyledim.
Fidan boylu Fatime'm,
Yeni verem bağladım
Direkleri çatalım.
Tüfekleri atalım.
Fidan boylu Fatime'yi,
Koç Murat'a satalım.
Ay doğar sini gibi.
Sallanır selvi gibi.
Ben yarimi tanırım,
Isparta gülü gibi.
Halı dokuma halı,
Yarin yollarına,
Her rengini koydum,
Halının dallarına.
İndim dereye durmuya
Zeytin dalı kırmıya.
Vardım seni almıya,
Başladı ağlamıya.
Damdan dama ip serdim.
İpe mendil serdim.
Gidi doyusun kızı,
Candan yürekten sevdim.
Isparta dağları buğanak.
Kız saçların sıvanak.
Yârin elinden gidiyor,
Gözünü aç avanak.
Karakolda ayna var.
Kız kolunda damga var.
Yürüyüşünden bellidir,
Sende kara sevda var.
Seni görmeye geldim.
Halin bilmeye geldim.
Hoca geliyor hoca,
Elinde sarı bohça.
Denize düştüm derin.
Yüzüne çıktım serin.
Kızlara tuzak kurdum,
Tutulan taze gelin.
Allı basma giydirin.
Gelini ata bindirin.
Gök Müdür'ün evinin,
Sofasına indirin.

Öküz koştum sabana.
Boynuzlan yabana.
Anan seni verecek,
Dağda gezen çobana.
Gurbet ele giden,
Kız yiter gider.
Anayı babayı,
Terk eder gider.
Çifte davullar vurdurdum.
Kınalı bayrak kaldırdım.
Kınamayın komşular,
Kademsiz gelin indirdim.
Ötekanın ardıcı,
Kınalı parmak ucu.
Bakın nasıl oynuyor,
Gelinlik iki bacı.
Karşıların ergeni.
Sağlam olur dirgeni.
Durun biz de görelim,
Damat ile gelini.
Karamık açıldı mı?
Kokusu saçıldı mı?
Al beni götür oğlan,
Ekinler biçildi mi
Dağda davar güderim.
Yalnızlıktır kederim.
Sevdiğimi verseler,
Kölelik de ederim.
İndim pınar akmıyor.
Saçım başım kalkmıyor.
Her çiçekler açılmış,
Yarim gibi kokmuyor.
Çıkarım kara taşa.
Yanarım çatık kaşa.
Benimle uğraşmayın,
Yine çıkarım başa.
Deresi kızıl akar.
Yalnızca kışın akar.
Sevdiğini verseler,
Oğlanlar takla atar.
Dağlarımız pek sarptır.
Yollarımız ıraktır.
Gelin olacak kızların,
İçi dolu meraktır.
Evleri var çatmalı.
Dama kurşun atmalı.
Şu güzelin uğruna,
Bir gün hapis yatmalı.
Ekini orak oğlan.
Tarlası ırak oğlan.
Beni sana vermezler,
Ayağı çolak oğlan.

ŞARKİKARAAĞAÇ

Müzik: Çevre genelde Konya, Ankara, Burdur,yöresinin müziği etkisinde kalmıştır. Bunlar (Mevlana, Aslan Mustafa, Çiftetelli, Misket, Anamur Yolları, Çiçekdağı, Develi vs.)

Halk Oyunları: Halk oyunlarında da Konya Kaşık Havalan ve Burdur yöresinin etkisinde kalmaktadır. Sadece Karayaka yöresinde Deve Oynatma Oyunu mevcuttur. At yarışları düğünlerde yapılırdı. Karşılığında düğün sahibinin koyduğu hediyeler kazanılırdı. Yörede cirit hakkında bir bilgi yoktu.

ULUBORLU

Bu bölümde Uluborlu'da eskiden beri söylenmekte olan mahallî türkülerden bazılarını, özellikleri dolayısıyla anlatıyoruz.

Emine

Kanlık yolu saza benzer.
Emine'm geliyor naz ile,
Ak gerdanı buza benzer.
Emine'm gelinlik kıza benzer.
Oynattık cura, saz ile.
Emine'me doyamadım.
Kâkülüne koyamadım.
Bağ karığında yunamadım,
Emine'm geliyor naz ile,
Oynattık cura, saz ile.
Ana beni kız mı sandın?
Geceyi gündüz mü sandın?
El lâfına nasıl kandın?
Emine derler adıma,
Doyamazlar tadıma.

Gül Kuruttum

Gül kuruttum, gül kuruttum.
Yari dizimde uyuttum.
Yar söyledi ben unuttum.
Ak akabince coştu gönül.
Yardan ayrılması müşkül.
Gül ezerler,gül ezerler.
Gülü tabağa dizerler.
Güzeli candan severler.
Nakarat
Kırmızı gül her dem olur.
Her dertlere melhem olur.
Gül yanaklı sevgilim de,
Benim için derman olur.
Nakarat
Evlerinin önü hamam.
Üstünde kubbesi tamam.
Yarim on beşinde tamam.
Nakarat

Dayımın Oğlu

Dereköy'ün kızları,
Sürmelidir gözleri.
Sürmesine bakarken,
Yitirdim öküzleri.
Dayımın oğlu
Dayımın oğlu güzel,

Elleri uçkur çözer.

Ovanın ortasında,
Mor mintan arkasında.
Ben yarimi yitirdim,
Şu dağlar arkasında.
Dayımın oğlu,
Ben yandım işliğine.
Kesede beşliğine.
Başında yazma benim.
Kalmadı sabrım benim.
Ak gerdanın altına,
Kazılsın kabrim benim.
Dayımın oğlu
Dayımın oğluna vay,
Sarıldım boynuna vay.
Ay doğar elek gibi.
Gün doğar melek gibi.
Kızlar bir şey saklamış,
Turfanda kelek gibi.
Dayımın oğlu
Dayımın oğlu güzel,
Elleri uçkur çözer.

Kaleden indim düze,
Gönül verdim o kıza.
On sene hizmet ettim,
Elâ gözlü bir kıza.
Dayımın oğlu
Ben yandım işliğine.
Kesede beşliğine.
Kaleden indim yayan,
Eteğim doldu payam.
Sürmeli kız geliyor,
Dayan yüreğim dayan.
Dayımın oğlu
Ünledim Gülsüm diye,
Uçkuru çözsün diye.

Samancılar

Samancılar gelmez oldu samandan.
Gözlerimiz görmez oldu dumandan.
Hûda Hanım sekip gelir Gönen'den,
Kalk kaçalım diyen dilleri yeter.
Yastık yerine tombul kolları yeter.
Gözlerim yoruldu yollar bekledim.
Yüreğim yanıyor, seni özledim.
Şimdi gelir diye pek de gözledim.
Beri gel, beri gel diyen dillerin yeter.
Yastık yerine beyaz kolların yeter.

Can Ali

Nedir halin diyen yok?
Elma attım yiyen yok.
Sevda bir ateş gömlek.
Bizden başka giyen yok.
Makarada ipliğim.
Sürmeli gözlü kekliğim.
Hamamdan mı gel iyon?
Hangi yolu bekleyim.
Elma attım geline,
Gelin almaz eline.
Düştüm sarhoş diline.
Sarıldım ince beline.
Gül aldım dirhem ile,
Ölüyom verem ile.
Buna can mı dayanır?
Ayda bir selâm ile.
Elma attım duvara,
İndi gitti pınara.
Şimdiki kızlar fındıkçı,
Ne haltetsin zampara.
Elma attım denize,
Geliyor yüze yüze.
Selam edin o kıza,
Akşam tez gelsin bize.

Konyalı

Enfiyem var yanyadan,
Süngün geldi Konya'dan.
Konyalı benim olmazsa,
El çekerim dünyadan.

Sarı gülüm perende,
İnsaf senin nerende.
Sen de kabahat yoktur,
Sana gönüJ verende.

Kürk giymedim boyunca,
Sarmadım boyunca.
Saranlara aşk olsun,
Yastığa baş koyunca.

Sarı gülüm var benim.
Ne çok sabnm var benim.
Ölüm var, ayrılık yok,
Böyle kavlim var benim.
Hocam damda geziyor.
Yare mektup yazıyor.
Hocanındır Konyalı
Mahalleli seziyor.

Ay Hamamcı

Ay hamamcı, vay hamamcı,
Hamamına güzellerden kim geliyor aman?
Ne bileyim ay efendim?
Günde yüz bin can geliyor aman.
Vardım hamam kapısına,
İndim attan aşağı aman.
Al kadifeden yorganı var,
Ferraceden döşeği aman.
Girdim yarin bahçesine,
Gülleri var fincan gibi aman aman.
Gerdanında üç beni var,
Her biri mercan gibi aman aman.

Hekimbaşı hekimbaşı aman aman,
Nedir bu derdin çaresi?
Bir yanımdan kurşun yedim,
Bir yanımda hançer yarası aman aman.

Gıcır Gıcır Gelir

Gıcır gıcır gelir yârin kağnısı.
Ben de bilmem benim yârim hangisi
İnce belli, fidan boylu kendisi.
Aman ömrüm palazı
Öldürdün beni, soldurdun beni.
Yosmanın kızı, etme bu nazı,
Gel bize bazı bazı
Salın da boyunu göreyim aman
Ben aşkından öleyim aman.

Kahve

Kahve Yemen'den gelir
Bülbül çimenden gelir.
Şu Borlu'nun kızları,
Her gün hamamdan gelir.
A gülüm, a paşam, gel akşam.
Oynatırız her akşam.
Kahve Yemen'siz olmaz.
Bülbül çimensiz olmaz.
Ak topuk beyaz gerdan,
Her gün hamamsız olmaz.

Nakarat
Kahve bezerip gelir.
Yanağı kızarıp gelir.
Şeftali vermeyen kızlar,
Günah kazanıp gelir.
Nakarat
Kahve Yemen'i neyler.
Bülbül çimeni neyler.
Ak topuk, beyaz gerdan,
Her gün hamamı neyler.
Nakarat
Kahvenin tel velisi.
Oldum güzel delisi.
Güzeller kol kol olmuş,
Sevilir cilvelisi.
Nakarat

Yılan Aktı Kamışa

Yılan aktı kamışa,
Su kâr etmez yanmışa.
Mevlâm sabırlar versin,
Eşinden ayrılmışa.
Yılan aktı gazele,
Sevim düştü güzele.
Vallah billah rızam yok,
Yarim ile gezene.
Ben yarimden geçemem,
Onsuz sular içemem.
Ben o yari görmezsem,
Akla kara seçemem.

Damdan Dama İp Gerdim

Damdan dama ip gerdim.
İpekli mendil serdim.
Elin oğlu nem benim,
Canı gönülden serdim.
Pek sevdim ayrılamam.
Korkarım sarılamam
Gül gibi nazik o yar,
Böylesini bulamam.
İpekli mendili var.
Beyaz tombul eli var.
Görüşen ayrılamaz,
Bülbül gibi dili var.
Bahçenizde gül var mı?
Gül dibinde yol var mı?
Akşem eve gelecem,
Gizlenecek yer var mı?
Bahçelerde mor meni.
Verem ettin sen beni.
Nasıl verem olmayım,
Eller seviyor seni.
Su kenarı saz olur.
Gül açılır yaz olur.
Ben yarime gül demem,
Gülün ömrü az olur.

Serenler

Serenler, serenler yüksek serenler,
Ben gidiyorum, mamur da kalsın viranlar.
Ahret hakkın helâl edin yârenler.
Yemedim elmanı ağılar olsun.
Almadım çevreni sandıkta dursun.
Şu Borlu'nun köprüsünü sel aldı.
Sohbet efeleri dört yanımda yer aldı.
Bu dünyada öpülmedik kim kaldı?
Biz kendi yaramızı saranlardanız.
Bir ahbap yoluna ölenlerdeniz.
Evlerine varamadım gazelden.
Başımı alıp çıkamadım güzelden.
Seviyorum ben seni ta ezelden.
Dolandım dağlan kar bulamadım.
Kendime münasip yar bulamadım.

Elmas

Kalk gidelim Elmas'a
Yollar çamur olmasa.
Yatsam yârin dizine,
Üç gün sabah bulmasa.
Ekin ekili kaldı.
Saban dikili kaldı.
Ak gerdanın önünde,
Boynum bükülü kaldı.

Eğdim kiraz dalını.
Sevdim beyaz gelini.
Gelin ömrün çok olsun,
Bildin bekâr halini.
Ay doğar aşmak ister.
Al yanak yaşmak ister.
Benim biçare gönlüm,
Yâre kavuşmak ister.

Çoban

Şu karşıki dağda bir kuzu meler.
Kuzunun feryadı bağrımı deler.
Öğürden ayrılan böyle mi meler?
Meleme kuzucuk vaz geç eşinden.
Gel koyun seni ben yaylama çekeyim.
Ak mermer üstüne tuzun ekeyim.
Kuzun yoksa sana kuzu yakayım.
Meleme kuzucuk vaz geç eşinden.
Gel koyun seni ben yaylana çekeyim.
Mor, sarı çiçekli yayla bulayım.
Ak billur çaylardan seni sulayım.
Meleme koyun gel, vaz geç yavrundan.
Seni güden çoban böyle gütmesin.
Viran bahçelerde bülbül ötmesin.
Kimse kuzusundan ayrı düşmesin
Meleme koyun gel, vaz geç kuzundan.
Karakoyun koyunların benidir.
Bir ah çeksem dağı taşı eritir.
Ağlatsam kavalı şimdi yeridir.
Meleme koyun gel, vaz geç yavrundan.
Elifin yaylası ardıç kokulu
Çiçekler açılmış morlu, sarılı.
Alabaş erkeçli, binbir sürülü.
Meleme koyun gel, vaz geç eşinden.

Bitli Çoban

Çoban oturmuş da kavalın yağlar.
Kavalın ucuna karanfil bağlar.
Malım dediği hep şu yüce dağlar.
Varman kızlar, varman bitli çobana,
İlle kavurması tatlı çobana.
Çobanın gezdiği yazı değil mi?
Beş aydır yunmadık yüzü değil mi?
Yatağa girmedik dizi değil mi?
Nakarat
Çobanın yatağı dağın eteği.
Yaranı, yoldaşı sürü köpeği.
Malım dediği de kirli yapağı.
Nakarat

YALVAÇ

Manila:

Yeşil yaprak sarması.
İçindedir kıyması.
Herkese nasip olmaz,
Sevdiğine varması.
Kayınnan kazan karası.
Oğlu da çilbir tavası.
Kayınnamı Allah alası
Oğlu da bana kalası.

Koca kapının kanadı.
Üstüne bülbül dünedi.
Ben İbrem'e gocaya varınca,
Herkes beni kınadı.
Evimizin önü erik.
Kimi olgun kimi koruk.
Benim kocam oluverdi,
Onun için boynum buruk.
Pazarmahalle dibeği.
Kör Faden'in göbeği.
Emine mi sorarsan,
Hamza Bey'in böbeği.
Bisiklete binersin.
Bizim orda inersin.
Eğer annen sorarsa,
Teker patladı dersin.
Kayınnamı netmeli?
Kaynar kazana atmalı.
Kayınnam yandım dedikçe,
İnada kütük atmalı.
Harmana koydum yabayı.
Dolaştım yadı yabanı.
Ahirimde olamadım,
Yavruların çobanı.
Yabanı aldım sırtıma.
Sicimi soktum belime.
Anam babam ölmüş,
Giremem evime.
Pencerede üç oğlan.
Cigaranı iç oğlan.
Benden sana fayda yok,
Bu sevdadan geç oğlan.
Pencerede alım va.
Boğazımda şalım va.
Ben nideyim dul herifi,
Benim gonca gülüm va.
Düz ovaya kum çeker.

Emine 'yi sorarsan,
Yalvaç'a ah çeker.

Bir Türkü

Penceresi perdeli.
Çiçek açtı zerdali.
Kadıoğlu'nun kızı Ş ay este,
Sevdalandı on beşinde.
Sandığımı açamadım.
Çeyizimi seçemedim.
Büyük yerden kız alması,
Bahasını biçemedim.
Arıklar otlanıyor.
Şayeste adın paklanıyor.
Kerimoğlu'nun eve,
Nikahsızlar toplanıyor.
Ağılın önünde durdum.
Kepeneği yere koydum.
On sekiz kızın içinde,
Şayeste'me vuruldum.

Gelin Okşaması

Dambaşında delik testi.
Deliğinden yeller esti.
Senin anan sana küstü.
O da gelin oluyor.
Yarın allar geyiyor.
Kahır evine varıyor.
Dut ağacı buğum buğum.
İçerisine oldu düğüm.
O da gelin oluyor.
Yarın allar geyiyor.
Kahır evine varıyor.

Atladım çıktım eşiği.
Sufrada kaldı kaşığı.
Ay evlerin yakışığı.
O da gelin oluyor.
Yarın allar geyiyor.
Kahır evine varıyor.

Kestine gömdüm ocağa.
Patladı çıktı bucağa.
Gel dedim gelmez kucağa.
O da gelin oluyor.
Yarın allar geyiyor.
Kahır evine varıyor.

Baba bostanın bitti mi?
Dalları köken attı mı?
Yakan yerine yattı mı?
O da gelin oluyor.
Yarın allar geyiyor.
Kahır evine varıyor.

Ak güvercin kayar gelir.
Yavrulann sayar gelir.
Senin anan duyar gelir.
O da gelin oluyor.
Yarın allar geyiyor.
Kahır evine varıyor.

HALK OYUNLARI

Isparta'da eskiden yediden yetmişe hemen hemen her yaşta oynanan çeşitli oyunlar vardır. Çocuklar, gençler, kızlar ve kadınlar hatta yaşlıca insanlar kendine göre oyunları oynarlar. Bunlardan bazıları Met, Enik, Hotak, Kalem, Kazık, Tura, Yüzük, Testi Tutması, Esnaf, Dilsiz, Çatal-Matal Kaç Çatal, Taş Atması, Değnek, Ebe Beni Kurda Verme, Uzun Urgan, Gelin Almaca, Çıngıl Çıngıl, Ben Geldim Aç Kapıyı Bezirganbaşı gibi oyunlar.

Esnaf Oyunu:

Bu oyunlardan Esnaf Oyunu kış geceleri evlerde delikanlılar ve çocuklar oynarlardı.

Sekiz, on kişiden oluşan oyuncular, ebe seçilen bir kimsenin önünde halka şeklinde oturur. Aralarında taş saklama usulü tatbik edilerek, en sonda taş kimde kalırsa, o ebenin dizine başını koyup yatar. Arkasına bir post veya halı örttükten sonra ebe, öbürlerine duyurmaksızın yatanın kulağına, parola olmak üzere hangi sanat söylenecekse, o sanata ait aletlerden birini söyler. Meselâ helvacılık sanatı söylenecekse, yatanın kulağına bu sanata ait olanlardan birini, faraza "kürek" dedikten sonra aşikâr olarak belindeki turayı:

- Benim oğlum helvacıdır, ister buna bir dükkân diyerek yatağının arkasına vurur ve derhal yanındakine verir.

Orada bulunan diğer oyuncular da bir biri ardınca, o sanatta kullanılan ne kadar âlet varsa, birer tanesini söyleyerek vururlar. Eğer bu tarzda oyun devam ederken oyunculardan biri, ebe ile yatan oyuncu arasında kararlaştırılan parola âleti, mesela küreği söyleyiverecek olursa, yatan kalkar. Onun yerine kendisi geçer. İşte bu oyunda her sanata temas eden ve her sanatın bütün âletleri zikredilmiş olur.

Oyunun esas kuralı:

Parolayı yatan kimsenin seçmesi şarttır. Bundan mutlaka haberdar olmalıdır.

İlimiz halk oyunları yönünden çok zengin ve değişik özelliklere sahip bir yöre niteliği taşır. Coğrafî konumda görülen Anadolu'nun iç kesimlerini Akdeniz'e bağlama özelliği halk oyunlarına da yansıyarak bir geçiş yöresi özelliği taşımaktadır. İlin İç Ege'ye yakın bölümlerinde daha çok ağır zeybeklere rastlanır. Bu bölümün en belirgin özelliklerini taşıyan Keçiborlu ve çevresinde oynanan oyunlar bu türdendir. Zaman zaman kıyafetlerde de, Ege zeybek kıyafetlerine rastlanır. İl genelinde cepkenler kollu olduğu halde, bu yörede kollar açık ve üstten sallamalıdır. Oyunlarda kaşık kullanılmaz. İlin İç Anadolu'ya yakın bölümlerinde daha çok hareketli oyunlara rastlanır. Bu bölümün en belirgin özelliğini taşıyan Şarkikaraağaç ve Yalvaç yörelerinde hareketli oyunlarda kaşığın kullanılmaya başlandığı, bunun yanı sıra damak çatlatmanın önemli yer tuttuğu görülür.

İlin Akdeniz'e açılan kesimlerinde Teke oyunları hakimdir. Özellikle Sütçüler yöresi bunun tipik örneğidir. Bugüne kadar halk oyunlarının incelenmesi, bulunup çıkarılması konusunda tam ve yeterli bir inceleme yapılmamıştır. Bu nedenle oyunların, büyük bir bölümü ya bilenlerin sayısının gün geçtikçe azalması ya da köylerin sosyal yönden değişime uğraması sonucu ortadan kalkmaktadır. Teke Yöresi Millî Oyunlarının Milli Eğitime bağlı okullarımızda Halk Oyunları Ekipleri kurularak yaşatılması ve gelecek nesillere aktarılması konusunda sürekli çalışmalar yapılmaktadır.

Isparta çevresinde seyirlik oyunlar yönünden iki tür görülmektedir: Birinci oyunlar, ağır ve hızlı olmak üzere Zeybek oyunları, ikinci tür oyunlar da Teke yöresi oyunlarıdır.

Zeybek Oyunları: Zeybek türü oyunlar, daha çok dokuz aksak tartımlıdır. Oyunlar kol, bacak ve gövde hareketlerine göre düzenlenmiştir. Oyunlarda haykırışlar, birdenbire sıçramalar, yere el atma ve diz vurmalar görülür. Yörede ağır Zeybek olduğu gibi hızlı Zeybekler de görülür. Genellikle erkek oyunu olarak bilinen Zeybekler, yörede kadınlar tarafından da oynanır. Şarkikaraağaç ve Yalvaç yörelerinde parmak şaklatarak, damak çatlatarak, şişe çalarak oynanan ağır ve hızlı Zeybekler vardır.

Zeybek oyunları genelde yürümeyle başlar. Burada tartım bedene alınır. İkinci yürümeden sonra diğer hareketlere geçilir. Saldırma, atak hareketleri, diz üzerine düşme, diz üzerinde yürüme takip eder, oyun sona erer. Yörede oynanan ağır ve hafif Zeybek türü oyunlar şunlardır:

Serenler, Al Yazma, Kabir Arası (Kâzım ya da Kara Zeybek), Osman Zeybeği, Evlerinin Önü Mersin, Jandarma, Ağır Zeybek, Asi Zeybek, Sarı Zeybek, Ardıçtandır Kuyuların Kovası, Badılcanı Doğradım, Çayıra Serdim Postu, Ay Doğar Ayan Meyan, Haymanalı, Hatçem, Pembe Girebimin Oyası, Merdiven Altında Tavuk Gıdaklaması, Gelin-Kaynana Kavgası.

Teke Oyunları Teke, Türkmenlerin oynadığı oyunlardır. Isparta, Burdur, Antalya ilçe ve yörelerine yayılan Teke Türkmenlerine "Yörük" denir. Teke oyunları, Sütçüler yöresinde yaygın durumdadır. Bu oyunlar ile "Teke" adı verilen erkek keçiler arasında bağlantı vardır. Keçinin hareketlerini yansıtan oyun figürleri; sekme, arkaya dönerek kaçma, ani sıçrayışlar, tekenin kızdığı zaman kıç atışı şeklindedir.

Teke oyunları önce gurbet havası denilen uzun hava ile başlamakta, daha sonra yüksek bir hızla oyuna girilmektedir. Başlangıçta Yörüklerin parmaklarını gırtlaklarının üzerine bastırarak, bastırma güç ve yerlerini değiştirerek

çıkarttıkları sesin oluşturduğu boğaz havalarına da rastlanmaktadır.

Bölgesel sözlerin etkisi altında ezgi ile karışık bir söyleyişi ve ağlayışı yansıtan gurbet havaları Kerem, Garip Afşar ve ninnilerden oluşmaktadır. Ölçüler dokuz zamanlıdır. Bu havalardan sonra çok hareketli olan oyunlar sipsi eşliğinde çoğu zaman sözlü olarak oynanmaktadır.

Dımdan, Teke yöresinde zortlatmalardan daha hızlı oynanan kadın oyunlarının türüdür. Bu oyuna boğaz havası ile eşlik edilir.

Kadın oyun havalarına, aynı zamanda "Okşama Gerçi" adı verilir. Gönlüm, Gabardıç, Sağdıç Dolanması bu tür hızlı oyunlardır. Okşama, dizle yeri dövme, düşme figürleri ile Zeybek oyunlarını hatırlatmaktadır.

EĞİRDİR

Mahalli Oyunlar

a)Teke Zeybeği
1)Hatçem
2)Haymana'lı
b)Teke Zortlatması
1)Öküz Götü
2)Boğaz
3)Yayla Yolları
c)Ağır Zeybek
1)Al Yazma
d)Kıvrak Zeybekler
1)Serenler
2)Huriye Abla
3)Düz Zeybek
4)Sepetçioğlu
e)Kesinti Zeybek
1)Cezayir
2)Osman Zeybeği
3)Kabir Arası
4)Asi Zeybek
5)Barla Zeybeği
f)Kırık Havalar
1)Badılcanı Doğradım
2)Pembe Grebimin Oyası

İlçemizde mahalli oyunları 6 grupta toplayabiliriz. Bunlar her türlü eğlenti de zevkle çalıp söylenir ve oynanır. Her oyun en az iki kişiden oluşan grupla oynanır. Bu sayı yerin genişliği ile alakalıdır. Oyuncular en az 3 oyun sergilemek zorundadırlar. Maşalama da ise oyunlar ateş çevresinde dönerek sergilenir. Oyuncular büyük ve harman ateşinin yakınına ve uzağına hareketler yaparlar.

a)Teke Zeybeği Oyunları: Teke zortlatması oyunlarının ağırıdır. Oyunun en büyük özelliği oyuncuları el, kol ve ayak hareketlerinin uyumu içerisinde olmasıdır.

b)Teke Zortlatması Oyunları: Hareketlidir ve sağa sola zıplayarak, çökerek ve dönerek oynanır. Hareketler serttir. Bu sertlik ayaklara yansır. Çıkan ayak ritim sesleri oyuna değişik bir hava kazandırır.

Örnek :

Yayla Yolları

Yayla yollarında yürüyen gelin.
Allı şalvarını sürüyen gelin.

Ay gelin, ay gelin, ay gelin.
Aman, aman, aman, aman.
Yayla yollarında biter naneler.
İnce belli kız doğursun anneler.
Ben varmam oralıya,
Orada duralıya.
Allah nasip eylesin,
Davullu zurnalıya
Ünnedim Ayşe diye,
Odayı döşe diye.
Ünnedim Fatma diye,
Kaşlarını çatma diye.
Ünnedim Gülsüm diye,
Yanıma gelsin diye
Yayla yollarında menekşe açmış.
Sevdiğim o güzel ellere kaçmış.
Ben varmam inekliye,
Ortası sinekliye.
Allah nasip eylesin,
Davullu, dümbekliye.

c) Ağır Zeybek : Bu oyun hareketli ve sert olmayıp ağır ve yavaştır.

d)Kıvrak Zeybek: Bu oyunda topukların zemine sert şekilde vurması, yere tek ve çift diz çöküşleri, hızlı ve sık dönüşleri bulunur. Eğirdir ilçesinde ve köylerinde en sevilen Kıvrak Zeybek oyunu Serenlerdir.

Serenler

Serenler, serenler yüksek serenler,
Ben gidiyorum, mamur da kalsın viranlar.
Baş çeşmeden sular da içtim kanmadım,
Dokuz da yerimden kurşun yedim ölmedim.

e)Kesinti Zeybek: Bu oyunun müziği önce bir uzun havadır. Bu bölümde ölen bir yiğit efenin veya sevilen birinin ağıdı işlenir. Daha sonra pek hareketli olmayan bir zeybek oyununa bağlanır. Kıvrak zeybek ile ağır zeybek arası bir oyundur.

f)Kırık Havalar. Hareketli bir oyundur. İç Anadolu kaşık havasındadır. Kaşıkla oynandığı gibi çay bardakları ile de oynanır.

Seyirlik Oyunlar. İlçemiz ve yöresinde seyirlik oyunları düğünlerde, bayramlarda, misafirlikte, mesire yerlerinde, kısaca her türlü eğlenti ortamlarında oynanır.

Bunlar:

1- Arap Oyunu: İki türlüdür.

a) Ebe denilen iki kişi ellerini ve yüzünü siyah isle kapatır. Daha sonra derbeder bir kılığa bürünür. Elindeki sopa ve sırtındaki torba ile kişilerin oturduğu odaya veya meydana ansızın girer. Özellikle çocukları korkutucu olan bu oyunda herkes ebenin görünüşüne ve hareketlerine güler.

b) Bir kişi görünmeyen bir odada, elerini kimseden habersiz olarak isle boyar. Odaya giren bu kişi; habersiz kişilerin yüzlerini sever gibi yapar.

2-Deve Güreşi (Taklidi)

3-Bahtiyar Açma: Manice zengin, manici kadın çevresinde toplanan genç kızların birer küçük eşyalarını büyük bir tasın içine katar, katıştırır. Manici, tasın içinden "çek, çek" bağırışları ile birlikte eşyaları çeker. Bu arada bir mani söyler. Mani bittikten sonra eşyayı sahibine verir. O mani, o eşya sahibinin bahtına çıkandır.

Eğirdir Yöresinden Derlenen Türküler

Aşağı yürüme, yukarı yürü.
Ağustosta erir dağların karı.
Gayet güzel olsun ağamın yari.
Ben de seni bilemedim, başındaki puldan,
A yarim oynasın da oynasın.

Aşağı durmuş da gözleri ben de,
Sırmalı yazmalar yüzüne perde.
Görmeyip, g ö r m e y i p gördüğüm yerde,
Aklımın aldığı bulanık yerde,
Ay çocuk oyun görsün gözlerin.
Ay çocuk, oynayışına maşallah.

Bir Türkü ve Hikâyesi

Hükümetin önünden geçtim.
Kırmızılı şemsiye açtım.
Eniştemi görünce,
Yavuklumdan vaz geçtim.
Hop şinanay nay,şini, şini nay, nay.

Bu oyun Eğirdir'in öz müziğidir. Hükümet binası eskiden şimdiki tabakhane taraflarındaydı. Bir genç Bağlar tarafından bisiklet ile yağmurlu bir günde çarşıya doğru geliyormuş. Hükümetin önüne varmadan bu gencin baldızı, elinde şemsiyesi ile yolda bekliyormuş. Bunu gören genç, kızı bisikletin arkasına atar, hükümet binasının önünden geçerken (nişanlı kız) eniştesine belinden sarılır ve kendi ağzından mâni söylemeye başlar ve kız o anda eniştesine vurulur. Öykü böylelikle eskiden beri devam etmiş gelmiştir. Bu oyun Tek Zeybek şeklinde kadınlar ve erkekler tarafından oynanır.

Seyirlik Oyunlarımız:

1)İki Evlilik Oyunu
2)Pekmez Satma Oyunu
3)Kalaycılık Oyunu

1)İki Evlilik Oyunu: Eskiden köy odalarında oynanan oyunlardan biridir. Min der serilir. Üç kişi gönüllü seçilir. Bir erkek, iki bayan şeklinde. (Tabiiki bayanlar erkektir.) Erkek rolünde olan adam kadın kılığına girmiş adamların yanlarına yatar. Erkeğin ellerinden biri bir tarafında, kadın rolündeki şahsın eline bağlanır. Diğer eli de öbür kadın rolündeki kişinin eline bağlanır. Kadın rolündeki şahısların

yanlarında, tas, tasın içinde çaput (bez) bulunur. Bez ıslaktır. Erkek rolündeki şahıs işten gelmiştir. Yorgundur ve uyumak ister. Sağ tarafında kadın olan kişi (herif):

- Beni uyumak için mi aldın?

Der. Tasın içindeki bezi alır. Adamın yüzüne şaklatır. Adam sağ tarafa döner. Bu kez sol tarafındaki kadın seslenir:

- Beni alasıya kadar az mı arkamdan tazılar gibi koşturdun. Demek beni sevmiyorsun. Birinci karını seviyorsun.

Der. Öbür elindeki (tastaki) ıslak çaputu şaklatır. Bir o şaklatır, bir bu şaklatır. Derken adama gına gelmiştir. Adam ayağa kalkmak ister ama iki eli de kadınların ellerine bağlıdır. Tekrar yatağa yığılır. İki karılı kocanın öyküsüdür.

2)Pekmez Satma Oyunu: Yine köy odalarında oynanan oyunlardandır. Bu oyunu iki kişi oynar, iri yapılı adamın sırtına, ufak yapılı adamı, çocuk sarar gibi iple sıkıca sararlar. İri yapılı adamın sol elinde pekmez küpü, sağ elinde baston vardır. Köy odasında, pekmez satan adam şahısları teker teker dolaşır ve çağırır. "Pekmezci geldi. Pekmezlerim var." diye. Oturan kişilerden bir tanesine "pekmezlerimden tadar mısın?" der. O da parmağıyla elini tasa götürür ve parmağını ağzına sokar. Kötü bir şeymiş gibi yüzünü buruşturur. "Ne biçim pekmez bu be?" Der. Pekmezci de "Hadi be ordan. Sen ne anlarsın pekmezden?" der, azarlar. O sırada oturanlardan bir tanesi dışarıya çıkar ve ezan okur. Pekmezci de "Of yoruldum, namazımı bari kılayım" der. Üstündeki adam hâlâ sarılıdır. Pekmezci secdeye eğilip kalkarken arkasındaki adamın kafası ve alnını yere hızlı şekilde vurur ve bu arada etraftan gülüşmeler başlar. Bu oyun güldürü, eğlence oyunudur.

3)Kalaycı Oyunu: Yine köy odalarında oynanan seyirlik oyunlardandır. Burada da iki oyuncu olur. Etrafta seyirci olur. Usta-çırak şeklinde oynanan oyundur. Ustanın önünde bir leğen, yanında siyah kül, ustanın ceketinin kolları giyilmiş değildir. Çırak ustanın ceketinin kollarını aşağı-yukarı körük çeker gibi sallar ve ses çıkarır. Bu arada usta, leğenin içine siyah külü kor. Leğeni silmeye başlar. Körük devam eder. Usta, silmeyi bitirdikten sonra çırağına:"Çırak, çırak, bak nasıl olmuş kalayım, gel de bak" der. Bu arada usta siyah külü orada çırağın yüzüne sürer. Çırak leğeni eline alır. "Ustam, ustam, kalayın güzel olmuş. Ama senin için de benim gibi olmuş." der. Çünkü çırağın yüzü kapkaradır.

Goca Ceviz

Goca ceviz, goca ceviz ey yah.
Birin girdim, birin gavuz eyyah.
İnce boylu gara yağız eyyah.
Bizim köyün yiğitleri, eyyah eyyah...

Şu ovanın sivri sazı ey yah.

Dibine yumurtalar kazı ey yah.

Ali Bey'in küçük kızı ey yah,

Hem severler hem döverler ey yah ey yah.

Bu oyun Teke Zortlatması altında oynanır. İki ayak üzerinde, tekenin taştan taşa atlamasını andırır.

Pembe Grebimin Oyası

Pembe grebimin oyası,
Yüzüme vurdu boyası.
Alcem dedi almadı.
Allah'ından bulası.

Hadi güzelim bağa doğru,

O yâr açmış kollarını bana doğru.

Çalgılar

1)Bağlama

2)Cura: Küçük, tiz sazlardandır.

3)Kabak Kemane: Kabak oyulur. Keçi kılından yapılan iki kılın birbiriyle sürtüşmesiyle ses çıkarır.

4)Sipsi: Otantik ve ilkel bir teke nefesli bir sazdır. Kurşun kalem boyundadır.

5)Kaval

6)Def: İki elle çalınan, hayvan derisinden yapılan ritim sazdır.

7)Darbuka

8)Koltuk Davul

9)Düdük: Kartal kanadından yapılan ilkel sazlarımızdandır. Beş deliklidir.

GELENDOST

Özellikle düğünlerde kadınların ve erkeklerin oyunları ayrı olmasına rağmen, ritimlerinde benzerlikler bulunur. Yaşlılar ve gençler arasında oyun oynama farklılıkları ritim yönünden farklılıklar göze çarpar. Yaşlı erkekler Jandarma, Harman Dalı, ince Zeybek (Tavas Zeybeği), Sepetçioğlu, Söğüdün Güzelleri gibi ağır ritimli oyunlar oynarlar. Gençler ise Konyalı, Ankara Misketi, Çiçekdağı, Keklik gibi hareketli oyunlar oynarlar. Kadınlar ise, yaşlılar ağır ritimli, gençler ise Mezdeke ve Oryantal türü oyunlar oynarlar. Düğün salonlarında yapılan eğlencelerde, kadınlı erkekli oyunlar ve danslar oynanır. Bu oyunlar kendi aralarında çalınıp oynandığı gibi çalgı eşliğinde de oynanır. Yöre olarak Teke yöresi ve İç Anadolu bölgesinde (Konya) oynanan oyunların etkisi altında karışık oyunlar oynanır. Bölge olarak özel oyunları yoktur.

30-40 yıl önce düğünlerin bir hafta sürdüğü dönemlerde, at yarışları, cirit oyunları, güreş müsabakaları düzenlenir. Ödüller konulurdu. Bu müsabakalara çevre köylerden ve ilçelerden, bu işlerle uğraşanlar, özellikle davet edilirdi. Her günün eğlencesi ayrı olurdu. Yemekler ise bir hafta boyunca bu müsabakalara katılanlara yedirilirdi.

Günümüzde ise düğün süresinin ekonomik nedenlerle kısalması bu tür etkinlikleri ortadan kaldırmıştır. Sadece düğünlerde eğlenceler düzenlenir. Yaşlıların eski âdetlerin hasretini çektiğini görmekteyiz.

Yapılan eğlenceler günübirlik olup eski âdetler yapılmamaktadır. İnsanların zamanlarının ve ekonomik güçlerinin olmadığına yorumlanmaktadır. Nüfusun çokluğu, işsizlik ve bazı yörelerde iş çokluğundan kaynaklanan bu âdetler, zaman

içerisinde değişikliğe uğramaktadır. Öyle ki; 10 veya 20 sene sonra bugünkü âdetlerin yok olacağı kanısı hakimdir. Herkes günü kurtarmaya, günübirlik kazanıp yemeğe bakmaktadır.

GÖNEN

İnsanlarımızın ince ruhlu, duygulu, coşkulu insanlar olması folkloru her zaman canlı kılmıştır. Olaylar ve güzellikler karşısında hemen türkü veya mâni yakmasını bilirler. İlçede Gönen Zeybeği ve Efe oyunları ile Teke yöresi oyunları düğün ve bayramlarda çok sık oynanmakta, ince oyunları ise türküler eşliğinde balolarda oynanmaktadır. Sepetçioğlu, Harmandalı gibi oyunlar ilçemizde çok sık oynanan halk oyunlarıdır.

KEÇİBORLU

Halk Oyunları: İlçemiz merkez ve köylerinde halkın sosyal yaşantısını oluşturan örf, âdet, ve görenekleri, teknolojinin en ücra köylere kadar girmesiyle yozlaşmış ve unutulmaya yüz tutmuştur. Türkü, millî oyun, masal, efsane gibi edebî değerleri açısından çok zengin olan Teke yöresi, ilçemizi de etkilemiştir. Millî oyunlar genellikle zeybek ve Teke yöresi oyunlarıdır. Köylerde ise seyirlik oyunlar, hâlâ masala dediğimiz gecede sergilenmektedir.

At Yarışları : Eskiden bazı köylerde ve kasabalarda at yarışı olarak koşu, yürüyüş ve cirit gibi törenler düzenlenirdi. Fakat günümüzde sadece Ardıçlı Köyü'nde Yörük Festivali içinde at yarışları düzenlenmektedir. Eskiden köy düğünlerinde, köyün gençleri arasında güreş düzenlenirdi. Şimdi ise bu gelenek ve görenekler kaybolmaya yüz tutmuştur.

YENİŞARBADEMLİ

Çocuk Oyunları

a)Körebe Oyunu: Bir kişi ebe olur. Gözü bağlanır. Çevresindekiler ona değer, ebe diğerlerini kovalar. Ebe kimi yakalarsa, o ebe olur.

b)Iscak (Sıcak) Taş Oyunu: Bu oyun gece oynanır. Oyuna dahil olanlar iki gruba ayrılır. Taş ısıtılır. Uzak bir yere atılır. Oyun çevresindeki her taş ellenerek bulunmaya çalışılır. Taşı bulan grup, oyunu kazanmış olur.

c)Gıncırık: Önce bir göbek kazığı yere çakılır. On metre boyunda bir çam torusu kesildikten sonra kabuğu soyulur. Tam ortası, göbeğe geçecek şekilde delinir. Göbeğine tereyağı, çıra kömürü konularak gıcırdaması sağlanır. Karşılıklı iki kişi binerler (Göbeğin üstüne de binilir.) ve dönerler. Dönüş anında çıkan seslerden dolayı gıncırık adı verilmiştir. Tehlikeli bir oyundur.

Davulcular gümbür gümbür vuranda
Folklorcular sağlı, sollu dönende
Folklor başı tek gövdeyi bölende
Yiğidi doğuran ana bin yaşa

Folklorcunun iyisini nereden bileyim.
Yüzü güleç, kaşığı yaman olmalı
Folklor yerine çıktığı zaman
Gönlümün gamını alan olmalı

Öğretmen elinden örnek biçmişiz
Yarışlar içinde folklor seçmişiz
Davullar, zillerle candan geçmişiz
Bu yüzden çarpar kalbimiz bizim

Destur almış nice küheylandır.
Foklor ala gözlü bir ceylandır.
Folklor oyun değil, tekmil candır.
Akar durur nice asırlandan. Hey

GİYİM - KUŞAM

Kadın Kıyafetleri

Genellikle köylerde bol basmadan ya da ipekliden yapılmış bir şalvar, üçetek, sıkma (mintan) ve kutmiden oluşan bir kıyafet giyilir. Başta fes tepelikli olarak kullanılır. Fes üzerine yörelere göre değişiklik gösteren beyaz oyalı, kulak kenanndan tutturulmuş, san iri pullu yazmalar bağlanır. Fesin uç kısmında bazı yörelerde "Alınlık" denilen bir sıra altın, bazı yörelerde de "Vurgun" denilen gümüş gerdanlık biçimindeki takılar takılır. Alınlık ya da vurgunun olmadığı hallerde, fes üzerine altın veya gümüş paralar takılır. Üstte ipek çitariden yapılmış, üzeri sim sırma işlemeli, yandan yırtmaçlı üçetek giyilir. Üçeteğin içinde genellikle al kumaştan yapılmış, boyuna kadar kapalı mintan şeklinde "Sıkma" denilen bir gömlek giyilir. Üçetek üzerine kollu bol ve üzeri kumaşla sıkılan "Kutmi" denilen kumaştan yapılmış, üzeri sırmalı, bele kadar inmeyen kebe (kısa yelek) giyilir. Üçetek altında bol, ayak bileklerini açık bırakan, genellikle al rengin hakim olduğu, uçkurlu şalvar giyilir. Bele bazen tek taraflı üçgen sallama yapılarak şal kuşak bağlanır. Bazen de gümüş kemer takılır. Ayakta işlemeli, yün çorap ve dolamalı çarık bulunur. Zaman zaman da çarığın yerini mes alır. Boyunlarında altın, kollarda bilezikler görülür. Üçeteğin önünde bir işlik bulunur.

Erkek Kıyafetleri

Başta kırmızı, bazı yörelerde ise beyaz renkli bir fes ya da takke bulunur. Fesin üzerinde siyah rengin hakim olduğu "Buldun" denilen bir poşu bağlanır. Üstlerine kollu, kol ağızları, sırtı ve ön yüzü bol işlemeli cepken giyilir. Cepkenler genellikle siyah ve koyu mavi renktedir. "Menevrek" denilen kara koyun yününden yapılmış uçkurlu bir şalvar giyilir. İçte alacadan yapılmış, önden ya da yandan düğmeli, yakasız bir mintan vardır.

Isparta içinde eskiden kadınlar şalvar, üçetek, daşdöndü, çotalı, bindallı giyerlerdi. Erkekler de don, şalvar, mintan giyerlerdi. Bellerine kuşak dolarlardı. Kuşağın üstünde uçları püsküllü örme bulunurdu. Şimdilerde eski gelenek ve görenekleri yaşatmak amacıyla milli bayramlarda okul çocuklarının giysilerinde görüyoruz. Isparta köylerinde çoğunlukla kadınlar don üstünde entari giyerler, kadınların donlarının ağları göçmen biçimi donlarda görüldüğü gibi paçalara dek sarkık olmaz. Don ve entariler alaca basma denilen pamuklu ve yün dokumalardan oluşur. Kadınların çoğu da giyeceğini kendi evinde diker. Bu kadın giysileri yazın giyilecekse astarsız, kışın giyilecekse astarlı olur. İç çamaşırları kaput bezi veya patiskadan dikilir.

Başa da yaşmak, yazma, atkı adındaki başörtü örtülür. Giyilen çoraplar kadınların mil adı verdikleri şişlerle örülür. Dışa para vermemek çorap, kazak ihtiyaçlarını karşılamak için her evde koyun besleme yöntemine gidilmiştir. Kış için yünlü ya da pamuklu hırka, tül veya yünlü basmadan dikilir. Isparta köylerinde ise erkekler çoğunluk kilot pantolon, ağlı don, şalvar giyerler. Üstünde entari, yelek ya da kazak olur. Ağlar çemrek, paçalardan oldukça boldur. Bu giysilerin de dikimi için köy kadınları ya dikiş makinesinde diker, dikiş makinesi bulunmayanlar da

elde dikerlerdi. Entarinin içinde de kaput bezinden ya da beyaz hümayinden gömlekler bulunur. Erkeklerin giydikleri çorapları evin kadınları örerler.

AKSU

Eskiden kadınlar üç etek, daşdöndü, bindallı giyerlerdi. Erkekler de şalvar, mintan giyerler, bellerine kuşak dolarlardı. Kuşağın üstünde uçları püsküllü örme bulunurdu. Ayaklarına da kadın ve erkekler çarık giyerlerdi. (Deriden) Bu kıyafetler günümüzde çok az köylerde yaşlılar tarafından giyilmektedir.

ATABEY

İlçemizin Isparta iline yakın olması nedeniyle daha fazla şehir hayatı ile yakın ilişki içerisinde olması nedeniyle kılık-kıyafette de şehir giyiniş tarzıyla bir yakınlık görülmektedir. Diğer ilçelerimizde görülebilen bazı yöresel giyiniş tarzlarını ilçemizde görmek zordur. Bu bakımdan modayı takip edebilen bir kılık-kıyafet genelde zaman içerisinde kendini göstermektedir.

Kılık-kıyafete genel olarak baktığımız zaman ilçe merkezi ile köylerimiz arasındaki giyiniş tarzında özellikle kadınlarımızda farklılık arz etmektedir.

Erkek kıyafetlerinde bugün normal takım elbise giyilip içerisine gömlek ve kravat takılabilmektedir. Erkekler başlan açıktır ya da şapka giymektedirler. Biraz daha orta yaş grubunun üzerinde bulunan kişilerde takım elbise içerisine avcı yeleği adını verdiğimiz bir yelek giymektedirler.

İlçe merkezinde kadınlarımız bugün şehirde görebildiğimiz türde etek-ceket giymektedirler. Orta yaş ve üzerindeki kadınlarımız siyah kumaştan yapılmış geniş bir etek ile sadece yüzleri görülebilecek şekilde siyah bir örtü örtünmektedirler.

Köylerde orta yaş grubunda bulunan kadınların pazen kumaştan yapılma şalvar giyip üzerlerine de dantelle kenarları çevrilmiş, oyalanmış beyaz bir örtü örtünmektedirler.

İlçemizin köylerinde daha fazla ziraat ile uğraşılmasından dolayı daha rahat edebilecekleri bir giyim tarzı içerisinde olduklarını görmekteyiz. Özellikle kadınlarımızda bez basma etek, altında basmadan pijama, ayaklarında lastik ayakkabı giymektedirler. Üzerlerinde ise yine basmadan entari ya da hazır kazak giymektedirler. Başlarında çeşitli türde yazma örtünmektedirler.

EĞİRDİR

Yöremizde millî kıyafetlerimiz kalmamıştır. Millî günler ve bayramlar için saklanan cepken işlemeleri, yelekli trabuluş kuşaklı, işlemeli poturlu Zeybek kıyafetleri bazı kişilerde kalmıştır. Başta ipek oyalı yazma ve büzgülü donlu çitari ve yollu basmalardan yapılmış kıyafetli kadınlar düğünlerimizde çokça görülmüştür.

Kadın Giyimi:

1)Fes

2)Oyalı yazma

3)Göğnek (Şile bezinden)

4)Sıkma (Delme yelek, kırmızı keten kumaştan yapılmış, üzeri ön cephe sarı simle işlenmiş)

5)Üçetek (Kırmızı çizgili, parlak saten kumaştan yapılmıştır. Kenarına siyah su taşı geçirilmiştir.)

6)Don (Şalvar) (Lacivert saten kumaştan yapılmıştır.

7)Peştamal (Tezgâhlarda dokunur. Bugün için pahalı olduğundan benzeri kumaştan yapılır.)

8)Kuşak (Kare biçiminde dokunmuş kumaştan yapılır ve desenlidir.)

9)Çorap (Kirmanla eğrilen yün ipten beş şişle örülmüştür. Üzerine renkli yün iplerle motifler işlenmiştir.

10)Çarık öküz veya manda gönünden (derisinden) yapılır. Bağlama yerlerinde kıl ip kullanılır.

Giyiniş Şekli:

Başlık: Fese, alın kısmına küçük altınlar gümüş alınlık takılan tutturulmuştur. Fesin üzerine çelme olarak kullanılan pulluğu işlenmiş foçular bulunur. Bunun üzerine kenarları oyalı siyah yemeni (yazma) örtülür. Kız ve kadınlarda ayağa çarık ve renkli yün çorap giyilir. Göğnek içe giyilir. Üzerine sıkma ve üçetek giyilir, şalvarın paçaları içine sokulur. Peştamal bağlanır. Üzerine kuşak, bele sarılır ve cepken giyilir.

Takılar: Fese altın, alınlıklar takılır ve boyunlarına altın (sarı lira) beşibir yerde dediğimiz takılar takılır.

Gelin Giysisi: Bindallı, gümüş kemer, fes ve al büründük

Bindallı: Kadifeden yapılmış, gümüş veya sırmalarla işlenmiş elbisedir.

Kemen Gümüş, bronz işlemeli olur.

Fes: Üzeri inci, altın, gremise (etrafı incili el büyüklüğünde altın) süslü ve üzerine iğne oyalı krep sarılır.

Büründük: Kırmızı renkte, üzeri pullarla işli, gelinin başını ve yüzünü örten örtüdür. İlçemiz köylerinde eşi dostu düğüne çağıran okuyucu kadında özel kıyafeti olurdu. Sırtında mavi çuhadan ferace, başında beyaz örtü, yüzünde siyahlı

peçe, ayağında rugan ayakkabı, elleri kınalı ve başının üzerinde bindallı bohça bulunurdu. Günümüzde böyle bir kıyafet biçimi görülmemekte, giderek önemini yitirmektedir.

Kadın Kıyafetleri: Genellikle köylerde bol, basmadan ya da ipekliden yapılmış bir şalvar, üçetek, sıkma (mintan) ve kutmiden oluşan bir kıyafet giyilir. Başta, fes tepelikli olarak kullanılır. Fes üzerine yörelere göre değişiklik gösteren beyaz oyalı, kulak kenarından tutturulmuş sarı, içi pullu yazmalar bağlanır. Fesin uç kısmında bazı yörelerde "Alınlık" denilen bir sıra altın, bazı yörelerde " Vurgun" denilen gümüş gerdanlık biçimindeki takılar takılır. Alın ya da vurgunun olmadığı hallerde fes üzerine altın veya gümüş paralar takılır. Üstte ipek çitariden yapılmış, üzeri sim, sırma işlemeli, yandan yırtmaçlı üçetek giyilir. Üçeteğin içine genellikle al kumaştan yapılmış, boyuna kadar kapalı mintan şeklinde sıkma giyilir. Üçetek üzerine kollu, bol ve üzeri kumaşla sıkılan, kutmi denilen kumaştan yapılmış, üzeri bele kadar inmeyen kebe (kısa yelek) giyilir. Üçetek altında bol, ayak bileklerini açık bırakan, genellikle al rengin hakim olduğu, uçkurlu şalvar giyilir. Bele bazen tek taraflı üçgen sallama yapılarak, şal kuşak bağlanır. Bazen de gümüş kemer takılır. Ayakta işlemeli yün çorap ve dolamak çarık bulunur. Zaman zaman da çarığın yerini mes alır. Boyunlarda altın, kollarda bilezikler görülür. Üçeteğin önünde içlik bulunur.

Erkek Giyimi

l)Fes ve foçu kumaşı : Yün tepmeyle elde edilir.

2)Göğnek : Yakasız yelek, gömlek. Alaca denilen mor çizgiler bulunan pamuklu kumaştan elde dikilir.

3)Çakşır : Yün ve kılın tepilmesinden veya yün kıl karışımı ipin dokunmasından elde edilir. Uçkurlu kısmında kıl ipi bükülmüş hali kullanılır. Çakşırın üstü geniş, altı dar olarak dokunur.

4)Kuşak

5)Cepken : Kızlarınkinin aynısıdır.

6)Çorap : Çarık çorabı olarak kirmandan eğrilen yün ipten, tek ağaç şişle, çobanların ördüğü şekli kullanılır.

7)Çarık : Kızlarınkinin aynısıdır.

Giyiniş Şekli:

Alaca göğnek giyilir. Çakşır giyilir. Çakşırın parçaları çorabın içine itinalı bir şekilde konulur. Kuşak beli saracak şekilde koltuk altına doğru sarılır. Üzerine cepken

giyilir. Ayakta çorap ve cepken vardır. Fes başa giyilir. Siyah foçu bağlanır. Foçunun uçları yandan sarkıtılır.

Erkek Kıyafetleri

Başta kırmızı bez, bazı yörelerde ise beyaz renkli bir fes ya da takke bulunur. Fesin üzerinde siyah rengin hakim olduğu "Buldun" denilen bir foçu bağlanır. Üstlerine kollu, kol ağızları, sırtı ve ön yüzü bol işlemeli cepken giyilir. Cepkenler genellikle siyah ve koyu mavi renktedir. "Menevrek" denilen kara koyun yününden yapılmış uçkurlu bir şalvar giyilir. İçte "Alaca" dan yapılmış, önden ya da yandan düğmeli, yakasız bir mintan vardır. Bu mintan, şalvarın ve kuşağın içine alınır. Yün ya da pamuk kumaştan dokunmuş, üzerinde koyu renkli yollar bulunan, beyaz benekli, kırmızı rengin hakim olduğu bir kuşak sıkıca bele sarılır. İçte uzun paçalı don, yün içlik vardır. Ayağa yün çorap giyilir. Zaman zaman çorabın rengi mor da olabilir. Ayağa deriden dolamalı bir çarık giyilir.

GELENDOST

Eskiden erkekler içlerine dizlere kadar uzanan gömlek, üzerine de yakasız kollu enteri ismi verilen gömlek giyerlerdi. Onun üzerine de yünden yapılan cepken şeklinde kısa yelek üzerine de ceket giyerlerdi. Varlıklı kişiler yelek üzerine köstekli saat takar, zincir aşağıya yay şeklinde sallandırılır. Altına, yün depme ismi verilen geniş pantolon giyilirdi. Ayağa kıl ve yünden örülmüş, dizlere kadar uzun çorap giyilir. Çorap üzerine ise lastik deri çarık giyerler. Başa şapka giyilir.

Zamanla göğneğin yerini atlet, entarinin yerini gömlek, yeleğin yanında kazak giyilir oldu. Depmenin yerini İngiliz pantolonu tabir edilen, kalça kısmı geniş, diz altında daralan, paçaları düğmeli İngiliz külotu günümüzde giyilen pantolonun şeklini almıştır. Ayağa giyilen çarığın yerini lastik ve iskarpin ayakkabı almıştır.

Günümüzde bazı köylerde yaşlılar eski giysilerini sağlık açısından devam ettirmektedirler. Gençler ise yakışan giysileri mevsime göre giymektedirler.

GÖNEN

İlçede kıyafetlerde önemli bir değişiklik olmamış, Cumhuriyetten sonra gerçekleştirilen kılık-kıyafetteki değişikliğe uyarak sürdüre gelmiştir. Yalnız kasket giyiminin azalması ve gençlerin başı açık kıyafeti seçmeleri göze çarpmaktadır. Kadınlarda ise basma ve dirilden yapılan geniş don giyme, entari ve etek döpiyes denilen giysi

kullanılmakta, eskiden egemen olan giysiler daha çok yaşlılarda ve çalışma sırasında giyilmektedir.

Mahallî Kurtuluş günleri ve Millî Bayramlarda, millî oyunlar oynanırken yörenin, Teke yöresine yakın olması nedeniyle folklor olarak Teke yöresi oyunları oynanmakta ve üçetek, başta fes, üzerine yörelere göre değişiklik gösteren beyaz boyalı, kulak kenarlarından tutturulmuş yazmalar bağlanır. Bunların yanında vurgun denilen gümüş gerdanlık denilen takılar takılır. Üste ipek çitariden yapılmış, üzeri sim sırma işlemeli, yandan yırtmaçlı üçetek giyilir. Üçeteğin içine genellikle al kumaştan yapılmış, boyuna kadar kapalı mintan şeklinde, sıkma denilen gömlek giyilir. Üçetek üzerine kolu bol ve üzeri kumaşla sıkılan kutmi denilen kumaştan yapılmış, üzeri sırmalı, bele kadar inmeyen kısa yelek giyilir. Üçetek altında bol, ayak bileklerini açık bırakan, genellikle al rengin hakim olduğu, uçkurlu şalvar giyilir. Bele bazen tek taraflı üçgen sallama yapılarak, şal kuşak bağlanır. Bazen de gümüş kemer takılır. Ayakta işlemeli yün çorap ve dolamalı çarık bulunur. Zaman zaman da çarığın yerini mes alır. Boyunlarda altın, kollarda bilezikler görülür. Üçeteğin içine ise renkli içlik giyilir.

KEÇİBORLU

Yörenin giyimi genelde günümüz özelliklerini yansıtmaktadır. Yöremizdeki kadınlar şalvar giyerler. Son dönemde bu giyim tarzı da azalmıştır. Bayramlarda ve gezmelerde şalvarın yerini bol büzgülü etek alır. Başa ise özel desenli, renkli bir örtü örtülür. Kışın ise yün atkılar kullanılır. Eskiden erkekler potur denilen pantolonları giyermiş. Üste mintan denilen yelek giyilirmiş. Son yıllarda erkekler de günümüz şartlarına uymuşlardır.

SENİRKENT

Senirkent giyim konusunda erkeklerde pek çeşitlilik arz etmez. Fakat kadın giyimi erkeğe nazaran biraz daha renklidir.

Fes: Kırmızı çuhadan yapılmış takkedir. Yünlü olduğundan yumuşaktır. Başa göre tutkal ile kalıplanır. Rengi genellikle kırmızı ve bordo renklerdedir. Kalıplanan fesin alnına gelen kısmına küçük altınlar dizilir. Üzerine erbi ve pullu örtülerek tutturulur. Altınların üzerine gerçek eski altınlardan 80'lik çift en, kazi veya deve boynu adı verilen takılardan 6-7 tanesi dikilir. Bunun üzerine renkli kaşlar yerleştirilip küçük mineli çiçeklerle süslenir. Tepesine gelen kısmına renkli saten kumaşlardan yapılan tomurcuk gül

şeklindeki güller yerleştirilir. Fesin arka kısmına örülmüş boncuklu takı takılır. Bu fes gelinler tarafından düğünlerde giyilir. Önceden ise festen başka takke ve tepelik, yaşlılar tarafından başa giyilirdi

Örtü: Ev içerisinde örtülen örtülere küçük örtü denir. Yaşlı kadınlar kalın tülbent, gençler ve gelinler de renkli yazmalar örtünürler. Kızlar ince beyaz tülbent kullanırlar. Örtülerin uçları boncuklu oyalarla süslenmiştir. Yeni gelinler pembe, doğum yapmış olanlar da al yazma örterler. Dışarıya çıkarken yaşlılar, gelinler, yetişkin kızlar koca örtü adı verilin 145x150 ebatlarında, üzeri zincir dikişleriyle süslenmiş, sarı renkli hacı örtüler kullanılır. Kışın ise atkı adı verilen, yünden yapılmış örtüler kutlanırlar.

Saç Şekli: Saçlar genellikle örgülüdür. Çok sayıda örülen saçların arasına saç altını ve göz boncukları takılır. Saç altınları gümüş zincirlerin uçlarındadır. Genç kızlar gelin olurken zülüf kesilir.

Yüz Tuvaleti: Herhangi bir makyaj yapılmaz. Sadece göze sürme, kaşlara rastık çekilir.

İç Giyim

Göğnek: Pamuklu ve Amerikan bezinden yapılır. Uzun kollu göbeğe kadar açık, yakasız, yanlarına rahatlık olması için parça ilave edilir. Gömlek, dikiş olarak baskı dikişi kullanılır. Gelinlerin göğneği kırmızı renkli olarak hazırlanır. Bir de martin elbise denilen ipekten hazırlanmış iç giysi kullanılmıştır.

Don (Kısa): Yine pamuklu ve Amerikan kumaştan hazırlanmıştır. Model olarak dışa giyilen şalvarın aynısı olup astarsızdır. Don ve göğnek temiz dikiş olarak dikilir.

Dış Giyim

Sıkma: Günlük olarak her yaş kuşağı tarafından giyilmiştir. Yarım entari veya buluz şeklinde olur. İhtiyarlar robadan, büzgülü, beli ve kol uçları lastikli, yakasız, önü göğüs hizasına kadar açık olanlarını giymişlerdir. Her çeşit kumaştan yapılmış olup Amerikan astarlıdır.

Cepken: Elbise üzerine giyilir. Çeşitli renklerdedir. Motifler sırma işlemelidir.

Üçetek: Eteği üç parçadan oluşmuş, astarlı bir giysidir. Yapılan kumaşlar maddî duruma göre değişiklik göstermiştir. Üçetek, martini denilen ipekli kumaştan yapıldığı gibi normal basmalardan da yapılmıştır.

Don (Şalvar): Her çeşit kumaştan yapılmıştır. Günlük ve işlerinde giyilenler, divitin, Nazilli basması gibi kumaşlardan, sokakta ve özel günlerde giyilenler ise kaşmir, kadife, ipekli veya birmanlardan yapılmıştır. Oldukça geniş olup ağ kısmı biraz düşüktür.

Yanlarında dikişten açılan cepler yapılmıştır. İçi astarlı olup astarlar genellikle Amerikan veya renkli patiskadandır. Belde uçkur yerine çift sıra lastik takılmıştır. Donun arasına rahatlık vermesi için ara parça (ağ) denilen parça konur.

Takı: Boyuna 8'lik, Sandıklı, 14'lük, 20'lik, deve boynu, çifte gazi "gremise" denilen şerit üzerine dizilmiş altınlar vardır. Buna katar adı verilir. Gümüşten veya altından yapılan yüzükler takılır.

Çorap: Tabiî yünden yapılmıştır. Yaşlılar tiftikten, düz olarak örülmüş çoraplardan giyerler. Doğal rengiyle kullanıldığı gibi boyanarak da kullanılırlar. Çeyiz için yapılanlar renkli olup, bekâr biti, fincanlı, üzümlü, kuşlu, yılan kemiği, karpuzlu adı verilen desenler vardır.

Ayakkabı: Genç kız ve kadınlar yarım yuvalı kundura ve mes giymişlerdir. Gelinler taş kundura denilen ayakkabılar giymişlerdir. Renk tamamen siyahtır. Erkekler araziye giderken çarık giyer.

SÜTÇÜLER

Yöremizde artık eski kıyafetler kullanılmamakla beraber, önceleri kadınlar; başta fes üstüne baskı denilen bir dizi fes, altına gümüş takı takılır. Fes üzerine sarı ve pullu yazma örtülür. Elbise olarak üste al ya da allı bir elbise, entari ya da gömlek giyilmektedir. Göğneğin üzerinde üçetek, iki kanat önde, bir kanat arkada olmak üzere bele kadar yırtmaçlı çitari ya da kutmi denilen kumaştan yapılmış ve sim sırma ile işlenmiş giyecektir. Üçetek yerine bindallı denilen giyeceğin de giyildiği olur. Bindallı bütün kaftan biçiminde, bordo ve mor kadifeden, önleri eteğe kadar, arka sırtta sırma işlemeli görkemli bir giyecektir. Altta ipek karışımlı çitari kumaştan yapılmış şalvar, ayakta yün çorap, çarık giyilir.

Erkekler başta foçuya benzer bir sarık, vücutta mintan denilen çizgili, yakasız gömlek, gömlek üzerine koyu renk sırma işlemeli cepken ya da kıldan dokunan kebe, (cepken gibi kısa ceket) altta kıldan dokunmuş şalvar, belde şal kuşak, yana doğru üçgen sallamalı bağlanır. Şalvar dizkapağının altına kadar uzanır. Üstüne işlemeli yün çorap giyilir. Ayağa çarık giyilir. Çarığın sırım denilen bağlamaları bacağı saracak şekilde dizkapağma kadar bağlanır. İş kıyafeti olarak bugün kıl şalvar, kıl çorap ve çarık denilen malzemeleri giyen pek az durumdadır.

Bugün kadınların en önemli takıları, özellikle Kesme yöresinde fes üzerindeki sıralı altınlardır. Boyunda beşibiryerde altınlar takılmaktadır. Eskiden gümüş

işlemeli gerdanlık ve baskılar varmış. Ancak bunlar son yıllarda bazı kişiler tarafından satın alınarak toplanmıştır.

ULUBORLU

Giyim bölümünü 4 kısımda incelemek mümkündür:

1) Mahallede dokunup, dikilip giyilen kıyafetler: Şalvar, etek, elbise, mintan, zıbın, kazak vs.

2) İş Kıyafetleri: Genellikle şalvar giyilmekte olup tulum vb.

3) Bayramlarda, Düğünlerde ve Önemli Günlerde Giyilen Kıyafetler. Bu kıyafetlerin başlıcaları ise, üçetek, bindallı, kadife şalvar vb.

4)Takılar: Küpe, yüzük, bilezik, kolye, zincir, beşibiryerde vb.

Gül Oyaları: Uluborlu çevresinde yaygın bir gelenek halinde yapılan gül oyaları bölgenin karakteristik gül kültürü ile bütünleşmiş bir el sanatıdır. Her yaşta kadın bağ, bahçe ve ev işlerinden arta kalan zamanlarda, özellikle durgun kış aylarında, aralarında düzenledikleri ev oturmalarında el becerilerini gösterdikleri en zevkli uğraşılarından biri olan oyalar, Türk Kültüründe oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Oyalar İnsanoğlunun süsleme ve süslenme duygularıyla ortaya çıkan, örgü tekniği içerisinde ele aldığımız bir halk sanatıdır. Oyalar yapıldığı araçların isimlerine göre iğne oyası olarak sınıflandırılmaktadır. Ayrıca oyaların yapımında kullanılan malzemeye göre de; Boncuk oyası, Mum oyası, İplik oyası gibi adlar almaktadır.

Uluborlu ve çevresinde en yaygın olarak yapılan oya çeşidi tığ oyalarıdır. Tığ oyalara içinde gül oyaları olarak bilinen oyaların, yörede ayrı bir yeri ve önemi vardır. Tığ ve merserize iplikle yapılan bu oyaların her rengine rastlamak mümkündür. Özellikle kenarına dikilecek yazmalarla renk uyumu içerisinde olması düşünülerek yapılan bu oyaların asıl motiflerini gül formundaki motifler oluşturmaktadır. Gül oyalarında yapılacak oyaların uzunluğunda çekilen "su" ya da "kök" denilen zincir kutucuklar üzerine, yorgan iğnesi vb. şeylerin üzerine ip dolayıp içinden iğne yürütülerek yapılan kirpikler ve bunlar üzerine düzenli aralıklarla sıralanan asıl motiflerle kompozisyon tamamlanmaktadır.

Gül oyalarının yanı sıra tığ oyalarında, yörede "erik oyası, küpeli, gelincik, patates çiçeği, karanfil, iğne çiçeği, çilek, yasemin" gibi adlarla anılan oyalar da yapılmaktadır.

Oyalarda kullanılan motiflerin çoğunluğunu çiçek, meyve, ağaç gibi bitkisel motifler oluşturmakla birlik-

te, serçe gözü, kaz ayağı, tavşan dudağı gibi hayvanların çeşitli özelliklerini ifade eden motiflere de rastlamak mümkündür.

Uluborlu ve çevresinde alıyla, yeşiliyle, moruyla genç kızların çeyizinin vazgeçilmez parçalarını oluşturan oyalı yazmalar yörede gelenek olarak oğlan evi tarafından da hazırlanmakta ve düğüne davet edilenlere hediye olarak verilmektedir. Her iki tarafın da evlilik törenleri için hazırladıkları oyalı yazmaların sayısı ve çeşitliliği, kişilerin ekonomik yapısına göre farklılık göstermektedir.

Yörede oyaların geleneksel çeyiz anlayışı dışında aynı zamanda her yaşta Uluborlulu kadınların bu işi ticari amaçlarla yaptığı da bilinmektedir. Bu oyaların pazarlanması, çoğunlukla büyük şehirlerdeki tanıdık ve akrabalar vasıtasıyla yapılmaktadır. Aynı zamanda alınan sipariş üzerine istenilen sayıda, renk ve kompozisyonda da yapılan oyalar zevkli bir uğraş olarak kadınların önemli bir gelir kaynağını oluşturmaktadır.

Uluborlu ve çevresinde tığ oyalarının yanı sıra mekik oyası, boncuk oyası, iğne oyası da yapılmaktadır.

Mekik oyaları mekik ve naylon ip kullanılarak yapılmaktadır. Yörede mekik oyalarına yelpaze, top mekik, elti eltiye küstü, kuzulu koyun, mezar taşı gibi isimler verilmektedir.

Bu çevrede yapılan bir oya çeşidi de boncuk oyasıdır. Boncuk oyası diğer oyalar gibi yazma kenarları için değil tülbent kenarı için hazırlanmaktadır. Subay sırması, karnıkara (serçe gözü) kazayağı domates, kiraz, buzlu cam, kara dut, gibi isimlendirilen çeşitleri vardır.

Tığ, mekik ve boncuk oyalarına nispetle az miktarda yapılan iğne oyalan, yörede geleneksel olarak yapılmamakla birlikte çeşitlilik olması açısından menekşe, karanfil, çilek gibi isimlendirilen örneklerine rastlanmaktadır.

Kadınlara özgü bir el sanatı olan oyalar, nineden toruna intikal eden geleneksel el sanatı olmasına rağmen özellikle günlük yaşamda kullanılıp eskiyor olması nedeniyle, çok eski örneklerini bulmak mümkün olmamaktadır.

YALVAÇ

Yalvaç'ta geleneksel giyim kendine has özellikler gösterse bile yurdun birçok yerleri ile benzerlik gösterir.

Kadın Giysileri

Hırka; Yünden örülerek çeşitli modellerden yapılır. Değişik yaka çeşitleri uygulanarak örülür. Dört veya beş düğme dikilir normal ceket bolluğundadır.

Fermene (Femile): İpek ve kadifeden olup, üzeri sırma ile işlenir. İçlerine kendi renginde veya kendi renginden olmayan kumaşlar astar olarak içe dikilir ve beli kavrayacak şekildedir. Fermenelerin üzeri genellikle parlak sarı simlerle işlidir ve uzun kolludur.

Üçetek: Çeşitli çizgili ve modelli kumaşlardan yapılır. Parlak simle üzerine nakış yapılırdı. Kenarlarına simli hare dikilir. Kolları uzundur ve kollarının yırtmacı 15-20 cm.'dir. Hakim yaka olup, aşağıya V şeklinde inmektedir.

Madenî Kemerler Gümüş, altın ve altın suyuna batmlmış düz ya da boncuk desenli çeşitleri vardır.

Şal ve Kuşaklar İpekli ve keten gibi kuşaklardan yapılır. Değişik renklerde ve desenlerde olur.

Saça ve Başa Takılan Süsler: Saçlar örülür. Aralarından kurdelelerle bağlanıp tutturulur ve değişik saç modelleri uygulanır.

Kâkül ve Zülüfler Kâkülleri kesip alınlarına ve yan şakaklarına getirirler. 3-4 toka ile tutturulur.

Saç Örgüleri: Genellikle ortadan toplanıp, örgü örülerek tutturulur. Değişik saç modelleri uygulanır.

Tepelik: Başlarına örttükleri pullu grep ve ipek poşuların altında zevk ve zarafeti okşayan inci ve altın süslemeli fesleri kullanırlar.

Yazma (Baş Örtüsü): Şaldır. Kenarları çeşitli iğne oyası ve boncuklarla dikilidir. Şekilleri ise saçlarını tam kapayacak şekildedir.

Çoraplar. Örgüden olup yünden yapılır. Değişik kilim desenleri uygulanır.

Ayakkabılar: Naylon ayakkabı, mes-lastik ve kundura.

Takılar: En çok altın liralar, beşibiryerdeler takılır. Bilezik, küpe ve yüzükler, altın ve gümüştendir.

Sokak Kıyafetleri: Yaz günlerinde çar denilen beyaz bir örtü, kışın ise atkı adı verilen yünden yapılmış, kenarları püsküllü bir örtü kullanırlar. Önlerinde bele bağlanmış, etek görünümünde, kareli yünlü kumaştan yapılmış önlük giyilir.

Erkek Giysileri

Geleneksel erkek kıyafetleri ise yünden dokunmuş kısa dizlik, cepken ve fermenedir. İçe patiskadan yapılmış göğnek giyilir. Başa ise fes giyilir. Fesin etrafı kahverengi ipek focu ile sarıldıktan sonra ibrişim püsküller omuzlara alınır. Bazı yerlerde de siyah şalvar giyilirdi.

Cumhuriyetin ilânından sonra elbiseler çeşitlenmiştir. Şalvar üstüne ceket, fermene altına pantolon giyilmiştir. İlk pantolonlar dize kadar bol, dizden aşağısı iyice dar ve düğmelidir. Bu kısmın üzerine, bazen ucuna, bir yün çorap giyilir. Ayakta çarık varsa, çarığın ipleri dize kadar çapraz olarak bağlanır. Ayağa çarık, yemeni, kundura ve lastik ayakkabılar, kışın ise meslastik giyilir.

YENİŞARBADEMLİ

Eskiden kadınlar iç gömlek adı verilen, diz boyu, kaputtan yapılan giyeceği iç çamaşırı, etek ve kol uçlarına desen işlenirdi. Bu çamaşırın üzerine üçetek adı verilen siğinli giyilirdi. Desenleri çizgili olup Denizli alacası ve kutnu adı verilirdi. Onun üzerine basmadan yapılan göğüslük boyundan bir iple takılarak bele bağlanırdı. Bunun üzerine fermana adı verilen hapa giyilirdi. Kuşak ise üçeteğin üzerine bağlanırdı. Başa da fes takılarak çevresi para ve takılarla süslenir, ayakkabı olarak da topuksuz yemeni pabuç ve çarık giyilirdi.

Erkekler ise atlet olarak iç gömleği üstüne mintan adı verilen gömlek giyerlerdi. Belde kuşak, yünden dokunmuş şalvar giyilir, ayakkabı olarak da çarık ve tabanı çivilerle çivilenmiş kundura giyilirdi.

BAYRAMLAR

Kadir gecesi mevlit okunur, sabaha dek namaz kılınır, mevlit dinlenir, dua edilir. Yoksullara, muhtaçlara yardım edilir. Ramazan ayında herkes malının ya da parasının 1/40' ını yoksullara, muhtaçlara zekât olarak verir. Ramazan'ın son günlerine doğru verilmesi bir din buyruğu olan miktarı belli fitre sadakası verilir. Fakir, yoksul, muhtaç olanlara yardım edilir. İftar sofralarında açlar doyurulur. Arife günü köylerde yufka

ekmeği yapılır, hısım, akraba,eş-dosta, yoksula, fukaraya dağıtılır. Varlıklı aileler yufka ekmeğinin içine etli pilav, irmik helvası, tahin helvası koyarlar. Arife günü yapılan bu hayırların aileden, ölmüş olanların önüne varacağına inanırlar. Bayram günlerinde dikiş dikilmez, dikenlerin, ölülerin etlerine iğne batırmakta olduğuna inanırlar. Öğle namazından sonra toplu olarak mezarlığa gidilir, herkes ölmüşlerinin, mezarlarının bakımını yapar, yıkılan, göçen yer varsa onarır, mezar başında dua ederler. Bayramın birinci ve ikinci günü hısım-akrabanın, konu-komşunun bayramları kutlanır. Bayramda gelen çocuklara şeker, para, mendil, kuru üzüm, leblebi vererek boş çevrilmez. Kurban Bayramında kesilen kurbanların ölünce kurban sahibini Cennete götüreceğine inanılır. Bayramda küsler barıştırılır. Küslerin çoğu da bu hayırlı günlerde kendiliğinden barışırlar. Muharrem ayının 10. gününe rastlayan oruç gününe "Aşure" denir. Merkezde ya da köylerin çoğunda her aile aşure pişirir. Hısım-akrabaya, eşe-dosta konur. Konu-komşuya dağıtılır.

Mevlit Hz. Muhammet'in doğduğu günlere rastlayan ay içinde gerek Isparta merkezinde, gerekse köylerinde, yılda bir kez her aile mevlit okutmaya çalışır. Kadınlara, erkeklere, hem kadınlara, hem erkeklere olmak üzere 3 türde olur. Camilerde okutulduğu gibi çok kalabalık evlerde de okutulur. Yemekli, yemeksiz ve şekerli okutulur. Mevlit arasında dinleyenlerin ellerine gülyağı karıştırılmış gülsuyu dökülür.

Kandillerde evlerde, camilerde toplanılır. Namaz kılınır, dualar edilir.

Hıdrellez 6 Mayıs gününde Isparta bir bayram havasına girer. Bir iki gün önceden, herkes o gün yiyeceğini hazır eder. Konu-komşu, hısım-akraba da çağrılır. Birlikte bir günün tadı çıkarılır.

Hıdrellezde 5 Mayıs akşamı güneş battıktan sonra, halk arasında inanılan bir gelenek vardır. Bir gül ağacının dibinde, olmasını istedikleri dileklerini ya bir kâğıda çiterek ya da minyatürlerini gömerler. Sabah güneş doğmadan o gömdükleri eşyaları topraktan çıkartırlar. O gün dileklerinin gerçekleşeceğine inanılır. Mesela çocuğu olmayanlar küçük beşik ya da bebek resmini gömerler.

ATABEY

İlçemizde bayram kutlamaları ile ilgili olarak Çeşme Mahallesi Muhtarı Cemal ARSEVEN ile yapılan söyleşide, âdet ve geleneklere uygun olarak kutlamalar şöyle olmaktadır:

Üç aylar girince isteyen ve tutabilen Üç ayların tamamını, bazıları da ayları karşılamak için, ayların başında, ortasında ve sonunda oruç tutarlar. Üç ayların başında pişi yapılarak konu-komşu ve akrabalara dağıtılır. Ramazan ayına girmeden evler ve camiler topluca temizlenir. Ramazan ayına hazırlıklar yapılır. Sahurda vatandaşları uyarmak için davullar çıkar. Sahur yemekleri yenir. Yemekten sonra sabah namazına gidilir. Camide namaz vaktine kadar mukabeleler okunur. Ramazan teravihlerinde Atabey'e has enbiyalar okunur. Ramazan ayında akrabalara yemeğe gidilir. Genelde Ramazan ayının 15'inden sonra fakir ve komşular iftar yemeğine çağrılır.

Bayramlardan birkaç gün evvel bayram hazırlıklarına başlanır. Evlerin temizlikleri yapılır. Çeşitli yemek ve tatlılar hazırlanır.

İlçemizde bulunan Feyzullah ve Kurşunlu camideki Hırka-i Şerif Arife gününden önce gelen Cuma günü, Cuma namazından sonra veyahut Arife günü, öğle namazından sonra ziyarete açılır. Bu camii hocası ya da Hacca gitmiş yaşlı bir vatandaşın eli üzerinde tutulup, bir sehpanın üzerinde ziyaret edilir.

Bayram günü, Bayram namazından sonra topluca mezarlık ziyareti yapılır. Ayrıca Atabey'deki Ertokuş Medresesi ziyaret edilir. Bayram namazından sonra camilerde saf tutularak vatandaşlar birbirleriyle bayramlaşırlar.

Ramazan bayramının ilk günü Atabey'in zenginleri tarafından halka "Bayram Aşı" tabir edilen ve sabahtan öğleye kadar devam eden o kişinin evinde yemek verilir. Bunda amaç fakirleri sevindirmektir. Yine Ramazan ayı içerisinde Atabey'in zenginleri fakirlere para, yiyecek ve giyecek eşyası dağıtırlar. Böylece bayramlarda hem fakirler sevindirilmiş, hem de eş, dost ve akrabalar ziyaret edilmiş olur.

Kurban Bayramında kesilen kurbanın bir kısmı fakirlere dağıtılır. Bir kısmı da bayram süresince gelen misafirlerle yenir.

AKSU

Aksu yöresindeki bayramlar diğer yörelerden pek farklı değildir. Önemli âdetler arasında "Adak Adak" dedikleri bir âdet geliyor. Bu âdette, çocuklar, Arife günü sabahtan toplanıp cami önüne gelirler. Cami önüne gelen büyükler de bu çocuklara evlerinden getirdikleri pişi, şeker, gofret, sakız vb. şeyleri verirler.

Bayram gününde de çocuklar ve gençler özellikle komşu ve akrabalarına el öpmeğe giderler. El

öpmemeye gittikleri yerlerde büyüklere şeker, küçüklere şeker ve para verilirdi. Bazı aileler de ailecek büyüklerini ve komşularını bayramlamaya giderler. Gelen misafire önceden hazırlanmış baklava, sarıburma ve oklava çekmesi gibi tatlılar ve bunun yanında etli yemek ile pilav ikram edilir.

Aksu'nun bazı köylerinde Ramazan Bayramı'nın Arife gününde yapılan âdetler bayramın 1.günü yapılıyor.

EĞİRDİR

Kurban Bayramı: Kurban Bayramı gelmeden önce kurbanlıklar almır. Kimileri kurbanlıkları birkaç ay önceden alır, besler, kimileri ise birkaç gün önce alır. Alınan kurbanlıklar kurumuş otlar veya dağda, bayırda beslenir. Çoban tutulur veya evin ahırında beslenir. Kurbanlıklar alınırken, iyi beslenmiş ve sağlıklı oluşuna dikkat edilir, kesilecek olan kurbanın 1 yaşını doldurmuş olmasına özen gösterilir.

Bayram öncesi yapılan hazırlıklara gelince temizlik ve alışverişler önde gelir. Bayramdan bir hafta önce telaş başlar ve ev halkı için bayramda yiyecek ve giyecek alış-verişleri yapılır. Terzilere gidilir, ölçüler aldırılır ve o zaman giyilen klasik modellerinden, bayanlar fistan dikinir, erkekler ise şalvar tipi pantolon, yelek, kasket yaptırırdı. Ayakta lastik ayakkabılar, meslastikler olurdu. Evin içinde (pazen kumaşlardan) giyen bayanlarımız, dışarı çıkınca "Çar" dediğimiz kıyafeti üst olarak giyerler ve sadece gözleri görülecek şekilde kapanırlardı.

Kurban Bayramında irmik helvası ve un helvası, et yemeklerinin yanında mutlaka yapıldığı için helvalık, yağ, şeker, irmik alınır. Bir kenara konurdu. Misafire ikram için ise akide şekerleri alınırdı. Bütün halinde ezilmemiş kahveler alınır, evde kavrulur ve bayramda pişirilmesi için el değirmeninde ezilirdi.

Bayram akşamları ikram için nişasta, un, ceviz içi ve pekmez karışımından k u r u y e m i ş l e r hazırlanır, bir kenarda bulundurulurdu.

Bayram temizliğine gelince; evlerin çoğunluğu ahşap binalardan, birbirine yakındı. Evin iç kısımları ise kum, kireç ve su karışımından olan sıvalardan olurdu. Kalaylı kapaklı kaplar, evin tavanına yakın raflalara konur ve raf örtüleri bulunurdu. Maketler ve hasır yastıklar, maket oyaları elde örülmüş perdelerle bezenirdi. Evin salon kısmına "Suva" denirdi. Şimdi de bu gibi evlerin temizliğine gelelim: Dökülen duvar sıvaları bayram

gelmeden önce sıvanır ve tüm örtüler yıkanırdı. Suvalar ise telle (örtülür ve sarı toz boya ile boyanırdı.

Halılar, kilimler göle indirilir ve tahtadan yapılmış ucu geniş, saplı "Tokuş" denilen sopalarla vurularak bir güzel yıkanır ve gölde Arap sabunu sürülerek tertemiz edilirdi. Göl kenarında bulunan taşların üzerine serilerek kurutulurdu.

Çamaşırlar ise bahçeye veya evin avlusuna kazan kurularak sabun ile yıkanır, kurutulurdu. Evlerde su olmadığı için, su temini kuyudan kovalarla çekilen sularla sağlanırdı. Bu yüzden kuyu başındaki su kuyrukları bayram olacağına yakın çok olurdu.

Kurutulan çamaşırlar ise kömür ütüsü kullanılarak bir güzel ütülenir ve perdeler, raf örtüleri, maket örtüleri özenle asılır, yerleştirilirdi. O zamanlar halı tezgâhı her evde vardı. Bayram geleceğine yakın tezgâhlardaki yarım kalmış halılar büyük çaba gösterilerek bitirilirdi. Biten halılar pazara çıkartılır ve satılır. Parası ise bayram için kullanılmaya büyük fırsat olurdu.

Arife gününün telaşı bambaşka olurdu. Arife günü kimse kimseyi kırmamaya özen gösterir ve üzmez, hastalar ,yaşlılar ziyaret edilirdi. Kabir ziyaretleri yakınları tarafından yapılır ve fazla iş yapılmazdı. Çünkü günah olduğuna inanılırdı. Arife günü mayalı hamurdan yapılan pişiler komşulara dağıtılır, hayır duaları alınırdı. Evin temizlik durumu bir gözden geçirilir ve bayramda giyilecek kıyafetler kömür ütüsünde ütülenir, ütüsü olmayanlar, maket altına dürüp koyarlar. ıtülü olmasını sağlardı.

Bayram sabahı mübarek gün geldiğinde herkes heyecanlanır ve o günün tadını çıkarmaya çalışırdı. Tüm dertler üzüntüler gözardı edilir, erken kalkılır ve ev halkı güzel bir telaş içindedir. Bayanlar erkeklerin kıyafetlerini çıkartır ve çorabına dek onun giyinmesine yardımcı olurlar. Beyleri camiye bayram namazına gönderirler. Beyler camideyken yataklar, döşekler toplanır ve evin temizliği bir kez daha elden geçer. Beyler camiden gelir, elleri öpülür. Kapıda erkeğin ayakkabısını yerine koyar. Kurban kesimi için bilirkişi bulunur. Bıçaklar bilenir, siniler, tencere ve su hazır edilir.

Bir tarafta urganla ağaca takılan kurbanlık, diğer tarafta kesime hazırlanan kurbanlıklar... Her taraf telaş içinde. Koşuşturan insanlar vardır. O gün en büyük gündür. En mübarek gün ve herkes bunun bilinci ve mutluluğunu çıkarmanın heyacanı içindedir.

Kurban kimin adına kesilecekse, o kişi abdest alır ve kurbanlığının başına gelir. Kesecek kişi,

duasını okur ve abdest alan kişiye 3 defa kişiye sorar: "Vekilin olayım mı?" diye. Kurbanı kesilen kişi 3 defa "Kesiver" der ve kurban kesilir. Herkes birbirine yardım seferberliğindedir ve bir an önce kesim işlemi biter. Derisi yüzülür. Parçalara ayrılır. Bayanlar işkembe temizliği yapar. Diğer taraftan da ateş üzerinde kelle, bacak tülenir, sıyrılır. Kurbanlık eti parçalara dağıtılır. Bir kısmı eve, yemek üzere ayrılır. 7 parça ise fakir, kurban kesemeyen ailelere dağıtılır. Dağıtılan kurban etleri, namazında, abdestinde, helalından çalışan kişilere verilmesine özen gösterilir.

Kurban telaşı öğleye kadar sürer ve içinden çıkan parçalar böbrek, sağ ciğeri, biraz da eti, dalağı karıştırılır. Küçük parçalar halinde doğranır. Kavurması yapılır, yenir. Bulaşıklar yıkanır. Ev temizlenir, toplanır.

Sıra gelir, bayram ziyaretlerine. Kızlar, gelinler giyinir. Yaşlılar da en güzel bayramlıklarını giyerler. Kimse işine gitmez. Esnaf evdedir. Dükkânlar kapalıdır. Çarşıda, pazarda, bayram ziyareti için gezmeye çıkan insanlar vardır.

Yaşlılar ev bekler gençler, gelinler, kızlar akraba ve komşu ziyaretlerine giderler. Yaşlıların hastaların hayır dualarını alırlar. Nişanlı kızlara oğlan evi hediyelerle gelir. Kız ise ailesiyle birlikte oğlan evine gider. Onların elini öper, bayramlaşırlar.

Çocuklar davulcuların peşinde kuyruk olur, onlarla birlikte ev ev dolaşırlar. Akide şekeri, bozuk paralar, çem-çerez toplarlar. Oyun oynar, ipten kurulmuş salıncaklara binerler. Topaç çevirip, sek-sek oynarlar.

Bayram akşamları ise bambaşka olur. Bayram bir de kışa gelmişse, ocak başında yapılan sohbetlere doyum olmaz. Erkekler bir odada, bayanlar başka bir odada kendilerince sohbet edip eğlenirler. Öbür tarafta bayanlar kendi gönüllerince eğlenirler.

Ramazan Bayramı: Ramazan Bayramı gelmeden 1 ay önce oruç tutulur. Bayram hazırlıkları Kurban Bayramının aynısıdır. Ramazan Bayramında baklava hazırlığına bayramdan bir hafta önce başlanır. Büyük bir meşakkatle baklavalar bayrama yetiştirilir.

Bayram sabahı telaşı başlar. Tüm Ramazan boyu tutulan oruç, erkekler bayram namazından gelinceye kadar bozulmaz. Kale tepesinden patlatılan topla birlikte oruç bozulur. Kahvaltı sinisi hazırlanır. Bayramlaşılır, kahvaltı yapılır.

Ramazanda gece sahura kaldıran davulcular gelir. Başlar bayram şenliği. Kapı kapı dolaşıp

maniler okur, nağmeler döktürürler. Küçük çocuklar okşatılır, davulcuya gönlünden geldiğince üç beş kuruş para veya baklava verilir.

Dan... dan...dan... dan...
Aşsa cami direk ister.
Yukar cami secde ister.
Nazlanma hanım teyze,
Benim canım börek ister.
Dan... dan...dan... da...dan...
Şekerim var ezilecek.
Tülbentlerden süzülecek.
Çok geç kalma hanım teyze
Çok yerim var gezilecek
Dan... dan...dan... da...dan...

Çocuklar kuyruk olur, davulcunun peşinde. Kapı kapı gezer ve nasiplerini alırlar. Akraba ve eş-dost ziyaretleri başlar. Gençler giyinir, yaşlılar ev beklerler. Çünkü gençler yaşlıların ellerini öpmeye giderler. Her yer şenlikli, bayram heyecanıyla doludur. Çocuklar en güzel elbiselerini giyer. Çeşitli oyunlar oynarlar.

Bayram akşamlarının eğlenceleri de çok güzel olur. Herkes gönüllerince eğlenir. Kimse kimsenin kalbini kırmamaya gayret eder. Mısırlar patlatılır, ocak başında nağmeler, maniler okunur.

Dileğimiz bayramlarımızın hep neşeli, sevecen, akraba ziyaretlerinin, dostluğun, sevginin eksik olmadan geçmesi ve gelecek bayramlarımızın geçen bayramları aratmamasıdır.

GELENDOST

Ramazan Bayramı: Her yıl Ramazan ayında yapılan bayramlar köy, kasaba ve şehirlerde ufak tefek farklılıklar gösterse de birbirinin aynı âdetler içerisinde kutlandığı görülür. Bayramdan bir hafta önce ev temizliği yemek hazırlıkları, giyim-kuşam alımları, et hazırlığı yapılır. Köylerde mevcut yemeklerden farklı olarak çeşit artırılır. Hemen hemen her yerde, etli sütlü, sebzeli yemek hazırlıkları yapılır. Arife günü bir yılını doldurmuş, kabirler yapılır. Bayram için son hazırlıklar tamamlanır. Uzak yerlerde olanlar en son Arife günü gelmeye çalışırlar. Evlerde pişi, lokum yapılarak iftar vaktine hazırlanır. İkindi namazından sonra büyük küçük bütün erkekler mezarlıkları ziyaret ederler. Bazı köylerde bu ziyarete kadınlar da iştirak ederler. Bazı köylerde kadınlar ayrı giderek Kur'an-ı Kerim okunur, dualar edilir. Mezarlıktaki ağaç ve çiçekler sulanarak temizlenir. Akşam vaktine doğru şeker, lokum, gömbe (haşhaşlı çörek), pişi dağıtılır. Bazı köylerde ise çocuklar pişileri bir kap içerisinde, akşam ezanı yaklaşması sırasında camiye getirirler. Camiye gelenlere dağıtılarak iftarlarını

açmaları sağlanır. Dağıtılmayan fitreler ve zekâtlar en son bugün dağıtılır. Bazı köylerimizde nişanlı kıza veya erkeğe bayramlık adı altında elbise, ayakkabı, gömlek, mendil, yazma, fındık, fıstık , şeker, sakız, parfüm, esans gibi bayramlık hediyeler gönderilir.

Bayram sabahı, Bayram Namazına büyük-küçük bütün erkekler giderler. Bazı köylerimizde sabah namazı ile bayram namazı arazında tekrar camiye gelenler, mezarları tekrar ziyaret ederler. Bayram namazı kılındıktan sonra çoğu köylerimizde camii içinde ve avlusunda sıraya geçilerek bayramlaşılır. Cami içi bayramlaşmadan sonra çoğu köylerimizde evlerde hazırlanan yemekler mahalle, oda ve kahveye götürülerek birlikte yemek yerler. Bu odalara erkekler giderler. Kadınlar bu süre içinde evin düzeni ve işleriyle uğraşırlar. Odalar arası bayramlaşma ailecek ve kızlı erkekli evleri dolaşarak bayramlaşmalar oda yemeğinden sonra başlar. Ev ziyaretlerine gelen herkese yemek ikram edilir. İlçe merkezinde et yemeği muhakkak bulunur. Birinci bayram akşamı bazı köylerimizde damatlar el bayramlamaya kaynanalarına giderler. Bazı köylerimizde bayramlaşma gündüz veya bayramın ikinci, üçüncü günü olur. Birinci bayram günü hiç kimse işe gitmez, kızlı erkekli gruplar halinde gezi düzenlenir. Bazı yörelerimizde müzikli eğlenceler yapılır. Bayramın ikinci ve üçüncü günlerde bayramlaşma ve eğlence düzenlemeler azalır.

Kurban Bayramı: Kurban Bayramından en az bir ay önce kurbanlıklar alınır. Arife günü alman kurbanlıklara yem verilmez. Arife günü uzakta olanlar gelir. Kısacası Ramazan Bayramı Arifesinde ne yapılırsa Kurban Bayramı Arifesinde de aynı âdet ve ibadetler yapılır.

Bayram Namazı kılındıktan sonra camii içi bayramlaşmadan sonra ehil olan kişilere kurban kestirilir. Kurban kesilirken bütün aile hazır bulunur. ıslâmî kurallara göre kesilen kurbanın eti ayrılarak temizlenip dağıtılır. Özellikle çabukluk bakımından kurbanın ciğeri kavrularak yemek için hazırlanır. Ramazan Bayramında yapılan ibadetler bu bayramda da görülür.

KEÇİBORLU

Arife günü bayrama hazırlık olarak lokma, pişi, sarıburma, baklava gibi tatlılar yapılır. İkindi namazından sonra mezarlığa gidilir. Mezarlar düzeltilir. Mezar başında dualar edilir.

Ramazan Bayramı sabahı erkekler güzel ve temiz elbiselerini giyerek camiye giderler. Bayram Namazı kılındıktan sonra camideki

herkes bayramlaşır. Küs ve dargınlar barıştırılır. Hısım-akrabalar bayram süresince ziyaret edilerek bayramlaşma gerçekleşir.

Kurban Bayramında da aynı şeyler tekrar edilir. Bayram Namazından sonra kurban kesilir. Kesilen kurban etleri dağıtılır. Ziyarete gelenlere yedirilir. Bayramlarda fakir ve fukaraya, incitmeyecek şekilde yardım yapılır.

SENİRKENT

Senirkent'te dini bayramlar genellikle birlik beraberlik simgesidir. Okulların tatillerinde ve bayram tatillerinde Senirkent dolar taşar. Senirkent dışında yaşayan Senirkentliler için bayramlar ve tatiller baba ocağı ve memleket hasreti gidermektir. Bayramlarda, Bayram Namazı, "Bayramcık" adı verilen mezarlıkta kılınır. Mezarlığın kenarı geniş bir arazidir. Namazdan sonra sıra olunur ve ilk bayramlaşma burada yapılır. Daha sonra mezarlıklar ziyaret edilir. Evlerde pişiler yapılır, tatlılar hazırlanır.

Bayram Namazından sonra evlerde aile reisi ile bayramlaşılır. Kahvaltı yapıldıktan sonra eş ve dostların bayram ziyaretine çıkılır. Bayramlarda çocuklara para verilir. İkram olarak çerez ve tatlılar sunulur. Akraba ve kardeşlik bağları güçlenir.

ŞARKİKARAAĞAÇ

Dinî bayramlar Arife günü başlar. İkindi namazını müteakip, kabir ziyaretleri yapılır, geçmişlerin ruhlarına dualar okunur. Arife günü pişi yapılır ve dağıtılır. Bayram günü sabahleyin, sabah ezanından sonra Bayram Namazına bütün erkekler katılır. Namazdan sonra tekrar kabirler ziyaret edilir. Arifeyi bayrama bağlayan gece çeşmelerden su doldurulur. Bunun o geceye mahsus zemzem suyu olduğuna inanılır. Bayramlaşma öncesinde, bayram için hazırlanan yemekler mahalle sakinleri olarak belirlenen bir yere götürülür. Toplanan yemekler yenilir, bayramlaşılır. Bayramlaşma, akrabalar içerisinde büyükler ziyaret edilerek gerçekleştirilir. Çocuklar ellerinde torbalarla dolaşır, bayramşekerleri toplarlar. Genelde genç kızlar, hava şartlan müsait olduğunda, salıncak, gıncırık gibi oyunlar oynar, eğlenirler.

ULUBORLU

Dinî bayramlarda bayram namazına müteakip, mezarlıklara gidilerek aile ve akrabalara ait mezarlar ziyaret edilir. Buradan dönüşte yani eve gelince yemekten önce veya sonra aile içerisinde bayramlaşılır. Daha sonradan da komşular ve akrabalarla bayramlaşılır.

Regaip Kandili : Recep ayının ilk Cuma gecesidir.

Mevlit Kandili : Rebiülevvel ayının 12. Gecesidir. (Peygamberimizin doğduğu gecedir.)

Miraç : Recep ayının 26.-27. gecesidir.

Berat : Şaban ayının 15.-16. gecesidir.

Ramazan Bayramı : 1 Şevval gününden başlar.

Kadir Gecesi: Ramazan'in 26.-27. gecesidir.

Aşure Günü : Muharrem'in 10. günüdür.

İslam dininde bu günler, kutlu bir gün telakki edildiği için herkes görenek ve geleneklere, dini inançlara göre hareket eder.

Uluborlu'da Ramazan gecelerinde davulcuların veya çalgıcıların söyledikleri maniler çok enteresandır. Birkaçını arz edelim:

Davulumu vura, vura.
Geldik efendim bura.
Vakit geldi uyanınız,
Hazırlansın taze sura.
Dan, dan, dan.

Şekerim var ezilecek.
Tülbentlerden süzülcek.
Duramayız beyefendi,
Çok yerler var gezilecek.
Dan,dan, dan.

Davulumun sesi keskin.
Yataktan kalk aşağı in.
Çabucacık biz gidelim,
Hemen bizi memnun edin.
Dan, dan, dan.

Uyan beyim uykulardan.
Bir şey çıkmaz uyumadan.
Yok mu bize bahşişiniz?
Geliyoruz uzaklardan.
Dan, dan, dan.

Çok yaşasın beyefendi.
Bahşişini pek beğendim.
Buradayım beş gün sonra,
Boynumdadır bak kemendim.
Dan, dan, dan.

Bu aya Ramazan derler.
Hem bal ile kaymak yerler.
Davulcuya da verirler,
Aslan beyim, cömert beyim.
Dan, dan, dan.

Ayağıma giydim mesti.
Bizim davul sesi kesti.
Yürüyelim komşulara,
Efendim bahşiş esti.
Dan, dan, dan.

Davuluma vurdum çomak.
Bizden başka var mı ahmak?
Kapu kapu dolaşırız,
Nasip olmaz bize kaymak.
Dan, dan, dan.

Çaldık çaldık uyanmazlar.
Gül yastığa dayanmazlar.
Bizi gitsin diye gözler,
Bazı hasis utanmazlar.
Dan,dan,dan.

YENİŞARBADEMLİ

Bayramdan önce evler temizlenir, badanalar yapılır. Bayram için baklavalar hazırlanır. Herkes bayramlık elbiselerini giyer. Sabah, Bayram Namazına giderek namaz kılınır. Namazın hemen bitiminde bayramlaşma yapılır. Küçükler büyüklerin ellerini öper, dargınlar barıştırılır. Daha sonra herkes evine döner. Evdeki kalan ev ahalisi namaza giden baba ve diğerlerini kapıda, ayakta karşılardı. Aile fertleri birbirlerinin bayramlarını kutlayarak hafif bir kahvaltı yapılır. Çocuklar akrabalarının bayramlarını kutlamak için akraba ziyareti yaparlar. Aile reisi bayram için hazırlanan yemekleri, bayram hangi evde yapılacaksa o eve götürür. Tüm mahalleli belirlenen o evlere gider, yemeklerini yerler, dua ve niyazda bulunduktan sonra geçmiş bayramlardan ve günlük olaylardan kısaca bahsederler. Bu yapılan olaya "Gırnak" adı verilirdi.

Edebî mahsullerimizin her bir çeşidi başlı başına bir hazinedir.

E F S A N E L E R , MASALLAR, MENKIBELER, DESTANLAR, HİKÂYELER

Destanlar

Destanlar, halk şairlerinin, sevgilerini, savaş ve yiğitlik olaylarını, sel, deprem, salgın, kaza gibi acıklı olayları, eşkıya maceralarını,güldürücü konuları işledikleri bir şiir türüdür.

Destanlar, hem bir olayın iç yüzünü, hem de olay hakkında halkın düşüncelerini yansıtır. Toplumdaki bir takım yersiz olayları eleştirmesi ve halkı uyarması bakımından öğretici özellikleri vardır.

1875 yılında Isparta'da vuku bulan bir sel baskını hakkında ıcadi tarafından söylenen destan şöyledir:

Sene bin iki yüz doksan üç tamam.
Receb'in beşinde sel abuveran eyledi.
Kükreyip hışımla gelince hemen,
Nice mamureleri viran eyledi.
Kimseden kimseye olmadı imdat.
Şaşırdı halk, bulmadı irşad.

Beş dakikada bin kapuyu eyledi kuşat.

Girup haneler içre cevelan eyledi.

Bir yandan girdi, bir yandan çıktı.

Nice fakirlerin evini yıktı.

Mekansız kaldı halk, canından bıktı.

Baykuşlar mekanı viran eyledi.
Kimi der gitti yavrum, kimi der malım.

Ana-baba günü oldu bugün halim.
Nice canlan boğdu bu tufanı zalim.
Yıktı İanesin, sabilerde üryan eyledi.
Yoktu bir yer barınsın fisebilullah.
(Eles) bezminde dedik illallah.
Büyük küçük çağrışup dedikçe, (ALLAH)
Döktürüp göz yaşını umman eyledi.
Çağrışan insanlara yürekler dayanmaz.
Boğulmuş beşikte, masumlar uyanmaz.
Selle giden canlar ateşe yanmaz.
Gördü göz yaşını böyle figan eyledi.
Nedir Yarab kulların bunca günahı?
Rahmet değil bu, gazabı ilahi.
Sabi sıbyanmda kalmadı penahi.
Dinmedi seller, subhedek seyran eyledi.
Rabbın hikmetine akıllar ermez.
Kulun tedbiridir bir pulu değmez.
Ferman kendinindir kimseler bilmez
Yanık (ıcadi)böyle destan eyledi.

(Derleyen Nuri Katırcıoğlu)

1897 Osmanlı-Yunan Harbinin Uluborlular üzerinde yarattığı duygu ve düşünceler şöyle bir destanla dile getirilmiştir:

Dinleyin ahibba bir hoşça destan
Yunan'dan açıldı harbin nişanı
Hareket eyledi cümle Türkistan
Afaka çıktı sabilerin figanı
Boş kalmaz azizim aslan yuvası
Hep mahluke olur faik yavrusu
Eğer istersen sözün doğrusu
Kopardılar Yunan'a Nuh'un tufanı.
Asakiri nusret yürüdü herren
Hazırlandılar donanmalar bahren
Salaten tüncina okunda kâhlen
Kahretti askerlerimiz hemen Yunan'ı
Asker-i İslam, oldular gazi
Şükredip o dem kıldı namazı
Fesadın başıdır Ermeni gammazı
Cümlesinin bozuldu bağı bostanı
Seyfi üryanla kumandanlar yığıldı
Cümle a'danın yağı eridi
Almak isterken koca Girit'i
Yıkıldı başına o hanedanı
Ettiğin yanına kalır mı sandın
Koca şeytan iğfaline kandın
Devletle harbetmek kolay mı sandın?
Görmedin mi karşında duran aslanı?
Askerleri her an feda canlıdır
Duymadın mı Türkler şanlıdır

ATABEY

İlçemiz tarihi ve folkloruyla ilgili olarak uzun bir süre araştırmalarda bulunan Mahmut

KIYICI'nın yapmış olduğu çalışmaların bir kitap haline getirilmesiyle ilçemize ait bir kaynak eser ortaya çıkmıştır. İlçemizin Efsaneler, Destanlar ve Hikayeler bölümünde bu kaynak eserde belirtilen araştırmalarda burada bahsetmemek yanlış olur. Bu nedenle Mahmut KIYICI tarafından hazırlanmış bulunan "ÇEVRE TARİHÎ İÇİNDE ATABEY ve İZ BIRAKANLAR" isimli eserde belirtilen bazı Efsane ve Hikayeleri burada anlatacağız.

1- Gelincik Ana Efsanesi:

Atabey'in kuzey doğusunda, Toklutepe, Demirtepe ve diğer birçok tepelerin bir yavru gibi kucağına almış, bölgenin en yüksek dağı olan Gelincik dağı (Barla dağı)'na adını veren bir efsaneyi burada belirteceğiz.

Bilindiği üzere çobanlıkla geçinen aşiretler, eskiden beri, yazın sıcak aylarında yaylara çıkarlar, sonbaharda havalar soğumaya başlayınca daha sıcak olan ovalara inerler. Antalya (Teke) civarında yaşayan Sarıkeçili Aşireti de bunlardandır. Adı geçen aşiret bir ilkyazda sürüleri, çadırları, ihtiyarları, gençleri ve çocuklarıyla Barla Dağı üzerindeki yaylaya göç eder. Geçen yıl, ovaya inmeden önce, aşiret reisinin oğlu aynı yaylada evlenmişti.

Yaylaya ulaşıldığı gün, çadır bar kurulup döşendi: Herkesin yeri belirlendi, artık akşam olmuştu. Herkes çok yorgun olduğundan bir şeyler atıştırılıp yatıldı. Ertesi sabah tan atarken kalkıldı. Sürüler otlağa çıkarıldı. Kaynananın sert emirleri her tarafta duyuluyordu. Allah şerrinden saklasın, Nemrut gibi, zalim ve hırçındı. Bir ara henüz 6-7 aylık taze geline haykırıyordu.

-Haydi durma, bir yandan hemen hamur yoğur, yufka aç, öbür yandan sağdan soldan çalı çırpı toplayıp ocağı hazırla, yufkayı pişirip, uşakların karınlarını doyur.

-Haydi çabuk ol, ocağı yaksana!...

Zavallı gelincik iyice şaşırmış ne yapacağını bilmiyordu.

Gelincik , hamuru yoğurdu, topladığı çalı çırpı ile ocağı hazırladı. Malum, o zaman kibrit olmadığından çakmaktaşma bir çeliğin hızlı vurulmasından çıkan kıvılcımdan tutuşan kav ile ocak yakılırdı.

Gelincik ocağın başına geldi, çakmağı narin ellerinin bütün gücü ile çakıyor fakat kav bir türlü ateş almıyordu. Elinde oklava ile başucunda bekleyen kaynana ona hücum ederek haykırıyordu.

Şaşkınlıkla avcunun içine aldığı uzun saçlarıyla geçen yıldan kalmış ocağı küllerini karıştırıyordu. İşte ne olduysa bu sırada oldu.

Küller arasında kalan bir kor parçasından bütün çalı çırpı ve gelinin saçları tutuştu. Alevler gelinin vücudunu sardı. Durumu gören oba halkı koşarak geldilerse de ne yazık ki gelin çoktan yanarak ölmüştü.

Kaynana yaptığından pişmandı, ama iş işten geçmişti. Ocağın olduğu yere bir mezar kazıldı, küllerle beraber gelin gözyaşları içinde, buraya gömüldü.

Onun ruhunun erenler, evliyalara karıştığı kabul edildi. Onun için her göç başlangıcında, onun kabri başında, kurbanlar kesilir ve dualar edilir. İşte bu gelincikten dolayı üzerinde yaylalar bulunan dağa "GELİNCİK ANA" denir.

2- Bir Ayrılık Destanı:

İlçemizde Mahmut KIYICI tarafından araştırılarak su yüzüne çıkarılmış olan Bir Ayrılık Destanı isimli şiiri de olayı ile birlikte burada anlatmakta yarar vardır.

Bizzat Mahmut KIYICI'nın 1938-1939 yıllarında Atabey ve çevresinde folklor araştırması yaparken o zaman Saniye ALKAN, Zübeyde GÜNGÖR, Saliha SİPAHİ ve ayrıca İslamköy'den Özdemir ailesinden İstanbullu Zübeyde Hanımlardan dinlediği Bir Ayrılık Destanı isimli şiir Atabey'in Gezirler mahallesinden olan Rahime Hanım oğlu Abdülkerim Efendi için söylediği bir şiirdir.

Abdülkerim Efendi Abdülaziz devrinde doğmuştur. Henüz 13-14 yaşlarındayken Kulle Mehmet ismindeki birisinin ihbarı ile bünyesinin gelişmişliğine bakılarak askere alınmak istenmiştir. Bu haksız ve uygunsuz durumu önlemek üzere babası tarafından medreseye yazdırılmak üzere İstanbul'a kaçırılmıştır. O zaman katır kervanları ile geceleri yol almak sureti ile istanbul yolculuğuna çıkan kervan Domaniç yaylasında mola verir. Burada Isparta'ya dönmekte olan başka bir kervanla karşılaşırlar. Küçük Abdülkerim bu kervanla anasına bir mektup gönderir. Bağrı yanık anaya ne olduysa bu mektubu alıp okutmasından sonra olmuş, gece uyuyamamış seher vakti gül bahçesine koşmuş ve orada irticaler söylediği şiirle içinde kopup kükreyen duygularını dışa vurarak biraz olsun hafiflemeye çalışmıştır. Söylediği bu şiir ayrılık acısı çeken bir çoklarına bir sığınak olmuş dilden dile, gönülden gönüle söylenerek yakın yıllara kadar gelebilmiştir. Bu şiirle gül bahçesinde seherin tüllerine bürünmüş sabah perisine kalbinin derin hicranlarını dökmeye çalışıyor.

Bir Ayrılık Destanı

Yaz bahar geldi açıldı güller,
Gülün dalında öter bülbüller,
Selamın getirsin şu esen yeller,
Mevlâ'm yolunuzu asan eylesin,
Allah'ım seni yine yollasın.

Her sabah, her sabah okunur ezan,
Özüm döğmez ki camiler gezem,
Yazılar bilmem ki mektuplar yazam,
Mevlâ'm yolunuzu asan eylesin,
Allah'ım seni yine yollasın.

Garip anam bunu ciğerden söyler,
Salmasın yavrusun gurbete kullar
Korkma oğlum baban harçlığın yollar,
Mevlâ'm ilmini asan eylesin,
Allah'ım seni yine yollasın.

Döşeğim demir oldu, yastığım diken;
Yoktur ki anam babam derdimi dökem,
Senin ayrılığını ben nasıl çekem?
Mevlâ'm ilmini asan eylesin,
Allah'ım seni yine yollasın.

Al biniş eğnine ne güzel yakışır,
Anan gözünün yaşı kana karışır;
Mektuplar yolla oğlum tez ulaştır,
Mevlâ'm ilmini asan eylesin,
Allah'ım seni yine yollasın.

Sekiz yaşında hatmini öğrendi,
Oniki yaşında hıfzı dinlendi,
Ondördünde yazısını öğrendi,
Mevlâ'm ilmini asan eylesin,
Allah'ım seni yine yollasın.

Her sabah, her sabah bakarım aye,
Mevlâ'm eyleme emeklerimi zaye,
İnayet eyle Allah'ım ben zayıf kula,
Mevla'm ilmini asan eylesin,
Allah'ım seni yine yollasın.

Her sabah, her sabah akıttım yaşı
Huriler, nebiler olsun yoldaşı;
İnşallah olursun efendiler başı
Mevlâ'm ilmini asan eylesin,
Allah'ım seni yine yollasın.

Onbeş yaşında düştü İstanbul yolu,
Ananın kalmadı yüreğinde yağı,
Pek uzak derler Domaniç dağı,
Mevlâ'm ilmini asan eylesin,
Allah'ım seni yine yollasın.

Onbeş yaşında medrese oldu mekânı
Talebeler içinde yoktur menendi,
İnşallah olursun oğlum büyük efendi,
Mevlâ'm ilmini asan eylesin,
Allah'ım seni yine yollasın.

Kulleoğlu Mehmet nettim sana?
Didemden kaldı efendilik bana,
Bize düşman olanlar Allah'ından bula,
Mevlâ'm ilmini asan eylesin,
Allah'ım seni yine yollasın.

Osmanlı İmparatorluğunun bilhassa son zamanlarında henüz pek gençken askere alınarak 9-10 yıl gibi uzun bir müddet sıcak aile yuvasının şefkatinden, samimiyetinden, acı tatlı bütün hatıralarından mahrum kalan kimselerin kalpleri daima tahammül edilmez bir sıla hasreti ile dağlanmıştır. Doğup büyüdüğü halde babasını göremeyen yavrular, birkaç gün veya aylık gelin iken kocasından ayrı düşen taze kadınlar, evlat sevgisiyle yanan saçları ağarmış dul analar çok kere ebedi hüsrana çeviren duygularını feryatlar halinde aksettirebilmişlerdir,. Bir kısmı

dillerde bazı beyit veya bentleri eksik, yahut da tahrif edilmiş olarak yaşıyorlarsa da, çokları unutulmuşlardır. Eksik olmakla beraber arasında içten dert yanmaları anlatan bir kaç mısra:

Gıcıla hey kanlı kavak gıcıla,
Bastırdılar ardıcıla tucula,
Beni anamdan ayırdılar gücüle
Ah ölümden üstün gelen ayrılık
Ayrılık, ayrılık, zalim gurbetlik.

Şu karşıdan bir ay doğdu dolunmaz
Hayali görünür kendi görünmez
Şu karşıda oturan yavrummudur bilinmez
Ah ölümden üstün gelen ayrılık
Ayrılık, ayrılık zalim gurbetlik
İğdenin dalları kaynar katran
Şu karşıda yavrummudur oturan
Gücüm yetmez varam gidem getirem.
Ah ölümden üstün gelen ayrılık
Ayrılık, ayrılık zalim gurbetlik.

Viran bağların barısı mı olur?
Açan güllerin sarısı mı olur?
Gurbette ölenin sorusu mu olur?
Ah ölümden üstün gelen ayrılık
Ayrılık, ayrılık zalim gurbetlik.

Atabeyle ilgili burada birkaç fikradan da bahsetmekte yarar vardır.

Cumhuriyetin ilk dönemlerinde reji idaresi hâlâ yürürlükte idi. Atabey aynı dönemde bol tütün üretilen bir kasaba idi. O zaman kaçak kıyılmış tütün yakalayan reji memurlarına, yakaladığı tütün miktarına göre ikramiye veriliyordu. Bu sırada bir gün Atabey'de büyük ölçüde bir kaçakçılık yapıldığı ihbar edildi. Reji müdürü alınacak bol para ikramiyesini düşünerek, bu işi memurlarına emretmeyi kendisi yüklendi. Atabey'e geldiğinde kasabanın Jandarma Kumandanıyla Belediye Başkanı Ali ALKAN'ı alarak ilgili eve arama için girdiler. Evin önünde geniş bir bahçe ve bahçede yeşil hasıl vardı. Müdür merdivenden evin ikinci katına çıkarlarken, aklı evvellik yaparak güya alay etmek için, hasılları işaret ederek sordu:

-Reis bey onlar nedir?

-Hasıl, müdür bey, neden sordunuz efendim?

-Bizim memlekette hasıl tarlalarda yetişir ve hayvanlara yedirilir, hasılın evde işi ne?

Hazır cevap olan Ali ALKAN, evde oturanların dolayısıyla Atabeylilerin hayvan yerine konulmak istenildiğini kavrayarak hemen:

-Çok haklısınız müdür bey, bize gelen misafirlerin hayvanı olur da ona yedririz, diye layık olan cevabı verdi.

2- Uzun yıllar önce Atabey'de varlıklı ve görgülü bir ailenin oğlu, her nasılsa gönlünü yakın bir köydeki fakir ve hiç de dengi olmayan bir

ailenin kızına kaptırmıştı, bütün nasihat ve ısrarlara rağmen bundan bir türlü vazgeçmiyordu. Nihayet ailesi, mahallenin ileri gelenlerinden Mekke dayıyı kız istemekle görevlendirdiler. Bunun üzerine köye gidildi ve bu ilk gidişte kız ailesi tarafından güle oynaya verildi. Daha sonra, bir tarihte düğün işini konuşup, karşılıklı alınacak verilecekleri kararlaştırmak üzere Mekke dayı başkanlığında bir kaç kişi kız evine vardılar. Kız evi altın takı ve öbür giyecek maddeleri hakkında ne istedi ise Mekke dayı kabul etti. Ama son defa ne olduysa oldu. Kız evi:

- Biz arkası altın zincirli pabuç isteriz demez mi?

Memleket çapında, elle gösterilen zenginlerin giyebildiği bir şeymiş bu altın zincirli pabuç. Teklifi duyan Mekke dayının kafası attı ve:

- Hay hay, onu da alalım efendim. Yalnız kusura bakmayın, bugüne kadar biz memleketimizde bu pabucu giyeni görmedik; herhalde siz de kullandığınız bir numune vardır. Lütfen onu bize verin de benzerini alalım dedi.

AKSU

HALK HÎKAYELERİ

A- ANAMI AS: Aksu'nun önceki adı olan Anamas adının nereden geldiğine dair aşağıdaki hikaye rivayet olunur.

Bu yüce dağların kuş uçmaz, kervan geçmez bir köşesindeki babası ölmüş, fakir bir ailenin çocuğu, anasının yanlış telkinlere kapılarak küçük yaştan itibaren işe yumurta çalmakla başlamış... O çalmış, annesi de gelirleri olmadığı için pişirip beraberce helâl demeden, haram demeden yemişler. Çocuk gün geçtikçe daha büyük şeyler çalmaya başlamış, zamanla azılı bir eşkıya olmuş. Nihayet bir gün yakalanmış ve hakkında idam kararı alınmış. İdam edileceği gün gelmiş çatmış. Tam asılacağı sırada abdest almış, iki rekat namaz kılmış ve ellerini göğe kaldırarak "Ya Rabbi bu işlerde benim günahım yok, beni bu kötü yola annem itti. Ben çaldım, o pişirdi beraber yedik. Beni asma, "ANAM'ı AS" diye yalvarmaya başlamış. Duasını duyan hükümet adamları zavallı delikanlıyı idamdan bağışlamışlar. İşte kendini bilmez cahil bir ananın teşvikiyle hırsızlığa alışan bu delikanlının, hayatı kaçıp saklandığı dağlara Anamas dağlan, köyüne de Anamas köyü adı verilir.

B-Yılanm Öldürülmesi: Yılanlı Ovasında bir vadide büyük bir yılan (Ejderha) ortaya çıkar. O vadiye giden bütün hayvanlar bu yılan tarafından yutulur. Hiçbir hayvan geri dönmez. Yılanlı oğlu bir eşeğin sırtına heybe şeklinde bir tarafına sönmemiş kireç çuvalı bir tarafına da

su tulumunu sıkı bir şekilde bağladıktan sonra yılanın olduğu vadiye sürer. Sırtındaki sönmemiş kireç ve su tulumuyla birlikte eşeği yutan yılanın karnında kaynayan kireç yılanı öldürür. Ertesi gün yılanın leşine kartalların, akbabaların uçtuğu vadiye halk gitmeye cesaret edemez. Birkaç gün geçtikten sonra vadiye sürülen hayvanların canlı olarak dönmesi, yılanın öldüğünü gösterir. Halk kendilerini böyle bir beladan kurtaran kahramanın ailesine Yılanlıoğulları demişlerdir.

C- Çoban Taşı: Teke yöresinden sürüleriyle birlikte Dedegöl dağına yaylaya çıkan Yörük ağası Teke yöresinin en zenginidir. Sürülerini otlatmak için de beraberinde iki çoban getirir. Ağanın bir kızı vardır. Kız öyle güzeldir ki, Anamas yaylasında güzelliği ile tatlı dili ile herkesin gönlünde yer edinmiştir. Aynı zamanda ağanın çobanlarından ikisi de kıza aşık olmuşlardır. Kıza yakın olmak ve onunla konuşmak için zaman zaman kavga etmişlerdir. Bu durumu fark eden ağa, durumu araştırır ve çobanların, kızına aşık olduğunu öğrenir. Çobanları yanına çağırarak "Duyduğuma göre ikiniz de kızıma aşık olmuşsunuz. İkinizi de severim. Fakat benim bir kızım var. Kızımı almak için bir şartı yerine getirmeniz gerekir. Şu gördüğünüz kayalığı kim önce dolaşıp çadırıma gelirse, kızımı ona vereceğim" der. Çobanlar da kıza kavuşmak için çadırdan kayalıklara doğru hızla yol almaya başlarlar. Çobanın biri çadıra erken varmak için kayalıklardan tırmanırken uçarak parçalanır. Diğer çoban da kayalıkları dolaşıp çadıra ulaşır. Kızı alır. Ölen çoban düştüğü yere gömülür, sevdiği kız uğruna hayatından olan bu kayalara çobanın hatırasını yaşatmak için "Çoban Taşı" adı verilir.

D-Dört Kardeşler: Zengin sözü geçen bir Yörük ağası sürüleri ile birlikte Dedegöl ve Anamas dağlarının birleştiği Yakabeli'ne gelerek çadırını kurar. Bir de çobanı vardır. Bu çoban öyle bir kaval çalarmış ki kızların gönlünü fethedermiş. İnat eden keçi ve koyunları sıraya dizermiş. Çaldığı kavalla ağa kızının da gönlünü çalar. Birbirlerini öyle bir severler ki hiçbir şeyi görmez olurlar. Yörük ağasından ve dört oğlundan gizli olarak konuşurlar.

Bir gün sabah, çoban koyunları otlatmak için yaylanın yolunu tutar. Çoban yaylanın yolunu tutması ile kızın içine bir karamsarlık çöker. Bu durumu fark eden babası "Kızım ne oluyor sana, bir derdin mi var?" diye sorar . Kız "Yok baba." der. Fakat kulağı kavalın sesinedir. Koyunları otlatan çobanın yolu eşkiyalar

tarafından kesilip, eli kolu bağlanır. Çobanın köpeği, eşkıyalara saldırınca eşkiyalar tarafından öldürülür. Ölüm sırası çobana gelmiştir. Çoban yalvararak "Ne olur beni öldürmeden önce bir kaval çalayım." der. Eşkiyalar buna razı olur. Çoban kavalından yolun eşkiyalar tarafından kesildiğini, kara köpeğin öldürüldüğünü, koyunların eşkiyalar tarafından götürüldüğünü anlatır.

Eşkiyalar çobanı bastı
Kıl bağcık kolumu kesti
Yetişin ağalar
Kara köpek kan kustu

Bunu duyan kız, yiğidin başının dertte olduğunu anlar. Ağabeylerine durumu anlatır. Önce inanmazlar fakat bacılarının ısrarına dayanamayarak çobanın arkasından giderler. Görürler ki, kız kardeşlerinin dediği doğrudur. Eşkiyalar tarafından çobanın ellerinin kollarının bağlı olduğunu, köpeğin öldürüldüğünü görünce eşkiyalarla çatışmaya girerler. Ne yazık ki bu zalim eşkıyalar 4 kardeşi bir çam ağacının altında öldürürler. Halk toplanarak büyük bir yas tutar. Bu dört kardeşler vuruldukları yerde defnedilirler. Burada bugün 4 çam ağacı vardır. Hepsi aynı boyda ve aynı kalınlıktadır. Bu mevkiye bugün Dörtkardeşler denmektedir.

E-Dedegöl: Horasandan üç evliya bugünkü Yaka köyünün olduğu yere gelerek yerleşirler. Her gün dağın zirvesinde bulunan hocalarının kabri başında sabah namazı kılmaya giderler. Bu evliyalardan birinin adı Hüseyin Dede, diğerinin adı Musa Dede, bir diğerinin ise bilinmemektedir. Hüseyin Dedenin eşi her gün kocasının kaybolmasından şüphelenerek hizmetçiye kocasını takip ettirmeye başlar. Bir gün Hüseyin evliya dede hocasının kabri başında namaz kılmak için uçtuğu yer olan aşağı harmana gider. Hizmetçi de Hüseyin dedeyi takip ederek gözetlemeye başlar. Hüseyin dede hizmetçiyi görerek yanına çağırır. Oğlum sen niye buraya geldin, diye sorar. Hizmetçi de bugün erkenden uyandım şöyle bir dolaşayım dedim, der. Evliya hizmetçiyi aldatıp elindeki asayı orada bulunan bir ağaca değdirerek ağacın başı çok lezzetli armut meyveleri ile donanır. Hizmetçi de burada armut yerken Hüseyin dede asası ile birlikte uçup, hocasının kabri başında namazını kılar daha sonra eve döner. Hizmetçiye Hüseyin dedenin eşi beyinin nereye gittiğini sorar. Ben armut yerken anında kayboldu der. Eşinin durumundan iyice şüphelenen hatun hizmetçiye sıkı sıkı tembih eder. Yarın sabah sakın aldanma

nereye gittiğini kesin olarak bana öğren der. Ertesi günü sabah yine Hüseyin evliyaya dede aşağı harmana doğru yol alır. Hizmetçi de peşine düşer. Hüseyin dede bir bakar ki hizmetçi arkada hemen yanına çağırarak gözlerini yummasını ister ve birlikte dağın zirvesine uçup namaz kılar ve geri dönerler. Hüseyin dede de bu sırrını hizmetçiye hiç kimseye söylememesini ister. Fakat hizmetçi olayları olduğu gibi Hüseyin dedenin eşine anlatır. Hüseyin dede bunun üzerine bir daha uçamaz. Halk arasında evliyalara dede denildiğinden ve dağın zirvesinde olan evliyanın kabrinin de göl kenarında olmasından dolayı bu dağa Dedegöl dağı denilmektedir. Isparta'nın en yüksek dağı olan Dedegöl 2992 metredir. Şu anda dağcılar tarafından yaz aylarında ve dini ziyaret amaçlı bir yer haline gelmiştir. Bir gün Hüseyin dedenin bu dağın zirvesinden fırlattığı asasının düştüğü yer bugünkü Yaka köyünde mezarlık olarak kullanılmakta olup, burada Musa dede ile Hüseyin dedenin mezarları vardır. Bu mezarlar halk tarafından ziyaret edilmektedir.

Maniler

Ateş oldum külüm yok,
Bülbül oldum dilim yok.

Yardan ayrı düşeli
Ağlamadık günüm yok
Sandığımın kilidi,
Üstüne gül bürüdü
Sen orada ben burda
Bütün ömrüm çürüdü
Merdivenim kırkayak,
Kırkına vurdum dayak,
Dediler yarin gelir,
Seyirttim yalın ayak.
Derdim vardır sel gibi,
Demiyorum el gibi,
Benim sevdiğim güzel
Açılmış bir gül gibi

EĞİRDİR

Efsaneler

Timurlenk'in Eğirdir'e Gelişi

ADA'NIN ALINIŞI

(TARİHTE KAYDI OLMAYAN HALK ARASINDA ANLATILAN VE GÜNÜMÜZE KADAR GELEN EFSANELER VARDIR.)

Timurlenk Eğirdir'e geldiğinde BABASULTAN önünden geçerken değirmentaşı yapmakta olan kişiye selam vermemiş. İşi ile meşgul olan kişi başını kaldırıp Timurlenk'in bu davranışını kınar bir sesle "zort" demiş. Bunu duyan Timur çok sinirlenmiş hiddetle askerlerine:

-Varın değirmen taşını boynuna geçirip göle atın. Göle atılan Zorba Baba Köprübaşı mevkiinde Timur köprüden geçerken başında değirmen taşı ile önüne çıkmış ve "Timur ne keramettir?" diyerek bu kişiye "Köprübalık avlığını vakfetmiş"

Yöre halkı bu efsanenin devamı olarak, günümüze kadar gelen Hıdrellez günü uygulanan bir adeti örnek olarak verir. Hıdrellez günü köprüden tutulan balıklar satılmaz balıkçıların o günkü avı yoksullara dağıtılır. BABASULTAN türbesindeki 12 büyük su küpüne su dolduranlar balık gönderilmesi yaşayan adetlerdendir ve bu efsane ile özdeşleştirilir.

Şeyh Mehmet Çelebi

Şeyh Mehmet Çelebi, bir buçuk yaşında düzgün bir dille konuşmaya başlamış. Yaşı üç-dört olduğunda Farsça ve Arapça'ya merak sarmış. Babası Şeyh Pir Sultan'ı ziyarete gelen her insanla konuşur, ahiret soruları sorarmış. Dost ve dervişlerin pabuçlarına bakıp kendileri içerdeyken ıslahı imkansız gördüğünün pabuçlarının altını üstüne çevirir, iyi haline inandıklarını düzgün bir biçimde kapının önüne koyarmış. Ziyaretçiler, toplantıdan dışarı çıktıklarında bazıları pabuçlarını perişan görüp kızarmış. Birbirleri ile konuşmaları sırasında Mehmet onların yanma gelerek "pabuçlarınızı ben tersine çevirdim. Sen, bozuk düşüncelisin, sen kötüsün , sen hırsızsın, sen hainsin" dermiş. Kimisi "çocuktur"der sesini çıkarmazmış, kimisi de çok kızarmış.

Babası Pir Sultan oğlunun bu haline üzülür,

-Yavrum sakın bir daha böyle yapma, halk seni sevmez, iyi değildir dermiş. Küçük yaşta göklerden, meleklerden haber verir, dinleyenleri

şaşırtırmış. Babası susturmak için Eğirdir'e adamlar gönderir. Mehmet'in en sevdiği (pazar pidesi) yiyecekleri getirtirmiş. Mehmet ancak kırk gün susar, konuşmaz, sonra tekrar meleklerden, göklerden haberlere başlarmış. Neden böyle söylüyorsun? d e d i k l e r i n d e Mehmet'in cevabı: "Gördüklerini bildiklerini hep söyle, sana zararı yoktur, diyorlar." dermiş.

On yaşına kadar Mehmet'in bu hali devam etmiş. Bir gün babasının toplantısında, Şeyh Abdüllatif'in yüksek sesle üç kez "haza kutb üz zaman" dediğini duymuş. Babası yalnız kalınca şeyhin dediğinin ne olduğunu sormuş. Babası :

- Yavrum, Allahu Teala hazretleri bir kuluna dünyada saltanatı verir, bütün âleme halife edip Hazreti Peygamberin şerifesine geçirir. Rızık paylaşımı, nasip, kısmet, kader, varlık, yoksulluk, onun izniyle olur, demiş. Bunları dinleyen Mehmet; bu izinli şeyler adamın üzerinde ne kadar zaman kalır ? diye sormuş. Babası; kimi üç gün, kimi yedi gün , kimi kırk gün, kimi bir yıl , kimi yedi yıldan çok olmaz demiş. Bunun üzerine Mehmet:

- Eğer bir gün öyle bir mertebeye erersem Allahü Teala hazretleri şahidim olsun, kırk yıldan azını kabul etmem demiş.

Yirmi üç yaşına kadar gezmediği, görmediği yer kalmamış. Doğa bilgileriyle ilgilenmiş. Dil merakıyla öğrenmediği dil kalmamış. Onun için halk; Babası ve dedesi gayet ulu kimselerdi. Çok kimseleri yola getirmişlerdi ama bu aziz babası dedesi gibi dervişlik yoluna gitmedi; dermiş. Halk arasında bu inanç DAVUT HALİFE 'nin efsanelerine kadar devam etmiş.

- YAZLA'da Hangah Şeyh Murat mahallesinden ve Şeyh'in hülafasından Davut Halife pek çok kez Hızır Aleyhisselam'ın buz atma binmiş Eğirdir'i çevreleyen göl üzerinde, karada yürür gibi geldiğini Şeyh Mehmet Çelebi ile buluşup gittiğini gözlerimle gördüm, diyerek halk arasında anlatmıştır.

-Bir gün Şeyh Mehmet Çelebi yazla camii önünde Davut Halife ile birlikte göle karşı otururken yoldan bir ulakçı (postacı) durmuş, selam vererek, Efendi Hazretleri Afşar'a nereden gideyim diye sormuş. Şeyh gölü gösterip, Afşar karşıdadır, şöyle korkmadan doğru git. Mutlaka varırsın, demiş. Duraksamadan izleyenlerin gözleri önünde atı ile gölden aşıp gitmiş. Postacı su üzerinde Afşar sahiline yaklaştıkça göl üzerinde iki atlıyı kıyıda toplanan halk Hızır Aleyhisselam sanısı ile beklemişler. Postacı Sarı kamıştan kıyıya çıktığında halk :

- Sultanım siz Hızır peygam-

hersiniz diyerek sarılmış. Postacı:

-Ben aciz bir kulum. İstanbul'dan gelip Konya'ya gidiyorum. Gölün karşı yakasında camii önünde oturan bir azizden yolu sordum, diyerek anlatmaya başlamış. Sonunda da "Böyle heybetli kimse görmedim. Birkaç adım gideyim. Göle batmaz isem bu aziz evliyadır, dedim ve atı deryaya sürdüm. Sular tahta oldu. Bende bir şey yok. O azizin kutsal nefesi ile buraya geldim. Sizler o makamın değerini bilememişsiniz" demiş halktan birileri.

-Biliriz o makama YAZLA derler ve o aziz ŞEYH MEHMET ÇELEBi'dir, demiş.

Postacı olayından sonra Afşar halkı toplanarak ertesi gün Yazla'ya gelip şeyhi ziyaret etmişler. Şeyh, halka:

-Baba ve dede yolunda giden azdır.

Sonuçta her kulu ayıbı ile kabullenmek gerekir, demiş. O günden sonra haftada bir gün halk şeyhi ziyaret etmeyi adet haline getirmiştir.

Şeyh, Hz. Ali ve Hacı Bektaşi Veli'ye bağlılığı ile Hicri 880 yılında Muhittin Mahlası ile HIZIRNAME'yi yazmıştır. Yazla cami yakınındaki türbede yatmaktadır.

Hıdrellez Kayası (Süt Kayası) Efsanesi

Eğirdir'in ve gölün yüksekten izlendiği bu kaya bir mağara görünümündedir. Üç metrekare genişliğindeki bu mağaranın tavanından damlayan sular taban kayasında küçük oyuklar oluşturmuştur. İnek denizi denilen üst düzlüğünde dik dağ yamacında yer alan bu mağara için süt verdiğine inanılan bir olay halk arasında şöyle anlatılır:

"Sütü olmayan ya da az sütü olan anneler sütlerini artırmak için dik yamaçtaki bu mağaraya gelirler. Yanlarında getirdikleri tahta kaşıkla mağara tabanında oluşan oyuklarda biriken sudan içerler. Kaşıkları orada bırakarak dönerler. Daha sonra bol süte kavuşan anneler şükran borcu olarak mağaraya bir kez daha gelirler ve mum yakıp giderler.

Karaca Ahmet Efsanesi

Selçuklular döneminden Bağören Köyünde kalma Karaca Ahmet Tekkesi vardır. Bu kişi için de anlatılan efsane şöyle:

Çocukları olmayan erkekler ve kadınlar bu tekkeyi ziyaret ederler, dilekte bulunurlar. Üç hafta üst üste özellikle Salı günleri ziyaret ettikleri tekkeye oyuncak beşik bırakırlar. Zamanla dilekleri kabul olup çocukları olduğunda tekkenin önünde kurban keserek halka dağıtırlar. Tekkenin yanındaki çeşmede kimsenin tanımadığı yaşlı bir adamın

bazı geceler abdest aldığı söylenir durur.

Öksürük Kayası

İlçe merkezindeki çarşıdan bakıldığında görülen süt kayasının biraz aşağısında öksürük kayası vardır. Uzun süre öksüren çocukları kaya etrafında üç beş kez döndürerek kayanın üzerine tükürtürler ve arkalarına bakmadan evine getirirler. Sonra da öksürükleri geçer.

Tiryaki Koca Efsanesi

EĞİRDİR'in Sorkuncak köyünün Gökbalan düzlüğünde Hamzasavran Tiryaki Koca adında bir yaşlı "din kardeşlerim kırılıyor" diyerek altındaki yabasıyla bir anda Çanakkale'ye gider. Düşmanla savaşır ve iki dişi kırılır. Eğirdir 'de Yeşil Ada'dan bir asker çatışma sırasında Tiryaki Koca'yı görür ve tanır. Göğüs göğüse mücadele sırasında Yeşil Adalı asker yabanın kırılan dişlerini de torbasına koyar. Tiryaki Koca aynı gün Sorkuncak'a döner ve harmanına kaldığı yerden devam eder. Savaş sonrası gazi olan Yeşil Adalı asker de Eğirdir'e gelir. Tiryaki Koca'nın Çanakkale'de yabasıyla düşmanı geri püskürttüğünü söylese de kimse inanmaz. Tiryaki Koca yabasıyla Ada kahvesine çağrılır. Tiryaki Koca'nın "Hayır ben köyümden hiç ayrılmadım" demesi üzerine asker torbasından yabanın kırılan dişlerini çıkarır. Yaba ile dişlerinin birbirini tamamladığı görülür. Tiryaki Koca bir şey söylemeden çıkar gider. Aynı anda sırrı ortaya çıkan Tiryaki Koca'nın ölümü Sorkuncaklılar'ı yasa boğar.

GELENDOST

Masallar

Bir varmış bir yokmuş, Allah'ın kulu çokmuş. Develer tellal iken pireler berber iken ben anamın beşiğini tıngır mıngır sallarken bir Keloğlan varmış. Günlerden bir gün Keloğlan, o sokak senin bu sokak benim dolaşırken, iki taş arasında bir on para bulur. Ama ne alsam, ne alsam, diye düşünüp durur. Üzüm alsam çöpü çıkar... erik alsam çekirdeği çıkar, et alsam hani ocak, ot alsam hani bıçak. İyisi mi kaygısız başım, ağrısız dişim; leblebi alırım da kütür kütür yerim. Artanı da götürür anama veririm der. Alır leblebiyi düşer yola, yine şura senin bura benim derken varır bir kuyu başına, acep ne kuyudur? Bu kuyu içilir mi suyu diye eğilir bakar ama derinmiş kuyu görünmez suya daha eğileyim derken, yarım leblebisi suya düşmez mi? Keloğlanın aklı başından gider. Keloğlan kuyudan

leblebisini isterken bir Arap bacı çıkar kuyudan, "Ne istiyorsun Keloğlan?" diye sorar. Keloğlan da leblebisini istediğini söyler. "A Keloğlan yarım leblebi su perisinin düğününde çerez oldu. Koca düğün halkı yedi yedi bitmedi. Hâlâ da yiyip duruyorlar. Eksik artık helal et onun yerine sana öyle bir sofra getiririm ki açıl sofram açıl dersin açılır, yersin içersin sana da yeter ona da yeter, ne tükenir ne biter sonra da kapan sofram kapan dersin kapanır. Bu masal İlçemiz ve çevremizde söylenir.

İlçemiz ve çevresinde Keloğlan masalları söylenir.

Efsaneler

Gelendost Efsanesi: 1176 Miryokefalon savaşından sonra yer yer işgaller ve baskınlara karşı Gelendost'u koruma ve gözetme altına alırlar. Dört bir yanda gözetleyiciler gelen geçeni düşman mı? dost mu? olduğunu" gelen düşman veya Gelendost" sözlerle cevap verirlermiş bu haberleşme tabiri parola çevre yerleşim yerlerine göre ilginç gelir. O dönemlerde bu bölgeye gelenler düşman değil de dostun çok gelmesi "Gelendost" haberleşme parolası buranın Gelendost isminin almasına vesile olmuştur.

Hacılar Köyünün Kuruluş Efsanesi:

Anadolu Selçuklu Devleti'nin tam olarak egemenliği altına girildikten sonra, buralara gelen Türkler, birliği sağlamak için, Türk Kültürünü ve Müslümanlığı çevre halkına anlatmışlardır.

"Şeyh Hacılar" halkının önderleri; bilge olan, matematik, felsefe, türkü bilen hoşgörülü olan, dinsel konuda çok bilgisi olan kişilermiş. Buralara yerleşen halk namaz kılar, hesap yapar, hayvanları otlatırken kaval ile türküler çalarmış. Haftada bir gün "Namazgah Tepesinde " cuma günleri namaz kılarlarmış. Çevre halkından da katılanlar olurmuş. Namazdan sonra çevresinin gelişmesi, ilerlemesi insanların varlıklı, mutlu olmaları için söyleyişlerde bulunurlarmış. Her konuda bilgisi olan bu kişilere çevre halkınca ve şaman dinine inanan Türklerce "ŞEYH HACILAR" adı verilmiş.

Şeyh Hacılar Halkı, kardeşlik, eşitlik, hak sevgisi, birlik bilim konularında yöre halkının aydınlanması için, yeterince gerekli olan çalışmaları yapılmıştır.

Dedegöl dağlarının bir bölümü olan bu yörede, Türk Birliğinin sağlanması ve Müslümanlığın yayılması için bir çok çaba göstermişlerdir, uğraşmışlardır.

Eğirdir Gölü ile Namazgah Tepesi arasındaki yerde kurulan "Şeyh Hacılar" halkının nereye gittiğini bilemiyoruz.

Bu Şeyh Hacılar halkının, sürüleriyle kışın Akdeniz kıyılarına göç ettikleri, yazın buralara geldikleri söyleniyor.

Beş Ardıç (Beş Kardeş) Efsanesi:

Madenli Köyünde Beş Ardıç diye bir tepe vardır. Bu tepe köyün güneyinde, üzerinde yaşlan bilinmeyen ardıç ağaçlan bulunan bir tepedir.

Rivayete göre efsane şöyledir. Buralarda bir savaş olmuş (büyük ihtimalle 1176 Miryokefalon) bu tepede beş tane kardeş şehit düşmüş. Şehitler hemen oraya gömülmüş, aradan yıllar geçmiş şehitleri oraya gömen arkadaşları oradan geçmekte iken şehit arkadaşları akıllarına gelir ve şehitleri ziyarete giderler. O tepeye varınca bir mezardan birer ardıç ağacı yükseldiğini görürler. O günden sonra o tepenin adı "Beş Ardıç" (Beş Kardeş) anılır.

Bu ağaçlar kutsal sayılır, ağaçlardan bir parça dahi almak o kişiye uğursuzluk getireceği, evinin yanacağı, başına kötülüklerin geleceğine inanılır. O günden bu yana kimse ağaçlara zarar veremez. Ağaçlar günümüze kadar doğal olarak korunarak gelir. Ayrıca orada adak kurbanlar kesilir, pilav yedirilir, dilekler dilenir.

Menkıbeler, Destanlar

İlçede yaygın olan ve söylenen yöreye has menkıbeler ve destanlar tespit edilememiştir.

Hikâyeler

İlçenin Yaka Kasabasına günün birinde İlin Valisi gelir. Vali, kasabanın ihtiyaçlarını sorarken söz sırası içme suyu hakkında deyiş ve görüşlere geldiğinde Kasaba halkından birinin Kasabanın Çobça diye bilinen bir mevkide çok soğuk ve diğer özellikleri bulunan bir suyun olduğunu metheder. Ancak suyun özelliğini merak eden vali bulun üzerine "Hadi methettiğin şu sudan bir testi doldur da gel" emrini verir. Köylü vatandaş suyu methetmesinin pişmanlığı içerisinde testiyi alır. Çobça çeşmesinin suyundan getirmek üzere yola düşer. Yolda görüp nereye gittiğini soranlara sormayın ağzımızla bir halt ettik onu yıkamaya Çobça çeşmesine gidiyorum, dediği hikâye olur.

KEÇİBORLU

Cavur Kırığı Efsanesi:

Cavur Kırığı adı verilen yer Keçiborlu Aydoğmuş kasabası yolunun kesiştiği yerdir. Halk arasında anlatılan bilgilere göre kalabalık bir düşman bu bölgeden Keçiborlu'ya

saldırı hazırlığındadır. Yörenin büyükleri ortaya bir fikir atarlar. Kasabadaki öküzlerin boynuzuna gece mumlar takılır ve yakılır. Kalabalık bir ordu görüntüsü verilir. Bunu gören düşman kuvvetleri panik içinde kaçmaya başlarlar. Buraya "Cavur Kırığı" adı verilir.

Yağbasan Efsanesi: Verimli bir ova olan Yağbasan (şimdiki hava alanı ve organize sanayinin olduğu yer) üzerinde aynı adla anılan bir şehir varmış. Burada yaşayanlar varlıklı ve zengin kişilermiş. Zamanla bunlar kötü yola düşmüşler. Birbirlerini öldürmeye başlamışlar. Bir tabi afetle bu şehrin battığı, Allah tarafından cezalandırıldığı halk arasında söylenmektedir.

(Genel Ağ'a Aktaranın Notu: Buranın adı Yağbasan değil Yağıbasan'dır. Yağı, Divan- Lugat-it Türk'de, düşman demektir. Tarihte burada düşmana (yağıya), bir baskın olmuş ki yöreye bu ad verilmiştir. Ali Yalçın)

SENİRKENT

Efsaneler

Ali Dede Efsanesi: Babamdan işittiğime göre, Ali Dede derlermiş saf bi arkadaş vanmış. Bu arkadaş harman yerinde harman savururken, harmancılar; "Ali Dide, bi üfürüve de yel çıksın," derler imiş, iki daş koyarakdan iki daşm arasında bi şeyler okur okur üfürüverirmiş. Sonra yel çıkarımışmış.

Netice, Ali Dide, Taşmescit mahallesinde yattığı yatırın olduğu yer harımışımış. Bole büyük avlı. Ölmeden vasiyet etmiş. "Ben öldükten sonra beni şura gömün" demiş. Netice, Ali Dede ölmüş. Yıkamışlar. "Canım götürün şunu, yukarı Bayramcığ'a g ö t ü r ü n , gömün"demişler. Tabuta gomuşla, tabuttan Ali Dede gakmamış. Netice, olduğu yere gömmüşle. Yatırı halan mahallemizde bulunmaktadır.

Ayazmana Efsanesi: Evdi bi anaynan gızı varımış. Evleri bitecik odayımış. Bunnarın bi sürü goyun guzuları vanmış. Yakınnarında su yoğumuş. Ot bolumuş, amma gelgelelim suları yoğumuş. Goyunnarı sulamaya da uzaklara giderlerimiş.

Gız çok bıkmış, goyunnarı sulamak için uzaklara gidip gelmekten. Oturmuş, Allah'a yalvarmış. "Allah'ım, ne oludu şuracıklara su olaydı. Su çıkar da istesen evimin ortasından çıkar" demiş. Bunun üzerine odanın ortasından çıkan su meydana gelmiş.

Bi gış günü guru darı bi şey bişirceklerimiş. Yakıcakları galmamış. Gadın yakıcak aramaya dışa

çıkıyonuş. Amma soğukdan, fazla uzaklaşamadan dönüyomuş. Her defasında da gız sormuş: "Ayaz mı ana?" Derkene oranın adı "Ayazmana" galmış.

Epşir Beşir Dede Efsanesi : Epşir Beşir dede, kasabanın Şehler mahallesinde yatırı, türbesi bulunan bir ermişdir. Epşir Beşir dede, orduda yüzbaşı iken Senirkent ovasında şehit düşmüş ve bu mevkiye gömülmüştür. O zamanlar orada evler yoktu, şehidin mezarı selametteydi. Daha sonra oralara evler yapıldığında Tortoplar, Epşir Beşir dedenin sağ kolunun üzerine evin duvarını bilmeden koymuşlardır. Aradan zaman geçince dede, insan kılığında vekalete giderek kendini tanıtmış ve şikayette bulunmuştur. "Benim sağ kolumun üzerine Tortoplar ev yaptılar, onu alın" demiş. Bu şikayet üzerine devlet adamları gelmiş kontrol etmişlerdir. O zamanlar Tortoplar Senirken'te nüfuzu geçen aileymiş.

Onun için zabıta onlara bir şey dememiş, şikayeti geçersiz saymışlardır. Bunun üzerine bir gün Dede, duvarı yaparken içeri çekmişler. Dedeyi selamete çıkarmışlardır. Daha sonra devlet tarafından bir bayrak hediye edilmiştir. Burası türbe haline getirilmiştir.

Buğday Efsanesi: Eskiden buğdayların bi tek kellesi değil ta köküne gadar buğday kelleleri varımış. Bi gadın çocuğun pisliğini bu buğdey kelleleriyle silmiş, Allah de "Sen Benim nimetimle nasıl pislik temizlersin" diye çok kızmış ve bi sıvamasıyla buğday saplarında hiç kelle galmamış. Dünyadaki kedile, köpekle bağrışmaya başlamışla. Allah'a "Sen insanları cezalandırırken bizim ne suçumuz va" demişle. Allah da, hinciki buğdeyin biteceki kellesi ve ya işte onu da kedilerin, köpeklerin nasibi olarak goyvemiş. Hinci insanla, kedilerin, köpeklerin nasibini yeyomuş.

Çökek Efsanesi:

Birinci Rivayet: Bi yaşlı gadın varımış, Bu yaşlı gadın yalınız oturuyomuş. Heç durmadan çıkrık çeviriyonuş. Bi gün gapıya isteci gelmiş. "Çok acım,accık ekmek ve " demiş. Yaşlı gadın, "hinci veremem, çıkrık ceviriyon" demiş.isteci de "o çıkrık gibi döne döne yere gömül, git" demiş. Bi müddet sona döne döne o ev yere gömülmüş. Orası da öle çukur galmış. Meğerse o gapıya gelen isteci, ermişlerdenimiş.

İkinci Rivayet: Kasabanın alt kısmında büyükçe bir yer, çökmüş ve çukur bir vaziyettedir. Buranın çöküşü şöyle olmuştur. Bir kadın burada çıkrık ile ip salarken her ner-

nen çıktıysa bir sel olmuş ve komşuları ona "yerin dibinebatsın" diye yeri denilen araziyi aşardan muaf olmak üzere bağışlamış, sürüsünden de koyun vergisi alınmamasını irade buyurmuş.

Deve Yudan Efsanesi: Eskiden burda Yörükle varrmış. Onna burda temelli durmayyomuş. Develeriyle ordan bura göç ediyollarımış. Senget'te çamırlı, sulu, bataklık bi yerden bu yörükle geçeken devenin bir üstünde pırtılarınlan, gelininen bu bataklık yerde çakılmış galmışla. Deve, gitdikçe toprağın altına gidiyomuş. Sona, deve, pırtıla, gelin eğice bu bataklığa gömülüp gitmişle. Senget'teki bu bataklık yere ondan bu yana deveyi yuttuğundan Deve Yudan denilmiş.

Dikmenmen Tepe Efsanesi: Çok eskiden Senirkent ufak bir yerleşim yeri imiş. Bir gün Yassıören tarafından Kutup İbrahim Dede geliyormuş. Senirkentliler Kutup İbrahim Dede'yi görmüşler ve kendisine kim olduğunu sormuşlar. Kutup İbrahim Dede'nin ermiş biri olduğunu öğrenince "madem ki ermiş bize kerametini göstersin " demişler. Kutup İbrahim Dede orada Allah'a dua ederek ellerini havaya kaldırmış ve orada dik bir tepe meydana gelmiş.

Şimdi orası Dikmen Tepe olarak dilden dile anlatılmakta, nesilden nesile aktarılmaktadır.

Gelin Efsanesi: Bi evin gizi varmış. Giz, arada evin kilerini süpürürmüş. Her süpürdüğünde yirmi beş guruş bulurumuş. O zamana göre yirmi beş guruş büyük paraymış. Bi gün tekrar süpürmeye gittiğinde allı pullu bi gelin görmüş. Çok gorkmuş. Gelin, ona "gorkma" demiş. Meğerse gelin, orda galıyomuş ve ermişmiş. Giz orayı temizleyvediği için para goyyomuş. "Amma, beni gördüğünü kimseye söyleme" demiş. O da "olu" demiş. Giz bi süre daha süpürmüş, para bulmuş. Amma bi gün anasına onu gördüğünü azından gaçırmış. Ondan sonra da ne gada süpürse para bulamamış. Gelini de heç görmemiş.

Gelincik Dağı Efsanesi:

Birinci Rivayet: Bu çevrede yaşayan taze bir gelinin daha gelinlik zamanının ilk günlerinde adı lekelenince, izini kaybettirmek için ortadan kaybolmuş ve dağlara çıkmıştır. Döne dolaşa, Gelincik dağına çıkmış. Orada dolaşırken bir bakmış ki ortada ateş yanıyor. Mevsim kış olduğu için, gelin, bunda bir iş olduğunu anlamış. Fakat günlerdir ateş yüzü görmediği için mezar kazmış. O sırada kerametlendiğini mi ne anlamış, ne yapmışsa hemen eline esi alarak atmış. Atarken "Buraya bana gelemeyen, ziyaret edemeyen, kurban kesemeyen ateşin

düştüğü yerde yapsın" demiş. Esiyi üç ayrı yere atmış. Bunlardan Yassıören altındaki yanık karaağaç herkes tarafından bilindiği halde öteki iki yer pek bilinmiyor.

Gelin, esileri attıktan sonra dizleri ile ellerinin üzerine düşmüş, sonra yok olmuş. Kazdığı mezar yatır haline gelmiştir. Sonradan, dizleriyle ellerinin konduğu yerde otlar bitmiştir. Mezarının üzerinde ise muş adı verilen fesleğene benzeyen kokulu ot ve çiçekler bitmiştir.

Gelincik, kış yağmuru istendiği zaman çeşitli itikat ve yollarla anılmaktadır. Oraya her giden, taş tepeciğin taşlarının arasına birer değnek sokar, gelir. Yağmur yağmadığı ve karanlık olduğu zaman oradan birer değnek alınır ve göle atılır. O zaman yağmur yağar. Bir yıl oradaki bütün değnekleri toplayıp getirmişler. O zaman kış uzun sürmüş, kar kalkmamış. Ve değnekleri geri götürüp yerine koyunca kar, kış kalkmış.

İkinci Rivayet: Gelencik dağı oldukça yüksektir. Bu dağın zirvesinde dağın adını alan Gelincik ananın kabri vardır. Efsaneye göre vaktiyle yayla yaylamağa göçen obaların içinde bir gelin ile gaynatası varmış. Çadırlarını gurcakları yere gelip çadırlarını gurup, gaynatasına odun gerekmiş.

Gelin, o an aklına gelen geçen seneden galan, toprağa soktuğu üç yanık esiyi alıp getirmek için soktuğu tarafa gitmiş. Topraktan çekip getirmiş. Hala yanmakta olduğunu gören gaynatası hayretler içinde galarak esinin toprağın içinde bir sene yanık galmayacağını, gelinin başka bir amaçla oraya kendinden önce geldeğini ve kendini gandırdığını söylemiş.

Gelin tüm saflığıyla bakmış. Elindeki yanık esileri tüm güç ile atarak "Allah'ım canımı al" demiş ve can vermiş.

Attığı esil erden biri olduğu yerde, ikincisi kendisinin aşağısındaki Akdere denen derenin içinde, üçüncüsü Yassıören'in altında bulunmaktadır. Altı, ağaç üstleri yarım metre kadar yanık durmaktadır. Adlan yanık gatrandır. Adak adayıp dilek dilerler. Bu ulu dağ, adını, gelinin başından geçen işten sonra almıştır.

İki Kardeş Efsanesi: Bir oğlan bir kız iki kardeş yetim kalmış. Oğlan çoban olmuş. Kız ağabeysine her gün yemek eletiveriyormuş. Bir eletikene, iki eletikene, bi gün gelmemiş. Ertesi gün gelmemiş. Üçüncü gün de oğlanın gözü yolda kalmış. Baka gelmemiş, baka gelmemiş. Oğlan hırslanmış. O sırada kız aşma ile gelikene oğlan fellini bozmuş. Kötü davranış yapmaya kalkmış. Oğlan, kıza doğru siyi-

ürkene kız, ağabey sinin niyetini anlamış. Kız da siyitmeye başlamış. Kız önde, oğlan arkada. Kız siyitmiş oğlan siyitmiş, kız siyitmiş, oğlan siyitmiş.

Kız, elinde ekmek bocası, yemek aşması ile siyitirkene: "Ya Allahım, ya beni öldü, ya beni daş et.Ben dutulcam.Ya daş olayım, ya şuracıkta öleyim. Kardeşimin günahına ortak olmayım." diye Allah'a dua etmiş, yalvarıp yakarmış. Oğlan kızı tam dutacakkene , dutmak için elini uzatıkene daş kesilmiş.

Kan Aslan Efsanesi: Bugün Senirkent ile Uluborlu ilçeleri arasında yer alan ocanın, adını bu efsaneden aldığı söylenir. Şöyle söylenir: Burada, genç yaşta iki oğlunu ve bir kocasını savaşta kaybetmiş yapayalnız, bir kimsesi olmayan, bir kadın yaşarmış. Kışın Senirkent'e gelir, yazın ise birkaç dönümlük arazisini ekermiş. Etraftan gelen yardımları almaz, "Elim ayağım tutuyor, bedava para almam." der, haline şükredermiş.

O zamanlar eşkıyalık almış yürümüş. Etrafı kasıp kavuruyor, milleti haraca kesiyorlarmış. Bir gün bu temiz ve gururlu kadın, gece karanlık olduğunda küçük bağ evine girmiş. Tam yatağa uzanacağı sırada dışarıdan ayak sesleri işitmiş. Köpekler havlar. Kadın, bunun üzerine kocasından yadigar kalan kamasını bucağını alır.

Dışarıdan gelen sesler, erkek sesidir. Önce şaşırır. Eşkıyalar kadını "Uzak yoldan geldik, karnımız açtır bacım, Allah misafiri kabul eder misin? " derler. Kadın "Allah misafirini ağırlamak başımız üzere, boynumuzun borcudur, buyurun ağalar, hele şöyle içeri geçin" der. Onları ağırlamak için tavuk keser, süt, kaymak ve evinde bulunan şeylerden ikram eder. Eşkiyalar karınlarını doyurur. Kadın, elinden geldiği hürmeti gösterir. Ellerini yıkamaları için leğen getirir.

Eşkiyalar kadına "senin erkeğin, çoluk çocuğun yok mu? " derler. Kadın bunların niyetlerini anlamıştır. Fakat belli etmez. Eşkiyalara kocasının az ileride iki oğluyla çalıştığını söyler. Eşkiyaların yanından kadın bir ara ayrıldığında eşkiyalar, "Bu karı aslan gibi, biz buna kötülük edip malını çalmayalım. O bize hürmet etti, bize insan olmanın ne demek olduğunu gösterdi." derler.

Orada bir daha kötülük yapmayacaklarına ant içereler. Onların bu cesur kadın için söyledikleri söz, zamanla halk arasında yayılır. Tabi yayılırken bazı harf değişmeleri olur. Sonunda Karı Aslan bugünkü "Karaaslan" şekline dönüşür.

Kırkpınar Efsanesi: Çok eskiden bu düzlükte hiç su yokmuş. Buraya ermişlerden biri gelmiş. Abdest alacakmış. Su aramaya başlamış. Her yeri aramış fakat su bulamamış. Eline asasını alıp "bunu nereye batırırsam su çıksın" diye dua etmiş ve bastonunu toprağa batırmaya başlamış, Yelli yurt diye bir sırta gelmiş. Bakmış ki şafak atıyor. Koca yayla dedikleri yere ve dağın bu tarafını işaret ederek "bu tarafın karları yetsin, erimesin" demiş ve kaybolmuş. Ondan sonra buradaki pınarların çokluğu dolayısıyla Kırkpınar demişler. O ermişin dediği gibi dağın bu tarafı yani Senirkent'e bakan kısmının karları en sonra erimiş.

Kuşak Dede Efsanesi : Birkaç yolcu dağ kenarında gezerken grip hastalığına tutulmuşlar ve şimdiki Kuşak Dede denilen yere gelmişler. Oradaki adam da daşın kuzeyi tarafına gelmiş ve daşı yüzünkuyu yana çevirmiş. Oradan bir avuç toprak alıp onlara vermiş. "Bu toprağı siz bir sahın veya bir tas içerisinde koyup üzerine su dökünüz ve toprak eridikten sonra su bulanır. Ertesi gün toprak dibine oturup su beyazlanır. O sudan besmele ile siz birer yudum içiniz" demiş. Onlar da aynen öyle yapmışlar. Öksürük ve grip hastalıklarından o evliyanın yüzü hürmeti için iyi olmuşlar. Ve bu meseleyi şehrin içerisinde herkese duyurmuşlar. Bundan dolayı buraya Kuşak Dede derler.

Ölü Kadın Efsanesi: Bi karı koca varımış. Kadın çoğa çocuğunu arkada bırakarak ölmüş. Kocası: "Ben çoğa çocuğa nasıl bakacam?" diye, üzülüyormuş. Kadın da öbür dünyada . "Kocam hem çalışıp, hem çocuğa nasıl bakacak?" diye üzülüyomuş.

Allah da geline izin vermiş. "Her gün gidip gidip geceden geceye evin işini yapacan, çocuğu emzircen, mezerliğe döncen" demiş.
Kadın kefiniyle geceden geceye gelmiş, çocuğunu emzirmiş, evinin işini yapmış. Yemeği bişirip tekrar mezere dönüyormuş.

Kocası bu duruma şaşırmış. "Ya Rabbi, ben dağ başında kuş uçmaz, kervan geçmez yerdeyim. Karım yok, komşum yok. Kapıyı kilitleyip gidiyom. Nasıl evim süpürüyo, bulaşığım yunuyo, çocuğum emziriliyo, kim ediveriyo bunu?" diye düşünmüş. "Karım öldü, kim ediyo "diye şüphede kalmış.

Bi gün olmuş, yatmayıp samanlığa girmiş. Kim gelip gidecek diye, dehlemiş. Kadın evine çıkmış varmış. Kefiniyle çocuğunu emzirirkene kocası dutmuş : "Sen ölmemişsin, seni salmacam" demiş. Kadın : "A ben öldüm. Allah bana izin verdi. Çocuk büyüyene gelip

gitcera" demiş. Mezerliğe gitmiş, "sen sözünü dutdun" diye, çocuk büyüyesiye kadar salmışla. Çocuk büyüdükten sonra salmamışla. Kocası da Allah'a şükretmiş. "Büyük Allah'ım garip halime sen baktın, masum çocuğumu sen korudun. Her zaman için sana sığınırım" diye şükür etmiş. Allah'a sığınmış.

Uzun Hendek Efsanesi: Engel tepesinin iki yüz metre ilerisinde bir de Uzun Hendek vardır. Bu uzun hendek efsanesi halen daha anılmaktadır. Asırlardan kalma bir efsanedir. Bu Uzun hendek evleyalar tarfından kendi ışıklarını kendileri yakarak bir metre uzunluğunda olan-• bu hendek bir gecede sabaha kadar atılmıştır. Şafak sökerken sabah bitirmişler. Bellerini, küreklerini, kazmalarını zipleyip kaybolmuşlar. Halen daha burada evliyaların ışık yaktıklarını gösterirler. Burada ışıklar birden yanıp söner.

Üç Derviş Efsanesi: Eskiden üç derviş varımış. Bu dervişle bi gün demişle ki: "Yola çıkalım, şu dünyada, ne va ne yok, öğrenelim." deyip epeyi yer gezmişle. Dağda yorulup bi inde üyüyüp galkmışla. Orda tam üç bin sene üyümüşle. Bu zamanda köpekleri onları üç bin sene beklemiş.

Ondan sonram bunna galkmışla. Biri: "Ben köyden ekmek isteyip iki gara metelik uzatmış. Dükkancı onun dilini annameyyomuş. Bu derviş başlarına ne geldiğini annamış. Dünyadaki insanlarına ne dilleri uyuyomuş, ne de elbiseleri uyuyomuş. Bunların üstünde esgi hayvan derisinden bi post varımış. onlarda elbise varımış. Hemen mağaraya dönmüş. Arkadaşlarına: "Arkadaşla, Allah canımızı alsın, biz gayı bu dünyaya ayak uyduramayız" demiş. Üçü de Allah'a dua etmişle. Allah canlarını almış.

Onna o inde hala yatarmışla, köpekleri hala ölmemiş. Her zaman ulur dururmuş. Hanı dağdaki uğultula va ya, işte bu uğultuda o köpeğin sesiymiş.

Yağ Döktüm Guşa Efsanesi: Hinci anlatıveceğin bi iki çocuk varımış. Anaları öveymiş. Bi gün anaları evden gidince çocukla, ekmeği yağ sürmeğe başlamışla. Yağı da yere dökmüşle. Övey ana gelince anamız geliyo diye netcez yağ yere döküldü. Hinci anamız bizi döye. "Bizi guş yap, Ya Rabbi" diye dua etmişle. Allah, dualarını gabul etmiş. Onlara "Ömrü hayatında yağ döktüm ben gorktum diye çığrının durum"demiş. Bu guşla her zaman bole öterle.

Yusuf Guşu Efsanesi: İki gardaş varımış. Bunların birinin adı Yusuf'muş. Bunların bi guzusu varmış. Ço gıymatlıymış. Bi gün

gezmeye götümüşle. Anaları, gay-betmen diye sıkı sıkı tenbih etmiş. Çocuk bu ya, öle vakti üğümüyle galmışla. Ordan, uyanmışla bi bakmışla guzu yok. Aramışla bulamışla, eve de gidemolarmış. Yusuf, Allah'a dua etmeye başlamış. "Allah'ım" demiş. "Bizi ömrü billah guş et, guzuyu arayahm"demiş. Allah onları guş etmiş. Onla da Yusuf guzuyu buldu (n) buldu (n) buldun (n), Yusuf da bulamadı (n) bulamadı (m) diye hala öter dururlarmış.

Halk Hikâyeleri

Eşek Satışı: İ. K. isminde bir gencin babası orta yaşlı bezirgan Oğlu Ali ağaya "bizim evde biraz üzüm, pekmez var. Bir de altı yaşında aklı başında merkebimiz var. Gittiğin köylere ı.'yi götür de üzümü, pekmezi satıver. Tesadüf ederse bizim merkebi de satıver. Zira merkep biraz tembelcedir. Köylüler çiftçi hayvanı olarak belki alırlar" diyerek Çay'ın köylerinden üç beş köye gönderir.

Ali ağa ile İ.K. birlikte çeşitli köylere giderler. Vardıkları köylerin odalarında "bizde güzel bir merkep var, biraz tembelcedir ama iyi çiftçi merkebidir, bunu tırampa edeceğiz" derler.

Nihayet köyün birinde o gece yatmak için kalırlar. Köy odasında "Ağalar bizde bir merkep var, altı yaşında aklı başında, talip varsa değişeceğiz" derler, "isterseniz ahırda bakabilirsiniz" derler. Birisi kalkarak "nerde merkep, ahır" der. İ.K. gösterir. O da der ki "bizde bir merkep var olursa değişiriz" der.

O sene kuvvetli rahmet olmuş. Sanki ilkbahar otu gibi ot olmuş. Merkebi azaltmış köylü. Merkep, güz baharına otunu yeyince acar-laşmış. Bakmışlar eşeği görmüşler, pazarlığa girmişler. Ali Ağa "Merkebin yaşı kaç" demiş. Sahibi "Beş Beş" demiş. Ali Ağa ise " Dört yaşındadır, Beş yok " demiş. "İşte ne istersin?" diye sormuşlar. Köylü "Beş mecidiye verin" demiş. "Çok " demişler. "Üç mecidiye verelim" demişler. Velhasıl eşeği almışlar. Semeri bu eşeğe vurmuşlar. Köylüde diğer eşeği almış gitmiş. Bu arada köylü çocuğunu öğretmiş. Oğlu da "sıpamı satma baba, sıpamı satma baba" diye bağınrmış. Onlar da buna inanmışlar.

Eşeği alanlar, belki cayarlar diye erkenden yola çıkmışlar. En nihayet güç bela Büyük Kabaca'ya gelmişler. Ali Ağa'nın bir ahbabının yanında gece yarısı misafir olmuşlar. İ.K, ev sahibine "Amca, şu eşeğin yaşma bak" demiş. O da "Sarı azılı oğlum, neyine bakayım " demiş. İ.K. "Kaç yaşında" demiş. O da "Yirmi sekiz yaşında oğlum" demiş.

"Eyvah, eyvah " diye bağırmaya başlayan İ.K. sopasını saz gibi kullanarak şu şiiri söylemiş:

Çok gezdik Bulanık'ı Bozan'ı
Heç görmedim ben de böyle hizanı
Gözlerinin üstü boya kazanı
Kafa gezdirirsin aman arkadaş.
Merkebi gördük pazarlık bitti
Bizim üç mecid akşamdan gitti
Ev sahibi Mentamat'ın dediği cana kar etti
Kafa gezdirirsin aman arkadaş
Bulanık'tan çıktık merkep zerledi
Bir saat geçmeden hemen terledi
Hava karardı gökler gürledi
Kafa gezdirirsin aman arkadaş
Kamçıyı vurunca çifteyi atar
Biraz sıkıştırsan heç durmaz yatar
Kahpenin köylüsü koca eşeği sıpa diye satar.
Kafa gezdirirsin aman arkadaş
Merkep acarlatmış güz baharı yemesi
Bizi aldattı çocuğun sıpa demesi
Şaşkına benzerdi onun simesi
Kafa gezdirirsin aman arkadaş
Sabah olmadan odadan kaçtık
Bozdurmuş belini güç ile aştık
Nasıl oldu da böyle tuzağa düştük
Kafa gezdirirsin aman arkadaş
Ali Ağa, merkep anırmaz oldu
Birden bire onun da çilesi soldu
Günümüz kör müydü bize ne oldu?
Kafa gezdirirsin aman arkadaş.

Ertesi günü Senirkent'e doğru yola çıkarlar. Harman yeri mevkiine geldiklerinde İ.K. Ali Ağa'ya "Ben ne yüzle Senirkent'e varacağım" der.

"Ben burda hasta olayım, sen anneme babama haber ver , onlar gelsinler beni götürsünler."

Ali Ağa gidip durumu ailesine söyler. Bunlar da pür telaş hemen koşarlar. "Oğlum, ne oldu" derler. O da "Sormayın eşşek ağrısı" der. "Oğlum nereni soktu eşek arısı" derler. Daha sonra beraber eve gelirler.

Tüccar: İ.K. fakir bir adammış. İki oğlu varmış. Bir de ailesi üç. Kendisi dört . Ara sıra Türkmen ovasına gidermiş. İğne iplik satmak için . Bahar gelerek bir iki tüccardan yazma , cincik boncuk almış, heybeye doldurmuş. Hazırlanıp gidecekmiş. Sabahleyin bulgur pilavını yemiş, ailesi "Yolda yersin" diye çıkınına dört yufka katıvermiş.

Yola çıkmış. Zümbülarap mevkiini geçtikten soma kayaların arasından bir ses gelmiş."Kıpırdama dur " demiş. Geriden tüfeğin uzandığını görmüş."Ekmek çıkar" diye bağırmışlar. " Dört ekmeğim var mendilimde, ikisini size vereyim ikisi de bana kalsın."demiş. "Hepsini ver" demişler. Hepsini vermiş.

Bir saat kadar gitmiş. Terzikayası derler bir yere varmış. Orada bir kişi önüne geçmiş, bir kişi de kayanın dibindeymiş. "Kımıldama" demişler. "Ne alıp ne satıyorsun? " demişler. "İncik bon-

cuk" demiş. Açıp bakmışlar, eşkıyalar "ula sen tüccar mısın?" demişler. "Ne yapalım evlat, üç beş kuruş kazanalım diye satıyoruz" demiş. Bütün yazmaları eşkıyalar dışarı çıkarmışlar. "Biz bunları alalım, sen kimden olsa yine alırsın." demişler. O da "etmeyin ağalar, ben bunları güç ile aldım" demiş. Diğer eşkıya, arkadaşına " bu, şairdir, onu söyletelim" demiş. Bunun üzerine tüccar, değneği saz gibi çalıp söylemeye başlamış

Asla gelmez benim gönlümün yazı.
İki oğlum vardır, birisi terzi.
Ekmeğimi aldı, bir kahpe dürzi.
Karnımın açlığı çeker giderim.

Açar açar yazma bohçasını düzeltir.

Yazma bohçası giderse ziyan bizedir.

İki oğlum evde un bulgur gözetir.

Bugün için efelerim bana söylemen.

Bin dereyi birden aşıp giderim.
Bin duayı birden edip giderim
Yazma bohçalarım giderse
Artar benim gamım kederim.

Nevazil dedikleri vardır dişimde

Sıtma dedikleri gitmez, peşimde

Sakalım ağardı şu genç yaşımda

Bugün için efelerim bana söylemen
Yolları bekleyin zengini bulun
Zekatı verilmedik malını alın
Beni bırakın da duada bulunan
Bugün için efelerim bana söylemen.

Şiir bittikten sonra eşkıyalar eşyaları heybelere dolduruyorlar. "Biz seni biliyoruz. Eğer paramız olaydı sana verirdik" diyorlar. Onu yoluna uğurluyorlar. O da sevine sevine gidiyor.

Üç Arkadaş: Üç arkadaş Senirkent'ten çıkıp, Aydın'a çalışmaya ve para gazanmaya gidiyolar. Yolda bunların ekmekleri bitiyo. O zamanda taşıt olmadığından yolculuğu atla yapıyolar ve istedikleri yerde durabiliyolar. Daha sonra bunlardan biri ekmek yapan gadınlar görüyo ve hepsi duruyolar.

Biri, gadınlardan ekmek istemeye gidiyo. Ekmekleri alıyo. Gadının gocası da değirmene getmemişimiş. Gadın , "gocam geliyo" diye bağırınca, bizimkinin saklanması icap ediyo. Bizimki o telaş içinde un arabasına saklanıyo. Birazdan adam geliyo. Unları boşaltmak gerek. Bizimkinin üstüne unlar boşanıyo. Bizimkinin her yanı un oluyo. Sonunda oradan gaçıyo.

Neyse, sonunda Aydın'a varıyolar. İş arıyolar. Bi adamın goyunlarını gütmek için anlaşıyolar.

Adam bunlara silah veriyo ve "Dağda kurt , canavar çoktur, ne yerde, çobanlar bi yerde yatarken bizimkile bi ses, tıkırtı duyuyorlar. Hemen silahlara sarılıp rastgele ateş ediyorlar. İşte o zaman koyunlar tutuşuyo. Goyunların hepsi de yanıyo. Tabii ki hemen kaçmak gerek. Bizimkile neleri varısa toplayıp hemen oradan kaçıyorlar.

Başlarına gelenlerden korkmuyor olacaklar ki geri dönmeye garar veriyolar. Denizli'ye geldiklerinde garınları aç, paraları yok. Adamın birisi nereden gelip nereye gittiklerini soruyor. Bizimkiler de iş aradıklarını ve Senirkent'e gideceklerini söylüyorlar. Adam, bizimkileri işe alıyo.

"Burada yiyecek, yatmak için yatak, herşey var." diyor ve evine getiriyor, "siz diyo" askın ol keskin ol, ben babayiğit" deyenleri eve alnı demeyenleri eve almayın, diyor. Ellerine de satır veriyo. "Gavga filan ederle" diyor. Neyse, adam gidiyor, bizimkile de bekliyolar. Sonunda biri daha geliyo. Ona soruyolar:

-Yahu kim bu "askın ol keskin ol, ben babayiğit" Adam, "benim"diyo. Meğer öbürleri sahtekarmış. Daha sonra adamların olduğu yerden gürültüler geliyo.

Bunlar da onları gorkutacağız diye ellerindeki satırları rastgele savuruyollar. Adamın da evde gatırları varımış. Garanlıkta bizimkiler gatırları bir güzel kesiyorlar. Sonunda gene tabanları yağlayıp gaçıyolar. Birçok maceradan sonra Senirkent'e gittikleri gibi " eli boş sırtı yaş" dönüyorlar.

"Askın ol keskin ol, ben babayiğit" in devamı şöyledir:

Bitmedik yavşanın altında
Tüyü bitmedik tavşan gördüm.
Askın ağa attı vuramadı,
Keskin ağa attı vuramadı,
Ben babayiğit vurdum.
Bu tavşanı oradan aldık,
Gittik altı yok üstü yok,
Bir kazanın içinde yolduk.
Kaynattık, kaynattık pişirdik.

.....veee

Açlıktan ölenin hesabı belirsiz oldu.

Fıkralar:

Alanya'lı Jandarma Kumandanının Düğünü: Senirkent kaza merkezi olurken en endişe duyulan husus, haberlerin nakli ve alınan malumatların mümkün olduğu kadar hiç kimseye duyurulmaması için gayret sarf edilmesi idi. Çok faydalı olan bu husus, Senirkent'in kazalığından bazı hoş hatıralara da vesile teşkil etmiştir. Senirkent'ten Ankara'ya çok kere durum sorulurken bir hastadan, tamir bekleyen bir arabadan veya başka bir hususta bahsedilirdi. Son kere bu, "Alanyalı Jandarma Kumandan" olmuştur. Hemşehriler Ankara'ya

telefon ederek "Alanyalı Jandarma Kumandanı"'nın düğününü sorarlardı. Artık son gündü. Senirkent kaza olmuştu. Fakat henüz haberi almayan bir Senirkentli, Ankara'daki akrabasına bir telgraf çekip düğün tarihinin bildirilmesini istiyordu. Cevap kısaca şu oldu:

-Düğün tarihi mi diyorsunuz? Uyuyorsunuz galiba. Alanya'lı Jandarma kumandanı evlendi ve balayına çıktı. Selamlar.

Ben Tombak Taşlıyım: Senirkent ile Uluborlu'nun arasında bilirsiniz Tombak Taş vardır. Senirkentli Devlet Demir Yolları zat işleri kısım şeflerinden ALÎ TOLA'nın da refikası Uluborluludur. Bu kadar bilgi fikra için yeter.

Senirkent, Uluborlu mücadeleleri esnasında Ali Bey'in refikası hep Uluborlu için çalışır, toplantılara katılır. Ali bey ise, büyük bir hoşgörü ile karısına seslenmezmiş. Bunu öğrenen arkadaşları Ali beyi bulup sarılmışlar:

-Yahu, sen Senirkentli değil misin?

-Hayır, diye cevap vermiş, Ali bey.

-Ben Tombak taşlıyım.

DeliKocaoğlu ve Çoban : Delikocaoğlu sürülerini yakından görmek üzere yaylaya gider ve çobanı ile birlikte gezerken karşılarına oldukça gür akan bir ırmak çıkar.

Her ikisinin de mutlaka ırmağın karşısına geçmesi gerekmektedir. Delikocaoğlu ihtiyardır ama bir sıçrayışta ırmağın öbür yakasına geçer. Karşıya geçme sırası çobana gelir. Genç çoban atlamak için bir iki kez kendini zorlar, bir yandan da ağası onu sıkıştırmaktadır. "Haydi oğlum, vakit geçiyor, haydi..." Çoban nihayet atlar, ama, com...Boğazına kadar suyun içine düşer. Sırılsıklam kıyıya çıkan çobana Delikocaoğlu kuşağından altın kesesini çıkararak elinde bir iki hoplattıktan sonra şöyle der:

-Oğlum, sen bu sudan tabi ki geçemezsin. Koca babanı sıçratan, hoplatan bu çil kuzularıdır, yaa der.

Gayı Demeyelim Gayı: Rahmetli şoför Remzi Çakır'ın otobüsü ile Ankara'ya ilk defa gelen iki Senirkentli kadından az gözü açık olanı yanındakine fısıldamış:

-Gardaş, Ankara'ya geldik gayı. Burda gayı demek ayıp olur. Gayı demeyelim gayı.

İster Gel ister Gelme: Senirkent kaza merkezi olacağı günlerde, devrin baş vekili merhum Menderes bir yurt gezisinde Burdur'dan Isparta'ya geçerken, Baladız'da kendisini karşılayan Senirkentliler

arasında rahmetli Yusuf Hoca da vardır. Bir ara Menderes'in yanına sokulan hoca:

-Hadi, der. Sırf seni Senirkent'e davet için bura kadar geldim. Bi acı kahvemizi iç, tenezzül buyurup da hocanın elinden kurtulmanın zor olduğunu gören rahmetli başvekil:

-Yakında, der Senirkent kaza merkezi olacak, o zaman tebrike geleceğim.

Başvekilin ağzından Senirkent'in kaza merkezi olacağını duyan hoca boş bulunur:

-Benim de aradığım bu bir çift sözdü, der. Senirkent kaza olsun da tek ister gel istersen gelme...

Müslümanların Papazı: Yusuf Hoca merhum, Balıkesir'in Manyas kazasına gittiğinde, Kazaklar kilisesini gezmek isterse de kapıdaki bir ilgili onu içeriye almak istemez. Hoca bunun üzerine sorar:

-Sen kimsin arkadaş?

-Ben, der, kapıdaki papazım.

Yusuf hoca ise:

-Yabancı değilmişiz, diye cevap verir, ben de Müslümanların papazıyım.

Nahiye Bey Vefat Etti: Senirkent'in kazalık haberini alan Pazar Camii müezzini, müezzin Ahmet ilkindi üzeri minareye çıkarak sala vermeye başlar. "Bayram değil, seyran değil, bu adam niye sala verir" diye merak-lanan pek çok Senirkentli müezzin minareden inince etrafını sararlar. İçlerinden birisi:

-Hayrola Ahmet efendi, der. Ne bu sala, bir vefat filan eden mi var?

Bıyık altından gülen müezzin cevap verir:

-Öyle oldu, der. Sizlere ömür Nahiye bey vefat ettiler, onun için "er kişi niyetine" bir sala verdim.

Oradan Söyleyim: Muhacir Arif ağa bir gün kurbanlık keçi alır. Çarşıdan eve gelinceye kadar her rastlayan:

-Arif Ağa keçiyi kaça aldın, diye sorar.

Arif Ağa birkaç kişiye cevap verir. Suallerin ardı arkası kesilmez. Sabrı taşan Arif Ağa kendi kendine söylenmeye başlar:

-Arif ağa kaça aldın, Arif ağa kaça aldın, alt tarafı keçidir, deve değil ya

Bakar ki sual edenlerle başa çıkamayacak, başlar bağırmaya:

-Hepiniz toplanın caminin önüne, ben de minareye çıkayım oradan söyleyeyim...

Masallar

Arap Kızı: Eveli bir padişahın bi olu, başka bi padişahın da üç gızı varımış. Padişahın oluna önce böyük gızı demişle. Olan ona da heç bak-mamış. O gız da geri dönmüş. Sırı güccük kıza gelmiş. Güccük gız akıllıymış. O geri dönmemiş.

Gel zaman get zaman, olan bi Arap gızına aşık olmuş garısına hiç bakmamış. Gız bunu merak etmiş ve takip etmiş. Onun birine aşık olduğunu öğrenmiş. Olan eve et almış, garısı da eti yıkaken bi gara kedi gelmiş, eti almış getmiş. Kedi gidiyomuş, gız gidiyomuş. Kedi gide bi ulu ağacın altında durmuş. Giz bi baksa ki gocası Arap gızıynan ağacın altında yatıp duruyo.

Gızın önünde önlük varımış, önlüğünü bi ucunu bi dala, öteki ucunu da bi dala balayıp onnara gölgelik edivemiş ve geri dönmüş.

Arap gızıyna, padişahın olunun garısı arkadaş olmuş. Arap gızı, padişahın garısının kim olduğunu bilmomuş. Arap gızı, hamile olduğunu arkadaşına sölemiş. Bi mağarada çocuğu olmuş. Arap gızı ben bu çocuğu nere goyan diye tasalanıyomuş. Padişahın olunun garısı bu çocuğu almış eve getirmiş. Bi döşşek edip çocuğunan yatmış. Gayınnası, gaynatası gelmiş: "Bu çocuk neyi?" diyi sormuş. O da "Çocuğum oldu" demiş. Olan gece eve gelmiş ve şamdannarı yakmış ve şamdana demiş ki: "Şamışamdanniyeye çocuğu nerden bulduğunu sor" demiş. Gansı da: " Şamışamdaniye, söyle padişahın oluna ağacın altında yardığın Arap gızından olan çocuk, senin çocuğun de"demiş. Meğer olanın geydiği pijamada sihirli bi gutu varımış. Garısı gutuyu görüp hemen yakmış. Arap gızı olana büyü etmiş. Büyü bozulmuş ve mutlu yaşamışla.

Beyin Oğlu: Eveli , bi gocagarının bi gızı varımış. Bi de bi beyin olu varımış. Beyin olu bitecik olduğundan heç gün yüzü göstermemişler. Beyin oğlu o gocagarının gızına aşık olmuş. Beyii olugil, atlarına, eşşeklerine bakmaya başkalarına verilerimiş. Gocagarı da bi hayvana bakıyomuş. Gocagannın gızıynan padişahın olu evlenmiş. Olan da güneşin yüzünü gömesi için bi yerdeki çeşmeden su yerine yağ akıtması lazımımış. Neyise, o çeşmeden yağı akıtmışla. Garısının güzelliği de hatıla vuruyomuş. Orda bi gavak ağacı peydah olmuş. Beyin olu garısı bu gavağa çıkmış. Sona beyin olu getmiş. Orda da cingen gızı geçiyomuş. Cingen gızı:"beni de gacağa çıkar"demiş.

Gız:"eğil gacağım eğil" demiş ve cingen gızını gavağa çıkamış. Cingen gızı beyin garısının bi yiddimiş, batıldaki suya düşmüş ve denize garışmış. Sona beyin olu gelmiş. Garısma :"sen nidiyi garardın? " diyi sormuş. O da "sen gidince garardım" demiş. Beyin olu: "En hade ağaçtan" demiş. Cingen gızı bi türlü ağaçdan enememiş. Beyin olu getmiş. Marangozları getimiş, ağacı kestirip gızı endimiş. Deniz gıyısına doğru

yürümüşler. Orda bi gül peydah olmuş. Beyin olu : "gülü goparalım " demiş. Gız da: " illi goparmayalım" demiş. Beyin olu gülü goparrmş. Gocagarının evine vamışlar. Beyin olu:"senin gız, ben gidip gelesiye kadar gararmış." demiş. Gocagarı da:" bu gız benim değil " demiş. Olanın gopardığı gülün yaprakları dökülmüş, yapraklar çuvaldız olmuş. Gocagarı dışa çıkıpla , çuvaldız gız olup evi, damı süpürür, tertemiz edermiş. Anası gızı gömüş ve "sen benim gızımsın"demiş. Gocagarının da baktığı at, gapıdan dışa çıkmomuş. Beyin olu da çıkarmamış, Sona gocagarı da : "benim evde bi giz va o beliki çıkarı" demiş. Goca garı da gıza tenbih etmiş:" sen, ben ünleyinceye kadar heç gelme" demiş. Beyin olu gelmiş, atı gine çıkarmamış. Gocagarı gıza ünlemiş. Gız, ata :Gak ağanın ettiği namıkörlüğü sen etme" demiş. Beyin olu:" bu laf ne ?" diye sormuş gocagarıya. O da :" kendine sor"demiş. Beyin olu da gızı görünce tanımış ve" bu benim garım " demiş. Cingen gızını "kırk gatır mı isen, gırk satır mı "diye sormuşla. O da : " gırk gatır" demiş ve gizi gatırlara balayıvermişle, gatıla cingen gızını almış götümüşle.

Cingen Gızı: Eveli bi cingen gadınının gızı varımış. Bi gün bunna kelle bişmişle. Başka bi cingen de o eve isteciliğe gelmiş. Gızı da , anası gömeden üç paçayı verivemiş. Anası duyunca, gıza "or..., üç paçamı bul, or...üç paçamı bul" diye yanaşa gelmiş. Padişahın olu da gızı gömüş ve ona vurulmuş. Padişahın olu gızınan evlenmiş. Onun cingen gızı olduğunu bilmiyomuş. "anam yok"demiş.

Evlendikten sonra, gızın anası onnara bilmeden isteciliğe gitmiş. Gadm, gızını görünce yine "or... üç paçamı bul, or... üç paçamı buF'diye yanaşa geliyo. Gız da "sus ana, ben seni padişah olu duymadan, evde köle diyi çalıştıram" demiş. Gadın da "olmaz " demiş. Sona, gız, anasını bi gakıyo, öldürüyo. Gız, olan gömeden anasını bacaya gömüyo.

Sabaha kadar o mezerin üstünde nar ağacı bitmiş. Sabah gız gaksa baksa ki mezerin üstünde nar ağacı peydah olmuş. Hemen nardan goparıyo. Nar da "or... üç paçamı bul, or... üç paçamı bul" demeye başlamış. Gız gülmüş padişahın olu da "ne gülüyon" diye sormuş. Gız da "senin bıyıklarını bizim evin tuvaletinin süpürgesinin tellerine benzettim" demiş. Olan, gız böyle deyince onnarın evlerini merak ediyo.

Olan, bi gün " sizin eve gidelim" demiş. Giz da "anamgilin ev uzaktır. Kırk gün kırk gecede anca varız. Ekmek edip gatırlara yükleyip gidelim" demiş. Gide gide bi yere varmışlar. Olan, bi ağacın altında

üyüyomuş. Orda da ak ilanınan gara ilan gavga ediyomuş. Ak ilan ermişlerdenmiş. Gara ilan da onu öldürecekmiş. Ak ilan gıza "beni kurtarırsan, ne istersen veririm" demiş. Gız da başından geçenleri anlatmış. " benim ne anam ve ne bubam .Padişahın olu da bana , anamgilin eve gidelim deyo. Bana , bir ev göster de padişahın olunu ora götürem" demiş. Gız ak ilanı gurtarmış. Ak ilan" uzakta bi ışık va, ora gelin" demiş. Getmişle ev çok gözelimiş. Olan da tuvaleti merak ediyomuş. Neyse tuvalete getmiş. Gapısını bi açmış, bakmış nalinler, aynalar, süpürgeler pırıl pırıl, süpügenin dallarında da cevahir yanıyomuş. Olan, tuvalete girmeden geri dönmüş. Gıza da sen beni iyi şeye benzettin " demiş. Ve kırık gün kırk gece bi daha düğün etmişle.

Middik: Bir zamanlar Middik adında bir çocukla annesi yaşarmış. Annesi Middiği hiç bir yere göndermezmiş. Bir gün nasıl olduysa Middik 'in arkadaşları odun etmeye giderken Middik'i de annesi onlarla beraber göndermiş.
Yolda arkadaşları Middik'e "Middik yürü, bırak geç kalmayalım" demiş. Middik de hiç durmadan : " annem beni size kattı"diye söylenirmiş.

Neyse, ormana varmışlar. Herkes odun edermiş. Middik:" annem beni size kattı " diye söylenirmiş. Arkadaşları kendi odunlarını etmişler ve gidecekleri sıra Middik'e acımışlar, "yazıktır gelin bir yük de Middik'e yapalım" deyip, bir yük de ona yapmışlar. Fakat hava kararmış.

Artık geri gelirken her yer karanlık olmuş. Yolda bir eve rastlamışlar. Orada cadı bir nine yaşarmış. Bizim çocuklar bilmeden o cadının evine misafir olmuşlar.

Gece erken yatmışlar. Cadı karı meğer bizim çocukları yiyecekmiş. Kalkmış, kim yattı kim yatmadı diye bir bakmış ki, Middik uyumamış. " Oğlum Middik, niye uyumadın?" demiş. Middik: " ben gece yatmadan annem kırmızı horozu keser, ben yer, öyle yatardım."demiş. Cadı:" olur oğlum, ben sana bir hazırlarım" demiş. Sonra yatmaya gitmiş.

Bir süre sonra cadı karı dişlerini biletmeye gitmek için kalkmış. Kim uyudu kim uyumadı diye bir bakmış. Middik yine uyanık, sormuş:"oğlum niye uyumadın?" Middik cevap vermiş:"ben yatmadan annem kırmızı dana keser, ben onu yer, öyle yatardım"demiş. Cadı karı bağırmış:"Aaa. Ben sana kırmızı danayı nereden bulayım, yat uyu bakayım"demiş. Sonra da dişlerini biletmeye gitmiş.

Middik, cadı garının kendilerini yiyeceğini anlamış. Hemen arkadaşlarını uyandırıp her şeyi anlatmış. " Bizi yemeden kaçalım" demiş.

Bunun üzerine pılı pırtıyı toplayıp kaçmışlar, evlerine doğru yola düşmüşler. Middik, cebine bir bakmış, bıçağı yok. Onu cadının evinde unutmuş. Arkadaşları:" gel etme geri dönme" dedilerse de onları dinlememiş. Cadının evine gitmiş, bıçağını bulmuş. Tam o sırada da cadı gelmiş, bunu yakalayıp, bir çuvalın içine koymuş ve bırakmış, sonra tekrar dişlerini biletmeye gitmiş.

Middik, çuvalın içinden bıçağıyla çuvalı yarıp kurtulmuş. Sonra evin damına çıkmış. Fakat çuvalın içine cadının horozuyla danasını koymayı unutmamış. Az sonra elinde bir sopayla cadı gelmiş. "Sen bütün arkadaşlarını kaçırttın"diye, başlamış çuvala vurmaya. Vurdukça çuvaldan horozla, dana sesi geliyormuş. Cadı da gülüyormuş. " Seni horoz gibi öttürüp dana gibi böğürtecem" diyormuş.

Sonunda, yemek için çuvalı açtığında bir de ne görsün: Horoz u ve danası ölmüş. Cadı, hırsızın neredeyse çatlayacak. Ateşin karşısına oturup kara kara düşünmeye başlamış. Durmadan da tepesinden toprak üğünüyormuş. Tepesinde Middik varmış. Hırsından kendini yerden yere vurmuş. Middiğ'e yakalamak için dama çıkmak lazımmış. Middiğ'e sormuş: "Sen oraya nasıl çıktın?" Middik de şöyle cevap vermiş: "Yanında bir saban var ya, ona çıkıp, bir yekindim, buraya çıktım." demiş.

Bunun üzerine cadı karı, sabana çıkmış, bir yekinmiş. Fakat yekinmesiyle birlikte saban karnına girip, sırtından çıkmış ve tabii ki cadı ölmüş.

Cadının ölmesiyle Middik evine dönmüş. Middik artık cesur bir çocuk olmuş. Annesinin sözünü dinlemiş.

SÜTÇÜLER

Hasan Başı Efsanesi: Ataları Horasan'dan gelen, ağalarla arası açık olan Ömer ağanın evi bir gece ağalar tarafından basılmış. Ömer ağa kaçarken yakalanıp pınar başında işkenceyle öldürülmüş, ölüsü de Erenler kayasının "Sarmaşıldı dağ" üstündeki deliğe atılmış, bu deliğe şimdi "Ömer ağa deliği denilmektedir". Bunun oğlu Hasan ağa da öldürüleceğinden şüphelenerek altınları alıp İzmir'e, oradan da Cezayir'e kaçmıştır. Orada çok zengin olmuş, sonra ağalarla arası iyileşince tekrar Pavluya geri dönmüş ve cami yaptırmıştır. Sütçüler de bu zatın sülalesine Cezayiroğulları denilmektedir.

Sütçülerin Kuruluşu Hakkında Bir Efsane: Burası evvelce daha tenha ormanları bakir ve bol suları

mebzul Adana ve Antalya taraflarında sürüleri ile gelen Yörüklerin yayladıkları bir yöre imiş. Kışın en az bir, iki metre kar yağar imiş. Aşiretler ilkbaharda sürüleri ile gelir, sonbaharda cenuptaki sıcak bölgelere dönerler. Yıllardan bir gün bir ailenin yaşlı karısı hastalanır. Altı aylık yiyecek erzakı ile bir kaç deve ve keçisini burada bırakırlar. Orada bir de kulübe yaparlar. İlkbahar gelince kafile tekrar ilçeye geldikleri zaman; ne görsünler, o ümitsiz bıraktıkları hasta kadın iyileşmiş, sıhhati tam ona bakan aile efradının hepsi de pancar gibi gürbüz yanakları hayvanları da semiz. İşte ondan sonra aşiret aileleri burada kalmaya başlamışlardır. Bu ilk kondukları semte Durmuşlar adını vermişlerdir. Bugün halen Durmuşlar ailesinin nesli tükenmemiştir. Yedi yüz senelik cami Sefer Ağa caminin alt kısmında bir mahalledir. Buraya ilk gelenler kefke taşını keserek ilk binayı inşa etmişlerdir. Cami bu minaresi ve kemerleri de bu yumuşak kefkeden yapılmıştır. Bu taş toprak içinden çıkınca sertleşmektedir.

Seferağa Camisinin Efsanesi: Seferağanın vasiyeti üzerine bıraktığı mal ve parayla Hicri 696 Miladi 1296 yılında Selçuklu Türk devletinin (1076-1308) son zamanlarında Osmanlı devletinin kuruluşundan üç sene evvel yapmış ise de bu camiden şimdi isminden başka bir eser kalmamıştır. Kitabenin 20. beytinde (hafız kelimesinin içinde ebcet hesabıyla bu cami Hicri 998 miladi 1590 yılında tekrar 3. Sultan Murat zamanında yapılmış, fakat bu camiden bugün bir iz kalmamıştır.

Harap ve muattal olan içinde namaz kılınamayan Seferağa camii şerifi üzerinden uzun bir zaman geçtikten sonra merhum Ömerağa'nın oğlu Hasanbaşı tarafından Çandır civarındaki Şehler köyünden merhum bulunan Şeyh Muslahattinin oğlu Şeyh Muhammet Efendinin teşvik ve hizmeti ile yeniden Müslümanların 88. halifesi Osmanlı padişahlarının 24.sü olan 1. Sultan Mahmut devrinde hicri 1158 miladi 1745 yılında esaslı olarak yaptırılmış biri kapı üzerinde diğeri de minarenin sol cemaat yerinde olmak üzere iki tane taş kitabeyi camii şerifin binası Hasanbaşı koydurmuştur. Kitabeyi yazan hattat ve Halil Efendi adında bir kişidir.

Tekrar harap olmaya başlayan bu cami, 1955-1959 yılları arasında 4 sene hükümetçe esaslı bir şekilde tamir ettirilmiş, değerli hattat ve nakkaşlar tarafından nakış ve yazılarla tezhip edilmiştir. Bu cami ibadete açık, tarihi kıymete haiz bir eserdir. Bu cami tek kubbeli üzerine

kurşunla örtülü bir minareli ve bir şerefelidir. Bu cami kefke denilen kesme taş ile yapılmıştır. Sol cemaat yerinin üstünde de 3 tane küçük kubbe vardır.

Seferağa camii şerifinin kapısı üzerindeki taş kitabe üç parçadan ibaret olup, boyu 85, eni 65cm'dir. Zemini siyah kabartma harfler sarıya boyanmıştır. Kitabedeki yazı celli nesil ve kısmen de celli divan ile karışıktır. Kitabenin yazılmasında Şeyh Muhammed Efendi'nin kısmen tasavvufi anlayış tarzı hakimdir. Bu kitabe Arap harfleri ile yazılmış olup, yazı sanatı bakımından çok değerlidir.

ŞARKİKARAAĞAÇ

Arak köyüne 2 kilometre uzaklıktaki Hüyük'te eskiden Rumlar yerleşmiş durumdadırlar. Çok güçlü oldukları için de çıkarılmaları da aynı derecede güç imiş, Yöredeki Türkmenler, Rumları Hüyük'ten çıkarmak için geceleyin keçilerin boynuzlarına mumlan yakarak Hüyük'ü sürülerle çevirmeye başlamışlar. Bunu gören Rumların, çok güçlü ve kalabalık bir Türkmen grubun saldırı halinde olduğunu düşünerek, korkup Hüyük'ü terk ettikleri söylenir. Efsanelerde yörenin değişik yerlerinde dede denilen yatırların var olduğu, bunların dilek ve adaklara cevap verdikleri, karşılığında da kurbanlar kesildiği vakidir. Bunlara bir örnek olarak da Göksöğüt'te bulunan dedecik yol kenarında olup her geçene küçük taş atarmış, aynı dedenin yanında dut ağacı vardır. Bu ağacın dallarından komşu tarla sahibi odun yapmak amacıyla keser dede birkaç gün sonra ağacı kesenin evine gelerek "Siz benim dallarımı kestiniz ben de sizin çocuklarınızı alacağım" der ve o ailenin iki çocuğu yanarak ölür. Bir çocuğu da akli dengesini kaybeder. Şimdi aynı dede çevrilmiş halde bulunmaktadır.

ULUBORLU

Hikâyeler

Halk arasında söylenen hikayelerden bazılarını özellikleri dolayısıyla inceleyelim.

Karabey Hamamı: Kasabada Büyükçeşme mahallesinde Karabey hamamı adlı 1336-1920 yıllarına kadar işleyen eskiden kalma bir hamam vardır. Hamam, çukur ve kuytuya tesadüf eden, az yakıtla ısınan bir yerdedir. Kutsal sayılan bu hamam şöyle bir hikaye ile anlatılır:

Hamamın ilk sahibi Karabey , bir gün Hicaz'a gitmeye niyet eder. Büyük oğlunu yanına çağırarak "Ben külhanı çattım, gelinceye kadar kapısını açma." der. Ve gider. Oğlu günlerce haftalarca bu söze riayet ederse de birgün "Bu hamam nasıl yanıyor ?" diye merak edip külhanın kapısını açar. İçinde bir mumun yandığını, fakat kapıyı açınca söndüğünü görür. Karabey Hicaz'dan gelince işi anlar ve oğluna " Külhan kapısını neden açtın? Gözün kör olsun." der.

Bu ilenç kabul olup oğlunun da gözleri arızalı kalır. Bu hikayenin yaşamasına sebep, bu sülalenin gözlerinde hafif bir arızanın hâlâ görülmesidir.

Sinircioğlu Yakup Ağanın Ası Karaağaçtaki Dayak Hikâyesi: 19. yüzyılın ortasında Hamid ili çevresinde geçmektedir. Bulunan Sinici Oğlu Yakup Ağa adında bir zorba vardır. Zulmüyle şöhret alan bu adamı bir gün Ası Karaağaç'a müdür tayin ederler. Oraya giderken

kendi adamlarına sağlamlıktan iki katı yükü ergen (kızılcık ağacından) sopası kestirip götürür.

Hükümete borçlarını vermeyen mütegalibeyi konağına çağırıp kırksekiz saat içinde borçlarını ödemelerini emreder. Onlar , öteden beri borçlarını ödememeyi alışkanlık haline getirmişlerdir. Tekrar borçluları çağırıp hapseder ve sopadan geçirir. Isparta mutasarrıflığına şikayet ederlerse de mutasarrıf paşadan geniş yetki alan Yakup Ağa, kimseyi tanımaz, işine devam eder. Neticede birer birer alacakları tahsil edip merkeze gönderir. Köy ağaların da aynı şekilde hakkından gelerek paraları toplar. Ve emrindeki zorbalarla Isparta'ya gelip paşadan aferin alır. Yakup Ağa ve sülalesi hakkında Böcüzade Isparta tarihinde yeterli bilgi verememektedir. Kasabanın ihtiyarlan bu olayı hala söylemektedirler.

Mahmutoğlunun Alacak Davası:

Memleketin birinci zengini, anılan Mahmutoğlu Hacı Ahmet Efendiden bir fakir, ödünç para ister, para verilir. Vaktinde borç ödenmez. Alacaklı borçluyu sıkıştırınca:

-Benim sana borcum yok, git dava et der. Zengin, başkalarına kötü misal olmasın diye dava eder. Mahkemeye getirilen borçluya yemin teklif edilir. O da yemin edip borcundan kurtulur. Yolda gelirken borçluya " Allah'tan korkmadan nasıl yemin ettin? " diye darılır. Borçlu "Efendim ben yokluktan yemin ettim . Yarın Aydın taraflarına kazanmaya gidiyorum. Kazandığım paradan ilk önce senin paranı ödeyeceğim." der . Borçlu gerçekten ertesi günü gurbete çıkar, adagidiye gider. Bir iki sene gelmez vermeye koşar. Alacaklı ise git yalan yere yemin edenin parası bana yaramaz diye kovar. Borçlu ise bir çıkın içinde getirdiği parayı gözünün önünde evin avlusuna atarak çıkıp gider.

Anlaşılıyor ki borçlunun yalan yere yemin etmesi, borcunu inkar kastıyla değil, yoksulluktan doğan bir zaruretten yemin etmiştir. Bu hikayenin halkın o günkü ruhunu, ahlâkını, pek güzel açıklamaktadır.

Garip Bir Hikâye: Mübadil vatandaşlardan bir papaz, kasaptan et almaya varmış. Ham ruhlu bir softa da sonradan et almaya varmış, kasap eti evvel varan papaza uzatınca bizim softa öfkelenerek onu bana vermezsin de o köpeğe verirsin ha. diyerek eti almadan dönmüş. Papaz efendi bu sözü işitmiş olmalı ki aradan epeyce bir zaman geçtikten sonra bir Ramazan günü papaz, hocayı akşam yemeğine davet etmiş. Hoca, bu davete gidip gitmemekte tereddüt göstermiş ve kendisi gibi

birkaç kimseden sormuş, git bakalım demişler. Hoca efendi Hıristiyan Mahallesine gitmiş. Güzelce karşılanmış. Ramazan sofrası ortada.

Top atılınca papaz, iftarı yapalım da mı namazı kılalım yoksa namazdan sonra mı iftar edelim, deyince, bizim hoca şaşırmış ve evvel namaz kılalım demiş. Hoca imam olup namazı kılmışlar, iftar edip yemeklerini yemişler. Hoca hayranlıklar içinde, sohbet esnasında papaz efendi hocaya:

-"Dinlerin en mükemmelinin İslam dini olduğuna kanaat getirdim ve dinimi değiştirdim. Geçimim bu cemaatten olduğu için böyle görünmeye mecburum." dediğini bizim hoca söyler dururmuş ve hiçbir kimse hakkında bir daha kötümser düşünmemeye ahtetmiş.

Bizim çocukluğumuzda da üç dört yaşlı Hıristiyan, Coşkun Zade Vaiz Hacı İbrahim Efendinin derslerini dinlemek için Sultan Alaaddin Camii'ne gelip ders dinlerlerdi. Kanaatimize göre buradaki Hıristiyanlar aslen Rum değil, Hıristiyan kalmış Türklerdir. Bunun hakkında yerinde açıklama yapıldı ve mehazlar gösterildi.

Bir Papaz Hikayesi Daha: Kasabanın şehir önü semtinde ve eski (Apolonya) şehrinin yakınında papaz topraklığı adında bir yer vardır. Herkes burada evlerine yapılacak badana toprağını alırdı. Vaktiyle bu tarla, bir Müslümanın imiş. Papaz tarafından gönderilen kimseye toprak vermemişler, herif boş dönüp olayı papaza anlatmış. Buna içerleyen papaz, o tarla sahibini bulup tarlayı satın almış ve halkın çıkarına vakfetmiştir. Oraya papaz topraklığı adı bu suretle verilmiş ve bugüne kadar bu ad sürüp gitmiş. Bir söylentiye göre de burası bir papazın malıymış, müslümanlara geçmiş. Herkes toprak almaya alışık olmakla bu işe devam edilmiştir. Kanımıza göre bu ikinci şık doğrudur, çünkü gayrimüslim hakkı İslamcılarca en ağır cezayı müstehzim olduğundan buna kimse el uzatamayacağı aşikardır.

Karaaslan île Seren Efe Hikâyesi:

Uluborlu ovasında (Karaarslan) ile (Serenli kuyu) adlarında iki mevki vardır. Bu yerlerin birer köyleri olduğu söylenir. Eski ve yeni tapu kayıtlarına göre Karaarslan köy adı geçmekte ve harap mezarlığı gösterilmekte ise de Serenli Kuyu adı köy yeri görülmemektedir. Söylendiğine göre:

Bu köylerde vaktiyle iki efe türemiş. Birisi Karaarslan efe, diğeri Seren efe. Birbirine zıt iki kuvvet halinde yaşayan bu efeler birbirini ezmek, yok etmek amacıyla başlarında birkaç yüz çakmaklı

bulundurmayı zaruri görmüşler. Bir gün Karaarslan efe adamları ile Seren efe üzerine yürümüş ve öldürmüştür. Halk bu acıklı olayın hatırasını bir türkü ile tespit etmiş ve bugüne kadar anılmasına sebep olmuştur. Bu türkünün adı (Uluborlu zeybeği) diye civar il ve ilçelerde hala söylenmektedir.

"Serenler, serenler, yüksek serenler

Ben gidiyorum, mamur kalsın aman viranlar" diye başlayan bu türkünün tümünü, oyun havaları kısmında kaydettik. Bunlardan başka kasabada (Fatmacık, Kanlık, Kanlıyurt) gibi yüzlerce aşk ve kahramanlık hikayeleri söyleniyorsa buraya alamadık. Zaman müsait olursa Uluborlu hikayelerini ayrıca toplayacağız.

Uluborlu'ya Ait Hikâyeler. O, her çeşit insanların dostu idi. Kasabanın ileri gelen kimseleri yanında Hüseyin Usta, ekabiri devletten olanlar yanında Hüseyin Bey, Sanat erbabı arasında Sarraf Hüseyin diye anılırdı.

Eskicilikten k a r a k o l bekçiliğine, m e y v e komisyonculuğundan altın sarraflığına kadar her boyaya girip çıkmış; Senelerce gurbet ellerinde gezip dolaştıktan sonra yine doğduğu yerde karar kılmıştı.

Kısa boylu, esmerce, yetmiş yaşlarında bir adamdı. Amma nabza göre şerbet verilmesini bildiği için; her sınıf meclislerde ona hususi bir kıymet gösterilir ve bir yer verilirdi.

Ani buluşları, tekerlemeleri, cinaslı teşbihleri ve tuluatı ile etrafında neşeli ve samimi bir muhit oluşturmuştu. O adeta kasabanın tuzu, biberi, gülen yüzü ve konuşan dili gibi idi.

Kasabaya yeni gelen her yabancı veya her çeşit memur Hüseyin Usta ile muhakkak tanışacaktır. Zira kiralık evi, ısmarlanan yiyecek maddelerini onların zevkine göre bulabilecek tek şahıs o idi. Mahmatlardan Sellik'e ve Sellik'ten Şalgamlık'a kadar kasabanın bütün semtlerini dolaşır, kahvehanelerine uğrar, en taze yumurtayı, en semiz pilici ve en nadide meyveleri dalından o toplatırdı.

Kendisine iltifat edildiğinde; Çukurlarında gece feneri gibi yanan ufak gözleri güler ve zaten yere zor yetişen ayarlarını birbiri üzerine atarak sandalyesine öyle bir çalım satardı ki, deme ehlikeyfler bu haline tutulurlar. Bunun hepsi senin mi? Diye takılırlardı. O, eliyle büyük bir kavis çizerek cebinden kulüp sigarasını çıkarır, kendisine özgü bir eda ile ateşlerdi. Savrulan dumanlar arasında neşesini görüp onun zevkine göre bir tekerleme ile o şahsı

mat ettikten sonra kalkar giderdi. Ardından bağırırlardı.

-Dur. Hüseyin Usta nereye gidiyorsun?

Her şeyi tatlılığa bağlamayı itikat edinmiş bulunan Hüseyin Usta, sarraf olduğuna ima ettirerek cevap verirdi:

-(Adam Bozmaya gidiyorum.)

Kulüp sigarası diyorum: Evet o ekseriyetle kutu içerisinde bulunan sigaralardan içer, fakat cebinde çeşit çeşit sigara taşırdı. Köylüye köylü, şehirliye de zevk ve görünüşüne göre ikramda bulunurdu. Birkaç kafadarı arasında muhabbet açıldı mı; Urumu, Şam'ı gezdiğini söyler, otuz sene evvel bulunduğu Beykoz kundura fabrikasından uzun boylu bahsederdi. Pendik, Haydarpaşa ve Sirkeci-Florya arasındaki istasyonları ezberinden teker teker saymak ve oralarda geçirdiği sergüzeştleri anlatmak onun için ayrı bir zevk idi.

Yarenlik derinleştikçe Hüseyin Ustanın zevk ve neşesi de artar, eski günlerinin tatlı hatıralarına karşı duyduğu hasreti derinden bir "of çekmekle ifade ederdi. Şirketi Hayriye'nin vapurunu köprüden kaldırıp bütün Boğaziçi iskelelerine uğrattıktan sonra Rumelikavağı'na götürür demir attırırdı. Yine demirledi, Hüseyin Usta... Dediklerinde; "Kamayı küflendirecek değilim ya elbette demirlerim" Der etrafındakileri güldürürdü.

Yıllarca evvel bundan yol parası resmi istenmiş, o zamanlarda kasabanın mükellefleri Karabel'de yol yapmaktadırlar. Hüseyin Ustaya kendi tabiriyle:

Ya Karakola ya Karabel'e demişler. Karakola gitmektense Karabel'e gitmeyi hesabına daha elverişli bulan Hüseyin Usta, yola revan olmuş ve saatlerce yol teptikten sonra varmış Karabel'e. Derken efendim oradakiler bunu güzel bir alayla karşılamışlar:

-Hayrola Hüseyin Bey...

-Yahu Siz de ha...

-Senin yol parası verme zamanın geldi mi?

-Yok inanmam.

Sözleri karşısında ne yapacağını şaşıran Hüseyin Usta, kızdığını hissettirirse, bunu tekrar edecekler, işi tatlılığa bağlamak lazım demiş:

-Başınıza gönderildim.

Bu cevap onların hoşlarına gitmiş olacak ki; Buna çadır bekleme işini vermişler; Vermişler amma, duracak kim? Bizim Hüseyin Usta, geceyi zor geçirmiş orada. Sabah olur olmaz kırmış kirişi, ver ileni Dinar, oradan atlamış trene varmış Burdur'a. Eski dostları mütehassıs ve müfettiş bilmem ne beylerin himmetiyle bir rapor almış ki görmeyin; (iradeli seniye bu) Diye sokmuş koy-

nuna. Ne zaman yol parası isteseler ona vız gelirdi. Kapı gibi raporu var cebinde.

Yine yıllarca evvel onunla tren yolculuğunda bulunmuş bir ihtiyar naklederdi.

Çapalı'dan trene binmiş İzmir'e gidiyormuş, derken efendim Dinar'a vardıklarında, istasyonda bir aşağı bir yukarı gezinen Hüseyin Ustayı görmüş, konuşmuşlar. O da İzmir'e gidecekmiş ama parası yokmuş. Muzip ihtiyarın aklına garip ve tuhaf bir fikir gelmiş:

-Ben, demiş; Seni İzmir'e kadar götürürüm. Götürürüm amma oraya ayak basıncaya kadar benim dediklerimi yapacaksın. Bu teklifi kabul eden Hüseyin Usta trene binmiş. Kompartımanda bulunan diğer yolcuların merhametini celbeden ihtiyar, Hüseyin Ustayı bir çuvala koyup atmış sahanlığa. İzmir'e varıncaya kadar akla karayı seçen Hüseyin Usta çuvaldan çıkınca demiş .-"Trene para vermedik amma iki pantolondan olduk."

Altı aydan sonra yine iki arkadaş memleketlerine dönmektedirler. Kazanılmış parası koynunda; Artık Hüseyin Usta keyiflidir. Bileti cebinde pencere kenarında kendisine has oturuşu ile sigarasını tüttürmektedir. Kondüktör gelmiş biletleri muayene ettikten sonra; kenarda duran bir çuvala gözü ilişmiş. "Öte bire, basma kesme var;" Dedilerse de inanmamış.

-Ne var bunun içinde? Diyerek ayağını çuvala hızlıca dokunduracağı sırada; gidiş yolculuğunun tesirinden kendisini bir türlü kurtaramayan Hüseyin Usta basmış feryadı:

-Dur ulan demiş; burnumu kıracaktın.

Hastalığı sırasında evine ziyarete gelenlerden biri hoş beş ettikten sonra kıvamına getirmiş de: Hüseyin Usta baharını almadan gideceksin, ona yanıyorum. Deyince: Bizim taraflarda ekseriyetle hayvanların küçük ve cılızları için kullanılan bu tabir onun dilinde cevapsız kalır mı ya.. Hemen taşı gediğine koymuş.

-Onu büyüklerime bırakıyorum.

Ecel yatağında iken dahi tebessümü yüzünden eksik etmeyen Hüseyin Usta, kasabamızın cidden sıtıralı bir adamı idi. Onu bir kaç sene evvel hatır ve halini sormayan tek kasabalı kalmamıştır. Bu kadar sevgi ve saygı tezahürünü tebessümüne borçlu olsa gerek. Onun boşluğunu dolduracak bir nüktedan bir daha bilmem ne zaman gelir.

Sen bizim İncilli Çavuşumuz, pazar ola Hasan Beyimiz ve Hoca Nasrettin'imizdin. Sensiz kasabam gülmez, güldürmez oldu. Kederli geçen günlerimizde neşeye susuyor

ve seni hatırlayarak adın rahmetle anıyoruz. Durağın cennet olsun Hüseyin Usta.

Yedi Mustafa: Bizim kasabanın bir de yedi Mustafaları vardır ki, kendilerine has vasıflarıyla muhitte meşhur olmuşlardır. Hepsinin ayrı ayrı hüner ve maharetleri olmakla beraber cismani durumları da birbirinden farklıdır. Zira birinin kısacık boyu karşısında diğerinin dev yapısı veya uzun boyu tezat teşkil edercesine değişiktir. Biri esmerce ise o biri sarışın veya beyazdır. Yaradılış itibariyle birbirinin zıddı olan yedi Mustafaları birleştiren müşterek vasıflan vardır ki, işte bu bakımdan aynı hamurdan yoğrulmuşlar kanaatini verir. Esasen bunların bir arada anılmasına sebep de budur.

Yedi Mustafaların dillere destan olan bu müşterek faziletlerinin en başında tatlı ve uzun konuşmaları gelir. Onların dilleri yanında Lyon mamulatı veya Hacı Bekir'in lokumları dahi tatsız kalır. Velhasıl bizim Mustafaların konuşmalarındaki tadı anlatmak için vahidi kıyası bulmak zordur. Onlardan birinin yarenliğine tutulanlar, benim bu aczime hak verirler zaten.

Gün görmüş, bir çok yerler gezmiş, dolaşmış hiç olmazsa her biri yarım asır hayatın akışına uymuş ve dolayısıyla her boyaya girip çıkmış insan olmaları dolayısıyla çeşitli konular üzerinde dil oynatmak, fikir beyan edip yol göstermek onlar için bir mesele sayılmaz.

Kasabanın elbirliği ile yapılacak işlerinde onlar faal roldedirler. Fahri hizmetlerde kiminin başkan, kiminin katip veya üye olarak görülmesi gayet tabidir. Yedi Mustafaların burunlarını sokmadık tek mesele yoktur. Buna rağmen iş onlardan onlarda işledikleri işlerden memnundur. Haklarında çeşitli hikayeler söylenen bu kişilerin dilleri yüzünden başlarına gelmedik kalmamıştır. Bülbülün çektiği dili belası fetvasınca, bizim yediler gerçi kafese girmemişler ama şimdiye kadar pek çok kafesler kırmışlardır. Bunlara ait bazı işittiğim hikayeleri burada nakledeyim.

Söyledim ya Yedi Mustafaların yedisi de birbirinden başka dava ve iş peşindedir. Bunlardan biri üç arkadaş ile yolculuk yapmaktadır. Tam yedi saat yalnız kendisi konuşmak suretiyle arkadaşlarının sabır ve mu kerametini tüketmiş ama kendisi de bitmiş. Zaten at üzerinde bu kadar saat yolculuk kolay iş değil. Başlamış, uyuklamaya. Arkadaşlarının biraz başlarını dinleyecekleri sırada yediler Mustafa'yı dürtmüş olacak, sayıklarcasına mırıldanmaya başlamış. Arkadaşları kulak verince;

anlamışlar ki bizim Mustafa hanımına yatağını soruyor. Muziplik hatırına gelen biri sesini incelterek:

-Sağ tarafına kıvnlıver, demesiyle bizim Mustafa'nın atın üzerinden çamurlara yıkılması bir oluyor.

Yine Mustafalardan biri, tanımadığı insanlar arasında bir gece geçirmek zorunda kalmış, mevsim kış, vakit akşamdır. Köy odasına gireceği sırasında yerde ufak bir fitil parçası bulmuş, sağa sola bakmış kimse yok, fitilde şikar bir şey değil kullanılmış zaten alıp cebine koymakta bir mahzur görmemiş, derken saatler geçmiş ve köylüler birer birer toplanmaya başlamışlar. Odanın ortasında bulunan soba güzel yanmakta bizim Mustafa'nın tam kendini satacağı yer. Başlamış anlatmaya. Saatler geçiyor, soba dolup boşalıyor hâlâ konuşmasının arkası alınamıyor. Fakat arada sırada bizim Mustafa'nın neşesi kaçıyor. Sebep de şu Köylüler sobanın gürültü çıkararak yanmasını ifade etmek için;

-Aldı fitili, fitili aldı. Diyorlar. Mustafa'nın bu söz söylenirken irkildiğini gören ve onun uzun yarenliğine artık tahammülü kalmayan biri bu kelimeleri birbiri ardına sıralıyor:

-Aldı fitili, fitili aldı.

Derken artık fazla tahammülü kalmayan bizim Mustafa cebindeki fitili çıkarıp atıyor.

Amma da aptal adamlarsınız, diyor. Parmak kadar fitil bu yahu...

Fatmacık, Kan Kus

Fatmacık, hadeeee...

Varıyo, Yaşar, varıyoooo...

Biri kız, biri oğlan olan bu iki mahalle uşağı, üçer beşerden ibaret olan gede koyunlarını önlerine katarak tarlalara götürürler, beraber güderlerdi.

Yaşar'ın alabaş koyunu, Fatmacığın karakulağı ile sanki sözleşmiş gibi tin tin seğidip güdek yerinden ıradıkça, onları çevirmek işi Fatmacığa düşerdi.

Çıtlıklardan değnekle yaprak indirmek, karaağaç dallarını sıyırmak, akşam yemi içinde koyunlarına asılı torbalar doldurmak Yaşar'ı keşiği idi.

Kız sıyırdığı gazelleri eliyle serpiştirerek dudakları titreyişi ile söylenen gür sesiyle, koyunları çağıran Oğlana dedi ki:

-Yaşar, böyün hava kış. Yağmur basarsa netçez?

-Ne korkuyon Fatmacık? Delikkaya ıhıcık, onun önüne çıkar biz de ine sinleniriz. Cisenli bir yaz günü idi. Birden yağmur ince ince çilenmeye başladı. Yaşar ağaçtan indi. Fatmacık koyunları çevirdi. Yağışlı havalarda çamur tutmayan

delikkaya önüne koyunlarını sürdüler. Burası kasabanın doğusunda yüksekte ve kale kapıları içinde bulunan gavurlar mahallesinin tam altında, önünden geçen Senirkent şosesinin kararlama 150 metre yük sekliğindeki kilise ve düzlüğünü omuzlarında taşıyan sarp bir kaya idi.

Şoseden, tatlı bir meyille başlayıp bayırla şırlar ve bayırın sonu, kayanın dibinde, büyük ve oyuk bir kapı eşiğinden sola doğru uzanan tabii bir oyuğa dayanırdı. O zamanlar, delikkaya bayırı denen bu yer, buraya yakın ev ve bahçelerin güdek yeri idi.

Fatmacıkla Yaşar, akşam olup da kayalar gölgelendiği, yıldızlar tek tük göz kırpmaya başladığı zaman, koyunlarını yola kattılar. Fatmacık önde "Düü'leyerek, Yaşar arkada"Küss"diyerek evlerine geldiler.

Aradan günler, haftalar, aylar geçti. Güz ortası göç başlayıp bütün kasaba halkı yukarı kasaba evlerine taşınınca, koyunlar koyunluğa sokuldu; bütün bir kış boyunca Delikkaya önü boş kaldı. Fakat, bu iki akraba yüreği, koyun gütme arkadaşlığının özlemi ile beslendi. Onlar, uzun yayla anışlarıyla bu bayırı boş bırakmadılar.

Kış savuştu, bahar geldi. Kırlar ve ağaçlarla beraber Delikkaya bayırı da, Fatmacıkla Yaşar'ın yüreklerindeki taze aşk gibi filizlenip yeşerdi. Ara sıra buluştular. Kirazlar, kızın utangaç yanağından renk, dutlar bu ikiz aşkın çeşnisinden tad çaldılar. Günler geçti. Hava, onların sıcak duygularını ateşledi ve yaz mevsimi korlaşan gönüllerin potasında eriyip karışan hisler gibi, olgunlaştırıcı nefesiyle erdirme işlerine başladı.

Yine güz geldi, yine koyun güttüler ve ertesi yaz, çimlenip üreyen sevgi tohumlarını büyütmek istediler.

Kâh doğmadan telef olan, kah doğar doğmaz ölen ve en çok bir yaş çağı içinde kuş olup uçan Gökmenlerin, Yaşar adı ile ancak yaşayabilen bu biricik delikanlısı Fatmacığı anasına istetti.

Fatmacığın anası kızını, ırgatlıkla geçinen Gökmenlerin Yaşar'ına neye versin? O Akşit'lerin Ömer için söz verdi. Variyetli ev, oğlan da Allah için güzel, tıpkı ay parçası.

Böyle işlerde kıza sorgu olmaz. Fatmacık, çocukluk arkadaşı Yaşar'ın aşkını konuşamaz. Her şeyin başı, ana , baba rızasıdır. Onların dediği olur ve nikahta daima keramet vardır.

Yaşar'ın benzi, Fatmacığın parmağına takılan nişan yüzüğünün rengiyle renklendi. Yaşar, bu acı haberi duyduğu günden beri,

Karadeniz'de gemisi gark olmuş gibi, derin düşüncelere daldı. Anası ona yalvarıyor:

-Oğulcuğum kendini neye üzüyorsun? B o r l u ' m u z d a Fatmacıktan başka kız yok değil ya. Daha eyisini, helal süt emmisini buluruz sana. Söyle baka kimi istiyorsun?

Ciğerden kopan ana tesellisi, Yaşar'a kâr etmez. Birden doğrularak ayrılışı onun anasına tek cevabı olurdu.

Yine bir güz vakti. Hava bulanık yamur çiseliyor. Yaşar yatakta. Teşhis çoktan konmuş:

İnce hastalık, el âlem yamız, öksürüp kan tükürüyormuş.

Fatmacığın düğününe iki ay var. Ortalık aran taran. Bir şehre çıkılsa başlanacak. Yaşar bu haberle ölgün. Bir bağ bozumu halinde, her gün biraz daha perişan. Yatak onu kendine mıhlamasa, bir doğrulsa da parmaklığa kadar gidebilse, tam karşıya düşen Delikkaya bayırında, elinde çorap koyun güden Fatmacığı seçebilecek. Ah, şu ağaç parmaklıklar, ondan daha bahtlı . Onlar, Fatmacığı görebiliyorlar. Dimdik duruşlarında ki hikmet de, galiba bu kudretten...

Yaşar sayıklıyor; istiyor Fatmacığı. Son bir istek, son bir nefes:

-Fatmacık hadeeee..

Sürekli bir öksürük. Ve ağız dolusu kan...

Renksiz kalan kokusuz sevgi çiçeğinin hazırlanmış boyası. Yüreği yanan ananın boş umudu: Ölüyü unutup Fatmacığı arayışı.

Fatmacık, karşıki Delikkaya önünde, yağmurdan ine sinmiş . Önünde beş koyun var. Gökmenlerin Fadime teyzenin. Arkasına düşenleri çoktan geride bırakmış. Kendine doğru yel gibi geldiğini görüyor.

-Vili, vili , vili. Ne olmuş bu kadına acep?

Nedense hızla çarpan kalbini elleriyle bastırarak, alnacına gelen garip anaya seslen di:

-Ne oldun, Fadime teyze?

-Yaşarımı aldırdın;kan kusturarak öldürdün, FATMACIK KAN KUS...

Karşı kaya ona cevap verdi: FATMACIK KAN KUS...

Fadime teyzenin ardından yetişenler onu götürmek istediler.

Bakında elin kaimesine, dedi. Ben, Fatmacık kan kus diyorum; o da bana : SEN KUS diyor.

Son bir haykırış ve ellerinde yolunmuş birer tutam saçla yere kapanan baygın anayı sırtlayıp eve götürenler çok geçmeden Fatma'cığın da in ağzında ölü olarak bulunduğunu duydular. Fatmacığın elinde kan lekesi bir yağlık vardı. Alabaş koyunla, karakulak koyunun

zevzeklik günlerinden kalma bir yağlık; Yaşar'in yağlığı.

Yüzyıllar var ki, Delikkaya ismi unutuldu; Yerini(FAT-MACIK)Aldı. Bugün bile bu kaya:

-FATMACIK KAN KUS. diye bağıranların sesini ağızlarına tıkar.

-SEN KUS..

Ve bu yankı, orada yatan bir geline verilir.

Destanlar

Yapılması insan tarafından güç olan sergüzeşt ve maceraların şair diliyle ve düşüncesiyle tanzim edilen bir çeşit nazım şekli olarak da tanımlanan destan, ilçemiz aşıklarınca da yazılmıştır. Bunların arasında Aşık Lütfi ve Çopur Ali'nin destanları bilinen destanlardandır. Bunlardan örnekleri aşağıda göreceğiz.

Aşık Lütfi:

Cihati Molladır Vakti Asırda
Tahsili var imiş Balıkesir'de
On yaşlı var Rabbiyesir'de
Sahaf çarşısında hitap beğenmez.

Ak baldır suyuyla abdest alan-lar

Armut gölgesinde namaz kılan-lar

Üzüm turşusuyla oruç bozanlar

Selatin camide mihrap beğenmez.

Uzun olur evlerinin diyarı
Pırasa sapından atar döveri
Kurbandan kurbana görür ciğeri
Fırında kızarmış kebap beğenmez.

Lütfiya; yalandır sardığı sarık

Cahildir , eşektir, muannit, kazık

Sarı pabucuna yazıktır yazık

Meclis-i irfanda ahbap beğenmez.

Zahide koynunda var ise serin bir cilt kitap
Hıfzımızda var nice öyle kitaplar bi hisap
Aşk nedir, sevda nedir, bu can nedir, canan nedir,
Sende cüret var ise gel bu suale ver cevap

Aşk ney'in nuş etmeyenler lezzetin fehmeylemez

Sakiya gel sun bize bayi hun-dan bir şarap

Bi haber ken zahida beyhude dava eylene

Zahmet artırma ten'i bitabıma verme azap

Cevr-i yari çekmeye takat mi kaldı lutfiya
Cümle sevda keşlere kuvvet vere Rabbülmeap

Çopur Ali

(Seferberlik Destanı)

Dinleyin söyleyem bir destanım var
Yarenlik etmeyin kesin lisanı
Meşhur yerlerini kıldım aşikar
Çıkardım kafadan ben bu destanı

Uluborlu'dan çıktım sağ selamet
Bizim başımıza koptu kıyamet
Ana kuzuları hakka emanet
Beladan saklansın umum aslanı
İbadi müslimin verdik el ele
Yedilerle kırklar bizimle bile
Yüzyirmidörtbin Peygamber ile
Ebubekir ile aldık Osman'ı
Atladı Hazreti Ali Düldüle
Belindeki çatal Zülfikar ile
Hasan ile Hüseyin anınla ile
Katıldı bizlere Hazreti Geylanı
İzmir'de aldık hemen soluğu
Bandırma da yedik yılan balığı
Erdek'te yerim; ekmekçi bölüğü
Yaktıkça fırını çıktı dumanı
Bandırma'dan çıktık fırkayla birlik
Cümlemiz bir yerde ederiz dirlik
Düşmanlar görecek bizlerden erlik
Kıracağız kafir hain düşmanı
Vapurdan Derince'de trene bindik
Pozantı 'ya geldik trenden indik
Biz askerliğimizi arada bildik
Üçüncü gün kıldık Tarsus'a seyranı
Eskişehir, Karahisar geride
Akşehir'le Konya daha beride
Karye nahye kaza çoktur arada
Hepsine de vardık nice noksanı
Bir hayli uzun olan bu destanı burada keserek bir kaç dörtlükte diğer bir destanı olan camii destanından vermek istiyoruz.

Camii Destanı

Bütün büyüklerle meclis kuruldu
Cami yapılmaya karar verildi
Ağniye etkiye cem'an duruldu
ALLAH'ın evine, kudretine bak.
Kucur Hacı Beyle Emir'in Yakup
Kafle Mustafa Beyi yanına katıp
Bay Abdurrahman'ı ileri atıp
Çilingir Hüseyin ihvanına bak
Azalar başladı faaliyete
Ahalimiz birden düştü gayrete
Kireç ocağından dumanlar tüte
Allah'ın verecek ihsanına bak
Ömrü uzun olsun sahabülhayrat
Hayır verenlerde kalmaz seyyiat
Birikti bir yere beş altı üstat
Bidayeti temel tarihine bak
335'te temel atıldı
Entari, don, gömlek, çorap satıldı
İri ufak para umum katıldı
Hesap et defterin yekununa bak.
Bir iki , bir iki taşlar dizildi
Birbirinin üstüne divar çizildi
Ağaç kesmekliğe bağlar gezildi
Ahali reçberin gayretine bak.
Hemen zayi olmasın çekilen zahmet
Ağaç verenlerin ceddine rahmet
Rıza, Mehmet, Ali, İbirli Ahmet
Postoğlu, Zırzıp üstadına bak.
Ağaçları birer birer taşındı
Kanlık yolu gele gide aşındı
Bu üstatlar plânını düşündü
Camii kebirin kurumuna bak

Kargir bina divarının yapısı
Üç tarafa kondu hemen kapısı
İçine girdin mi Cennet kokusu
Konan pencerenin âdetine bak.

YALVAÇ

Yöresel Halk Dili (Şive)

Harım	Bahçe	Sifon	Hortum
Dolama	Etek	Entari	Gömlek
Gayış	Kemer	Büke	Fasulye
Batma	Oluk	Nasiba	Sürahi
Helke	Kova	Bağane	Bana ne
Barabar	Beraber	Badılcan	Patlıcan
Cırcır	Fermuar	Demen	Değirmen
Gavete	Domates	Bölge	Börülce
Macunuz	Maydanoz	Susa	Asfalt
Dığan	Tava		

Bağkonak ve Sugözü

Bağkonak'ın can damarı olan sugözü suyu 1936 yılında bir zaman akmaz. Köylü merak edip neden akmadığını araştırır. Bir çözüm bulamazlar ve bir gün köy sakinlerinden Emine ÇÖTE rüyasında sakallı bir dede görür, "dede; " bu sugözünde kurban kesin"der. Emine Çöte gördüğü bu rüyayı komşularına anlatır. Köylüler kendi aralarında konuşurlar, tartışırlar. Sonunda sugözünde kurban kesmeye karar verirler. Köylüden 40 davar toplarlar. Emine Çöte'de bir inek verir. Toplanan davarları Sugözünde keserler. Tabi bu kurbanda köyün hepsi ve hatta yakın komşu köylerinde de bu davet yani adağa gelirler. Yenilir ve içilir. Dualar edilir. Köylü ikindine doğru bu su gözünden ayrılır. Köye dönerken arkalarından kanlı su gelmeye başlar . Bunu gören köylüler şaşırırlar. Ve burada her yıl adak adanarak kurban kesmek gelenek haline gelmiştir.

Ekim ayının ilk pazar günü yapılan adak kesme töreni halen devam etmektedir.

Abbas Dede, Gazi Dede Türbesi ve Altı Erenler: Kasabada eskiden beri bilinen Gazi Dede, Abbas Dede, ve Altı erenlerin mezarlarının (türbe) bulunduğu ve bunların kim oldukları ve nereden geldikleri pek bilinmemektedir. Fakat anlatılan bir rivayete göre ise 1220-1300 yıllarında buralara geldikleri ve yerleşmek için yer aradıkları ve burada bulunan Rumlarla savaşıp şehit düştükleri, ikinci bir rivayette ise 1116 yılında

Miryokefalon savaşına katılan Türk askerlerinin şehit mezarlığı olduğudur.

YENİŞARBADEMLİ

Çoban Taşı: Teke yöresinden sürüleriyle birlikte Dedegöl dağına yaylaya çıkan Yörük ağası Teke Yöresinin en zenginidir. Sürülerini otlatmak için beraberinde iki çoban getirir. Ağanın bir kızı vardır. Kızı öyle güzeldir ki, Anamas yaylasında güzelliği ile tatlı dili ile herkesin gönlünde yer edinmiştir. Aynı zamanda ağanın çobanlarının ikisi de kıza aşık olmuşlardır. Kıza yakın olmak ve onunla konuşmak için zaman, zaman kavga etmişlerdir. Bu durumu fark eden ağa durumu araştırmış ve çobanlarının kızana aşık olduklarını öğrenmiştir. Çobanları yanına çağırarak Duyduğuma göre ikiniz de kızıma aşık olmuşsunuz,ikinizi de severim, fakat benim bir kızım var, kızımı almak için şu şartlarımı yerine getirmeniz gerekiyor. Şu gördüğünüz kayalığı dolaşıp, çadırıma önce kim gelirse kızımı ona vereceğim, der. Çobanlar da kıza kavuşmak için çadırdan kayalıklara doğru hızla yol almaya başlarlar. Çobanın biri çadıra erken varmak için kayalıklara tırmanırken düşer ve parçalanarak ölür. Diğer çoban da kayalıkları dolaşıp, çadıra ulaşır ve kızı alır. Ölen çoban da düştüğü yere gömülerek sevdiği kız uğruna hayatından olduğu bu kayalıklara çobanın hatırasını yaşatmak için "çoban taşı" adı verilmiştir.

Dört Kardeşler. Zengin sözü geçen bir Yörük ağası sürüleri ile birlikte Dedegöl ve Anamas dağlarının birleştiği yaka beline gelerek çadırını kurar, sürüsü çok olduğu için birde çoban tutar, çoban uzun boylu, yakışıklı, güvenilir yardım sever bir gençtir. Bu çoban öyle bir kaval çalar ki çaldığı zaman kızların gönlüne taht kurar, inat eden keçi ve iki genç birbirlerini öyle severler ki hiçbir şeyi gözleri görmez olur. Ara sıra buluşurlar. Yörük ağası dört oğlundan gizli konuşurlar.

Bir gün çoban, sürüyü çaldığı kavalla koyunları otlatmak için yaylanın yolunu tutar. Çoban yaylanın yolunu tutmasıyla kızın içine bir karamsarlık çöker. O gün diğer günlerden sanki farklıdır. Bu durumu fark eden babası kızına neler oluyor? Sana bir derdin mi var? diye sorar. Kız "Yok baba," der ama kulağı kavalın sesindedir. Bu sırada koyunları otlatan çobanın önü eşkiyalarca kesilerek elini kolunu bağlarlar. Çobanın köpeği bu duruma kızarak eşkıya saldırır. Eşkıyalar köpeği hemen öldürürler. Sıra çobanı öldürmeye gelmiştir. Çoban yalvarır, öldürmeden önce bir kaval çalayım

der. Eşkıyalar son arzusu derler buna razı olurlar. Çoban kavalı eline alarak öyle bir üfler ki kavalın sesi her taraftan duyulur. Fakat bu çalınan kaval öncekilerden çok farklıdır. Çoban kavalından yolunun eşkıyalar tarafından kesildiğini, köpeğinin eşkıyalar tarafından öldürüldüğünü ve koyunlarının çalındığını anlatır. Bunu duyan ağanın kızı yiğidinin başında bir iş olduğunu anlar, durumu hemen ağabeylerine anlatır. Abileri önce inanmazlar, fakat bacılarının sözünü bir etmezler. Hemen çobanın arkasından giderler. Görseler baksalar ki bacılarının dediği doğrudur. Bakarlar ki köpekleri öldürülmüş, koyunları çalmışlar. Hemen dört kardeş eşkıyalarla çatışmaya girerler. Ne yazık ki eşkıyalar bu dört kardeşi bir çam ağacının altında öldürürler. Halk toplanarak bir yas tutarlar. Bu dört kardeş vuruldukları yere defnedilirler. Burada dört çam ağacı vardır, hepsi aynı boyda aynı kalınlıkta hatta dalları budakları bile aynıdır. Bu rivayete göre bu mevkiye dört gardaşlar denilmektedir.

Yöre Masalı

Bir varmış bir yokmuş evvel zaman içinde kalbur saman içinde develer tellal pireler berber iken ben anamın babamın beşiğini tıngır mıngır sallar iken Anam düştü eşikten, babam düştü beşikten biri kaptı maşayı biri kaptı şişeyi dolandım dört köşeyi az gittim uz gittim dere tepe düz gittim. Altı ay bir güz gittim. Döndüm arkama bir baktım ki bir arpa boyu yer gitmişim.

Vara vardım yüce dağların bir ormanlıklarına. Baktım orada üç kulübe, ikisinin çatısı yok birisi yıkık, yıkık olan kulübeye girdim. İçerde üç mavzer silah, ikisi kırık birisinin namlusu yok. Namlusu olmayan mavzeri aldım, başladım dağlan dolaşmaya. Önüme üç tavşan çıktı. İkisi ölmüş birinin canı çıkmış. Cansız tavşanı vurdum. Kulübeye geri döndüm, baktım, üç tencere ikisinin dibi delik birinin dibi yok. Dibi olmayan tencereye tavşanı vurdum. Ateş yakacaktım. Üç kibrit buldum. İkisi yanmış birinin başı yok başı olmayan kibritle bir ateş yaktım. Tavşanı bir pişirdim, afiyet ve sıhhatle yedim. Öyle susamışım ki ciğerlerim börtmüş, bir uyandım baktım gördüğüm rüya imiş.

DEYIMLER VE TERIMLER, ATASÖZLERI, BILMECELER

Deyimler daha çok atasözlerine benzer. Yalnız nasihat etme ve yol göstermeden öte olay unsuru hâkimdir.

Tabir kavramı ise isim veya sıfat tamlaması niteliğinde olup, çoğunlukla iki kelimeden ibarettir.

Tekerlemeler ise; bir olayı veya bir kişiyi,yaratılan fonetik ahenk içerisinde gizli bir biçimde hiciv eder.

- Pusulayı şaşırdı,
- Adımına bin rahmet
- Rahat battı.
- Anan baban gönde çimsin.
- Sermayeyi kediye yükledi
- Bahtın şad olsun,
- Takayı kakaya karıttırdınız be.
- Birin bin olsun.
- Tapa oturdu.
- Durağın cennet olsun,
- Tenceresinde pişirir, kapağında yer.
- Eline koluna sağlık
- Ustasının adı Hıdır elinden gelen budur.
- Fidanın yeşersin.
- Ya devlet başına konar ya da kuzgun leşine.
- Eşşek eşeği ödünç kaşır.
- Katranı kaynatsan olmaz şeker, cinsini bildiğim cinsine çeker.
- Çocuk beşikte, kan döşekte sevilir.
- El eli, elde yüzü yıkar.
- En iyisi hıdırcık, o da vurdu bir cimcik.
- El üzerindeyken akçeye, çay kenarından bahçeye malım var deme.
- Naha, çenen çekilsin işallah!
- Mart koca öküzün gönünü sırığa astırır.
- Soğukla soysuzdan korkulur.

• Dağ diye dankadak atma.
• Yükçe güdük.
• Dalar almaz.
• Zembil demiş de mendil dememiş.
• Minevsiz (lüzumsuz)
• Cınbırdaklı (geçimsiz, çıngar çıkaran)
• Kavail okuma (aldatmaya çalışma)
• Miti minevi yok (belli bir şekli yok)
• Matçalı (hastalıklı, arazlı)
• Ağır taş yerinde durur, yeğnisini yeller götürür.
• Aptal, aptalın ne onluğunu ister, ne önüğünü.
• Suratın veresiye sürülmüş tarla gibi.
• Adamın iyisi alışverişte belli olur.
• Oş demeden havlama. ,

İlençler

Dini inanışlarımızda yeri olmamasına rağmen, eskiden beri halk arasında söylenegelen ilençler, çoğu yerde olduğu gibi ilimizde de yaygın durumdadır. "Beddua" olarak da adlandırılan ilençlerden bir bölümünü , aşağıya alıyoruz;

• Ağzından çıkan, yakana yayılsın!
• Ağzın yumulsun!
• Ak ak yüdü, mor mor serdi.
• Ayıbını toprak örtsün!
• Baş semesinden git!
• Başın tahtaya gelsin!
• Başı dönesice!
• Başın yastık görmesin!
• Boyun devrilsin!
• Boyun teneşire gelsin!
• Çenen kurusun!
• Çenen çekilsin!
• Dilin tutulsun!
• Davunlarda git!
• Elin kolun nime olsun.
• Elin ayağın tutulsun!
• Gücün üzülsün!
• Gıcır bükme olasıca!
• Gıvrım gıvrım olasıca!
• Kulağına kurşun aksın!
• Köküne kıran girsin!

Atasözleri

Milletimizin görüş, düşünüş, anlayış, anlatış gibi özelliklerini ilim, ahlâk, terbiye, sanat, ekonomi, gelenek ve göreneklerini genel hallerini göstermesi bakımından atasözleri büyük önem taşımaktadır.

Ortalama onbinin üzerinde olan atasözlerimizden çoğu ilimizde de kullanılmakta olup bir bölümünü aşağıya alıyoruz:

• Canı cana örmüşler, artanını kesmişler.
• Cana cömertlik olmaz.
• "Cömert" derler maldan ederler,"yiğit"derler candan ederler.
• Çocuklar uyuya uyuya büyür, ihtiyarlar uyuya uyuya ölür.
• Çocuğa iş buyuran ardınca kendi gider.
• Çok eli itte, az eli atta.
• Dağ deyip dıngıldama, ardınca adam *bulunur.*

• Dağ başında harman yapma, savurursun yel içinde;
• Sel önüne değirmen yapma üğüdürsün sel içinde.
• Dağ devrildi, duman savruldu.
• Dağa gidinin işi, kabak keçinin yaşı belli olmaz.
• Dane tükenmeyince,değirmen durmaz.
• Danışan dağı aşmış, danışmayan düzde şaşmış.
• Tattım var, yuttum yok.
• Düğün evini bilmeden, keşkek sahanını alıp koşma.
• Lafla dükkan açılmaz.
• Eğilmeyen başın ayağı öpülür.
• Lezzetsiz çorbaya tuz kâr etmez.
• Ekmeğimi al da, dirliğimi alma.
• Caminin mumunu yiyen kedinin gözü kör olur.
• Cevizle ekmek yemesi, güzelle muhabbet etmesi
$ Çağrılan yere erinme, çağrılmayan yere görünme.
• Çalıda gül bitmez, cahile söz yetmez.
• Çiftçi yağmur ister,yolcu kurak.
• Çiçek sulandığında, saksı ıslanır.
• Çiğ yemedim ki karnım ağrısın.
• Elden yiyen şeker, evden yiyen çöker.
• Erim er olsun da, yerim ister çalı gibi olsun.
• Mal bucakta, yiğit kucakta gerek.
• Eski fener, gâh yanar, gâh söner.
• Malı ongun olanın adı angın olur.
• Eşeğin canı yanınca atı geçer.
• Malını hırsıza canını uğursuza inanma.
• Evi ev eden avrat, yurdu şen eden evlat.
• Martın onbeşi yaz, onaltısı kıştır.
• Martın önünden, Şubatın sonundan korkulur.
• Fakir eline bakarsa, sen kesene bak.
• Mezar taşıyla övünülmez.
• Fakir onar mı, onsa güler mi?
• Mirasa nereye gidiyorsun demişler; esip yadmaya, sürüp savurmaya demiş.
• Fakirin arkası yufkadır.
• Mü'minin harmanı gökte savrulur.
• Fakirin yüzü kansız,özü cansız olur.
• Fukaranın cebi boş, gönlü doludur.
• Nasibinde varsa katıdmda çıkar.
• Gayrete dağlar dayanmaz.
• Ne pek sert ol asıl; ne çok yavaş ol basıl.
• Gelin gitti evine, kalan kızlar yerine.
• Neyleyeyim dünya ayakkabın dar olduktan
• Gece uyanıp su içilmez,içilirse dertten geçilmez.
• Göl kuşu gölde,çöl kutu çölde, gül kutu gülde gerek.
• Ne zengine borçlu ol, nede züğürtten alacaklı.
• Gül dikensiz , filiz kökensiz olmaz.

• Gün batarken yola çıkan yolunu kaybeder.
• Ocak içinden tutuşur.
• Güttüğü iki davar, ıslığı dağları tutar.
• Oğlunu seven hocaya vermez, kızını seven kocaya vermez.
• Güzele ekmek banılmaz, çirkin evden kovulmaz.
• Okumuşun ekmeği koynundadır.
• Güzeli , betidin ardında gör.
• Olursa aşımın suyu, olmazsa başımın suyu.
• Hacca giden geldi, suya giden gelmedi.
• Öğ küçüğünü,al büyüğünü.
• Haline göre halı doku.
• Öğe öğe öküz ettiler, boynuzu dokuz ettiler.
• Hammala semeri yük değil.
• Öğüt veren olur da ekmek veren olmaz.
• Harmanda dirgen yeyen sıpa, bir daha gelir mi sapa?
• Öğleye kadar diker,akşama kadar söker.
• Her balık kendi yemiyle tutulur.
• Öküz yemini yeyince çifte gideceğini bilir.
• Herkes gidişen yerini kaşır.
• Ölü ile diri sahibinindir.
• Her kadının bir yaprak sarışı, her kadının bir bakışı vardır.
• Ölüm bir kara devedir, her kapıya çöker.
• Öz almayınca göz ağlamaz.
• Herkes bildiğini, değirmen döndüğünü söyler.
• Her sakaldan bir kıl alsan köseye bin sakal olur.
• Para akıl öğretir, elbise yürüyüş
• Hırsızlık ekmekten,kahpelik öpülmekten başlar.
• Peynirin kurdu, içinden olur.
• Pintinin kazandığını güveyi yer.
• İbadette riya, kabahatte haya olmaz.
• İki göz bir baş için.
• Rahvan at kendini yorar.
• İki yeminden bir emin iyidir.
• Rüşvet kapıdan girince hak bacadan çıkar.
• İkindiden sonra dükkan açan tez kapar.
• Riyasız namaz kılanın dizi yorulmaz.
• İnsan gâh olur dağı kaldırır, gâh olur darıyı kaldıramaz.
• İnsanın ters gitti mi işi, muhallebi yerken kırılır dişi.
• Sadık dostun öğüdü acıdır.
• Sahipsiz etede kim olsa biner.
• Keçinin sevmediği ot önünde biter.
• Sakal bıyığa denk olmayınca, berber ne yapsın.
• Kedi eniğini yiyeceği zaman; "sıçana benziyor dermiş".
• Saç tava gelir, hamur tükenir, insan tava gelir, ömür tükenir.
• Kız anadan öğrenir, sofra düzmesini, oğul babadan öğrenir oda gezmesini.

• Saygısız ağız anahtarsız açılır.
• Kokmuş ete tuz çare eylemez.
• Sekseninden sonra saz öğrenen kıyamette çalar.
• Kocana göre bağla başını, harcına göre pişir aşını.
• Senin derdin ayranda; benim derdim bayramda.
• Kocamışın oğlu kızı olmaz.
• Sarhoşa mektup yazma, ya okur, ya okumaz.
• Körün arzusu bir göz, iki olursa ne söz.
• Kötü söyleme etine, açı katar aşma.
• Tek taşla duvar örülmez.
• Kürkü orak vakti, orağı da kurak vakti ol.
• Testebesiz elin kazası çok olur.
• Tiryakinin şaşkını tütünü över.
• Kabuğu var içi yok, dandin eder pek çok, herkesleri.
• Uçkuru dilinden sağlam.
• Ulu sözü yerde kalmaz.
• Urgan üzüldüğü yerden kopar.
• Soluğu var canı yok, bıçaklasan kanı yok.
• Utangacın donunun ağı kurumaz.
• Utanmaz yüze, tükenmez göz gerek.
• Ümitle geçinen açlıkla ölür.
• (İrmesini bilmeyen kelp, sürüye kurt getirir.
• Üşengenin dölü, dötü olmaz.
• Vaktini yok eden, derdini çok eder.
• Verdi kırkı, gitti korku.
• Vücut kocar, gönül kocamaz.
• Yabancı köpeğin kuyruğu altında gerek.
• Yağmuru yel azdırır, insanı el azdırır.
• Yatan ölmez, yeten ölür.
• Yazık oldu ıspanağa, yoğurtsuz girdi konağa.
• Yenecek aş buharından bellidir.
• Yedi adım yolun, bir içim suyun hakkı vardır.
• Yılan deliğine çöp sokulmaz.
• Zaman satar samanı.
• Zemheriden sonra yağan durmaz, doğan ölmez.
• Zengin kesesini, züğürt çenesini döşer.
• Zenginin sermayesi kasasında, alimin sermayesi kafasında.

Atasözlerinde Gül

• Gül ağarınca, ona bir şey söylemedim.
• Gül bülbülden ziyade insan elinden neler çeker.
• Gül çengelsiz,yâr engelsiz olmaz.
• Gül dikenli ağaçta biter.
• Gül güdük amma, kokusu güzel., selvi büyük amma yapısı güzel.
• Gülüne bak goncasını al.
• Gülü yad ettikçe bülbülün feryadı artar.

Bilmeceler

Atasözleri gibi, yurdumuzun çetitli bölgelerinde söylenen binlerce bilmece vardyr. Bilhassa çocukların büyük eğlencelerinden bir olan

bilmeceler ince bir düşünüşün eseridir. Çoğu atasözleri gibi yurdumuzun her yerinde söylenip durmaktadır.

Isparta ve çevresinde tespit edebildiğimiz bilmecelerden bir bölümünü alıyoruz:

• Alemi döndürür felekten .dünyayı geçirir elekten. (Akıl)

• Oyulmuş ağaçtan oluklar, içinde var kalbur kavuklar. Bu yuğurulmuş çiçek macunu ne balıklar yapar ne tavuklar .(Arı kovanı, bal peteği.)

• Gel elime yapış , yürüyelim tıpış tıpış ben giderim o gider,geçtiğimiz yerlere iz eder. (Baston)

• Derisi var etek değil, zilleri var köpek değil, hem hoplatır hem zıplatır, atarlar tokadı gerçek değil.(Def)

Yakıştırmalar

• Hayrını gör.
• Boyu boyuna, huyu huyuna uydu.
• Hayrın karşı gelsin.
• Döner taşı öter kuşu var.
• Veren eller dert görmesin
• Atın önüne ot koyma
• Tencere dibin kara seninki benden kara
• Acı sakız gibi yapışır
• Kör ister bir göz, Allah verdi iki göz
• Saldım çayıra, Allah kayıra
• Yüz verdik deliye, geldi sıçtı halıya
• Teptim peçe yaptım, serdim keçe yaptım

Kinayeler

• Acemi çaylak
• Açık gözlü
• Basma kalıp
• Çatal katyk
• Deveci hacı
• Eli bayraklı
• Eli uzun
• Evirsiz
• Geniş yürekli
• Gam almaz.
• Gözü kara.
• Gözü pek
• Hava civa
• Hem yok hem yoğum
• İçinden pazarlıklı
• İki yüzlü
• Kantarı belinde
• Keçesini suya ıslatmış

Bilmeceler

• Şekerden ak tadı yok, havada uçar kanadı yok.(Kar)

• Sapı var ip gibi kendisi küp gibi .(Kabak)

• Takır takır takraba, içindeki akraba. (Beşik-Bebek)

• Allah yapar yapısını, biz açarız kapısını. (Karpuz)

• Acep nice halleri? Yer altında evleri Eğri büğrü yollar. Pek incecik belleri.(Karınca)

• Üstü pamuk biçilir. Altı çeşme içilir.(Koyun)

• Yedi delikli tokmak. Bunu bilmeyen ahmak.(Baş)
• Dolu gider boş gelir. Ağzımıza hoş gelir .(Kaşık)
• Kat kat döşek, bunu bilmeyen eşek.(Kitap)

AKSU

Tekerleme

Yuvarlana yuvarlana yumak buldum,
Yumağın altında tarak buldum.
Tarağı ebeme verdim,
Ebem bana yem verdi.
Yemi tavuğa verdim,
Tavuk bana kanat verdi,
Kanadı göğe verdim,
Gök bana yağmur verdi.
Yağmuru toprağa verdim,
Toprak bana çimen verdi,
Çimeni koynuna verdim,
Koyun bana kuzu verdi.
Kuzuyu ebeme verdim,
Ebem bulgur kaynatıyor,
Dedem torununu oynatıyor.

Beddualar

• İki yakan kirden kurtulmasın.
• Çorundan çocuğundan bulasın.
• Kurda kuşa yem olasın.
• Evine damına yıldırım düşsün.
• Odun (ateşin) ocağın sönsün
• Evin damm yıkılsın.
• Kızların evde kalsın
• Yediğin ekmek burnundan gelsin.
• Altının, paran pul olsun.
• Haram olsun
• Zehir zemberek olsun.
• Ağzından çıkan koynuna girsin.
• Ağzın yumulsun.
• Ayıbını kara toprak örtsün.
• Baş semesinden gidesin.
• Başın tahtaya gelsin
• Başın yastık görmesin.
• Boyun teneşire gelsin.
• Çenen kurusun.
• Çenen çekilsin.

Atasözleri

• Hırsızlık bir boncukla , kahpelik bir çimdikle başlar.
• Kötü söyleme eşine, ağı katar aşına
• Kocana göre bağla başını, harcına göre pişir aşını
• Kendi düşen ağlamaz.
• Kız anadan öğrenir sofra düzmeyi, oğul babadan öğrenir pazar gezmeyi
• İkindin dükkan açan tez kapar.
• Keçinin sevmediği ot önünde biter.
• İki yeminliden bir emin iyidir.
• Her sakaldan bir kıl alsan, köseye sakal olur.
• Herkes bildiğini, değirmen döndüğünü söyler.
• Herkes gidişen yerini kaşır.
• Her balık kendi yemiyle tutulur.
• Yağmuru yel , insanı el azdırır.

ATABEY

İlçemizde Türkiye genelinde kullanılan deyim, atasözleri ve bilmecelerle birlikte bunlardan ilçe ve yakın çevresinde kullanılan ve

çevreye göre değişiklik olmuş olanları burada belirteceğiz.

• Boğazda bostan bitmez.

• Çeken bilir Borlu Belinin (dağının) kışını.

• Düğün bizim oyna kızım.

• Hayvan yularından, insan sözünden tutulur.

• Cam kırılsın, can kırılmasın.

• Eşiğe oturma, sıtran olmaz.

• Güzel vardır kovdurur,çirkin vardır sevdirir.

• Gençlik bir kuş imiş uçtu gitti tutamadım,ihtiyarlık cevahir topu imiş bir pula satamadım.

• Öfke gelir iman gider.

• İnsan aşa değil, kaşa gelir.

• Yaptığımız elek , kalburdan seyrek.

• Ölü bizim Allah Rahmet eylesin, deli bizim tımarhane neylesin.

• Yatanı utandırma, bakanı usandırma Yarabbi.

• Üç gün yatak, dördüncü gün kara toprak.

• Haram lokma, ağzına sokma.

• Çocuğa iş buyuran arkasından kendi gider.

• İnanma dayına, ekmek al yanına.

• At sahibine göre kişner.

• Cennete girmek istersen öldür yılanı, dizarı mı görmek istersen incitme canı.

• Faydasız evliyanın türbesi başına göçsün.

• Kocana göre bağla başını, harcına göre pişir aşını.

• Saç tava geldi hamur tükendi, akıl başa geldi ömür tükendi.

• Kabı ayrı olanın tadı ayrı olur.

• Başa gelmedik iş olmaz, ayağa gelmedik taş olmaz.

• Dan dan işler, tavuk kişler.

• Bilmediğin aş ya karın ağrıtır, ya baş.

• Kiminin devesi, kiminin duası.

• Even kedi günsüz doğurur.

• Dumansız baca olmaz, kahırsız koca olmaz.

• Elin attığı taş uzak gider.

• Allah evenlerden değil , erenlerden eylesin.

• Tok ne bilir aç halinden, var ne bilir yok halinden.

• Görgüsüzden hamur alacağına, hamuruna çamur çal.

• Çok konuşan çok yanılır.

• Zengin buldu Allah verdi, fakir buldu nereden geldi.

• Güzele ekmek banılmaz, çirkin evden kovulmaz.

• Deve ne kadar uzak gitse katarını güder.

• Sabırlı kulum, zekatlı malım.

• Erken ekilen darıdan, geç kalkan karıdan hayır gelmez.

• Buğdayım var deme ambara girmeyince, oğlum var deme el kızının koynuna girince.

• Bir ata dokuz evlada bakar, dokuz evlat bir ataya bakamaz.

• Akan su pislik tutmaz.

• El gözüyle kız, gece gözüyle bez alma.
• Deli kız düğün eder, kendi çalar kendi oynar.
• Kadınlara düğün var demişler, göğe merdiven dayamışlar.
• El elin bitini sırıkla öldürür.
• Arlıya ar, arsıza kâr gerek.
• Bir deli bir kuyuya taş atar, kırk akıllı çıkaramaz.
• Güzel olup s a ç a k başı bekleyeceğine, çirkin olsun ocak başı beklesin.
• Koyunum var bir kışlık, arım var bir kuşluk.
• Güvenme zenginliğine bir kıvılcım versem yeter, güvenme güzelliğine bir sivilce versem yeter.
• Zenginlik bir sinektir günü gelir uçar gider.
• Isırcak köpek havlamaz.
• Yeni kundura yürüyüş öğretir, müflislik yalan söyletir.

EĞİRDİR

Terimler
Ahmak
Löllü
Bokboğaz
Manyak
Boşboğaz
Mintan Şalvar
Cimri
Neccen
Dimitir
Patron
Fukura
Pısırık
Gaip
Şirnek
Garı
Şükür
Geliyom
Tamtakır
Hararet
Tengirek
Herif
Ufacık
İri
Varıyom
Kemçik
Veran
Kısdırmak
Verdi veriştirdi
Koruk
Viri
Laşka
Yelle
Lebbek
Zerre

Bilmeceler

Yer altında yelpaze
Anamın ki tap taze
Bubamın ki bi buçuk endaze
(Baston)

Babası büklüm hoca
Anası yaylan gadı
Kızı dünya güzeli
Oğlu sohbet gezeni
(Üzüm)

Kapının ardında süpürge
Silerim silerim çıkmaz
(Yağ)

Didemin sarığına dolarım, dolarım tükenmez
(Yol)
Çarşıdan aldım bir tane, eve geldim bin tane
(Nar)
Ben giderim o da gider
Arkamdan tin tin eder
(Ay)
Dağdan gelir taştan gelir
Götü açık eniştem gelir
(Davar)
Dağdan attım ölmedi
Taştan attım ölmedi
İki daşın arasına
Kıstırıverdim öldü
Minareden attım ayıldı
Suya düştü bayıldı
(Pamuk)
Şekerden aktır, tadı yok
Havada uçar kanadı yok
(Kar)

ATASÖZLERİ

• Ağır taşı ne yel alır ne sel alır.
• Ayağa değmedik t a ş , başa gelmedik iş olmaz.
• El elin şeyini yırtılıncaya kadar kullanır.
• Adamın iyisi alışverişte belli olur.
• Emanetin guskunu kırık olur
• Aptal abdalın ne öldüğünü ne umduğunu bekler.
• Dinsizin hakkından imansız gelir
• Ana gibi yar olmaz.
• Göl yerinde su eksik olmaz
• Ağaç yaş iken eğilir.
• Yel esmeyince dal sallanmaz
• Ayağını yorganına göre uzat.
• Elin üzerindeki akçene,çay kenarındaki bahçene malım var deme
• Alma mazlumun ahım, çıkar aheste aheste.
• Çocuk beşikte, karı yatakta sevilir
• Ayağı yürüten baştır.
• Eşek eşeği ödünç kaşır
• Ağlarsa anam ağlar gerisi yalan ağlar.
• El eli yür, el de kalkar yüzü yür
• Aza kanaat etmeyen çoğu bulamaz.
• Yağmuru yel, insanı el azdırır
• Aslan yatağından belli olur.
• Eşikten inmez mumayı bilmez
• At sahibine göre kişner.
• Tembele iş buyurursan sana akıl öğretir.
• Derdini söylemeyen derman bulamaz
• Azgın köpek leşin başında belli olur.
• Oğlan dayıya, kız halaya benzer
• Ak akçe kara gün içindir.
• Katıra sormuşlar baban kim diye, dayım at demiş
• Gün dönümünden sonra oğul veren arıdan, kocasından sonra kalkan karıdan

• Allah'tan ümit kesilmez.
• Demir tavında dövülür güzel çağında sevilir
• Kötü söyleme eşine acı katar aşına
• Kız anadan öğrenir sofra kurmayı, oğlan babadan öğrenir pazar gezmeyi
• Keçinin sevmediği ot önünde bitermiş
• Kocana göre bağla başını, harcına göre pişir aşını
• Lezzetsiz çorbaya tuz kâr etmez
• Kendi düşen ağlamaz.
• İkindi dükkan açan erken kapatır
• İki yeminliden bir emin iyidir
• Hırsızlık bir boncukla, kahpelik bir çimdikle başlar.
• Erkeğin şakası döğüş, kadının şakası seviş.
• Baş dille tartılır.
• Her sakaldan bir kıl alsan, köseye bir sakal olur.
• Çok yaşayan değil, çok gezen bilir.
• Herkes bildiğini, değirmen döndüğünü söyler.
• Damlaya damlaya göl olur.
• Er kalktım işime, şeker kattım aşıma.
• Erteye kalan arkaya kalır.
• Üzüm üzüme baka baka kararır.
• Körle yatan şaşı kalkar.
• Atı atın yanına bağlama, ya huyundan ya tüyünden alır.
• Söz gümüşse sükut altındır.
• Soğukla soysuzdan korkulur.
• Eşek ufaktır ama bir katar deveyi çeker.
• Güneş girmeyen eve doktor girer.
• El eli, el de yüzü yıkar.
• Deveyi yardan uçuran bir tutam ottur.
• Elmayı soy da ye, eriği say da ye.
• Yazın başı yanmayanın kışı aşı olmaz.

Tabirler

• Ramazan budalası
• Dur yok dünek yok
• Fitne ağacı
• Vezat gecisi
• Gavga adamı
• Gök görmedik
• Hiç görmedik
• Bir dalda durmaz
• Olduğu yerde durmaz
• Zekat keçisi
• Canlı cenaze
• Domates sırığı
• Dizi yamalıklı

Beddualar

• Yöre halkı beddua ederken inşallah veya naha diyerek başlarlar.
• Naha ağzından çıkan koynuna giresice.
• Naha ağzı yumulasıca.
• Baş semeresinden gidesice.
• Başı tahtaya gelesice.
• İnşallah başın yastık görmesin.
• Boynu teneşire gelesice.
• Naha boynu devrilesice.
• İnşallah çenen kurusun.

• Allah belanı versin, dili tutulasıca.
• Eli ayağı kuruyasıca.
• Köküne kıran giresice.
• Elin ayağın tutulsun inşallah!
• Şişip geberesice.
• Zıbarıp kalasıca.
• Evine barkına baykuşlar düneyesice.
• Evin damın yıkılsın inşallah!
• Kızları evde kalasıca.

GÖNEN

İlçede söylenen deyimlerden bazıları şunlardır.

• Düğün el ile, harman yel ile olur.
• Duvarı nem, insanı gam yıkar.
• Çocuk beşikte, kan döşekte sevilir.
• Suratın veresiye sürülmüş tarla gibi.
• Oşt demeden havlama.
• En iyisi hıdırcık, oda vurdu bir cimcik.

Atasözleri

İlçede söylenen atasözlerinden bazıları şunlardır.

• Armudun önünden, kirazın sonundan korkulur.
• Borç ödemekle, yol yürümekle olur.
• Çağrılan yere erinme, çağrılmayan yere görünme.
• Danışan dağı aşmış danışmayan düz yolda şaşmış.
• Fakirin yüzü kansız özü cansız olur.
• Harmanda dirgen yiyen sıpa, bir daha gelir mi sapa.
• Suratın veresiye sürümüş tarla gibi
• İnsanın ters gitti mi işi muhallebi yerken kırılır dişi.
• Kötü söyleme eşine, ağı katar aşma
• Ne zengine borçlu ol, ne de züğürten alacaklı.
• Oğlunu seven hocaya, kızını seven kocaya vermez.
• Ölü ile diri sahibinindir
• Pintinin kazandığını güveyi yer.

GELENDOST

Atasözleri

• Ağaç yapraksız, avrat nikahsız olmaz.
• Harman yeline, düğün el ilen olur.
• Yağmuru yel, insanı el azdırır.
• Duvarı nem, insanı gam öldürür.
• Yağmurlu havada tavuk sulanmaz.
• Bol bol yiyen, bel bel bakar.
• Vaktini yok eden derdini çok eder.
• Ayak almadık taş, başa gelmedik iş olmaz.
• Sağ baş yastık istemez.
• Ter döken dil dökenden iyidir.
• Anası ne ise danası da odur.
• Öz ağlamayınca göz ağlamaz.
• Yazın başı pişenin, kışın aşı pişer.
• Elti eltiyi, eşek Çaltı'yı sevmez.
• Karnı aç olan kaşık istemez, Uykusu olan yastık istemez.
• At ağasına göre kişner.
• Adamın *iyisi* alış verişte belli olur.
• Zengin isterse, fakir bulursa yer.
• Kedisiz evi evden sayma; çünkü faresi bitmez.

• İt ite buyurur it de kuyruğuna buyurur.

TABİRLER

• Bir dalda durmaz.
• İçinden pazarlıklı .
• Ne kokar ne bulaşır.
• Şeytan kulağına kurşun.
• Yaşı benzemesin
• Boyu devrilsin.
• Gözünü toprak doyursun.
• Ekmeği it yer, bedenini bit yer.

Bilmeceler

Altı mermer üstü mermer içinde bir gelin oynar (Kaplumbağa)
İçi taş dışı taş, ha dolaş ha dolaş. (Minare)

Sakalı var sözü geçmez
Pek uzağı gözü seçmez
Kara nohut eker gider
Taştan taşa seker gider
(Keçi)

Tıngır elek tıngır saç
Elim hamur karnım aç
(Oruç)

Hanım içerde
Saçı dışarda
(Mısır)

Uzaktan gelir dak gibi
Kolları budak gibi
İyilirde su içer
Meler oğlak gibi
(Öküz kağnısı)

Allah yapar yapısını
Kullar açar kapısını
(Karpuz)

Benim bir kızım var
Gelenin gidenin elini öper
(Süpürge)

KEÇİBORLU

Deyimler

• Abbas yolcu
• Abuk sabuk konuşmak
• Abur cubur yiyip durma
• Açlıktan nefesi kokmak
• Fellik fellik aramak
• İciğini ciciğini çıkarmak
• Ne oldum delisi olmak
• Öküz öldü ortaklık ayrıldı

Dilekler

• Adımına bin rahmet
• Allah kazadan beladan saklasın
• Emeğin yağlı olsun

Beddua

• Adı batasıca
• Dürülme işallah
• Boyun devrilsin
• Boyun tahtalara gelsin.

SENİRKENT

Ellem bellem, epelek sepelek,
Sarı kızın sarması
Kara koyunun dolması
Al bunu çek bunu

Mehmet Mehmet mendili
İstanbul'un kandili
Neye yedin peyniri
Annem seni dövecek
Kör kuyuya atacak

Portakalı soydum
Baş ucuma koydum
Ben bir yalan uydurdum
Duma duma dum

Ümmülü gülsüm
Arkama düşsün
Beş para verem
Arkama düşsün

Kale kapısından girdim içeri
Papazlar oturmuş dört köşeli
Endo mendo en güzeli
Erkeklerin içinde en güzeli

Dosi dosi,saklambosi
Saklambos saklambos
İngili badem bos
Dos dos dos
Tren gelir fos fos fos
Odaları boş,boş,boş

Çit, bit. Nerden geldin
Oradan çık. Kız saçların
Kıvırcık. Kız sen bu
Oyundan çık.

Mürü ahırı kürü
Dama çıkma
Yavuklun görü

Atasözleri

• Acele işe şeytan karışır.
• Aç ayı oynamaz.
• Boyda marifet olsa gavakta hıyar bitmez.
• Aç köpek fırın deler
• Boynuz kulaktan sonra çıkar, onu kor gider.
• Ağacın yemişi ye gabığını soyma
• Düyun ses ile ölüm yas ile.
• Ağaç yaş iken eğilir.
• Düğen süren öküzün ağzı boş durmaz.
• Ağır taşı kimse yerinden kaldıramaz.
• Çalışacak işçi yediği yemekten belli olur.
• Ava giden avlanır.
• Azıcık aşımjcaygısız başım.
• Allah'tan gelen çare olmaz.
• Allah'ın dediği olur.
• Aman deyene gılıç çekilmez.
• Ana yiğidin kalkanıdır.
• Aslan yatağından belli olur.
• Açtırma gutuyu,söyletme kötüyü.
• At ağasına göre kişner .
• At binenin, kılıç guşananındır.
• Ayağını yorganına göre kös.
• Boğazda bostan bitmez.
• Bir içim gavenin kırk yıl hatırı olur.
• Az veren candan çok veren maldan
• Başın sıkışınca Allah 'a yalvar

• Bakarsan bağ, bakmazsan dağ olur.
• Bekara garı döğmesi kolay gelir.
• Biri yer, biri bakar, gıyamet ondan kopar.
• Bülücü güzün say.
• Cana geleceğine mala gelsin.
• Can boğazdan gelir.
• Çarşıdaki ete soğan doğranmaz.
• Aç köpek pambık pazarında zarar eder.
• Ana gibi yâr, Bağdat gibi diyar olmaz.
• Anandan evvel ahıra girme.
• Ananın bastığı yavru incilmez.
• Anma dostuna anar dostuna,döner gelir laf üstüne.
• Ağlamayan çocuğa emme vermezler.
• Ağlarsa anam ağlar gayrisi yalan ağlar.
• Ak akçe gara gün içindir.
• Akıllı düşünene kadar deli oğlunu everir.
• Allah bilir işini, ağlatmaz devrişini.
• Anadan olur daya, hamurdan olur maya.
• Arayan belasını da bulur, Mevlâ 'sını da.
• Para akıl, elbise yürütmek öğretir.
• Rüşvet girer, hak çıkar.
• Sabır ile goruk havla olur.
• Sabreden devriş muradına ermiş.
• Sabrın sonu selamettir.
• Saçak altı kurudur. Misafirin yoludur.
• Sadık dostun sözü acıdır.
• Sakındığın göze çöp batar.
• Varsa aşın dertsizdir başın.
• Verilen söz geri alınmaz.
• Yağmuru yel, insanı sel azdırır.
• Sinek güccük miyde bulandırır.
• Söz gümüş ise, sükut altındır.
• Yazın gölge hoş, kışın çuval boş,
• Su güccüğün söz büyüğün.
• Su üyür düşman üyümez.
• Suyun çağlamazından, insanın söylemezinden kork.
• Tavuk gelen yere gaz gider.
• Ter döken, dil dökenden iyidir.
• Tilki erişemiyeceği üzüme goruk der.
• Zahmetsiz rahmet olmaz.
• Yoldan giden yorulmaz.
• Kedi uzanamadığı ciğere mundar (pis) der.
• Kel keli gınamış, başına baykuş düremiş.
• Kendi düşen ağlamaz. İki gözü birden çıkar.

Deyimler

• Akıl hocası, akıl
• Yağma Hasan'ın böreği .
• Akıl öğretmek.
• Yahudi pazarlığı.
• Akıl satmak
• Yakasına yapışmak.
• Akla karayı seçmek.
• Yaka silkmek.
• Akla yakın.
• Yalan çıkmak.

- Aklı başına gelmek.
- Yanlış kapı çalmak.
- Aklı çıkmak.
- Yaraya merhem olmak.
- Aklına gelen başına gelmek.
- Zemzemle yıkanmış.
- Aklından zoru olmak.
- Yarım ağızla söylemek.
- Aklını bozmak.
- Yuvası bozmak
- Aklını peynir ekmekle yemek.
- Yerinde yeller ezmek.
- Alacağına şahit vereceğine karga.
- Yüz görümlüğü.
- Anasının gözü.
- Yüzüne kan gelmek.
- Ana baba günü.
- Yeri yurdu belirsiz.
- Anadan doğma.
- Sinekkaydı traş.
- Alan razı satan razı.
- Suya sabuna dokunmak.
- Anasından emdiği süt Burnundan gelmek.
- Sürüsüne bereket.
- Aldırış etmemek.
- Tabanları yağlamak.
- Al gülüm ver gülüm.
- Yağlı ballı olmak.
- Alıcı gözüyle bakmak.
- Taşı gediğine koymak.
- Alın yazısı.
- Tadında bırakmak.
- Ali kıran baş kesen.
- Yağlı müşteri.
- Allah' a bir can borucu olmak.
- Uyku gözünden akmak.
- Allah adamı Allah aşkına.
- Senden iyi olmasın.
- Allah ne verdiyse,
- Tıkan basa doldurmak.
- Ağzı bozuk
- Alnı açık, yüzü ak.
- Sözünü geri aldım.
- Alnının akıyla.
- Tadı damağında kalmak.
- Al takke ve külah.
- Tadı tuzu kalmamak.
- Alt etmek.
- Tekerine çomak sokmak.
- Altından kalkmak.
- Su içinde kalmak.
- Altını çizmek.
- Tatlıya bağlamak.
- Altını üstüne getirmek.
- Taşı gediğine koymak.
- Altmış altıya bağlamak.
- Tıraş etmek.
- Altta kalanın canı çıksın.
- Üçe beşe bakmamak.
- Alttan almak,
- Tok gözlü
- Armut piş ağzıma düş
- Yok pahasına,
- Anası turp babası şalgam.
- Yok devenin başı.
- Anca beraber *kanca beraber.*
- Yok yere.
- Yaka baca.
- Sinek avlamak.
- Yüzü sirke satmak.
- Sinekkaydı tıraş.

- Yer yerinden oynamak.
- Sinirleri gergin olmak.
- Yemede yanımda yat.
- S ittin sene.
- Sivri akıllı.
- Yumurta kapıya gelmek.
- Sofrası açık.
- Solda sıfır.
- Yüzüne kara çıkarmak.
- Yaka götürmemek.
- Yüreği çarpmak.
- Tereciye tere satmak.
- Yuvasına yapmak.
- Turnayı gözünden vurmak.
- Yüksekten atmak .
- Sormak ayıp olmasın.
- Yaraya merhem olmak.
- Söz ayağa düşmek.
- Yol görünmek.
- Söz sahibi olmak.
- Tabanları yağlamak
- Sözünü balla kestim.
- Tamtakır, kuru bakır
- Tozu dumana katmak.
- Ucunda ölüm yok ya.
- Su gibi akmak,
- Tazı tarağı toplamak.
- Tatlıya bağlamak.
- Vur patlasın çal oynasın.
- Surat bir karış
- Üstüne güneş doğmamak .
- Tuz biber ekmek,
- Uma uma döndük muma
- Tabuta çivi çakmak.
- Üstü kapalı konuşmak.
- Tahtalı köy. Tadını almak.
- Tuttuğunu koparmak.
- Tahtası eksik
- Şeytan görsün yüzünü.
- Uykusu başına vurmak
- Vay canına.
- Soyup soğana çevirmek
- Turp gibi.
- Sözüm meclisden dışarı.
- Üstüne yok.
- Bıçak açar kapısını.
- Terk tarafından kalkmak.
- Üstü kapalı konuşmak
- Şeytanın ayağını kırmak.
- Tatlı sert
- Takke düşütü. Kel göründü.
- Turnayı gözünden vurmak.
- Ufak tefek.
- Toz kondurmamak.
- Yağ bağlamak.
- Utancından yere geçmek.
- Uzun boylu
- Tabanları yağlamak.
- Söz götürmek.
- Vaktini öldürmek.
- Yüzünü gören cennetlik.
- Zevkten dört köşe olmak.
- Yiğitlik sende kalsın.
- Yükte hafif pahada ağır.
- Yedi canlı.
- Yere bakan yürek yakan.
- Zoru olmak.
- Yüzü suyu hürmetine.
- Yele vermek.
- Yorgunu yokuşa sürmek.
- Yok yere.
- Zihnini kurcalamak.

- Zehir zemberek
- Yumurta kapıya gelmek.
- Yufka yürekli.
- Yük altına girmek.
- Zevkini çıkarmak.
- Yüreği parçalanmak.
- Zevkine varmak
- Yüz göz olmak.
- Yuvarlak hesap.
- Yoldan çıkmak.
- Yük olmak.
- Surat değil mahkeme duvarı.

Bilmeceler

Ne yeri gaplar
Ağaç üstünde
Kilitli sandık.
(ceviz)

Ağzı açık alâmet
İçi kızıl kıyamet
Yaş attım kuru çıktı
Salli ala Muhammed
(fırın)

Aman başım, aman belim.
Aman dayan gardaşım.
(çivi, tahta. Keser)

Çalı içinden çittirdemem geçer.
(güneş)

Altı çukur ova değil.
Üstü kubbe hava değil
İçinde bülbül öter
Ottan bir yuva değil.
(Ağız, dil)

Aldır arabası, yeşilidir tokası.
Bunu bilmeyen eşek sıpası,
(kiraz)

Ak donun içinde
Dik dur.
(mum)

Allanın aklı. Altı gözlü on ayaklı.
Boynuna taktı.
(çiftçi, saban, öküz.)

Ağzı var dili yok.
Karnı var. Bağırsağı yok.
(şişe)

Ağzı yayvan bacası yüce
Durmaz işler gündüz gece
Yaş alır kuru verir.
Ağızlarda bu bilmece
(fırın)

Ben giderim o gider
Para para iz eder.
(Baston)

Canlı gaçar
Cansız govalar
(at arabası)

Dağdan attım ölmedi
Suya attım öldü.
(Kâğıt)

Dam ardında yağlı gayış
(yılan)

Zilleri var köçek değil
Hem hoplatır hem zıplatır
Tokat atar gerçek değil,
(def)

Dilim dilim dilmeli
Üstü yetil düğmeli
Bunu bilen bilmeli
Bilmeyeni döymeli.
(portakal)

Gat gat galin
Gatmer değil
Suludur meyve değil
Acıdır alma değil.
(soğan)

Küçücük mermer,
Dünyayı gezer.
(göz)

Hanım içinde,
Saçı dışında
(mısır)

Hendek atlar.
Gaz yumurtlar
(kabak)

El kadar tatam var.
Dağdan domuz indirir,
(tarak)

SÜTÇÜLER

Atasözleri

• Yörük at kendine özengi vurdurmaz
• Herkes ayağına ipin nereden takıldığını sezer
• Saygısız dost, saygılı düşmandan iyidir.
• Cami ne kadar büyük olursa olsun, imam bildiğini okur.
• Bel başının otu, bel dibinin otundan belli olur.

ŞARKİKARAAĞAÇ

ATASÖZLERİ

• Para para kazanır, koç yiğit bağ beller.
• Sahibini ısırmayan köpek muteber sayılmaz.
• Ağacın meyvesi dibine düşer.
• Bir sadaka bin bela savar.
• Uyur yılanın ayağına basılmaz.
• Ağaç yapraksız, avrat nikahsız olmaz.
• Dananın yemliğinden yiğip de, buzağının yanında yatma.
• Sofrada elini, mecliste dilini tut.
• Çocuk beşikte, karı eşikte sevilir.
• Anasının bastığı bülüç olmaz.
• Birlik olmayan yerde dirlik olmaz.
• Köpek bağlayan kemik atmasını bilmelidir.
• Besle yetimi, oysun gözünü
• Üzümünü ye, bağını sorma.

• Kızını dövemeyen, dizini döver.
• Asıl azmaz bal acımaz.
• Yiğitlik vurma ile , ağalık verme ile olur.
• Beylik çeşmeden su içme.
• Yetim hakkı yiyen yer ile yeksan olur.
• El ili yıkar, elde yüzü yıkar.
• Gündüz ağzını, gece kapını iyi tut.
• Üzüm zamanı it ölmez.
• Yağmurlu havada tavuk sulanmaz.
• Çok gezenin ayağına çöp batar
• Yeni testi suyu soğuk tutar.
• Acı acıya su sancıya iyi gelir.
• Para akıl, elbise yürüyüş öğretir.
• Yola ahbabınla çık.
• Çok eli işte, az eli aşta.
• Düğün el ile , harman yel ile olur.
• İyiliğe iyilik her kişinin işi, kötülüğe iyilik er kişinin işi
• Yağmuru yel, insanı el azdırır.
• Kır atın yanında duran ya huyundan, ya tüyünden.
• Eğilmeyen başın ayağı öpülür.
• Evi ev eden avrat, yurdu şen eden devlet.
• Güttüğü iki davar, ıslığı dağları tutar.
• Haline göre halı doku.
• Oğlunu seven hocaya, kızını seven kocaya vermez.
• Riyasız namaz kılanın dizi yorulmaz.
• Yılan deliğine çöp sokulmaz.
• Kuzu kafası, koyun kafasından tez pişer.

Bilmeceler

Çarşıdan aldım bir tane, eve geldim bin tane (Nar)

Boş gider, dolu gelir. (Kuyu kovası)

Üstünde pamuk biçilir, altı çeşme **içilir** (Koyun)

Soluğu var canı yok, bıçaklasan kanı yok (Körük)

Mavi atlas, arşın yetmez, iğne batmaz, makas kesmez, **usta** biçmez,terzi kesmez. (Gökyüzü)

Ne alınır, ne satılır, ne görülür, ne tutulur o gelince, yatılır, o gidince kalkılır. (Uyku)

Dolu gider, boş çıkar. (Kaşık)

Dışı basma, ortası un, içi odun. (İğde)

Havada uçar kanadı yok, şekerden ak tadı yok. (Kar)

Yer altında yağlı kayış. (Yılan)

Bizim evde kadı var, eğri büğrü budu var.

(Yazma: Bayanlar için baş örtüsü.)

Deyimler

Kesme göynek, ayran geven, cingen cabar, yalın ayak, Donu düşük, tozlu yüz, baldırı çıplak, iç güveyisi, bilek gücü, dabanı yarık, çenen çekilesin, gözünü toprak, ele güne karşı, vebalı boynuna, havasım karnımda kaldı, gedik ağız, ipsiz sapsız, eli ayağı kısa, evinini alma, teneşire gelmek, iki yakası bir araya gelmemek, ciğerine ateş düşmek, kapısı çekili kalmak, sonu gün olmalı, avuçladığı altın olmalı.

ULUBORLU

• Tilkiye tavuk güder misin demişler de ayağım yalın ayak diye nazlanmış

• Tembel, odanın bir köşesinden bir köşesine gitmiş de insan kuş misali demiş,

• Hasis karısına malını yiyip de ölen mi var ? Kes bir soğan daha demiş.

• Çerçi, hocanın birisine gelen kervanın çanları ne diyor? diye sormuşlarda senden, şundan, elden, günden diyor demiş.

• Hayasızın yüzüne tükürmüşler de yağmur yağıyor diye şükretmiş.

• Hırsıza niçin namaz kılarsın demişler : Biri harcım, biri borcum demiş.

• Değirmenciye salgın salmışlar da o da müşteriye salmış.

• Doğru doğru minare onunda içi eğri

• Devenin üstünde yelli bir günde kavut yiyen adama ne yiyorsun diye sormuşlar da böyle giderse hiç demiş

• Sarmusağı gelin etmişlerde kırk gün kokusu çıkmamış

• Ayrık tarlaya sonradan girmişte yanındaki otlara canı sıkılan çıkı versin demiş

• Kabahatten kürk olsa zemheride giyen bulunmaz.

• Saksağan, keklikten yürüyüş öğreneyim derken kendi sekişini de kaybetmiş.

• Sıçan deliğine sığmazken birde kuyruğuna kabak bağlamış.

• Sıçanın eniği, yüklükte kilim keser.

• Akıllı sevinceye kadar deli bayram eder

• Katıra baban kim demişler de at dayım demiş.

• Tosbağayı bir bağdan diğerine satmışlar da o bağ olacağına bu bağ olsun demiş.

• Kurda niçin ensen kalın demişler de o da "kendi işimi kendim görürümde ondan" demiş.

• Fakir zenginin malını hesap ederken bir kütük çıra yakmış.

• Kele yundun mu demişler de tarandım bile demiş.

• Nasrettin Hoca'ya karın kapı kapı dolaşıyor demişler, de oda iftira ediyorsunuz her kapıya uğrarsa bizim kapıya da gelirdi demiş.

• Köy imamının birisine niçin soluna selam verdin demişlerde o da muhtar idi demiş.

• Yengece niçin böyle yanyan gidersin demişler de sen de kabadayılık var demiş.

• Gökten palan yağsa kuskunu boğazına geçmez.

• Arap eli öpmekle ağız kararmaz.

Tabirler

Tabir içimizdeki anlamı güzel sözlerle başkasına anlatmak demektir. Kasabada işitilen bazı tabirler şunlardır.

• Ağzı kara

• Ateş bağasını

• İpi kırdı

- Eli bayraklı
- Esbab kasabı
- Avcunu yala
- Ağır taş yerinden oynamaz
- İt uyutmaz
- Eyi gün dostu
- İşi şık şık
- Laf ebesi
- Bam teline bastı
- Gönlü tok
- Boş boğaz
- Kavak gibi gölgesiz
- Sakız gibi
- Mat oldu
- Tekne kazıntısı
- Ne oldum delisi
- Tilki uykusuna yattı
- Yaşı ne başı ne?
- Cehennem kütüğü
- Yüreği yanık
- Eli uzun
- Yat borusu çaldı
- Hazıra kondu
- Aldı fitili
- Lokmanın ye dediği
- İpini sürükler
- Devesi hacı
- Urgana un serer
- Sakalını tutturmaz
- Eceline susamış
- Düşeş attı
- Ayağı özengide
- Dik kafalı
- Alay geçiyor
- Soyuna kibrit suyu
- İki eli kanda
- Darısı başına
- Öğbet
- Ömür törpüsü
- Bir içim su
- Fırsat düşkünü
- Bakar kör
- Kabak başında patladı
- Buldukça bunsar
- Külah kaptı
- Para kulu
- Gözü aç
- Tahtasız (Dengesiz)
- Gök kandil
- Canlı cenaze
- Limon tabiatlı
- Dikine tıraş eder
- Meydan okur
- Zır deli
- Yağlı müşteri
- Sepette pamuk yok
- Yere bakan yürek yakan
- Tok evin aç kedisi
- Yükünü tuttu
- Abayı attı
- Ayaklı kütüphane
- Kavga kaşağısı
- Atak
- Zülfiyare dokundu
- İpsiz sapsız
- Eli çakır
- Eline su dökemez
- Çene kavafı
- Etekleri tutuştu
- Demir baş
- Anası ağladı
- Hacı yatmaz

• Ilık gibi
• Dişini saydırmaz
• Vurdum duymaz
• Düdüğü çaldı
• Basma kalıp
• Zıp zop
• Balgam attı
• Sinek avlar
• Bostan korkuluğu
• Taş yürekli
• Paraya tapar
• Ukala dömbeleği
• Sapsız izansız
• Fesat kumkuması
• Tel kırdı
• Karılar hamamı
• Tüy dikti
• Kalbur üstüne gelen
• Mahalle karısı
• Kilitli sandık
• Çekirdekten yetişme
• Kuyruğu dikti
• Demir ayak
• Kılı kırk yarar
• Hapı yuttu
• Kedi gibi nankör
• Devede kulak
• Kelle kulak yerinde
• Kadı yoran
• Göz boyadı
• Kaleminden kan damladı
• Gem almaz
• Yumurtaya kulp takar
• Küflü çıkın
• Kılıcının ekmeği
• Günü doğdu
• Kedi gibi ayağının üstüne düşer
• Mallı garip
• Kendisini satmasını bilir
• Nur topu
• Kara cahil
• Yahudi pazarlığı
• Kapağı attı
• Yılan hikayesi
• Kanına susamış
• Zulmü kendisine
• Kopuk
• Kulağı kirişte
• Kedi ne buldu ne?
• Göz bayıcı

gibi tabirler ifadeye kuvvet ve güzellik vermek dinleyenlere neşe telkin ederek fazla tesir yapmak içindir.

Atasözleri

Ata sözünün bir adına da "Darbı Mesel" derler. Okuyup yazma bilmeyen kimselerden tutunuzda alim, hatip herkes fikrini daha kolaylıkla ve daha açık bir surette bu sözlerle anlatılır. Bu sözlerin en büyük kıyameti atalarımızın milyonlarca tecrübesinden geçmiş ve hükümleri doğru çıkmış olmasındandır.

Uluborlu'da kullanılan atasözleri şunlardır:

• Doğduğun yere bakma doyduğun yere bak.
• Dal küçük iken eğilir.
• Domuzdan toklu olmaz.
• Değirmene kıtlık girmez.
• Allah yapar garip kuşun yuvasını.

• Değirmen damında insan malının tükendiğini ister.
• Akar su mındar tutmaz.
• Düğünsüz ev olur, ölümsüz ev olmaz.
• At bulunur, meydan bulunmaz.
• Deli deliden, imam ölüden hoşlanır.
• Atın ölümü arpadan olsun.
• Deve büyük ot yer, şahin küçük et yer.
• At ile avrat yiğidin bahtıdır.
• Deveyi hendekten atlatan bir tutam ottur.
• At biniciye göre eşinir.
• Delinin evi önünde kavak bitmez.
• Akılsız kafanın taban çeker zorunu.
• Delinin getirdiği çalı üstünü kurutmaz
• Ağaca dayanma kurur, insana dayanma ölür.
• Birlik olmayan evde dirlik olmaz.
• Alacakla borç ödenmez.
• Dilenci bir olsa torbasına cevahir doldururlar.
• Altın adı pul, kızı adı dul oldu.
• Dağ deyip dangırdama, çalı ardında adam olur.
• Anasına bak kızını al, kenarına bak bezini al.
• Doğru sarsılır ama yıkılmaz.
• Aylak sirke baldan tatlıdır.
• Duvar nemden, insan gamdan yıkılır.
• Biri yer biri bakar, kıyamet ondan kopar.
• Deli ile devletli bildiğini işler.
• Ayağını yorganına göre uzat.
• Deli kızın yeldiğini, pabucunu deldiği kalır.
• Aç köpek fırın deler.
• Devenin üstünde kavut yer.
• Aç tavuk düşünde darı görür.
• Elin verdiğini el vermez.
• Arık öküze bıçak çalınmaz.
• El öpmekle ağız aşınmaz.
• Az veren candan, çok veren maldan verir.
• Hamama giren terler, çıkar.
• Azıcık aşım kaygısız başım
• Hesapsız kasap, ne bıçak kor ne masat.
• Aşk ağlatır, dert söyletir.
• Hayvanın alacası dışında, insanın içinde olur.
• Ak keçiyi gören içi dolu yağ sanır
• Hatır için katır, yükü götürmez.
• Aldığını vermeyen, aradığını bulamaz
• Harmanda dirgen yiyen yılına kadar ofurtur.
• Boynuz kulaktan önce çıkar amma onu bastırır.
• Horozun çok olduğu yerde sabah erken olur.
• Büyük lokma ye, ama büyük laf söyleme.
• Horoz küllüğünde eşinir.
• Bir pire için yorganı yakar.
• Hırsız kedinin tüyü yalabalık olur.
• Bıçak kınını kesmez.
• Hasım kanıca ise de kendinden merdane bil.

• Baskısız çalıyı yel götürür.
• Hasım ile ye, iç de alavere etme.
• Bakılan bitmiş bakılmayan yitmiş.
• Haram lokma, ağzına sokma.
• Borç yiğidin kamçısıdır.
• Hile ile iş yapan mihnet ile can verir.
• Borçlu ölmez benzi sararır.
• İşin yoksa şahit ol, paran çoksa kefil ol.
• Borç vermekle yol gitmekle tükenir.
• İşi olmayanın aşı olmaz.
• Bozulmuş boğa deşdivan itemez.
• İki çıplak bir hamamda yakışır.
• Boş çuval dikili durmaz .
• İki karpuz bir koltuğa sığmaz.
• Bol bol yiyen bel bel bakar.
• İnanma dayına, ekmeğini al yanma.
• Bir saçlıya, bir taçlı lazım.
• İş sahibinin burnu kanamayınca, ırgadın alnı terlemez.
• Biri yer biri bakar, kıyamet ondan kopar.
• İnsan kendini beğenmezse, çatlar ölür.
• Bay beyliğini, kız kızlığını vermez.
• İnsan kulağından, h a y v a n yularından yedilir.
• Baba malı tez tükenir.
• İmam evinden aş, ölü gözünden yaş gelmez.
• Bahşiş altın yaşına bakılmaz.
• İşten artmaz, dişten artar.
• Bağ barışız, at yularsız olmaz.
• İşleyen demir ışıldar.
• Pazarlıksız iş bozuk çalar.
• Islanmışın yağmurdan pervası olmaz.
• Caminin mumunu yiyen kedinin gözü kör olur.
• Irgat gibi kazan, bey gibi ye.
• Cami ne kadar büyük olsa imam bildiğini okur.
• Irsızdan irsini satın al.
• Can çıkmayınca huy çıkmaz.
• Karıncadan ibret al, yazdan kışını düşünür.
• Cami yıkılsa mihrabı yerinde kalır.
• Karda gezer izini belli etmez.
• Çabuk parlayan çabuk söner.
• Kar kuytuda para pintide bulunur.
• Çirkefe taş atma üstüne sıçrar.
• Kaz gelen yerden tavuk esirgenmez.
• Çok söyleme arsız edersin.
• Kazan yanına varma, karası bulaşır.
• Çocuğa iş buyurur, arkasından kendin git.
• Kalacağın yerde oturma.
• Çobanın armağanı çam sakızı olur.
• Kadın evlat eline sıkıca yalvar geline.
• Çivi çiviyi söker.
• Kavurga karın doyurmaz.
• Dağ dağa kavuşmaz insan insana kavuşur.
• Kırk hırsız bir çıplağı soyamamışlar.
• Damdan düşenin halini damdan düşen anlar.
• Kırk gün ölet olmuş da eceli olan

gitmiş.
• Damı çok olanın kârı çok olur .
• Kızı kendi keyfine korsan ya davulcuya, ya zurnacıya varır.
• Danışan dağ aşmış, danışmayan ovada şaşmış.
• Kırmız elmaya taş atan çok olur.
• Nasihat tutmayanı musibet tutar.
• Kızını dövmeyen, dizini döver.
• Ne kız verir, ne dünürü küstürür.
• Kızara kızara gitsin, ağara ağara çıksın.
• Ne yer, ne yedirir bahçıvan köpeği gibi
• Kurt kocayınca köpeğin eğlencesi olur.
• Ne verirsen elinle, oda gider seninle.
• Kız doğuran kızıl don giymez.
• Nasipse gelir Hint'ten Yemen'den değilse ne gelir elden
• Kız kucakta, çeyiz bucakta.
• Oğlunu seven hocaya, kızını seven kocaya vermez.
• Kızı, oğlu olan her göğü görür.
• Oğlan dayıya, kız halaya çeker.
• Kale içten alınır.
• Oğlun oğul ise elin malı senin, değil ise senin malın elin.
• Kurt, tüyünü değiştirir, huyunu değiştirmez.
• Kurt dumanlı günü sever.
• Oduncunun gözü omcada olur.
• Kepenek altında er yatar.
• Okumadan alim, gezmeden seyyah olur.
• Keçinin çıktığı yere oğlağı da çıkar.
• Oynamayan gelin, yerim d a r , eteğim kısa dermiş.
• Kedi yetişemediği yere pis der.
• On paralık kına al, onu yak bir daha al.
• Kedinin boynuna ciğer asılmaz.
• Öz ağlamayınca göz ağlamaz.
• Kelin tırnağı olsa başını kaşır.
• Ölmüş eşek arar, nalını sökmeye
• Kel ölür sırma saçlı olur, kör olur badem gözlü olur.
• Öküzümün alnı sakar, kendi ayıbını bana takar.
• Kelin kazandığı başının ziftine yetmez.
• Öküz altında buzağı arar.
• Kendi düşen ağlamaz.
• Öküzün yemini yer dananın yerine yatar.
• Köpek ürer, kendiri yorar.
• Öküz omsa şeytan güler.
• Köpeksiz köy bulunca çomaksız oynar.
• Öküze acıyan çok olurda, el kadar ekmek veren olmaz.
• Köpeğin dediğin olsa günde kırk beygir ölür.
• Öksüz oğlan kendi keser göbeğini.
• Kişi akranından azar.
• Ölü ile deli sahibinindir.
• Kel başı seran berber yülür.
• Ölünce geçineceğini yoruluncaya kadar aramalı.
• Köpek sırım ile bağlanmaz.
• Ödünç yiyen kesesinden yer.

• Keçinin uyuzu pınarın başından içer suyu.
• Ödünç güle güle gider, ağlaya ağlaya gelir.
• Kelete değirmen sahibini aç kor.
• Ölecekle olacağa çare olmaz
• Korkak bezirgan ne kâr eder, ne ziyan.
• Ölmüş eşek kurttan korkmaz.
• Kuruya kurt düşmez.
• Ramazanda imandan, haziranda yılandan sakın.
• Kahvenin yüzü karadır, ama yüz ağartır.
• Rezaletle kazanılan kârdan, güzellikle edilen zarar yektir.
• Koyunun bulunmadığı yerde, keçiye Abdurrahman Çelebi derler.
• Paranın gittiğine bakama, işin bittiğine bak.
• Koça boynuz yük olmaz.
• Para ile imanın kimde olduğu bilinmez.
• Kurt koyunun pahasını sormaz.
• Para söylettirir, elbise sordutturur, pabuç yürüttürür.
• Leyleğin ömür lak lakla geçer.
• Para isteme buz gibi soğurum senden.
• Laf torbaya girmez.
• Para parayı kazanır.
• Laf ile pilav pişse yağı benden gelir.
• Parasız tellal bağırmaz.
• Lokma karın doyurmaz, şefaat arttırır.
• Paran varsa alem senin kulun. Paran yoksa ulu yoldan geçer yolun.
• Yağsız çorbaya tuz kâr etmez.
• Lodos, kara kor gibi, insana kar gibi dokunur.
• Para peşin, biter işin
• Mart ,kapıdan baktırır, kazma, kürek yaktırır.
• Pilava gelince diş artar, işe gelince kıç atar.
• Mart martladı tavuk yumurtladı
• Sakındığın göze çöp batar.
• Martın onuna, kütük sakla donuna.
• Mart çıkarsa dokuz, çıkmazsa otuz.
• Sarhoşa dokunma, o kendi kendine düşer.
• Sır söyleme dostuna, o da söyler dostuna.
• Mal, canın yongasıdır.
• Sana vereyim bir öğüt, ununu kendi elinde övüt.
• Malın iyisi boğazdan geçenidir.
• Sen hod, ben hod, ineğe kim verecek ot.
• Mecliste dilini, sofrada elini tanı.
• Sen garip bir çingenesin, neylersin gümüşten zurnayı.
• Mağrur olup deme yoktur ben gibi, bir muhalif yel eser savurur harman gibi.
• Sen kazan da düşmana kalsın.
• Sel gider kum kalır, el gider biz kalırız.
• Müreyi dostdan, doğru sözlü düşman yektir.
• Sinek mundar değildir ama mide

bulandırır.
• Misafir, umduğunu yemez , bulduğun yer.
• Sütlüyü sürüden çıkarmazlar.
• Mundar öldüğüne bakmaz, öd ağacından tabut ister.
• Sütten ağzı yanan yoğurdu üfleyerek içer.
• Minareyi çalan kılıfını hazırlar.
• Sürüden ayrılanı kurt kapar.
• Müfsitten nasihat, müflisten ikram bekleme.
• Sim sim gezer, sinirleri bozar.
• Meyvesiz ağaca taş atmazlar.
• Sen olmazsan bostan bekçiye neyler?
• Mühür kimde ise Süleyman odur.
• Sinek mermerden ne anlar.
• Mum gibi karanlık olur.
• Sağ baş yastık istemez.
• Münasibe baha yetmez.
• Sarığının aklına bakma, sabunu veresiye.
• Mazlumun ahi yerde kalmaz.
• Sayılı gün çabuk geçer.
• Nereye gidersen okka dört yüzdür.
• Sakla zamanı gelir zamanı, sattım samanı yaktım bu hanı.
• Nerede varlık, orada sağlık.
• Sağır işitmezse de yakıştırır.
• Sabır ile koruk helva olur.
• Sabaha kalan davadan korkma.
• Sonunu çok düşünen muradına eremez.
• Sonradan görenle alışveriş etme.
• Sora sora Mekke bulunur.
• Sanat altın bileziktir.
• Su küçüklerin, söz büyüklerindir.
• Suyun çağlamazından, insanın söylemezinden korkmalı.
• Suyu uyur, düşman uyumaz.
• Suçu gelin etmişler de k i m s e almamış.
• Su testisi su yolunda kırılır.
• Suyu gölden, ekmeği elden.
• Softa soğan yetmez, bulsa kabuğunu koymaz.
• Sıçanın sidiği denize faydadır.
• Sıçanın eniği yüklükte kilim keser.
• Söylenecek söz çok, ceremeye verilecek para yok.
• Şap şeker bir olmaz.
• Şeriatın kestiği parmak acımaz.
• Şaraptan bozma sirke keskin okur.
• Şubatın arpası, martın sıpası yavuz olur.
• Tıngır elek, tıngır saç, eli hamur karnı aç.
• Tava delik, tas delik buda üstelik.
• Tazıya tut, tavşana kaç der.
• Tazısız ava giden tavşansız eve gelir.
• Tilki tilkiliğini bildirinceye kadar post elden gider.
• Tencere yuvarlandı kapağın buldu.
• Tembele iş buyur da öğüt al.
• Tek kanatlı kuş uçmaz.
• Tekkeyi bekleyen çorbayı içer.
• Tilkiye tavuk güttürür.
• Türkün sonraki aklı benim olsa.
• Tükürdüğün tükrük ağza alınmaz.
• Tilkiye sırım inanılmaz.

• Tez giden tez durur.
• Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır.
• Tat kızın dilinden anası anlar.
• Tatsız çorbaya tuz, akılsız insana söz kâr etmez.
• Taşkınlığın sonu taşkınlıktır.
• Taş olda baş yar.
• Taş su ile değirmen dönmez.
• Tavşan dağa küsmüş, dağın haberi olmamış.
• Tavuğum güzel olsunda varsın yumurtlamasın.
• Tavuğun zekası bir yumurtadır.
• Toku gönüllemek zor olur.
• Tırnak cefadan, saç sefadan büyür.
• Tabak, sevdiği deriyi yere vura vura işler.
• Tatlı ekmeğin yoksa tatlı dilinde mi yok.?
• Tahılın dönüp geleceği yer, değirmen damıdır.
• Usta maymun tef istemez.
• Usta hırsız ev sahibini suçlu çıkarır.
• Ummadığın taş, baş yarar.
• Uma uma döndüm uma
• Unu da bitti ünüde.
• Umut ile yaşayan açlığından ölür.
• Umma bacından, bacı da ölüyor acıdan.
• Uyur yılanı uyandırma.

Tekerlemeler

Tekerleme, söz sırasında dikkat gözümüzü anlam üzerine çekmek ve dinleyenleri kendimize bağlamak için söylenen, kısmen tam sözlerdir. Kasabamızda şu tekerlemeler duyulmaktadır:

• Anası soğan, babası sarımsak, yediği halta bak.
• Ağlarsa anam ağlar, gerisi yalan ağlar.
• Armut piş, ağzıma düş.
• Beni beğenmeyen Muştan, gözü görmesin pastan.
• Dama girmez, saman yenmez.
• Gelirse ev boş, gelmezse daha hoş.
• Hım hım ile burunsuz, birbirinden uğursuz.
• İpi yok, sapı yok.
• Kendi bulmuş yiyecek, ele kalmış verecek.
• Öküzün alnı sakar, kendi adını bana takar.
• Sen ağa, ben ağa; bu ineği kim sağa.
• Tavuk var kazdan güzel, gelin var kızdan güzel.
• Topuğundan fazla suya batma.
• Yazın akar, kışın bakar.

Kinayeli Sözler

Kinaye, açık olarak söylenilen sözlerin zıddına, söylediğimiz kapılı söze denir. Kinayeli sözler doğrudan doğruya söylenen sözlerden ziyade lezzet verir. Hicivler, yermeler bunlardandır. Bazıları şunlardır:

• Avcı alnı temiz adam.
• Ağzı açık ayran delisi.
• Baldırı çıplak.
• Eli kulağında.

• İki yüzlü.
• İçinden pazarlıklı.
• Keçeli.
• Peyniri şişeden yalar.
• Kanı bozuk.
• Gözü kara.
• Devede kulak.
• Kalın kafalı.
• Yüzü soğuk.
• Gece silahlı, gündüz külahlı.

Dualar

• Ağzın tatlı olsun.
• Ayağın pınar, başın göl olsun.
• Allah yokluk göstermesin.
• Allah başını ağrıtmasın.
• Allah hasretine kavuştursun.
• Allah hayırlı, ömürlü etsin.
• Allah dirlik, düzenlik versin.
• Allah dört gözden ayırmasın.
• Allah başa kadar sürdürsün.
• Allah başka yüz göstermesin.
• Allah kıymet versin de baha vermesin.
• Allah iyilere yâr, kötülerden ırak etsin.
• Allah yolumuzu yolsuza çattırmasın.
• Allah yardımcın olsun.
• Allah pürlü budaklı eylesin.
• Elin, kolun dert görmesin.
• Allah umduğunu ulaştırsın.
• Bastığı yerlerde güller bitsin.
• Başın sağ olsun.
• Bir kazan, bin bul
• Birin bin olsun.
• Hacı karısı ol.
• Dünyalar durdukça dur.
• Selametle git, sağlıkla var.
• Toprağa yapışsın altın olsun.
• Kabrine nurlar ensin.
• Kabri cennet olsun.

İlençler

• Ciğerinden yansın.
• Cehennem kütüğü olasıca
• Çenesi çekilesice
• Çektiği damarlar dağlansın.
• Gözü çıkasıca.
• Allah dermansız derd versin.
• Defteri durulsun.
• Zehir, zıkkım olsun.
• Sürüm sürüm sürünsün,
• Devrilesice,
• Burnundan gelsin.
• Gittiği yoldan gelmesin.
• Kapusu kapanasıca
• Kıvrıla kalsın.
• Gidişi olsun da gelişi olmasın.
• İlahi sırtın tahtaya, tabanın göğe gelsin.
• Yere batasıca,
• Yaşını yer yesin.
• Yüzünü su dökücü görsün
• Ayıbını toprak örtsün.
• Geberesice,
• Bulmayasıca.
• Sanısına,
• Muradına ermesin.
• Hışmına uğrasın.
• Bastığı yer ateş olsun.

Bilmeceler

Bilmece; i ç i m i z d e tasarladığımız herhangi bir mananın karşımızdaki kimselerden izahını istemek için söylediğimiz sorulara denir. Bilmeceler tertip ve cevaplarını bulmak zeki kimselerin işidir.

Bilmeceler; (O nedir ki?, Bil bakalım?, Nedir o?) gibi sözlerle sorulur. Bilmece tertip edilirken soru ile cevap arasında bir yakınlık olmalıdır. Bilmecelerin bazen manzum olduğu görülür ki buna muamma denir. Bu, eski saz şairlerinin baş vurduğu hüner gösterisidir.

Bilmeceler;insan, hayvan, meyve, sebze ve eşya üzerine olduğu gibi hesaba, dini meselelere, kelimelere dair de olur. Uluborlu halkının uzun gecelerde ve aile toplantılarında hoş ve eğlenceli bir vakit geçirmek için muhtelif meclislerde söyledikleri bilmeceler:

Meyveler Üzerine

Sarı tavuk dalda yatar, dal kırılır yerde yatar: (ayva)

• Deve tüyü döşek, bunu bilmeyen eşek: (ayva)

• Yer altında dede sakal: (pırasa)

• Sakalları yerde, ayakları göğde: (pırasa)

• Kırımızı yanaklı, Fatma hanım: (domates)

• Yeşil mantolu siyah düğmeli. Sarı beyaz al fistanlı: (karpuz)

• Allah yapar yapısını, demir açar kapusunu:(kavun-karpuz)

Hayvanlar Üzerine

• Dam ardında yağlı kayış: (yılan)

• Sarı çizmeli hacı baba,: (leylek)

• Yılanı çayanı yer adı hacı baba.: (leylek)

• Yeşildir, meşildir. Yılandan sevgilidir.: (kertenkele)

• Hevayidir hevayi, yüksek yapar yuvayı, yapıcılar yapamaz, kuvumlar dökemez: (örümcek)

• Yol üstünde kırmızı bardak, gelen giden öper yanak: (elma)

• Yer altında evi var, eğri, büğrü yolu var, çalışkandır, nazlıdır ip incecik beli var.: (karınca)

• Küçük al yastık, içine un bastık: (iğde)

• Aşıktır hasta, canı kafeste, et yer su içmez ne biçim hasta: (bit.)

• Üstü don, altı un, daha altı odun: (iğde)

• Bir kuşum var kahverengi. Her gün evde çalar çengi., ellemeyin keyfi gelsin herkesten şeftali alsın.: (pire)

• Sarıdır sarkar duru. Düşerim diye korkar durur.: (armut)

• Gece korkmaz gündüz korkmaz bildiğine kuyruk bular.: (köpek)

• Yer altında kırmızı minare: (havuç)

• Altı tahta, üstü tahta, içinde bir kara Fatma : (kaplumbağa)

• Ağzına bakmadan sahtiyandan don giyer: (kestane)

• Sivri başlı bir dede, şeytana uyar her gece, evlerde çalar çengi, insanı eder bengi: (sivrisinek)
• Yeşildir abası, aldır küpesi, bun bilme yen eşek sıpası: (kiraz)
• Dilim dilim dilmeli, tepesi yeşil düğmeli, dilimi bilen bilmeli, bilmeyeni döğmeli: (portakal)
• Uzun bacaklı sıçan kulaklı : (deve)
• Yeşil yaprak içinde sarı kuş: (portakal)
• Yaşlı yerde yassı durur, boynuzları dike durur,: (salyangoz)
• Beyaz ile başladım. Yeşil ile işledim. Al ile bitirdim cümle aleme yetirdim.: (vişne-kiraz)
• Hepten hüpten sakalı var etten, seslerini duyarsın güle güle ölürsün: (horoz)
• Çarşıdan aldım bir tane, evde oldu bin tane: (nar)
• Kayada kalbur asılı, bunu bilmeyen ayı yavrusu: (kulak)
• Kadm uyandı cama dayandı, cam kırıldı kana bulandı: (nar)
• Altı mermer üstü mermer içinde bir gelin oynar; (dil)
• Kayada kalbur asılı, içinde mercan basılı: (nar)
• Baldan tatlı, zehirden acı: (dil)
• Altı tahta, üstü tahta, içinde bir sarı softa: (badem)
• Sıra sıra söğütler, birbirini öğütler: (dişler)
• A yurtlar, a yurtlar, Yusufu yiyen, kurtlar, dibinden öğüt almış tepesinden yumurtlar: (ceviz)
• Biz ne idik ne idik, otuziki kız idik, bizden iyi ne olur.? iki duvara dizildik.: (dişler)
• Erişirse elim, çıkarırım dört dilim : (ceviz)
• Yedi delikli tokmak, bun bilmeyen ahmak.: (kafa)
• Üstüne vurdum hız ile, içinden çıktı yıldız ile : (ceviz)
• Ben giderim o gider, önünde tin tin eder.: (sakal)
• Çıktım gittim hanaya, elim battı kınaya: (karadut)
• Ben giderim o gider, para para iz eder.: (baston)
• Dal üstünde sarıyım, dokunursam sınarım: (kayısı-zerdali)
• Dışım tüylü, içim sulu, benim yerim Uluborlu: (şeftali)
• Başı kilitli içi bitli: (incir)
• Dışı deri, içi kum darı: (incir)
• Beş bıyık bir sakal onu da yer bir çakal : (muşmula)
• Bir Arabım yağım çıkar, herkes ondan sabun yapar.: (zeytin)
• Çakıl taşı., ağalar beyler aşı: (kahve) /
• Tuzlu hödük., burnu güdük: (nohut)
• Sarı düğme ballıdır, küçükse de nazlıdır. : (çıtlık)

Sebzeler Üzerine

• Kısacık boylu, mor kadife donlu: (patlıcan)
• Bahçede dura oturur, sarığı bura bura oturur.: (lahana)

• Bir kızım var biz gibi, altı çuvaldız gibi, kırk kat esvap içinde, yine iç buz gibi: (lahana)

• Kat kattır katmer değildir, kırmızıdır elma değildir.:soğan

• Hırkası kat kat durmadan yemeğe kat : (soğan)

• Yer altında kırmızı tencere: (pancar)

• Dam artında teke bağlı, kuyrucuğu göğe bağlı: (kabak)

• Pardıdan atlar, olduğu yere yumurtlar : (kabak)

• Yer altında kalaylı tencere : (turp)

Çeşitli Eşyalar Üzerine

• Bir odunu oymuşlar içine nağme koymuşlar, yalanını Hak teala hoş yaratmış beş yemiş, beşi dahi bir birini görmemiş, ikisine gün dokunur, üçü dahi gün yüzü görmemiş.: (namaz)

• Bulunca kulağını burmuşlar.: (Ud, keman, saz)

• Uzundur kuyu, gümbürder suyu.: (tüfek)

• Bir küçük sel taşı içinde beyler aşı, pişirirsen aş olur, pişirmezsen kuş olur. : (yumurta)

• Gece yıkılır, gündüz yapılır, herkes ona bayılır.: (yatak)

• Sarıdır safran gibi, okunur Kur'an gibi, ya bunu bileceksin ya bu gece öleceksin. : (altın)

• Gündüz yanar, gece süner, çıt demeden dağa konar.: (güneş)

• El kadar yongam var, dağdan taştan domuz indirir.: (tarak)

• Garptan attım kılıcı, şarktan çıktı bir ucu.: (şimşek)

• Aşağı iner güle güle, yukarı çıkar ağlaya ağlaya: (su kovası)

• İçi taş, dışı boş, ha dolaş ha dolaş.: (minare)

• İç delikli şeytan kılıklı: (baca)

• Kesilir dağılır, yenmez kırılır.: (iskambil kâğıdı)

• Kul görür, Allah görmez.: (rüya)

• Ben giderim o gider üstümde gölge eder.: (şemsiye)

• Altı gözlü, on ayaklı, bir eli mızraklı: (çiftçi ve öküzü)

• Sopası var sopa değil, kubbesi var kubbe değil: (şemsiye)

• Dağdan attım ölmedi, suya attım öldü.: (yel)

• Sudan ayaz şekerden beyaz.: (kar)

• Akşam sabah çen çen öter, eline beş para geçmez.: (saat)

• Şeker gibidir tatsızıdır ,kuş gibidir kanatsızdır.: (kar)

• Çin çin hamam, kubbesi tamam, bir kız aldım babası imam: (saat)

• Bir çarşafım var her yeri kaplar, yalınız çayları kaplamaz.: (kar)

• Ey vızıldık, vızıldık, bir araya dizildik, hekim geldi dirildik, kıran geldi kırıldık.: (çıkrık)

• Elemez, belemez ocak başına gelemez.: (sadeyağı)

• Bizim evde kadı var, çangal mangal budu var.: (tezeke)

• Höt dedim git dedim, kapu ardına yat dedim.: (süpürge)
• Sıra sıra ıslandık uyku geldi yaslandık : (yastık)
• Dağda gezer, taşta gezer, eve gelir boynunu bırakır.: (çizme)
• Fır fır döner ak ak döker.: (değirmen)
• Çarşıdan alınmaz, mendile konulmaz, ondan tatlı bir şey olmaz.: (uyku)
• Yoktur, menendi, vilayetler dolandı.: (para)
• Küçücük fidan, dünyayı yutan.: (iğne)
• Çiğdem çiğdem çıt bitmiş, çiğdemciğin sık bitmiş, şu güzelim tarlada türlü çeşit ot bitmiş,: (halı, kilim)
• Salkım salkım kadayıf, bizim hanım çok zarif, zarifliği surda dursun, gözünün biri kayıp.: (iğne)
• Aktır akar, paktır yıkar.: (su)
• Mavi atlas, iğne batmaz, yüksektedir sındı kesmez.: (serja)
• Seni gözler, beni gizler.: (cam)
• Hayvanda dilsiz. Meyvede gülsüz, Kur'anda mimsiz nedir? (balık, dut ağacı, inna ateyna suresi.):
• Kolu var, eli yok, karnı yarık kanı yok.: (ceket)
• İslidir, paslıdır,. Her alemden usludur.; (kandil)
• Uzunluğu urgan gibi, iyiliği yorgan gibi: (yol)
• Bir kalbur çeyizim var gece sayar gündüz toplarım.: (yıldızlar)
• Dedemin bir sarığı var, sararım sararım tükenmez.: (yol)
• Karanlık evde kan yatar.: (pekmez)
• Gelir leyla gider leyla., hep yerinde durur Leyla: (kapı)
• Soluğu var canı yok, gövdesi var kanı yok.: (körük)
• Başı siyah, sapı sarı, yakar seni haşarı.: (kibrit)
• Saçaklarda teke durur. Boynuzları dike durur.: (dolu)
• Tarlaya ektim ot bitti makine belini büktü, sabahleyin kalktı yüzümüzden öptü.: (havlu)
• Altı ayaklı bir fil, ortasındadır dil, bunu bilirsen bil, bilmezsen mezara gir.: (terazi)
• Dilde gezer adı var, herkes sever tadı var.: (bal)
• Oturur kalkmaz, yer doymaz, içeri giren bir daha çıkmaz. : (soba)
• Ağzı açık kumbara, zahire çeker ambara.: (kaşık)
• Bir yerinden girilir, üç yerinden çıkılır, yine içinde kalınır.: (gömlek)
• Yol üstünde kilitli sandık.: (mezar)
• Karnı yarık karatavuk. : (ocak)
• Küçücük mezar, dünyayı gezer.: (kundura)
• Altı taş, üstü taş içinde binbir baş.: (değirmen)
• Aklı olmadığından deli sanırlar, taştandır, demirdendir. Yediği hamurdandır. Dünyayı doğurur.

Kendi doymaz nedendir?: (değirmen)

• Pencereden ay doğdu, görenler hayran oldu. Anası beşikteyken, kızının kızı doğdu.,: (gül)

• Elde yapılır, ete takılır.: (küpe)

• Çat çatan ağacı., çat batan ağacı, kırmızı lale gülaptan ağacı.: (gergef)

• Kardan beyaz, şekerden tatlı kadınlar bilir tadını, erkekler bilir adını. : (sakız)

• Dağdan gelir, taştan gelir. Yularsız bir arslan gelir.: (sel)